

**T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE POLİS EĞİTİMİ
VE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK**

**DOKTORA TEZİ
Hüseyin ARAS**

**Danışman
Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK**

Ankara - 2016

**T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE POLİS EĞİTİMİ
VE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK**

**DOKTORA TEZİ
Hüseyin ARAS**

**Danışman
Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK**

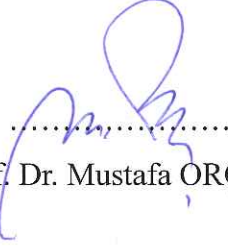
Ankara – 2016

ONAY

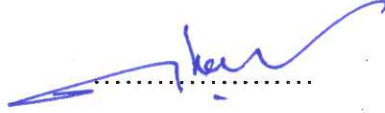
Hüseyin ARAS tarafından hazırlanan "Türkiye' de Polis Eğitimi ve Kültürel Çeşitlilik" başlıklı bu çalışma, 09.03.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

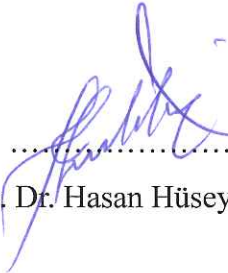
Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK (Başkan - Danışman)

Prof. Dr. Mustafa ORÇAN

Doç. Dr. Ahmet Erkan KOCA

Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin TEKİN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ARSLAN

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlâkî ve hukukî sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

22.04.2016

Hüseyin ARAS

ÖNSÖZ

Bu çalışma saygıdeğer hocam Sayın Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK'ın bilimsel bilgiye verdiği önemin ve polislik eğitimini demokratik ölçütler dâhilinde geliştirme arayışlarının ürünüdür. O'nun cesaretli ve kararlı yaklaşımları olmasaydı, bu çalışmanın başlatılması bile mümkün olamayacaktı. Zorluklarla karşılaştığımda kendisine çalışmada çok temel değişiklikler yapma tekliflerinde bulundum. Ancak bu tekliflerim karşısında her zaman “Hayır” dedi. “Bu konuda saha çalışması önemli, devam et” dedi. Bu “hayır”lar çalışma isteğimi yeniledi, daha da güçlendirdi. Sadece yolu göstermedi, yolu tam anlamıyla açtı. Ben de o yolda ilerlerken O'nun kararlılığının ve cesaretinin karşılığını gücüm yettiğince vermeye çalıştım: Her kelimeyi dikkatle seçtim, her cümleyi dikkatle yazdım. Bu nedenle hataları ve eksikleri benim olmakla birlikte, bu çalışma Sayın Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK'ın eseridir. Kendisine edebileceğim teşekkürün bir sınırı yok.

Doç. Dr. A. Erkan KOCA'nın ve Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin TEKİN'in değerli eleştirileri ve katkıları çalışmanın nihai hale gelmesini sağladı. Kendilerine teşekkür ediyorum. Verilerin analizi sürecinde ise Prof. Dr. Adnan KAN'ın çok önemli desteğini gördüm. Yine yapacağını yaptı ve çalışmaya önemli katkı sundu.

Kızım Selin Ecrin ise çok özel bir teşekkürü hak ediyor. Her zaman “Olsun, işin bitince oynarız”, “Kolay gelsin” diyerek hoşgörü gösterdiği ve motive ettiği için. Eşim Güler'e de minnet duyuyorum, yükümü hafiflettiği için.

Çalışmada Emniyet Teşkilatı'nın değerli mensuplarının da katkısı oldu. Aksaray POMEM Müdürü 1.Sınıf Emn. Md. Sayın Doğan CANGÜL'e, Kayseri PMYO Müdürü 1.Sınıf Emn. Md. Sayın Metin TANRIVER'e, Kırşehir POMEM Müdürü 1.Sınıf Emn. Md. Sayın Kasım VAROL'a, Mersin POMEM Müdürü 1.Sınıf Emn. Md. Sayın Nesih ÖZMEN'e, bu eğitim birimlerinde bana yardımcı olan polis amirlerine, memurlarına ve ölçekleri yanıtlayan polis adaylarına, ancak hepsinden fazla Polis Akademisi Başkanlığı'na teşekkür ederim.

Emniyet Teşkilatı'nın hiçbir grubun, cemaatin, zümrenin teşkilatı olmadığına yürekten inanarak sadece devlet ve millet sevgisiyle görev yapan Teşkilat mensupları ise hariçten ama gönülden bir teşekkürü hak ediyorlar. Devletimiz onlar sayesinde meşru ve baki kalacak.

ÖZET

T.C.

Polis Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı

Türkiye’de Polis Eğitimi ve Kültürel Çeşitlilik

Hazırlayan: Hüseyin ARAS

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK

2016, 285 sayfa (Ekler Hariç)

Polis, ülke sınırları içerisindeki tüm kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı ayırım gözetmeksizin olumlu ve tarafsız yaklaşımlar sergileyebilirse hem kurum olarak kendisi, hem de devlet meşru görülür. Bu ilkenin Türkiye Cumhuriyeti polisindeki ve devletindeki görünümünü belirlemeye yarayacak veriler elde edebilmek bu çalışmanın amacıdır.

Çalışma polis adayları üzerinde yürütülmüştür. Polis adaylarının Türkiye’deki üç kültürel kimlik simgesine (başörtüsü, Kürtçe, cemevi) ve üç kültürel kimlik kategorisine (dinsel çeşitlilik, etnik-dinsel çeşitlilik, mezhep çeşitliliği) yönelik tutumları, araştırma sürecinde geliştirilen üç farklı tutum ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Polis adaylarının meslekteki davranışlarının temel belirleyicilerinden olacağı düşünülen bu tutumları analiz edilmiş ve tutumların güçleri tespit edilmiştir. Çözümlemeler neticesinde polis adaylarının başörtüsüne yönelik “çok güçlü” tutumlara, etnik-dinsel çeşitlilik ile mezhep çeşitliliğine yönelik ise “güçlü” tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Polis adaylarının dinsel çeşitlilik, Kürtçe ve cemevi konusundaki tutumlarının ise “netleşmemiş” düzeyde bulunduğu tespit edilmiştir. Polis adaylarının bu tutumları arasında çeşitli bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığı da çalışmada ayrıca incelenmiştir.

Çalışmayla, polis adaylarının kendi dinsel, etnik ve mezhebî kimlikleri ile polislik kimliğinin ve kültürünün onların kültürel çeşitliliğe yönelik tutumları üzerinde önemli derecede belirleyici olabildiği kanaatine varılmıştır. Bu tutumların onların gelecekteki davranışları üzerinde etkili olarak hem polis kurumunun hem de

devletin meşruiyetine olumlu ya da olumsuz yönde etki etme potansiyeli taşıdığı değerlendirilmiştir. Meşru ve demokratik polislik için polis eğitim birimlerindeki polislik eğitimlerinin polislerin Türkiye'nin kültürel çeşitliliğine yönelik olumlu tutumlarla donatılmasına katkıda bulunacak şekilde gerekirse yeniden yapılandırılmasının yararlı olabileceği sonucuna da ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Polis Eğitimi, Demokratik Polislik, Kültürel Çeşitlilik, Meşruiyet, Başörtüsü, Kürtçe, Cemevi

ABSTRACT

Police Academy

Institute of Security Sciences

Department of Security Strategies and Management

Police Education and Cultural Diversity in Turkey

Student: Hüseyin ARAS

Ph. D. Dissertation

Supervisor: Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK

2016, 285 Page (Excluding appendices)

If police shows positive and neutral approach to all elements of cultural diversity indiscriminately, both the institution itself and the state would be considered legitimate. The objective of this study is to obtain data which will be useful to define the perspective of this principle in State of the Republic of Turkey and in the police of Turkish Republic.

This study was conducted on police candidates. Attitudes of police candidate against three symbols of cultural identity in Turkey (headscarf, Kurdish, Cemevi) and three categories of cultural identity (religious diversity, ethnic-linguistic diversity, sectarian diversity) were measured by using three different scales of attitude developed for this research. These attitudes, considered as main determinants of police officers' behaviors in their professions, were analyzed and power of these attitudes were identified. As a result of analyses, it is seen that police candidates have "very strong" attitudes towards headscarf, "strong" attitudes towards sectarian and ethnic-linguistic diversity. This study shows that the attitudes of police candidates towards the issues of religious diversity, Kurdish and Cemevi was "not clear". It is also examined whether or not there are significant differences according to various independent variables in the attitudes of police candidates.

This study argues that religious, cultural and ethnic identity of police candidates seems to be significant determinant for their attitude towards cultural diversity. It is evaluated that these attitudes of police candidates might influence their future behaviors and they might have a potential to affect legitimacy of both police institution and state either in a positive or in a negative way. It is concluded that in

order to donate police officers with positive attitudes towards Turkey's cultural diversity, reviewing police training in police training units would be useful for legitimate and democratic policing.

Key Words: Police Education, Democratic Policing, Cultural Diversity, Legitimacy, Headscarf, Kurdish, Cemevi

TÜRKİYE'DE POLİS EĞİTİMİ VE KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	II
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIV
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XXVIII
EKLER LİSTESİ	XXIX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUS-DEVLETİN KRİZİ ve KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

1.1. ULUS-DEVLET İÇİN MİLLÎ KİMLİK VE MİLLİYETÇİLİK.....	9
1.2. KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK VE KARŞI MİLLİYETÇİLİKLER	10
1.3. ULUS-DEVLETİN KRİZİ VE VATANDAŞLIK ANLAYIŞINDA DEĞİŞİM	11
1.4. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİ VE DEVLETİN MEŞRUIYETİ.....	13
1.5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİNDE İSLÂMCI KİMLİĞE YAKLAŞIM ve BAŞÖRTÜSÜ SORUNU	16

1.6. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİNDE KÜRT KİMLİĞİNE YAKLAŞIM ve KÜRTÇE SORUNU	26
1.7. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİNDE ALEVİ KİMLİĞİNE YAKLAŞIM ve CEMEVİ SORUNU	34
1.8. TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME KRİZİ VE VATANDAŞLIK ANLAYIŞINDA DEĞİŞİM	49

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK ve DEMOKRATİK POLİS EĞİTİMİ

2.1. POLİS.....	54
2.2. BÜROKRATİK DEVLETİN POLİSİ Mİ, DEMOKRATİK DEVLETİN POLİSİ Mİ?	56
2.3. POLİSİN KÜLTÜREL YETERLİĞİ VE POLİS KÜLTÜRÜNÜN KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİĞE ETKİSİ	58
2.4. DEMOKRATİK POLİSLİK.....	63
2.5. DEMOKRATİK POLİSLİK İÇİN POLİS EĞİTİMİNDE KÜLTÜREL YETERLİK.....	67
2.6. TÜRKİYE'DE DEMOKRATİK POLİS EĞİTİMİ: FIRSATLAR VE GÜÇLÜKLER	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	79
3.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	82
3.3. ALT PROBLEMLER	82
3.4. SAYILTILAR.....	87
3.5. SINIRLILIKLAR.....	87
3.6. ARAŞTIRMANIN MODELİ	87
3.7. EVREN VE ÖRNEKLEM	88

3.8. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	91
3.9. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİNE İLİŞKİN	
BETİMSSEL İSTATİSTİKLER	109
4.1.1. Polis Eğitim Birimlerine Göre Polis Adayı İstatistikleri	109
4.1.2. PMYO Sınıf Düzeylerine Göre Polis Adayı İstatistikleri	110
4.1.3. Askerlik Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri.....	111
4.1.4. Okul Türlerine ve Yaş Gruplarına Göre Polis Adayı İstatistikleri....	111
4.1.5. Medenî Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri	112
4.1.6. Polislik Eğitime Başlamadan Önce Yaşadıkları	
Yerleşim Birimine Göre Polis Adayı İstatistikleri	112
4.1.7. Polislik Eğitiminden Önce En Uzun Süre Yaşadıkları	
Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri....	113
4.1.8. Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Bulunduğu	
Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri	114
4.1.9. Meslekte Görev Yapmak İstedikleri Birinci (İlk) Şehrin	
Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri	115
4.2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	116
4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	116
4.2.1.1. Başörtüsü İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin	
Bulgular ve Yorum	120
4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	129
4.2.2.1. Dinsel Çeşitlilik İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin	
Bulgular ve Yorum	133
4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	140
4.2.3.1. Kürtçe İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin	
Bulgular ve Yorum	145
4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	153

4.2.4.1. Etnik-Dilsel Çeşitlilik İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum	157
4.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	163
4.2.5.1. Cemevi İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum	167
4.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	173
4.2.6.1. Mezhep Çeşitliliği İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum	178
4.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	185
4.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	186
4.2.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	187
4.2.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	188
4.2.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	199
4.2.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	210
4.2.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	222
4.2.14. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	233
4.2.15. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	244
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	256
KAYNAKÇA	268
EKLER.....	286
ÖZGEÇMİŞ.....	304

KISALTMALAR LİSTESİ

- AB** : Avrupa Birliği
- AK Parti** : Adalet ve Kalkınma Partisi
- AYM** : Anayasa Mahkemesi
- BADİÇİTÖ** : Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği
- BDP** : Barış ve Demokrasi Partisi
- Bkz.** : Bakınız
- CEMEÇİTÖ** : Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği
- CHP** : Cumhuriyet Halk Partisi
- HDP** : Halkın Demokrasi Partisi
- KÜDİÇİTÖ** : Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği
- MHP** : Milliyetçi Hareket Partisi
- PMYO** : Polis Meslek Yüksek Okulu
- POMEM** : Polis Meslek Eğitim Merkezi
- T.C.** : Türkiye Cumhuriyeti
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TRT** : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
- YÖK** : Yüksek Öğretim Kurulu

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.7.1: Örneklem Büyüklüğü	90
Tablo 4.1.1.1: Polis Eğitim Birimlerine Göre Polis Adayı İstatistikleri	109
Tablo 4.1.1.2: Polis Eğitim Birimi Türüne Göre Polis Adayı İstatistikleri	109
Tablo 4.1.2.1: PMYO Sınıf Düzeylerine Göre Polis Adayı İstatistikleri	110
Tablo 4.1.3.1: Askerlik Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri	111
Tablo 4.1.4.1: Okul Türlerine ve Yaş Gruplarına Göre Polis Adayı İstatistikleri .	111
Tablo 4.1.5.1: Medenî Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri	112
Tablo 4.1.6.1: Polislik Eğitimine Başlamadan Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Polis Adayı İstatistikleri	113
Tablo 4.1.7.1: En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri	113
Tablo 4.1.8.1: Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri	114
Tablo 4.1.9.1: Meslekte Görev Yapmak İstedikleri Birinci (İlk) Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri	115
Tablo 4.2.1.1: BADIÇİTÖ'nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler	116
Tablo 4.2.1.2: BADIÇİTÖ'nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri	117
Tablo 4.2.1.1.1: Başörtüsü Baskısı Karşısında Tepkide Bulunmaya İsteklilik	120
Tablo 4.2.1.1.2: Başörtüsü Yasakları Karşısında Rıza Göstermeye İsteklilik	121
Tablo 4.2.1.1.3: Başörtüsü Kullanma Tercihine Saygılılık	122
Tablo 4.2.1.1.4: Başörtüsüne Saygı Oluşturmaya Yönelik Faaliyetlere Kapalılık	123
Tablo 4.2.1.1.5: Başörtüsü Sorununa Karşı Kapalılık	124

Tablo 4.2.1.1.6: Başörtüsünü Toplumsal Bir Tehdit Olarak Kabul Ediş	125
Tablo 4.2.1.1.7: Başörtüsü Özgürlüğü İle İlgili Etkinliklere Karşı Duyarlılık	126
Tablo 4.2.1.1.8: Başörtüsünün Aile Çevresinde Kullanımına Karşı Açıklık	127
Tablo 4.2.1.1.9: Kamu Kurumlarında Başörtüsü Kullanımına Karşı Tepkililik	128
Tablo 4.2.2.1: BADİÇİTÖ'nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler	129
Tablo 4.2.2.2: BADİÇİTÖ'nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri	130
Tablo 4.2.2.1.1: Farklı Dinsel Unsurlara Karşı İlgililik	133
Tablo 4.2.2.1.2: Farklı Dinlere İnanan Kişilerle Etkileşime Kapalılık	134
Tablo 4.2.2.1.3: Farklı Dinlere Saygı Geliştirme Çabalarına Açıklık	135
Tablo 4.2.2.1.4: Farklı Dinlerin Çalışmalarına Destek Vermeye Gönüllülük	136
Tablo 4.2.2.1.5: Dinsel Özgürlüklere Karşı Tepkililik	137
Tablo 4.2.2.1.6: Dinsel Özgürlüklerin Kısıtlanmasına İsteklilik	138
Tablo 4.2.2.1.7: Dinsel Özgürlüklerin Kısıtlanmasına Açıklık	139
Tablo 4.2.2.1.8: Dinsel Propagandaya Karşı Tepkililik	140
Tablo 4.2.3.1: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler	141
Tablo 4.2.3.2: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri	142
Tablo 4.2.3.1.1: Kamusal Alanlarda Kürtçeye İzin Verilmesine Karşı Tepkililik .	145
Tablo 4.2.3.1.2: Kürtçeye Değer Verme	146
Tablo 4.2.3.1.3: Kürtçeyi Türkçe İle Eşit Kabul Etmeme	147
Tablo 4.2.3.1.4: Günlük Hayatta Kürtçenin Kullanımına Açıklık	148
Tablo 4.2.3.1.5: Kürtçe Diline İlişkin Etkinliklere Karşı Tepkililik	149
Tablo 4.2.3.1.6: Kürtçenin Gelişimine Yönelik Çalışmalara Gönüllülük	149

Tablo 4.2.3.1.7: Kürtçeyle İlgili Etkinliklerde Yer Almaya Tepkililik	150
Tablo 4.2.3.1.8: Kürtçeyle İlgili Çalışmalara Destek Vermeye İsteklilik	151
Tablo 4.2.3.1.9: Kürtçenin Gelişimine Karşı Tepkililik	151
Tablo 4.2.3.1.10: Kürtçeye İlişkin Etkinliklere Karşı İlgililik	152
Tablo 4.2.4.1: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler	153
Tablo 4.2.4.2: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri	154
Tablo 4.2.4.1.1: Etnik Kültürlerin Gelişimlerine Destek Vermeye İsteklilik	157
Tablo 4.2.4.1.2: Etnik ve Dilsel Farklılıklara İlişkin Taleplere Karşı İlgililik	158
Tablo 4.2.4.1.3: Etnik ve Dilsel Farklılıklara Saygılılık	159
Tablo 4.2.4.1.4: Etnik Kültürlerin Gelişimine Tepkililik	160
Tablo 4.2.4.1.5: Etnik Kültürlere Değer Verme	161
Tablo 4.2.4.1.6: Etnik Kültürlerin Gelişimine Destek Vermeye Açıklık	162
Tablo 4.2.5.1: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler	163
Tablo 4.2.5.2: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri	164
Tablo 4.2.5.1.1: Cemevine Saygı Göstermeye Açıklık	167
Tablo 4.2.5.1.2: Cemevinin İbadethane Statüsü Sorununa Karşı İlgililik	168
Tablo 4.2.5.1.3: Cemeviyle Özdeşleştirilmeye Karşı Tepkililik	169
Tablo 4.2.5.1.4: Cemevine Maddî ya da Manevî Destek Vermeye Açıklık	170
Tablo 4.2.5.1.5: Cemevi Sorununa ve Taleplerine Karşı İlgililik	171
Tablo 4.2.5.1.6: Cemevine Katkı Getirecek Çalışmalar Yapmaya Açıklık	171
Tablo 4.2.5.1.7: Cemevine Saygı Geliştirmeye Yönelik Çalışmalara Tepkililik ...	172
Tablo 4.2.5.1.8: Cemevindeki Merasimlere Karşı İlgililik	173

Tablo 4.2.6.1: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler	174
Tablo 4.2.6.2: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri	175
Tablo 4.2.6.1.1: Mezheplerin İbadet Anlayışlarına Karşı İlgililik	178
Tablo 4.2.6.1.2: Mezheplerin Çalışmalarına Destek Vermeye Açıklık	179
Tablo 4.2.6.1.3: Mezheplerin Etkinliklerinde Yer Almaya Kapalılık	180
Tablo 4.2.6.1.4: Mezheplere Saygının Toplum İçin Gerekliliğine İnanma	181
Tablo 4.2.6.1.5: Farklı Mezheplerden Kişilerle Sosyal Etkileşime Açıklık	182
Tablo 4.2.6.1.6: Devletin Mezheplere Karşı Tarafı Yaklaşımı	182
Tablo 4.2.6.1.7: Devletin Mezheplere Karşı Yasakçı Yaklaşımı	183
Tablo 4.2.6.1.8: Mezheplerin Dinsel Faaliyetlerine Karşı Tepkililik	184
Tablo 4.2.7.1: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları İle Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	185
Tablo 4.2.8.1: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları İle Etnik-Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	186
Tablo 4.2.9.1: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları İle Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	187
Tablo 4.2.10.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	188
Tablo 4.2.10.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile PMYO 2.Sınıf Öğrencilerinin Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	189

Tablo 4.2.10.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	190
Tablo 4.2.10.4: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	191
Tablo 4.2.10.5: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	191
Tablo 4.2.10.6: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	192
Tablo 4.2.10.7: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	193
Tablo 4.2.10.8: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	193
Tablo 4.2.10.9: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	194
Tablo 4.2.10.10: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	195
Tablo 4.2.10.11: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	195
Tablo 4.2.10.12: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	196

Tablo 4.2.10.13: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	197
Tablo 4.2.10.14: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	198
Tablo 4.2.10.15: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	198
Tablo 4.2.11.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	199
Tablo 4.2.11.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	200
Tablo 4.2.11.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	201
Tablo 4.2.11.4: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	201
Tablo 4.2.11.5: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	202
Tablo 4.2.11.6: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	203

Tablo 4.2.11.7: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	203
Tablo 4.2.11.8: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	204
Tablo 4.2.11.9: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	204
Tablo 4.2.11.10: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	205
Tablo 4.2.11.11: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	205
Tablo 4.2.11.12: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	207
Tablo 4.2.11.13: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	207
Tablo 4.2.11.14: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	209
Tablo 4.2.11.15: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	209

Tablo 4.2.12.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	210
Tablo 4.2.12.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	211
Tablo 4.2.12.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	212
Tablo 4.2.12.4: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	212
Tablo 4.2.12.5: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	213
Tablo 4.2.12.6: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	214
Tablo 4.2.12.7: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	214
Tablo 4.2.12.8: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	215
Tablo 4.2.12.9: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	215
Tablo 4.2.12.10: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	216

Tablo 4.2.12.11: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	216
Tablo 4.2.12.12: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	217
Tablo 4.2.12.13: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	218
Tablo 4.2.12.14: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	220
Tablo 4.2.12.15: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	220
Tablo 4.2.13.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	222
Tablo 4.2.13.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	223
Tablo 4.2.13.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	223
Tablo 4.2.13.4: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	224

Tablo 4.2.13.5: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	224
Tablo 4.2.13.6: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	225
Tablo 4.2.13.7: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	226
Tablo 4.2.13.8: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	227
Tablo 4.2.13.9: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	227
Tablo 4.2.13.10: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	228
Tablo 4.2.13.11: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	228
Tablo 4.2.13.12: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	230
Tablo 4.2.13.13: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	230

Tablo 4.2.13.14: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	232
Tablo 4.2.13.15: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	232
Tablo 4.2.14.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	234
Tablo 4.2.14.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	234
Tablo 4.2.14.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	235
Tablo 4.2.14.4: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	236
Tablo 4.2.14.5: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	236
Tablo 4.2.14.6: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	237
Tablo 4.2.14.7: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	237
Tablo 4.2.14.8: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	238

Tablo 4.2.14.9: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	238
Tablo 4.2.14.10: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	239
Tablo 4.2.14.11: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	239
Tablo 4.2.14.12: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	241
Tablo 4.2.14.13: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	241
Tablo 4.2.14.14: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	243
Tablo 4.2.14.15: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	243
Tablo 4.2.15.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	245
Tablo 4.2.15.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	245

Tablo 4.2.15.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları	246
Tablo 4.2.15.4: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	247
Tablo 4.2.15.5: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	247
Tablo 4.2.15.6: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	248
Tablo 4.2.15.7: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	248
Tablo 4.2.15.8: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	249
Tablo 4.2.15.9: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	249
Tablo 4.2.15.10: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	250
Tablo 4.2.15.11: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	250

Tablo 4.2.15.12: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	252
Tablo 4.2.15.13: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	252
Tablo 4.2.15.14: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler	253
Tablo 4.2.15.15: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları	254

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.2.1.1: BADİÇİTÖ'nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları	118
Şekil 4.2.1.2: BADİÇİTÖ'nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri	119
Şekil 4.2.2.1: BADİÇİTÖ'nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları	131
Şekil 4.2.2.2: BADİÇİTÖ'nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri	132
Şekil 4.2.3.1: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları	143
Şekil 4.2.3.2: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri	144
Şekil 4.2.4.1: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları	155
Şekil 4.2.4.2: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri	156
Şekil 4.2.5.1: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları	165
Şekil 4.2.5.2: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri	166
Şekil 4.2.6.1: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları	176
Şekil 4.2.6.2: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri	177

EKLER LİSTESİ

- EK 1:** Denemelik Tutum Ölçeği
- EK 2:** Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki İfadelerin Nihai Tutum Ölçeklerindeki Sıra Numarası ve Yönü.
- EK 3:** Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)
- EK 4:** Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)
- EK 5:** Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)
- EK 6:** BADİÇİTÖ'nün Geçerliliğine ve Güvenirliğine İlişkin İstatistikler
- EK 7:** KÜDİÇİTÖ'nün Geçerliliğine ve Güvenirliğine İlişkin İstatistikler
- EK 8:** CEMEÇİTÖ'nün Geçerliliğine ve Güvenirliğine İlişkin İstatistikler
- EK 9:** Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'ndeki İfade İstatistikleri
- EK 10:** Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'ndeki İfade İstatistikleri
- EK 11:** Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'ndeki İfade İstatistikleri
- EK 12:** Tutum Puanları Yorumlama Tablosu
- EK 13:** Tutum Ölçeği Uygulama İzin Yazıları

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin hızla demokratikleşme sürecinin yarattığı özgün koşullar polisin daha fazla demokratikleşmesini zorunlu kılmaktadır. Böylece hem polisin hem de devletin toplumsal meşruiyeti sağlanmış olacaktır. Bu çalışma işte buna katkıda bulunmayı amaçlamaktadır: Polislik eğitimi çerçevesinde demokratik polislik için kullanılabilir sonuçlar elde etmek bu çalışmanın temel amacıdır. Türkiye'de polis adaylarının başörtüsüne, Kürtçeye, cemevine, dinsel çeşitliliğe, etnik-dilsel çeşitliliğe ve mezhep çeşitliliğine yönelik tutumlarını nicel yöntemlerle tarayarak incelemek suretiyle demokratik polislik çalışmaları için kullanılabilir bilgiler üretilebileceği düşünülmüştür. Çünkü bu tutumlar Türkiye Cumhuriyeti'nde polisin gelecekteki davranışlarının temel belirleyicilerinden olabilir.

Polis, Türkiye'deki kültürel çeşitliliğin bu unsurlarına karşı şayet içselleştirilmiş tutumlar ile donanmaz ise, "kurulu düzeni koruma aracı" olarak görev yaparken "kurulu düzeni tehdit eden" durumuna düşebilir. Millî birlik ve bütünlük polisin istendik olmayan tutumları nedeniyle kırılabilir hale gelebilir. Çünkü polis Türkiye'de öteden beri çeşitli toplumsal grupların hedefindedir. "Polisin, kimin polisi olduğu" konusundaki tartışmalar, farklı kültürel kimliklere mensup çeşitli toplumsal gruplar nazarında polise yönelik eleştirel yaklaşımların hareket noktasını oluşturmaktadır. Bunun sonucunda, Türkiye Cumhuriyeti'nde polis genelde "devleti" (bunu bürokrasi diye okuyabiliriz) topluma öncelediği için olsa gerek, zaman zaman meşruiyet sorunu yaşamaktadır.¹ Ancak bu meşruiyet sorunu sadece onun sorunu değildir. Bu meşruiyet sorunu aslında demokratikleşen devletin bürokratik vesayetten kurtulma sorunudur. Bürokratik yapıyı topluma önceleyen polis de demokratik bir devletin yürütme organının bir parçası olarak payına düşeni kaçınılmaz olarak almaktadır.

Polisin nazarında toplumdan daha öncelikli olan devleti, Weber (2014:459) "şiddetin meşru kullanımını tekelinde bulunduran topluluk" olarak tanımlar. Buna

¹ Demokratikleşme süreçleri içerisinde değişim rotasına girmiş bulunsa da, Türkiye'de de polis, devleti ve bürokratik yapıyı topluma önceler. Bu konuda Kırmızıdağ (2015) tarafından yapılmış olan çalışma önemli bulgular içermektedir. Ayrıca bkz. Koca, 2015:22-30;43; Neocleous, 2013:219; Gönen vd., 2013.

göre, devletin gerekli hallerde vatandaşlarına karşı çeşitli derecelerde güç (zor) kullanımını da içerecek şekilde uyguladığı şiddet meşrudur. Çünkü bu şiddet vatandaşların rızasına dayanmaktadır. Vatandaşlar, kendileri adına kararlar almakla ve bu kararları uygulamakla yetkilendirdikleri devletin, örneğin toplumsal düzeni sağlamak için, gerekli hallerde zor kullanmasına izin vermişlerdir. Devlet de bu iznin doğal bir sonucu olarak, gerekli hallerde zor kullanmayı yasallaştıran/meşrulaştıran bir yönetim anlayışını kurumsallaştırmıştır. Bir başka ifadeyle, gerekli hallerde kurumları ve memurları aracılığıyla tüm vatandaşlarına karşı zor kullanmayı da içerecek biçimde şiddet uygulamak devletin yetkisi ve inisiyatifi dâhilindedir.

Devlet zora dayalı yönetimi sadece kendi görevlendirdiği kurumlarla ve memurlarla yürütür. Üstelik zor kullanımını ya da zor kullanma tehdidini, bu kurumlar ve memurlar aracılığıyla amaçlı ve organize hale getirmeye çalışır (Poggi, 2014:30). Bu kurumlardan biri güvenlik birimleridir. Polis ise kendisine verilen görevleri yerine getirme yükümlülüğünde olan güvenlik birimlerindeki memurlardan biridir. Devletin zora dayalı yönetiminin meşru görevlisidir. Polisin görevi, devletin verdiği yetkiyi bağlı bulunduğu kurumda görev yaparken kullanarak toplumsal düzeni sağlamaktır.

Polis toplumsal düzeni sağlama görevini yerine getirirken ideolojik, siyasî ve sosyo-kültürel kimlikleri birbirinden farklı toplumsal kesimlerle temas eder. Bu temaslarda kimi zaman düzen sağlama ve diğer vatandaşların haklarını koruma adına zora başvurur ve şiddet kullanır. Bu nedenle, polisin birçok davranışı toplumsal grupların gözetimi altındadır. Günümüzde meşruiyet ölçütlerinin çeşitlenmiş olması da polisin davranışlarının toplumsal gruplar tarafından gözetim altında bulundurulmasında etkili olmaktadır.

Polislik faaliyetleri kapsamında sunulan hizmetlerde, yapılan uygulamalarda ve gerçekleştirilen müdahalelerde polis tarafından kendi kültürel kimliklerine yönelik olumsuz yaklaşımlarda bulunduğu düşünülen toplumsal gruplar polisi ayrımcılık yapmakla suçlarlar. Azınlıkta olmanın yarattığı psikolojik durum, polisin ideolojik, siyasî ve sosyo-kültürel kimliğinden farklı bir kimliğe sahip olma, geçmişteki olumsuz yaşantılar, polise ilişkin olumsuz tutumlara sahip olma, devlete bağlılık ve sadakat duygusunun zayıflığı vb. gibi bağımsız değişkenler de kimi zaman toplumsal

gruplar tarafından polisin ayrımcılık yapmakla suçlanmasında etkili olur. Polis, doğal olarak, toplumsal grupların kendi kültürel kimlikleri ölçüğünde değerlendirilerek çeşitli şekillerde etiketlenir. Devletin polisi, iktidarın polisi, egemen güçlerin polisi, taraflı, ayrımcı, önyargılı, adaletsiz, tekkültürcü vb. gibi nitelermeler polisi tanımlamak için kullanılır. Kimi zaman etki-tepki kuralı güçlü şekilde işler; polis de toplumsal gruplar hakkında olumsuz değerlendirmelerde bulunur. Polis ile toplumsal gruplar birbirlerini ötekileştirebilir. Nihayetinde toplumsal grupların polis hakkındaki olumsuz tutumları ile polisin toplumsal gruplar hakkındaki olumsuz tutumları, polis-toplum ilişkilerini olumsuz yönde etkiler. Farklı kültürel kimlikleri millet çatısı altında birleştirmeye ya da birçok durumda olduğu gibi asimile etmeye çalışmış olan ulus-devlet meşruiyet sorunu yaşamaya başlar. Kimlik temelli hareketler de bu duruma meydana okumaya başlayarak buna etki eder ve “ulus-devletin bölünmez bütünlüğü” kırılga hale gelir.

Polis, devleti temsil eder. Bu nedenle demokrasilerde polisin meşruiyeti devletin meşruiyeti için önemlidir. Ulus-devlet içerisindeki farklı toplumsal grupların polisin meşruiyetine inançları sağlanabilirse ulus-devletin meşruiyeti de bir açıdan sağlanmış olur. Ancak ulus-devlet içerisindeki toplumsal grupların polisin meşruiyetine ilişkin inançlarının en temel belirleyicilerinden biri, polisin ulus-devlet içerisindeki toplumsal gruplara yönelik yaklaşımlarıdır. Polis ideolojik, siyasî ve sosyo-kültürel kimlikleri birbirinden farklı olan toplumsal grupların değerlerine, inançlarına, dinsel uygulamalarına, dillerine vb. karşı tarafsız ve adil yaklaşımlar sergilemek suretiyle kültürel grupların nazarında meşruiyetini kazanabilir. Tüm kültürleri hâkim bir kültür anlayışı içerisinde eritme anlayışından uzaklaşan devlet de bu sayede çeşitliliği başarılı şekilde yönetebilir.

Türkiye Cumhuriyeti polisinin kültürel yeterlik düzeyini geliştirmek suretiyle demokratikleşmesini sağlamak çeşitliliği başarılı şekilde yönetmek için elzemdir. Ancak bunun için öncelikle polisin kültürel çeşitliliğe ilişkin tutumlarını belirlemek yararlı olabilir. Çünkü tutumlar insan davranışlarının hâlihazırdaki ve gelecekteki en temel yönlendiricilerindedir.

Allport (1935:810)’a göre, tutum “yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya

da dinamik bir etkiye sahip olan, ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumudur”. Tutumların üç bileşeni vardır. Bunlar; duyuşsal bileşen, bilişsel bileşen ve davranışsal bileşendir. Duyuşsal bileşen herhangi bir “şey”e (bir insana, bir gruba, bir kuruma veya soyut bir objeye) ilişkin olarak bireyde var olan duygu durumudur. Bilişsel bileşen, bireyin tutuma esas olan “şey” hakkındaki bilgilerinden oluşur. Davranışsal bileşen ise bireyi duyguya ve bilgiye uygun olarak hareket etmeye sevk eder (Morgan, 1991:363).

Tutumlar öğrenilir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993:409). Tutumların büyük bir kısmı 12 ile 30 yaş arasındaki dönemde son şekillerini alır ve daha sonra çok az değişir. Tutumların kristalleştiği 12-30 yaşlar arasındaki bu süre, kritik dönem olarak adlandırılır (Morgan, 1991:374-375). Bireyin bu kritik dönemde diğer bireylerle olan gündelik ilişkileri, grup içindeki etkileşimleri ve kültürel unsurlarla olan ilişkisi bunlarla ilgili kesin tutumlar oluşturmaya yol açar. Bir kez oluştuktan sonra da tutumlar, bireyin bu ya da benzeri durumlara, kişi ya da gruplara karakteristik bir biçimde tepki göstermesine yol açarlar (Şerif M. ve C. Şerif, 1996:489-491). Ancak Oppenheim (1983:105)’ın belirttiği gibi, bu tepki sadece tutumla ilgili “şey” ortaya çıktığında gösterilir. Daha açık bir ifadeyle, tutumlar doğrudan gözlenemez. Bireyin tepkide bulunmasını gerektiren nitelikte bir uyarıcı ile karşılaştığında bireyin davranışlarına yansiyarak kendisini gösterir. Bu nedenle bireyin gelecekteki davranışlarını yönetebilmenin önemli olduğu hallerde tutumların tespit edilmesi elzem hale gelir.

Bazen açıkça tutum-davranış uyumu gözlenirse de, aslında tutum ile davranış arasındaki ilişkiyi net şekilde ortaya koyabilmek çok kolay değildir. Bu nedenle, tutumların bireyin davranışlarını tahmin etmede kullanılıp kullanılmayacağı değil; ne zaman kullanılabileceği önem kazanmaktadır (Regan ve Fazio, 1982:117). Bu demektir ki davranış, tutumlarla yalnızca belli koşullar altında tutarlıdır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993:343).

Tutumlar ölçülebilir. Tutum ölçme işi, kendisini “var olan her şey çeşitli derecelerde vardır” düşüncesi üzerine kurar (Eiser, 1980:20). Aslında bireyin davranışını belirlemek amacıyla tutumların ölçülmesinde en geçerli yol, söz konusu durumda bireyin davranışlarının doğrudan gözlenmesidir. Ancak davranışın

doğrudan gözlenmesi işi, oldukça pahalı ve zaman alıcı bir tekniktir. Ayrıca bazı durumlarda gözlem yapmak da olanaksızdır. Bu ve bunun gibi nedenlerden dolayı, tutumların ölçülmesinde bugüne kadar izlenen en popüler yaklaşım, söz konusu tutuma ilişkin bir ölçeğin (bir tutum ölçeğinin) hazırlanarak uygulanması olmuştur (Tezbaşaran, 1997:2-5).

Tutum ölçeklerindeki tutum ifadelerine dayanarak, tutum ile ilgili bir tahminde bulunmak mümkün hale gelir. Bu nedenle tutum ile ilgili bir işaretçi olan bir tutum ifadesi bireyin gelecekteki bazı durumlarda nasıl davranacağını tahmin etmek için kullanılabilir (Mager, 1972:16). Çünkü bir kez geliştikten sonra tutumlar yerleşik hale gelirler ve değişikliğe karşı çok güçlü şekilde direnç gösterirler (Taylor, Peplau ve Sears, 2012:142). Tutumların kalıcılığı nedeniyle tutum ifadeleri ve bu ifadelerin oluşturduğu tutum ölçekleri bireyin gelecekteki davranışlarını tahmin etmek için kullanılabilirler.

Tutum ölçekleri Türkiye’de polisin kültürel çeşitliliğin çeşitli unsurlarına ilişkin tutumlarını belirlemek için kullanılabilir. Bu iş polisin gelecekteki davranışlarını istendik ölçütler çerçevesinde yönetebilmek ve polis-toplum ilişkilerini demokratik hedefler gereğince geliştirebilmek açısından önemlidir. Tutumların hem ölçülebilir olmasından, hem öğrenilebilir olmasından, hem de öğrenildikten sonra çok az ve zor değişmesinden yararlanarak bu amaca ulaşmak mümkün olabilir.

Türkiye’de polis okullarında eğitim gören polis adaylarının toplumdaki kültürel farklılıklara yönelik tutumlarını belirleyerek polisin gelecekte bu unsurların ait olduğu kültürel kimliklere karşı nasıl yaklaşımlar sergileyebileceğini tahmin etmeye çalışmak ve daha sonra polisin kültürel kimlik gruplarının hiçbirini diğerine öncelemeyen niteliklerle donatılmasını sağlayacak kamu politikaları geliştirmek elzemdir. Zira Türkiye Cumhuriyeti’nde devlet ile sorunlu ilişkiler yaşamış olan başlıca kültürel gruplar; başörtüsünü kültürel kimliklerinin en önemli simgelerinden biri olarak kabul eden İslâmcılar/dindarlar, Kürtçeyi kültürel kimliklerinin en önemli simgelerinden biri olarak kabul eden Kürtler ile cemevini kültürel kimliklerinin en önemli simgelerinden biri olarak kabul eden Alevîlerdir. Türkiye Cumhuriyeti polisininin bu toplumsal gruplara ve onların kimlik simgelerine yönelik tutumları, bu

gruplar nazarında onun meşruiyetine etki eder. İşte bu meşruiyet demokrasinin yerleşmesi için elzem olan unsurlardandır.

Bu çalışmada polis adaylarının toplumdaki bazı kültürel grupların kimlik simgelerine yönelik tutumları araştırmaya özgü olarak geliştirilen üç farklı Likert Tipi Tutum Ölçeği kullanılarak tespit edilmiştir. Tutum ölçekleri 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı'nda polislik eğitimlerine devam eden 21 Polis Meslek Yüksek Okulu (PMYO) arasından seçilen iki PMYO ile 12 Polis Meslek Eğitim Merkezi (POMEM) arasından seçilen iki POMEM olmak üzere toplam dört polis eğitim biriminde öğrenimleri devam eden 550 polis adayına kâğıt-kalem testi şeklinde uygulanmıştır. Uygulamalar her bir polis eğitim biriminde araştırmacının yönetiminde tek oturumda gerçekleştirilmiştir. Evrendeki 16.623 polis adayını temsil edebilme gücünde olan bu 550 polis adayı oranlı tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışma polis adaylarının demokratik polislik için önemli görülen kültürel çeşitliliğe ilişkin bazı tutumlarının ne düzeyde ve şiddette bulunduğunu, tutumları arasında ilişki bulunup bulunmadığını ve tutumların çeşitli bağımsız değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla nicel araştırma türünde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, nicel araştırmalar için kullanılan tarama modellerinden biri olan genel tarama modeli tercih edilmiştir. Tutumların zaman içerisinde değişebilmesi nedeniyle, çalışmayla elde edilen sonuçlar çalışmanın gerçekleştirildiği dönemle ve polis eğitim birimleriyle sınırlı tutulmuştur.

Çalışmanın “Ulus-Devletin Krizi ve Kültürel Çeşitlilik: Türkiye Örneği” başlıklı birinci bölümünde, ulus-devletin ihtiyaç duyduğu milleti oluşturmak için milliyetçilik ideolojisinin sistematik şekilde kullanıldığından ve daha sonra gelişen kimlik siyasetlerinin ulus-devletleri tehdit ettiğinden söz edilmiştir. Türkiye’de ulus-inşa sürecinde dinî, etnik ve mezhep temelli gruplara yaklaşımın kısaca ele alındığı bu bölümde, bu kültürel grupların kimlik simgeleri olan “başörtüsü”, “Kürtçe” ve “cemevi” ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Türkiye’de ulus-inşa sürecinin kendine özgü biçimlerinden de bahsedilen bu bölümde, bu kültürel kimlik simgelerine ilişkin mevcut toplumsal kabuller ile hükümetlerin bu simgelerin toplumsal görünürlüklerine yönelik yaklaşımları da ele alınmıştır. Nihayetinde İslâmcı/dindar, Kürt ve Alevî kimlik ve tanınma taleplerinin kültürel tektipleştirmeye vurgu yapan resmî yaklaşımda krize yol açtığı tartışılmıştır.

Çalışmanın “Kültürel Çeşitlilik ve Demokratik Polis Eğitimi” başlıklı ikinci bölümünde ise devletin zor kullanma aracı olan polisin görev yaptığı toplumun kültürü ile uyumlu ilişkisinin vazgeçilemez olduğundan bahsedilmiştir. Türkiye’de polisin toplumda nasıl algılandığının da incelendiği bu bölümde, polisin meşruiyeti sorununun aslında bir demokrasi sorunu olduğu vurgusu yapılmış ve demokratik polislik için polisin kültürel yeterliğinin geliştirilmesi konusu kısaca incelenmiştir. Polisin militarist yapısından da bahsedilen bu bölümde, özellikle askerî darbeler ile militarist bir zihniyetle şekillendirilen Türk polis teşkilatının demokratikliği başarmak zorunda olduğundan söz edilmiş, demokratik polisliğin kültürel çeşitliliğe sahip bir Türkiye için elzem olduğuna vurgu yapılmıştır.

Çalışmanın “Yöntem” başlıklı üçüncü bölümünde, önemli görüldüğü için araştırılan sorundan, araştırmanın öneminden, araştırmaya esas olan verilerin toplanmasında kullanılan tutum ölçeklerinin geliştirilmesi sürecinden ve verilerin çözümlenmesinden bahsedilmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ile yorumlara “Bulgular ve Yorum” başlıklı dördüncü bölümde yer verilmiştir.

“Sonuç ve Öneriler” başlığı altında ise çalışma sürecinde elde edilen bulgularla varılan sonuçlar özetlenmiş ve mevcut duruma katkı getirebileceği düşünülen çeşitli öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUS-DEVLETİN KRİZİ ve KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Devletlerin meşruiyetlerinin değerlendirilmesinde bünyelerindeki kültürel çeşitliliğe yönelik yaklaşımları önemli bir ölçüt haline gelmiştir. Kültürel açıdan çeşitliliğe sahip olan devletlerin, sınırları içindeki tüm kültürel kimliklere karşı olumlu ve hepsine karşı tarafsız yaklaşımlar sergilemeleri beklenmektedir. Aksi takdirde bu devletlerin meşruiyetleri yerel ve küresel kimlik siyasetlerinin de etkisiyle sorgulanmaktadır. Bu nedenle, yönetmeyi kolaylaştırmak için türdeş millî kimliği gerekli görmüş ve tercih etmiş olan ulus-devletler farklı kültürel kimliklere yönelik yaklaşımlarını ve tutumlarını olumlu hale getirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu uğurda mevcut yönetim stratejilerini gözden geçirmeye ve yönetmeyi kolaylaştıracak yeni stratejiler üretmeye yönelmektedirler. Meşruiyet edinmeyi ve edinilen meşruiyete süreklilik kazandırmayı hedefleyen bu savunma stratejileri sayesinde varlıklarını devam ettirmeye çalışmak ulus-devletlerin reflekslerine yön vermiş durumdadır.

Tarih 20.yüzyılın sonlarında da 21.yüzyılın ilk yıllarında da kültürel açıdan çeşitliliğe sahip olan bazı ulus-devletlerin yok oluşuna tanıklık etmiştir. Çünkü kültürel çeşitlilik olgusunun kaçınılmaz bir sonucu olan kimlik siyasetleri birçok ulus-devlet için yıkıcı işlev görmüştür. Kültürel çeşitlilik olgusunun kaçınılmaz olarak var olmaya devam ettiği ve küresel gelişmelerin etkisiyle önemli yıkıcı etkilerde bulunduğu koşullarda meşruiyetini kaybeden devletlerin varlıklarını kolayca devam ettiremeyecekleri anlaşılmıştır. Bu nedenle, vatandaşların, farklı kültürel kimlikleri bünyesinde barındıran devletlerin tercih ettiği millî kimliği gönüllü şekilde benimseyebilmesini sağlayacak koşulları oluşturabilmek gerekli görülmektedir. İhtiyaç duyulan tedbirleri zamanında ve etkili olacak şekilde almak elzem hale gelmiştir. Aksi takdirde bazı ulus-devletler içeriden ve dışarıdan saldırılara maruz kalarak birden fazla egemen devlete bölünebileceklerdir. Millî kimlik oluşturma politikalarının ve süreçlerinin gözden geçirilmesi ve gerekli ise bu

amaca yönelik yeni stratejiler üretilmesi kültürel açıdan çeşitliliğe sahip olan ulus-devletler için artık bir zorunluluk haline gelmiştir.

1.1. ULUS-DEVLET İÇİN MİLLÎ KİMLİK VE MİLLİYETÇİLİK

İç parçalanma ve dış saldırı gibi tehditlerin kendisine yönelmesinden endişelenen devletler bu tehditlerle başa çıkabilmek için kendi milletlerini oluşturmak isterler. Oluşturacakları millette millî duygular geliştirmek suretiyle de iç parçalanma ve dış saldırı gibi tehditlerle daha kolay şekilde mücadele edebileceklerini düşünürler. Hatta güçlü millî duyguların devlete yönelik tehditlerin azalmasını kendiliğinden sağlayacağına da inanırlar (Wallerstein, 2007a:101-102). Bu inanç gereğince devletler kimi zaman sınırları içerisinde var olan toplumsal grupları millette dönüştürürler, kimi zaman istedikleri milleti kendileri yeni baştan icat ederler. İstedikleri milleti yaratmak için, var olan kültürleri ortadan kaldırmayı ise çoğu kez gerekli görürler (Gellner, 2008:128). Hayal edilerek oluşturulan (Anderson, 2011:20) ve adına “millet” denilen bu topluluk ulus-devletin gereği ve yegâne teminatı kabul edilir. Ulus-devletin toplumda bir üst kimlik olarak genel kabul görmesini ısrarla istediği “millet”, farklı kültürel kimliklerden müteşekkil bir toplumu bir arada tutabilmenin temel şartı olarak kodlanır. Oluşturulan milletin devlete olan bağlılığını sağlamlaştırmak için ise milliyetçilik ideolojisi sistematik şekilde kullanılır.

Modern dönemde bir din mahiyeti kazanmış olan milliyetçilik ideolojisi sayesinde akla, hayâl gücüne ve duygulara hitap edilir (Hayes, 2010: 189). Yönetici konumdaki etnik grup, kendi kimliğini devletin siyasal kimliğiyle özdeşleştirir ve bunu diğer gruplara dayatmaya çalışır (Karpas, 2009:99). Bu uğurda özgün bir millî kültür tanımlanır ve herkes bu millî kültürün parçaları olarak kurgulanır (Çolak, 2011:20). Herkesin bu özgün millî kültüre aidiyet hissini kazanabilmesi için ise dilsel tektipleşme başta olmak üzere kültürel tektipleşme uygulanır (Dieckhoff, 2010:93; Gülalp, 2009:138). Milletin içinde barındırdığı kültürel çeşitlilik özellikle görmezden gelinir. Millet birleşik ve türdeş bir bütünmüş gibi sunulur (Özkırımlı, 2010:148-153). Bu süreçte etnik sınırların siyasal sınırların ötesine taşmaması ve iktidar sahipleriyle yönetilenleri birbirinden ayırmaması (Gellner, 2008:71) da sağlanmaya çalışılır. Çünkü farklılıklar ve kültürel kimlikler ortadan kaldırılarak kolektif kültürel

kimliklerden müteşekkil millî bir devlet yaratmak milliyetçiliğin esas meselesidir (Smith, 2010:157; Mardin, 2012:355-356). Ancak devlet sınırları içindeki tüm halkları kolektif kültürel kimlik etrafında bütünleştirerek bir millet oluşturabilmek kolaylıkla başarılabilen bir iş değildir. Renan (2012:57) da “bir milletin varlığı, her gün yapılan bir plebisittir” diyerek bu zorluğa dikkat çeker.

Ulus-devletin kendi milletini başarılı şekilde oluşturabilmesi, bu uğurda seçtiği stratejileri etkili şekilde işe koşabilmesini gerektirmektedir. Ancak devlet içerisinde dinsel, etnik, dilsel, mezhepsel vb. kimlikleri birbirinden farklı grupların bulunması bu süreci zorlaştırmaktadır. Çünkü “demokratiklik ile bağdaşmayan milliyetçilik” (Calhoun, 2012:174) ideolojisi devlet içerisindeki kültürel grupların direncini güçlendirebilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, ulus-devletlerin millet oluşturma sürecinde milliyetçilik ideolojisine başvurmaları kültürel çeşitliliğe sahip olan ulus-devletlerde iç çatışmaların kaynağı olabilmektedir.

1.2. KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK VE KARŞI MİLLİYETÇİLİKLER

Milliyetçilik olmadan var olmanın zorlaştığını ifade eden Akgönül (2011:163), milliyetçiliğin hâkim olduğu toplumlarda etnik çatışmaların kaçınılmaz olduğunu ileri sürmektedir. Çünkü milliyetçilik, hâkim millette olduğu gibi azınlık grupları arasında da kimlik duygusunu güçlendirir. Milliyetçilik sayesinde hâkim milletler üstünlüklerini doğrulamaya ve diğerlerini asimile etmeye çalışırken, azınlıklar da kültürel ve tarihsel miraslarını koruyarak ayakta kalmak için direnirler (Karpas, 2009:99). Üstelik azınlıkların bu milliyetçiliği, milletten kopmayı ve kendi millî birliklerini kurmayı teşvik eder (Ahmad ve Landau, 2010:279). Nihayetinde, Renan (2012:57)’in “millet olmanın tek meşru ölçütü” olarak niteliği “milletin dileği” olmaksızın yürütülen ulus-inşa faaliyetlerinde milliyetçilik ülke sınırları içindeki huzursuzlukların kaynağı olur. Gellner (2008:78) de buna işaret ederek, iki insanın ancak ve ancak birbirilerini aynı milletin üyesi olarak kabul etmeleri halinde aynı millete mensup olabileceklerine dikkat çekmektedir.

Millet olmak gönüllülük esasına dayanır. Kültürel kimlikleri farklı olan grupların devletin tanımladığı üst kimliğe itirazlarının olmaması, grupların kimliklerine devlet tarafından saygı gösterilmesi halinde mümkün olabilir. Aksi

halde, Baumann (2006:54)'ın da ifade ettiği üzere, etnik gruplar ayrılıkçı davranışlara girerler. Çünkü milliyetçi retorik ulus-devletlerin olduğu kadar, ulus-devletlere tâbi halkların parçası olmak istemeyenlerin özerklik taleplerinin de dilidir (Calhoun, 2012:172).

1.3. ULUS-DEVLETİN KRİZİ VE VATANDAŞLIK ANLAYIŞINDA DEĞİŞİM

Günümüzde millî kültür ve kültürel çeşitlilik arasındaki güç ilişkileri tersine dönmüş durumdadır. Artık millî kültürün önceliğine, demokratik prensipler ve herkes için eşitlik gerekçeleriyle itiraz edilmektedir. Çoğunluğun dininin ayrıcalıklı konuma sahip olması, sadece millî dilin vatandaşlık ölçütü kabul edilmesi gibi hususlarda ulus-devletlere eleştiriler getirilmektedir. Ulus-devletlerin artık önemini yitirmeye başladığı ve bundan sonra yeni siyasî bütünleşme biçimlerinin ortaya çıkması gerektiği ifade edilmektedir (Doytcheva, 2009:40). Ulus-devletler içindeki etnik çeşitlilik ve çeşitli grupların kültürel tanınmaya ve kültürel haklara ilişkin arayışları nedeniyle, ulus-devletlerin vatandaşlık anlayışına çeşitli yönlerden eleştiriler getirilmektedir (Banks, 2004:289). Ortak vatandaşlık hakları ve millî bütünleşme arasındaki ilişkiler artık sarsılmaktadır (Kymlicka, 2006:456). Ulus-devletler bu koşullarda dünyanın her yerinde bir kriz içindedir (Leca, 1998:17-18). Ulus-devletlerin milliyetçilik, toprak bütünlüğü ve egemenlik iddiaları da bu krizde etkilenmektedir. Ortak gelenek ve tarihlere dayanarak meşruluk aramak hâlâ mümkünse de, edinilen meşruluk giderek daha az ömürlü olmakta ve tepki toplamaktadır (Schendel, 2010:181).

Ulus-devlete yönelik eleştiriler devletin, vatandaşlarınınkinden üstün ve kendi ayrı iradesi olan bir varlık olmadığı (Barry, 2004:73) savunusu üzerinden yürütülmektedir. Ulus-devlet modelinin, günümüzde küresel düzenin ihtiyaçlarını karşılayamaz durumda olduğu, demokratik katılım konusunda artık ulus-devlet düzeyinde çözülemeyecek sorunlar ortaya çıktığı (Gülalp, 2007b:179-180) da iddia edilmektedir. Nihayetinde, Erkal (2000:51)'ın tespit ettiği üzere, ulus-devletlerin millî birlik ve bütünlüğünü bozmak amacıyla demokratikleşme ve insan hakları adı altında “çokkültürlülük dayatmaları” gerçekleşmektedir. Ulus-devlete, içeride

çokkültürlülük ile ilgili gelişmeler, dışarıda ise küreselleşmenin getirdiği sorunlar karşısında meydan okunmaktadır (Habermas, 2002:25).

Ulus-devletin ihtiyaç duyduğu milleti oluşturmak için sistematik şekilde kullanılmış olan milliyetçilik, sistematik şekilde işe koşulan kimlik siyasetleriyle ulus-devleti tehdit eder hale gelmiştir. Millet, milliyetçilik, homojen kimlik, ötekilik, meşruiyet, çoğulcu demokrasi, çeşitlilik, çokkültürlülük, kültürel haklar, anayasal vatandaşlık, siyasal tarafsızlık gibi kavramlar çerçevesinde yapılan tartışmalarla ulus-devlet hedef alınmıştır. Ulus-devletin meşruiyeti etnik, dinsel, dilsel, mezhepsel farklılıklara yaklaşımı temelinde tartışılmaktadır. Günümüzde kültürel çeşitlilik karşısında, tarafsızlığın ötesinde pozitif yaklaşımlar sergileyebilen ulus-devletler talep edilmektedir.

Artık ulus-devletin meşruiyetini yeniden ve daha kalıcı şekilde sağlamaya yardımcı olacak tedbirlere ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü “kültürlerin artık siyasal meşruiyetin doğal barınağı haline geldiği” (Gellner, 2008:137-138) günümüz çoğulcu toplumlarında kültürel açıdan homojen bir ulus-devlet modelinden gittikçe uzaklaşmaktadır. Kültürel yaşam biçimleri, etnik gruplar, mezhepler ve dünya görüşleri sürekli olarak çeşitlenmektedir (Habermas, 2002:26). Artık demokrasilerin giderek daha çoğulcu hale gelen toplumları destekleme kapasiteleri önem kazanmış durumdadır. Demokrasilerin gücü kültürler arasında uzlaşma sağlayıp sağlayamadığıyla değil, çatışmaları yönetebilmesi ve azaltabilmesiyle ölçülmektedir. Aynı bakıştan hareketle, bir devletin kültürel olarak daha homojen olduğunda değil, büyük bir kültürel heterojenliği yönetme kapasitesi geliştirebildiğinde daha güçlü olduğu savunulmaktadır. Bu özelliğin, devletin temel değerlerinden birini oluşturması beklenmektedir. Şayet bu yönde hareket edilemezse, devleti parçalanmaya götürecek faktörlerin giderek daha belirginleşeceği tahmin edilmektedir (Subirats, 2015:58). Demokrasi artık daha gür sesle talep edilmektedir.

Karpat (2009:101)'in ifade ettiği üzere, ulus-devlet demokrasinin hayata geçirilmesi için hâlâ vazgeçilmez öneme sahiptir. Demokrasi, insan hakları ve özgürlükler açısından ulus-devletin tanımında ve etnik gruplar ile bireylerin haklarının tarifinde etnik gruplar ve bireyler lehine bazı düzenlemeler yapılması şarttır. Ancak ulus-devletten büsbütün vazgeçilmesi günümüzde mümkün değildir

(Karpat, 2009:101). Bu nedenle soruna ulus-devletler tarafından çözümler üretilmesi mümkündür.

Yirminci yüzyılın son kırk yılında dünya genelinde ortaya çıkan çeşitli kültürel gruplar kimliklerinden doğan farklılıklarının meşruluğunun toplum tarafından kabul görmesini istemektedirler. Toplumun kendilerini kabul etmesini, saygı duymasını ve farklılıklarının toplum tarafından onaylanmasını talep etmektedirler. Bu kimlik hareketlerinin bazı liderleri ise toplumun farklılıklarını onaylaması için baskıda bulunmaktadır (Parekh, 2002:1-2). Bu talepler ve baskılar artınca kültürel çeşitlilik devlet için siyaseten en önemli sorunlardan birisi haline gelmiştir. Çünkü etnik, dinsel, dilsel ve diğer gruplar farklılıklarını devlet nezdinde meşrulaştırmak için kültürel haklar talep etmeye başlayınca devletin “kültürün tek meşru kullanıcısı olma” durumuna meydan okunmuştur. Talep edilen sivil, siyasal ve sosyal hakları hâkim kültür anlayışı çerçevesinde daha önce rahatlıkla verebilmiş olan ulus-devletler modern dönemde kültürel çeşitlilik karşısında kriz içine düşmüştür (Çolak, 2011:12). Bir kimlik konusu olarak vatandaşlık toplumsal ve siyasal gündemin en temel konularından birisi olmuştur. Çağdaş toplumların siyasal anlamda en temel örgütlenme biçimi olan ulus-devlet içindeki bireyin "en temel siyasî kimliğini" simgeleyen vatandaşlık, bir yandan yeni bir toplumsal ve siyasal devingenlik içinde yaşayan bireylerin gözünde, diğer yandan bu devingenliği yaşayan toplumların ve ulus-devletlerin gündeminde yeniden yapılandırılmaya çalışılmaktadır (İçduygu ve Keyman, 1998:163).

1.4. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİ VE DEVLETİN MEŞRUIYETİ

Türkiye Cumhuriyeti, nüfusunun tamamına yakını Müslümanların oluşturduğu, kültürel açıdan çeşitlilik arz eden, ama bu çeşitliliği tek bir millet kimliği etrafında toparlamayı hedefleyen bir ulus-devlet olarak kurulmuştur (Yıldız, 2010b:36). Osmanlı geçmişini bilinçli olarak reddeden ve Türk kimliğini öne çıkaran bu devlet kurulurken hem Fransız tipi hem de Alman tipi vatandaşlık modeli benimsenmiştir (İçduygu ve Keyman, 1998:169; Gülalp, 2007a:20; Oran, 2010:158; Kadioğlu, 2012:173). Ancak bu süreç çok milletli bir Müslüman devletten tek milletli bir ulus-

devlete geçişi sağlarken kendine has bir yol da izlemiştir. Modern Türkiye'yi oluşturan Müslüman ve Osmanlı unsurlar Avrupa'daki benzerlerinden belirgin bir Şekilde farklı bir ulus-devlet yaratmışlardır (Karpat, 2009:17-18).

Milliyetçilik, bu süreçte Kemalist ideolojinin en önemli modernleştirici yapıtaşlarından biri olmuştur (Çetin, 2003:214). Millet ise Osmanlı'nın dinî cemaatini Türk milletine dönüştürmek için laikliği kullanan cumhuriyet eliti tarafından yeniden tarif edilmiştir (Karpat, 2009:32). Cumhuriyet eliti "hükmeden kimse onun dili geçerlidir" ilkesini benimseyerek modernleşme sürecini yürütmüş ve ülke sınırları içindeki halkların kültürel ve dilsel bakımdan kendilerine bağlı olmasını istemişlerdir (Gellner, 2008:125). Silahlı Kuvvetler de bu sürece her zaman destek vermiştir (Belge, 2011:707).

Anadolu'nun kültürel ve etnik tarihinin karmaşıklığının getirdiği güçlüklere rağmen (Akgönül, 2011:126), Türk ve Sünnî kimlik dışındaki kültürel kimliklere sahip gruplar Kemalist Türk milliyetçiliği tarafından "tekiler" olarak grlmştir. İçerideki ötekilerin hiçbirinin Türklük gibi saf olmadığı teması yoğun Şekilde işlenmiştir. Osmanlı'yı yıkan bu karışık "tekiler" in Cumhuriyet'i de yıkabilecek g olduğuna odaklanılmıştır (Dündar, 2009:893-900). Bu nedenle Cumhuriyetin ilk önderleri homojen ve yekpare bir millet oluşturma girişimlerini ortak dil, kültür ve lk ile simgelenen ortak bir Türklük zerine oturtmuşlardır. Cumhuriyetin sınırları içinde yaşayan halklar, Türklüğe dâhil edilerek ortak bir millet altında birleştirilmeye çalışılmıştır (Schendel ve Zürcher, 2010:11; zkırmılı, 2013:88).

Millî kimlik inşasını ana hedef olarak belirleyen Kemalist milliyetçilik çatışmalardan arınmış, Cumhuriyet iradesinin yekpare bir görüntüyle yansıtacağı bir kamusal alan tasarlamıştır. Millî bütünlüğü başarma amacı gereğince tasarlanan bu kamusal alan idareciler tarafından koruma altına alınmış; din, sosyal sınıflar ve etnikliğin görünür kimlikler olarak bu alana taşınmasına izin verilmemiştir. Türdeş olmayan kitle içindeki dinî, sınıfsal ya da etnik kimlik unsurları geçmişe ait sayılmış, millî birlik ruhuna zarar verecek olan bölücü ve ayrılıkçı nitelikler olarak değerlendirilmış ve bu kimlik unsurlarının kamusal alandaki görünürlükleri mutlak yasak kapsamına alınmıştır (Yıldız, 2011:215; Yıldız, 2010a:293). Türkiye Cumhuriyeti Devleti bundan sonra sayısız dinî, sınıfsal veya etnik cemaatin değil,

belli bir toprak üzerinde yaşayan yeni bir milletin devleti olmaya yönelmiştir. Osmanlı Devleti'nden farklı olarak, kültürel çeşitliliğin meşruiyeti reddedilmiş, kültürel çeşitliliği evrensel, yaptırımcı ve ortak yasa içinde ele alan yeni bir söylem geliştirilmiştir (İnsel, 2012:44). İslâmcı kimlik, Kürt kimliği ve Alevî kimliği bu süreçte dışlanan kimliklerden bazıları olmuştur.

Türkiye, nerdeyse tüm ülkelerde olduğu gibi, çokkültürlü bir toplumsal yapıya sahiptir. Türkiye'deki farklı kültürel kimlikler içerisindeki en kalabalık grupları ise –bu konuda resmî rakamlar bulunmasa da- dindar Müslümanlar/İslâmcılar, Kürtler ve Alevîler oluşturmaktadır. Bu gruplar Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren Türkiye toprakları üzerindeki varlıklarını devam ettirmektedirler. Ancak bu grupların ulus-inşa politikalarıyla hedeflenmiş olan millî kimlik ile ilişkileri sorunlu olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti kurulurken kendi kültürel kimliklerini koruma gayesiyle direnç göstermiş olan bu gruplar günümüzün özgürlükçü ve çokkültürcü politikaları salık veren ortamında kültürel kimliklerine daha güçlü şekilde sarılmışlardır. Vazgeçilemez nitelikte olduğuna inandı(rıl)ıkları kültürel kimliklerinin devletin istediği millî kimlik içerisinde erimesini istemeyen bu gruplar, Türkiye Cumhuriyeti'ne ve devletin vatandaşlık anlayışına meydan okumaktadırlar. Kendi kültürel kimliklerine değer vermesi halinde Türkiye Cumhuriyeti devletini meşru sayacaklarını ifade etmektedirler.

Dindar Müslümanlar/İslâmcılar için “başörtüsü”, Kürtler için “Kürtçe”, Alevîler için ise “cemevi” bu kültürel gruplar tarafından vazgeçilmez önemde görülen kültürel kimlik simgeleridir. Bu kültürel kimlik simgeleri bu gruplar için “var oluşun simgeleri” haline getirilmiştir. Oysa Türkiye Cumhuriyeti devleti, her ulus-devletin kuruluşunda doğal olarak yaptığı gibi, bu kimlik simgelerini millî kimlik içerisinde eritmeyi hedeflemişti. Günümüzde ise bu kimlik simgeleri Türkiye Cumhuriyeti devletinin meşruiyetinin sorgulanmasında birer araç olarak kullanılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bu kültürel kimlik simgeleri karşısındaki tutumları ve demokratik yaklaşımları günümüz koşullarında önem kazanmış durumdadır.

1.5. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİNDE İSLÂMCI KİMLİĞE YAKLAŞIM ve BAŞÖRTÜSÜ SORUNU

Osmanlı modernleşmesinin mimarları Müslüman kalarak ve İslâm âleminden de sorumlu Müslüman bir devlet olduklarının tamamen bilincinde olarak modernleşmeye çalışmışlarken, Cumhuriyet ideolojisi modernleşme projesini İslâm unsurunu devre dışı bırakarak yürütmüştür. Üstelik Cumhuriyet ideolojisi millî kimliğin oluşturulması sürecinde İslâm'la çatışmaktan da kaçınmamıştır (Kara, 2014:28). İrtica resmî ideolojiye alternatif oluşturulmaması için Cumhuriyet ideolojisi tarafından bir dışlama aracı olarak kullanılmıştır (Ahmad ve Landau, 2010:291). Din Osmanlı-Türk kültürünün geri kalmışlığının ve çürümüşlüğüünün ardındaki esas etken olarak tanımlanmıştır (Deren Van Het Hof, 2010:558). Bu nedenle kültürün içindeki İslâmî unsurların temizlenmesi “bilim” olarak adlandırılmış ve yüksek dozda din karşıtlığıyla yüklü bir laiklik benimsenmiştir (Karpas, 2009:49). İslâmiyet'ten koparılan Türk kurumlarına laik ve millî bir karakter kazandırılması önemli görülmüştür. Dinî okulların yerine devlet okulları geçirilmiş, Kur'an'a ve Müslüman kadıların kararlarına dayalı olan eski hukuk sistemi kaldırılarak yerine millî bir sistem kurulmuştur. Fes ve sarık kanun dışı sayılmış, kadınların peçe takması yasaklanmıştır. İslâmiyet kamuya değil ferde ait bir meseleye dönüştürülmüştür. Milliyetçilik “resmî Türk dini” haline getirilmiştir (Hayes, 2010:153-154).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önceki on yıl boyunca süren savaşlar sırasında Genç Türkler'den oluşan İttihat ve Terakki Partisi iktidarındaki Osmanlı ve Türk hükümetleri, halkı Müslüman dayanışması temelinde seferber etmişlerdi. Çünkü öngördükleri devlet biçimini destekleyecek toplumun kimliği konusunda farklı görüşlere sahip olmuşlarsa da, Kurtuluş Savaşı'nı başlattıklarında halkın desteğini alabilmek için kitlelerin duygusal olarak bağlı oldukları cemaat kimliğiyle uyumlu olmaktan başka seçenekleri bulunmadığını görmüşlerdi. Ancak 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti kurulunca İttihat ve Terakki liderleri ile Anadolu'nun Müslüman halkı arasındaki ilişkinin biçimi değişmiştir. 1923'ten sonra geniş kapsamlı bir laikleşme ve Türk milliyetçiliği gütmeye başlayan cumhuriyetin Kemalist önderleri, önceki on yılda güçlenmiş olan eski dayanışma bağlarını koparmışlardır (Zürcher, 2010:261-262). Cumhuriyeti'nin kuruluşunu takip eden dönemlerdeki laikleşme hareketleri nedeniyle de Türk milliyetçiliğinin içeriğindeki

İslâmcı dozun oranı değişikliğe uğratılmıştır. Devlet kavramının Türk milliyetçiliğinin aslî bir unsuru haline geldiği bu dönemde devletin kurucuları önce İslâmcılarla sonra da dinle olan irtibatlarını kesmişlerdir. Devrimlerin gereği olarak sürdürülen İslâm karşıtı politikalar nedeniyle din sadece kamusal alandan silinmekle kalmamış, dinsel konulara özel alanda da müdahale edilmiştir. Özellikle Tek Parti yönetimine denk düşen yıllardaki bu uygulamalar nedeniyle milliyetçilikle İslâmcılık arasındaki bağlar fiilî olarak koparılmıştır (Akgün ve Çalış, 2009:593).

Koçak (2009:609) “ideolojinin tutarlılığı açısından bir cemaat anlayışından kavim anlayışına doğru geçmek kaçınılmaz bir zorunluluktur” diyerek Türk milliyetçiliğinin İslâm ile ilişkilerini koparmak zorunda oluşuna haklılık kazandırmaktadır. Ancak Batıcı cumhuriyet elitinin ideolojik tercihleri üzerine kurularak kendisine yeni bir kimlik seçmiş olan cumhuriyet Türkiye’inde, bağımsızlık savaşına birlikte girilen İslâmcıların hayal kırıklığına uğratılmış (Ocak, 2012:116) oldukları bir gerçektir. Aktürk (2013:14) tarafından ifade edildiği üzere, 1919-1922 yıllarındaki millî mücadele gerek söylem gerekse katılımcılar açısından dinsel anlamıyla millî bir mücadeleydi; laik bir millî mücadele olsaydı kazanılamayabilirdi.

1924’te halifeliğin kaldırılmasıyla, İslâm dini çevresinde ve onun kurumlarında odaklaşan toplumsallık resmî toplumdan uzaklaştırılmıştır. Şeyhülislâmlığın, şeriatın, devlet dini kavramının, medreselerle birlikte diğer dinî okulların, tekke ve tarikatların kaldırılması da bu amaca hizmet etmiştir. Yasakların yanında, vakıflar gibi bazı dinî kurumlar devletleştirilmiştir. Laik cumhuriyetçiler, bu yasaklama ve devletleştirme girişimleri sonunda, toplumu istedikleri yönde biçimlendirmeyi amaçlamışlardır (İnsel, 2012:46). Ancak modernleşme amacıyla gerçekleştirilen laik reformlara ilişkin tüm karar ve uygulamalar sadece üst tabakanın ve bürokrasinin laikleşmesini sağlamıştır. Toplumun büyük kısmı sadık Müslümanlar olarak yaşamayı sürdürmüştür (Karpat, 2010:267). Laik politikalar doğrultusunda dinin bireyselleştirilmesi çabalarına rağmen, Smith (2010:164)’in ifade ettiği üzere küçük kasaba ve köylerde İslâm’a duyulan bağlılık güçlü şekilde devam etmiştir. Türkiye toplumunda dinî aidiyetin ortak aidiyetin en temel esaslarından biri (Akgönül, 2011:162) olduğu gerçeği ihmal edilince, çok büyük kısmı Müslüman

olan ve İslâmî bir yaşam tarzını benimsemiş bulunan Türkiye toplumunda devlet ile millet özdeşleşmesinin hedeflenen şekilde gerçekleştirilebilmesi olanaklı olmamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde dinsel/İslâmî kimliğin önemli bir simgesi başörtüsüdür. Başörtüsü etnik, dilsel, mezhepsel, kültürel, siyasal vb. kimlikleri farklı olsa da, aynı dinsel/İslâmî kimliği paylaşan gruplar tarafından sahiplenilmektedir. Kişisel yaşantılarında yeri bulunmasa da, çeşitli kültürel kimliklere mensup gruplar tarafından da saygı görebilmektedir. Çünkü başörtüsü Türkiye'nin bulunduğu coğrafyanın köklü kültürel bir gerçekliğidir.

Buna rağmen başörtüsü Türkiye Cumhuriyeti'nde gerek cumhuriyetin ilk yıllarındaki ulus-inşa süreçlerinde gerekse cumhuriyetin sonraki dönemlerinde çeşitli gerekçelere dayanılarak müdahale edilmesi gereken bir kimlik simgesi olarak görülmüştür. Müdahalelere meşruiyet sağlamak amacıyla ise geleneksel yaşama ait bir kıyafet unsuru, geri kalmışlığın bir göstergesi, siyasî bir simge, modernliğe meydan okuyuşun ve laik devlete başkaldırının bir aracı vb. olarak gösterilmiştir. Bunun gerekçeleri Türk modernleşmesinin ideolojisinde ve ideologların tahayyüllerinde yer alır.

Türk modernleşmesi Göle (2011:171)'nin ifadesiyle, yerel örüntüleri ve geleneksel değerleri dışlayarak “insan”ı Batı medeniyetinin izdüşümünde yeniden tanımlamış olan bir projedir. Projenin lokomotif kadındır. Tarihsel süreçte peçe, çarşaf, sıkma baş, başörtüsü, türban gibi farklı isimler almış olan kadının örtünmesi ise, bu projede Batıcı kimlik açısından bir pürüz olarak görülmüştür (Özkan, 2005:21; Şişman, 2005:231; Aktaş, 2006a:7). Modernliğin dış görünüş ile sınırlandırıldığı (Aksoy, 2005:286) bu süreçte, hedeflenen millî Türk kadınının oluşturulması için kökleri Orta Asya'ya kadar uzanan İslâm öncesi tarihe başvurulmuş ve “yeni kadın”ın İslâmîlik vasfının kaybettirilmesine çalışılmıştır (Aktaş, 2006a:223-227). Kentlerde yaşayan, eğitilmiş, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek genç kadınların çağdaş görünüm gereğince başörtüsü kullanmamaları gerektiğine ilişkin anlayış topluma kabul ettirilmeye çalışılmıştır (Benli, 2011:261). Şişman (2011:110)'ın “gardırop modernleşmesi” olarak adlandırdığı ve “örtüden vazgeçiş” olarak şekilsel bir çerçeveye hapsedildiğini belirttiği modernlik algısı üzerindeki

tartışmalar örtünme üzerinde değişimlere uğrayarak çeşitli dönemlerde de devam etmiştir.

Türkiye’de başörtüsü konusu üzerindeki mücadele dinî kimlikleriyle kamusal alanda yer almak isteyenlerle, Cumhuriyetin kuruluş dönemi reflekslerini sürdürmek isteyenler arasında gerçekleşmiştir (Şişman, 2011:30). Bu mücadele laik duyarlılığı olanlar açısından “türban” adıyla sürdürülmüştür. Bu bakış açısında türban siyasî bir simge olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraf olan İslâmî kesimde ise mücadelenin bu unsuruna “başörtüsü” adının verilmesi tercih edilmiştir (Aksoy, 2005:16). Nitekim kadının örtünmeye (tesettüre) ilişkin inancı gereğince başını örtmek amacıyla kullandığı örtünün adı “başörtüsü”dür. Modernleşmeyi kendi değerleri çerçevesinde yorumlayan ve özümsemiği değişimi yaşantısına dâhil eden kadının başını örtme biçiminin çeşitli dönemlerde değişmesi de, kullandığı örtünün adının “başörtüsü” olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bir başka ifadeyle, modernleşme sürecinin örtünme biçimleri üzerinde oluşturduğu değişim örtünmeye yeni adlar verilmesini haklı kılmamaktadır. Dolayısıyla başörtüsünün üniversitelerde yasaklanmasının engellenmesi çabaları kapsamında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından geçici bir çözüm yolu olarak üretilmiş olan ve süreç içerisinde karşı olunan örtünme biçimini tanımlamak için kullanılmış bulunan “türban” kavramı sorunlu ve yanlış bir kavramdır. Bu kavram yerine başörtüsü kavramının kullanılması doğru bir yaklaşımdır.

Türkiye’de başörtüsü üzerindeki yasaklamalar ve savunmalar Anayasa’nın Cumhuriyet’in Nitelikleri başlıklı 2.maddesiyle, Din ve Vicdan Hürriyeti başlıklı 24.maddesi gerekçe gösterilerek gerçekleşmiştir. Başörtüsü yasağını savunanlar başörtüsünün Anayasa’nın 2.maddesinde ifade edilen laiklik ilkesine aykırılık taşıdığını iddia etmişler ve Anayasa’nın 24.maddesini bu savunmayı desteklemek için kullanmışlardır. Başörtüsü yasağının Anayasa’ya aykırı olduğunu iddia edenler ise bu iddialarına kanıt olarak Anayasa’nın 24.maddesinde düzenlenmiş olan din ve vicdan özgürlüğünü gerekçe göstermişler ve laiklik adına gerçekleştirilen uygulamaların 24.madde ile bağdaşmadığını savunmuşlardır. Bu ironik durum yıllarca başörtüsü sorununun ve çözümsüzlüğün kaynağı olmuştur.

Türkiye’deki başörtüsü yasağını savunan aydınlar ve yargı mensupları laikliğin “nötr bir kamusal alan”ı, yani bütün dinî inançlardan arındırılmış tarafsız bir alanı gerektirdiği kabulünden hareket etmişlerdir. Hükümetin “ortak hayat alanları”nın hepsinde, okullarda, üniversitelerde, işyerlerinde ve devlet kurumlarında başörtüsünü yasaklaması gerektiğini kamusal alanın bu tanımına dayandırmışlardır (Şişman, 2011:21-22). 1960’lardan itibaren, kadınların başörtüsü takmalarının bir din ve inanç özgürlüğü meselesi olarak değil de, laikliği tehlikeye atacak bir kamu güvenliği meselesi olarak görülmesiyle birlikte ise başörtülü kadınların yüksek öğretim kurumlarında eğitim görme ve kamu kuruluşlarında çalışma hakları kısıtlanmıştır. Bir inanç özgürlüğü ihlali olarak başlayan uygulamalar, kısa sürede eğitim hakkı, çalışma hakkı, toplumsal hayata katılma hakkı ve tabii eşitlik hakkı gibi temel vatandaşlık haklarının ihlâlüne kadar uzanmıştır (Cindoğlu, 2010:5).

Uygulanan ayırıcılık, kadınların yaşamın içinde yer almalarını, kültürel gelişmelerini, sosyalleşmelerini, bireyselleşmelerini ve ekonomik özgürlüklerine kavuşmalarını engellemiştir. Başörtülü kadınlar eğitim yaşamından soyutlanmış, çalışma ve siyasal yaşamın dışında bırakılmış, statü ve güç açısından hizmetlere, kaynaklara, imkânlarla ulaşmada eşitsizlikler oluşmuştur (AKDER, 2010:22). 1980’lerden itibaren ise yükseköğretim imkânları artmış ve dindar çevrelerin kız çocukları üniversitelere girme fırsatına daha fazla sahip olmuşlardır (Atay, 2012:78). 1960’lı yıllardan itibaren kızların imam-hatip okullarına kabul edilmelerinin ve dışarıdan liseyi bitirebilme imkânlarına sahip olmalarının bu olgu üzerindeki etkisi büyüktür (Aksoy, 2005:158). Üniversitelerdeki başörtülü öğrenci sayısının böylece 1980’lerden itibaren artmaya başlamasıyla birlikte, Türkiye’de Müslüman kadınların kılık-kıyafetleri ve başörtüsü etrafındaki tartışmalar yeni boyutlar kazanmıştır (Aktaş, 2006a:320; Özkan, 2005:23).

Başörtüsü bu yıllardan itibaren bazı kesimlerde “çağdaş uygarlık ölçülerine ve bilimsel düşünmeye engel, dogmatik kabullerin bir işareti” (Aktaş, 2006a:4) sayılmıştır. Bu kesimlerde “irticai bir simge” (Aktaş, 2006b:6) olarak da suçlanan başörtüsünün, irticanın ülkeye getirilmesinde kullanılan bir araç ve laik rejime yönelik meydan okuyuşun bir simgesi (Göle, 2011:115; Kubilay, 2010:117) olduğu savunulmuştur. Başörtülü öğrencilerin üniversitelere girmeleri yasaklanınca, başörtüsü sorunu İslâmcı hareketin radikalleşmesini sağlayan itici bir güce

dönüşmüştür. Örtünme hareketi laikler ve İslâmcılar arasında bir siyasal çatışma ve kutuplaşma kaynağı olmuş, entelektüelleri, üniversite öğretim üyelerini, medyayı ve siyasî partileri tartışmaların içine çekmiştir. Bu tartışma genelde laikler ve İslâmcılar, özeldeyse kadınlar arasındaki kültürel bölünmeyi açığa çıkarmıştır. Bu tartışma aynı milliyet, din ve cinsiyetin mensupları arasında “Batıcı” ve “İslâmcı” karşıtlığı da yaratmıştır. Başörtüsünde ifadesini bulan İslâmcı giyim tarzının üniversite öğrencileri tarafından benimsenmesi yükselen İslâmcı köktendinciliğin manipüle edici bir aracı olarak görülmüş, sonuçta laik ve İslâmcı kesim arasında son derece kutuplaşmış bir siyasî tartışma ortaya çıkmıştır (Göle, 2011:12-18).

Derinleşen “toplumun laik ve dindar diye tanımlanan kesimleri arasındaki siyasî ve sınıfsal uzlaşmazlık” (Genç ve İlhan, 2012:59) örtünme konusundaki tartışmaların uzun yıllar boyunca sürmesine neden olmuştur. Başörtüsünü siyasî simge olarak nitelendirmiş olan başörtüsü karşıtları başörtüsü kullananları samimi olanlar ve samimi olmayanlar kategorisinde ikiye ayırma eğilimine dahi girmişlerdir (Bayramoğlu, 2008:125). Hatta başörtüsü köylü/kentli, eğitilmiş/cahil, medenî/geleneksel gibi ayrımların mihenk taşı haline getirilerek (Şişman, 2005:232), sınıfsal ve ideolojik ayakları bulunan bir meseleye (Balta, 2014:117) dönüştürülmüştür. Ancak başörtüsüne ilişkin tüm bu algılar ve yaklaşımlar Aksoy (2005:286)’a göre, sadece “zan”lara dayandırılmış ve nesnel dayanaktan yoksun kalmıştır. Zamana, mekâna ve kişilerin keyfî uygulamalarına göre değişiklikler gösteren başörtüsü yasağı bir zihniyet sorunu olarak (Saka ve Altınöz, 2011:6) yerleşmiş ve varlığını uzun yıllar sürdürmüştür.

Siyasî bir simge olduğu savunulan başörtüsünün belirli alanlarda kullanılması Türkiye’de çeşitli yargı kararlarıyla “yasaklı eylem” statüsüne de alınmıştır. Bu yasaklar, Anayasa Mahkemesi (AYM) ile yüksek yargının verdiği kararlara dayandırılmış ve sürekli olarak laiklik ilkesine vurgu yapılarak gerekçelendirilmiştir (Genç ve İlhan, 2012:35; Aksoy, 2005:196). Yargı kararlarında laiklik ilkesine vurgu yapılarak gerekçelendirilen başörtüsü yasakları “talepleri İslâmî olmayan ve karanlık mihraklar tarafından yönlendirilen bir azınlığa karşı getirilmiş özel ve zorunlu bir tedbir” (Aktaş, 2006b:6) olarak savunulmuştur. Üstelik uygulanan yasaklar, yasal dayanaklar öne sürülerek ve dinî hususlardan yararlanılarak meşrulaştırılmaya çalışılmıştır (Aksoy, 2005:286-287; Şişman, 2011:163). Bu yöndeki kararlarda

“Türkiye’de dini inançları gereği başını örten kadınların haklarının kısıtlanmadığı, ancak siyasî simge olarak başını örten kadınların farklı olduğu” (Benli, 2011:292) teması özel olarak işlenmiştir. Borovalı ve Turan (2013:191-192)’in ifade ettiği üzere, başörtüsü kullanan kişilerin kendileri gibi olmayan kişilere kesinlikle özgürlük vermeyecek olan bir rejimin yanlıları olarak tanımlanması nedeniyle oluşan korkular, yargı kararlarında yasakları destekleyen güçlü söylemlere dönüşmüştür.

Başörtüsü yanlılığına ilişkin bazı siyasî söylem ve eylemler ise yargı kararlarıyla cezalandırılmıştır. Yasağın kalkması gerektiğini savunan iki siyasî parti laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldikleri gerekçesiyle kapatılmıştır. Başörtüsünü üniversitelerde serbest bırakmak amacıyla yapılan anayasa değişikliğine destek veren iktidar partisi de kapatılmaktan bir oyla kurtulmuş, ancak hazine yardımından mahrum bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesinin (AYM) her iki durumda da temel gerekçesi laiklik olmuştur. Laikliği çağdaş bir yaşam biçimi olarak tanımlayan AYM, dinî inançlar gereğince kullanılan başörtüsünü laiklik ilkesinin gerekleriyle bağdaşmayan bir sembol olarak kabul etmiştir. AYM başkalarının hakkını ve kamu düzenini korumak için, başörtüsü özgürlüğünün kullandırılmaması gerektiğine hükmetmiştir (Arslan, 2009:3).

Laikliğin Türkiye’de Anayasayı uygulayanların ideolojik yaklaşımlarına göre bir anlama kavuşturulmak istenmesi (Armağan, 2010:191) ve üst sınıfların laik ve batılı bir hayat tarzını benimsemesi nedeniyle başörtüsü Türkiye’de hep modernliğin dışında bir unsur olarak kabul edilmiştir (Şişman, 2011:35). Oysa başörtüsü yasağı modernleşmeyi temsil etmemektedir (Scott, 2012). Çünkü başörtülü kadınlar modernizmin yarattığı fırsatları ve kazanımları elde etmek konusunda aktif ve iddialı olan kadınlardır (Göle, 2011:126). Zira günümüzde başörtüsünün moda boyutu da bulunmaktadır. Geleneklere aykırı olsa da kadınlar örtünmeyi daha da güzelleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu açıdan, modernliğin karşısında bir geriye dönüş zannedilmiş olan örtünme günümüzde modern bir harekettir (Göle, 2003:37). Balta (2014:7)’nin tespitiyle, örtünme moderniteye rağmen modernite içinde tercih edilmektedir. Erdoğan (2008:64) ve Şişman (2011:37)’in dinî bir ibadet olduğunun da göz ardı edilmemesi gerektiğine dikkat çektikleri başörtüsü, yine Erdoğan (2008:51)’a göre modernliğin, içerisinde geleneği taşıyan bir simgesidir. Başörtüsü

kullanan kadınlar başörtüsünü itaat kültürünün bir parçası olarak değil, özgürleşmenin bir aracı (Yılmaz, 2015:190) olarak kabul etmektedirler.

Yasaklara ve baskıcı uygulamalara rağmen, başörtüsü kullanan kadınlar ve başörtüsü yanlıları başörtüsünün siyasî bir simge olarak kullanılmadığını, başörtüsü kullanılarak dinsel bir vecibenin yerine getirildiğini savunmuşlardır (Çarkoğlu ve Toprak, 2006:23). İnançlarının gereği olarak ve bilinçli bir şekilde başörtüsü kullandıklarını, bu nedenle seküler kadınların kendilerini terbiye edemeyeceklerini kararlılıkla ifade ederek başörtüsü yasaklarına ve baskılara karşı direnmişlerdir. Devletin ya da herhangi bir erkin belli bir biçimde örtünme ya da örtünmeme yolundaki yaptırımlarına ve okuldan ya da meslekten atılma olasılığına rağmen başörtüsü kullanmaktan vazgeçmemişlerdir (Yılmaz, 2015:192; Balta, 2014:113). Taleplerini, dönemsel olarak din ve vicdan özgürlüğü, anayasal hak, bireysel hak, grup hakkı, farklılık talebi adı altında farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Kadınların başörtüsü kullanmasının dinî bir emir olduğu konusunda Kur'an'da yer alan ayete başvurmayı yeterli görmemişler, başörtüsüne meşruiyet arayışlarında seküler kamusal dile de başvurmuşlardır (Şişman, 2011:165). Medeniyet, laiklik, insan hakları, demokrasi, eşitlik gibi Batılı ve seküler kavramlar, başörtülü kadınların önüne konulan yasaklamaların temelsizliğini vurgulamak amacıyla kullanılmıştır (Kubilay, 2010:140). Bu boyutlarıyla başörtüsü meselesi sadece din ve vicdan özgürlüğü çerçevesinde değil, farklı kimliklerin temsili, hayat tarzlarına saygı, kadın hakları vb. çerçevesinde de ele alınmıştır (Şişman, 2011:165). Devletin başörtüsünü yasaklaması, bir negatif statü hakkı olarak devletin müdahalesinin dışında olduğu varsayılan hak alanına devletin müdahale etmesi olarak kavranmıştır. Devletin, din ve vicdan özgürlüğünü tehdit eden laiklik ilkesi gereğince başörtüsüne müdahale ettiği başörtüsü yanlılarınca savunulmuş; din ve vicdan özgürlüğü ile laiklik, karşıt kavramlar olarak sunulmuştur. Böylece laiklik, kadınların örtünmesini engelleyen, baskıcı, anti-demokratik ve özgürlük karşıtı bir ilke olarak olumsuzlanmıştır (Kubilay, 2010:133-135).

Yasaklar başörtüsü kullanımını engellemek yerine, başörtüsüne daha güçlü şekilde sahiplenilmesine neden olmuştur. Nitekim Barbarosoğlu (2012:61), Özkan (2005:26) ve Aktaş (2006a:8) başörtüsünün yasaklarla yok edilemediğine, başörtülü öğrenci sayısının yasakların şiddetine rağmen artış gösterdiğine, başörtüsü üzerine

yapılan tartışmalar şekil üzerine yoğunlaştıkça yeni baş örtme şekillerinin ortaya çıkmış olduğuna dikkat çekmektedir. Üstelik Çolak (2008:16)'ın ifade ettiği üzere saygı, adalet ve kamusal alanda görünürlük için mücadele eden başörtülü öğrenciler Türkiye'nin geleneksel yapılarındaki ve Türk vatandaşlığının tanımı konusundaki dönüşümün önemli bir kaynağı olmuşlardır.

Keskin (2005:137-138)'e göre başörtüsü sorunu, gücünü devam ettirebilmek için sürekli olarak düşmanlar yaratan militarist politikalar nedeniyle uzun süre çözüme kavuşturulamamıştır. Güncel siyasetin önemli bir konusu haline de gelmiş olan başörtüsü yasağı uygulandığı uzun yıllar boyunca siyasî partilerin hem rant elde ettiği hem de nihaî çözüme ulaştıramadığı bir probleme de dönüşmüştür (Saka ve Altınöz, 2011:6). Aksoy (2005:288) başörtüsü yanlılarının ve karşıtlarının fırsatçı yaklaşımlarının da bu duruma etki ettiğini belirtir.

AK Parti'nin 2002 yılında iktidara gelmesinin ardından sorunun çözümüne yönelik adımlar atılmıştır. Üniversitelerde, eğitim kurumlarında ve kamu kurum ve kuruluşlarında başörtüsü serbestisi sağlayan uygulamalar AK Parti'nin iktidarında tedricen gerçekleştirilmiştir. Ancak başörtüsü yasakları için olduğu gibi, başörtüsü serbestisi sağlayan uygulamalar için de düzenlemenin bir Kanun ile yapılması yoluna gidilmemiştir. Üniversitelerde, eğitim kurumlarında ve kamu kurum ve kuruluşlarında yaşanan başörtüsü sorununa son vermek isteyen siyasal iktidar, sorunu Yönetmelik düzeyinde çözmüştür.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yer alan Ek Madde 17'ye göre "Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir". Üniversitelerde başörtüsü konusunda yürürlükte olan uygulamalar da bu Kanun'a dayanmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardaki başörtüsü sorununun çözümü ise 2014 yılında Yönetmelik düzeyinde yapılmış olan bir düzenlemeyle sağlanabilmiştir. 22.07.1981 tarihli ve 8/3349 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş olan Millî Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik 27.11.2012 tarihinde 28480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair

Yönetmelik’le yürürlükten kaldırılmıştı. Bu Yönetmelik’le, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmî ve özel okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde okul içinde baş açık olmak kaydıyla kılık-kıyafet serbest bırakılmıştı. Yine bu Yönetmelik’le kız öğrencilerin, imam-hatip ortaokul ve liseleri ile çok programlı liselerin imam-hatip programlarında tüm derslerde, ortaokul ve liselerde ise seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerinde başlarını örtebilecekleri hüküm altına alınmıştı. Ancak bu Yönetmelik’te 27.09.2014 tarihinde yapılan ve 29132 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren değişiklikle, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmî ve özel ortaokul ve liselerde kız öğrencilerin başlarını örtmeleri gerektiğine dair hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece başörtüsü kullanımı Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmî ve özel ortaokul ve liselerde serbest hale getirilmiştir.

1981 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmeliğin 27.11.2012 tarihinde yürürlükten kaldırılmasıyla, öğretmenlerin ve görevlilerin kılık-kıyafetleri konusundaki düzenlemenin Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik hükümleri çerçevesinde gerçekleştirileceği karara bağlanmıştı. 16.07.1982 tarihli ve 8/5105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş olan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik’te 04.10.2013 tarihli ve 2013/5443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan değişiklikle, kamu kurum ve kuruluşlarında kadınların başı daima açık olarak çalışacaklarına ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece kamu kurum ve kuruluşlarında da başörtüsü kullanımı serbest hale getirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde demokratikleşme hedefleri gereğince yürütülen çalışmaların bir sonucu olarak başörtüsü konusundaki normalleşme Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) iktidarında sağlanabilmiştir. 1999 yılında gerçekleştirilen milletvekili seçimlerinde Fazilet Partisi’nden milletvekili seçilmesine rağmen Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde başörtüsünü çıkarmadığı için yemin etmesine izin verilmeyen ve TBMM’den çıkarılan Merve Kavakçı’nın dokunulmazlığı kaldırılmış, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarılmasıyla birlikte milletvekilliği de düşürülmüştü. Bu olaydan 16 yıl sonra 2015 yılındaki milletvekili seçimlerinde seçilen 21 başörtülü milletvekili Türkiye Büyük Millet

Meclisi'nde ilk kez başörtülü şekilde yemin edebilmiştir. 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan milletvekili seçimleri öncesinde kurulan Geçici Bakanlar Kurulu'nda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak görevlendirilen Ayşe Gürcan ise Türkiye Cumhuriyeti'ndeki ilk başörtülü bakan olmuştur. Bu seçimler sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin 64.hükümetinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olarak görevlendirilen Sema Ramazanoğlu da başörtülüdür. Mevcut durum başörtüsü konusunda yaşanmış olan toplumsal ve siyasal gerilimlerin son bulduğunun göstergesidir.

Başörtüsü yasağı ve etrafında şekillenen ayrımcılıklar, Türkiye'nin modernite, laiklik, din, demokrasi gibi kavramlarla yüzleşmesini ve Türkiye'de kadın nüfusunun önemli bir bölümünün eşit yurttaşlar olarak yaşamasını engellemiştir (Genç ve İlhan, 2012:61). Ancak Türkiye'nin toplumsal ve siyasal hayatına etki eden çeşitlilik unsurlarından biri olan başörtüsü, kadınların kültürel hak talebi olması hasebiyle vatandaşlık tartışmasının da önemli bir parçası (Çolak, 2010:167-168) haline gelmiştir. Başörtüsü artık bir "kimlik" ve "simge"dır (Erdoğan, 2008:64). Kendisini dindar Müslüman kimliğiyle tanımlamayı önemli görenler için "bir var oluş simgesi" ve "vatandaşlık mücadelesinin önemli bir aracı"dır. Bu kimlik simgesine toplumda atfedilen özel önem, Türkiye Cumhuriyeti'nde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) iktidarına 2016 yılı itibariyle 14 yıl boyunca kesintisiz şekilde verilmiş olan geniş toplumsal destekte görülebilir.

1.6. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİNDE KÜRT KİMLİĞİNE YAKLAŞIM ve KÜRTÇE SORUNU

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşunun hemen ardından, Kürtlerin etnik mevcudiyetini reddetmiştir. Gerek millî bir devlet olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne yurttaşlık ilişkisiyle bağlı herkesin Türk olduğunu savlayan hukukî, gerekse de Anadolu'nun bütün sakinlerinin aslen Türk olduğunu öne süren yaklaşımlar sebebiyle Kürtlerin etnik mevcudiyetleri inkâr edilmiştir (Yeğen, 2011:15-18; Karpat, 2009:98). Bu

yaklaşımın sebebi Lozan Antlaşması'na dayandırılmıştır² (Kirişçi ve Winrow, 2011:1).

Kürtler, Türklerle birlikte tek bir İslâm ümmeti içinde gruplandırılmışlardır (Kirişçi ve Winrow, 2011:1-2). Yerli halk olarak görüldüklerinden, Türk kimliği içerisinde değerlendirilmişlerdir. Yeğen (2011:266) devlet söylemi içerisinde Kürt sorununun etno-politik bir sorun olarak değil de, “irtica”, “eşkıyalık”, “aşiret direnci”, “ecnebi kıskırtması” ya da “bölgesel geri kalmışlık” sorunu olarak yer bulduğunu savunarak, Kürtlerin ulus-inşa sürecinde Türk kimliği içerisinde düşünüldüklerini ifade etmektedir.

Kendisini Türkiye’de Kürt kimliğiyle tanımlamayı önemli görenler için Kürtçe, kimliğin önemli bir unsuru haline getirilmiştir. Bunda Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarında ulus-devlet olma gereğince uygulanmış olan dil politikalarının özellikle 1990’lardan itibaren yoğun eleştirilere maruz kalmış olmasının etkisi büyüktür.

Türkçenin her alandaki hâkim konumu özellikle Kürt milliyetçileri tarafından özellikle 1990’lardan itibaren kimlik siyasetlerini öne çıkaran küresel söylemlerin de etkisiyle sorgulanınca Kürtçe bir kimlik hareketi olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Terör de bu süreçte araçsallaştırılmıştır. Söylemsel ve eylemsel olarak sıklıkla ifade edilen Kürt Sorunu Kürtçe ile ilişkilendirilmiş; Kürtçenin Kürt kimliği için temel şart olduğu savunulmuştur. Bu savunular dilin kimlik ile olan ontolojik ilişkisine dayandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti ulus-devletinin dilde türdeşlik sağlamaya yönelik politikalarına devletin kuruluş dönemi şartları içerisinde haklılık tanınsa da, bu politikaların günümüzde Türkiye Cumhuriyeti devletinin meşruiyetini zedelediği savunulmuştur. Bu meşruiyet sorunu karşısında demokratik dil politikalarının geliştirilmesi salık verilmiştir. Dile ilişkin ilksel politikaların gözden geçirilmesiyle geliştirilecek demokratik dil politikalarının Türkiye Cumhuriyeti devletinin meşruiyeti için gerekli olduğu iddia edilmiştir. Cumhuriyetin kuruluş dönemlerindeki

² 1923 tarihli Lozan Antlaşması sadece gayrimüslim azınlıkların varlığına işaret etmişti. Osmanlı İmparatorluğu’nun “millet” sistemine göre, gayrimüslim topluluklara bir ölçüde özyönetim izni veriliyordu; fakat Müslüman ahali “İslâm ümmeti”nin üyeleri olarak birleşik kabul ediliyordu ve bu nedenle, Halifeleri de olan Sultan’ın tebaasıydılar. Arnavutlar, Araplar, Boşnaklar, Çerkezler, Lazlar, Pomaklar, Tatarlar ve Türklerle birlikte Kürtler de tek bir İslâm ümmeti içinde gruplandırılıyordu (Kirişçi ve Winrow, 2011:1-2).

dil politikalarının gözden geçirilmesi suretiyle Kürtçe konusunda devletin meşruiyetine katkı getirebilecek adımların atılmasının mümkün olabileceği kanaati yaygınlık kazanmış durumdadır.

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de tek-dilli politikalarda esnemeler yaşanmaya başlamıştır. Dünyadaki çokkültürlü kimlik taleplerinin de etkisiyle Türkiye'deki farklı grupların devlet tarafından belirlenmiş kimliğe yönelik itirazlar geliştirerek bu taleplere dönük mücadele başlatması, tek-dilli politikalardaki esnemelerin nedenlerinden biridir. 1999 yılından itibaren Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerin gelişmesiyle birlikte yasal mevzuatın farklı kimliklerin ve dillerin kendilerini ifade etmelerini önleyen yasaklardan kısmen de olsa arındırılması ise esnemenin nedenlerinden bir diğeridir (Coşkun, Derince ve Uçarlar, 2010:34). Ancak Ercan (2012:1) tarafından dile getirildiği üzere, mevcut dil politikalarına yönelik günümüzdeki eleştiriler insan hakları alanında uluslararası standartları yakalamak gayesiyle değil, devletin kurucu felsefesi ile hesaplaşmak amacıyla yapılmaktadır.

Cumhuriyeti kuran bürokratik elit, Osmanlı İmparatorluğu'nun çokkültürlü yapısını imparatorluğun yıkılmasının sebepleri arasında görmüştü. Bu nedenle, kurdukları yeni devletin bir daha bu tür bir parçalanma tehlikesine düşmemesi için tüm etnisiteleri yok sayan “yeni bir ulus” yaratma çabasına girmişlerdir. Amaca ulaşmak için kullanılan ideoloji milliyetçilik olmuştur. Ancak bu milliyetçilik, etnik kimliklerden birinin (Türklüğün) diğer tüm etnik kimliklere dayatılması şeklinde işlevselleştirilmiştir (Erdoğan ve Coşkun, 2008:9-10). Türk etnik kimliğinin en önemli bileşenlerinden biri olan Türkçe de hedeflenen yeni milletin yaratılmasında önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Balçık (2009:777)'a göre bu süreçte Türkçe, hem millet kurgusunda ortak kimliğin ve “biz”lik bilincinin temel bir göstergesi ve ispatı sayılmış, hem de ulus-devlete mensup nüfusun dönüştürülmesi yolunda aslî bir araç olarak görülmüştür. Dilbilgisinin belirlenmesi, kelime haznesine millî bir nitelik ve içerik kazandırılması, diğer dillerin ya da belli kelimelerin ve kavramların yasaklanması, dilin korunması ve geliştirilmesi ile yükümlü kurumların oluşturulması gibi uygulamalar (Balçık, 2009:777) yeni milletin yaratılmasında işe koşulan önemli stratejiler olmuştur.

Bu süreçte bir yandan “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyalarıyla Türklük haricindeki kimliklerin kamudaki görünürlüklerinin ortadan kaldırılmasına çalışılmış, diğer yandan Türk kimliğinin özelliklerine kutsiyet atfedilmesine gayret gösterilmiştir. Bütün dünya dillerinin Türkçeden doğduğunu iddia eden Güneş Dil Teorisi ve Türklerin varlığını tarihin ilk dönemlerine kadar götüren ve Türkleri ırk olarak yücelten Türk Tarih Tezi gibi çalışmalar bu doğrultuda kullanılmıştır (Erdoğan ve Coşkun, 2008:10). Gerek Güneş Dil Teorisi ile ülkede kullanılan diğer dillerin gayri meşru hale getirilmesi, gerek Türk Tarih Tezi ile Türkçe konuşmanın millî aidiyeti sağladığı yönündeki görüş, gerekse cumhuriyetin çeşitli kurumları ve yasalar aracılığıyla Türkçe dışındaki dillerin konuşulmasının engellenmesi ve Türkçenin yaygınlaştırılması, kamusal alanın dilsel bakımdan homojenleştirilmesini hedeflemiştir (Kubilay, 2004:71).

Koçak (2013:211-213)’ın ifadesiyle, dilsel homojenizasyonu gerçekleştiren resmî tek-dillilik politikaları devlet tarafından birkaç nedenle savunulmuştur. Buna göre, tek-dilliliğin vatandaşlar için “ekonomik kalkınma”, “demokratik müzakere”, “etkin sosyal politikalar oluşturulması”, “devletin bütünlüğünün pekiştirilmesi” ve “bilgi akışının artırılması” gibi konularda önemli avantajlar sağladığı (Koçak, 2013:211-213) ileri sürülmüştür. Bu nedenle tüm milletin yararına olan tek-dillilikten vazgeçilmesinin bir hata olacağı ifade edilmiştir. Kubilay (2004:56) tarafından ifade edildiği üzere, Türkçe konuşmayı Türklüğün temel göstergelerinden biri olarak kabul etmiş olan devlet, diğer anadillerin konuşulmasını rejime yönelik bir tehlike olarak algılamıştır. Bunun sonucunda diğer anadillere yönelik yasaklayıcı önlemler alınmıştır. Türkçenin her alanda hâkim olabilmesi için oluşturulan kamu politikaları devlet yönetimi tarafından kararlılıkla uygulanmıştır. Ancak Kürtçe günümüzde kamusal görünürlük kazanmaya çalışan dillerden biri olmuştur. Hatta kalıcı bir çözüme kavuşturulmak için yıllardır çaba sarf edilen Kürt Sorunu’ndaki yerine ilişkin söylemler nedeniyle, tek-dilli politikalar karşısında baskın bir konum da edinmiştir.

Kurubaş (2008:48) Kürt sorununun, devlet milliyetçiliğinin etnik nitelikleri ile Kürt hareketinin etno-milliyetçi niteliklerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Bozarlan (2009:841)’a göre bu sorun, Türklük dışındaki her kimlik ve aidiyeti yok sayan, tarih, kültür ve eğitimde yalnızca Türklüğe yer veren Cumhuriyet

Türkiyesi'nin millî ve içtimaî bir sorunudur. Bu sorunun çözülebilmesi Coşkun (2013:132)'a göre Kürtçe sorununun çözülebilmesine bağlıdır. Çünkü Kürt sorunu temelde bir dil sorunu (Coşkun, 2013:132; Sediyanî, 2012:73; İnal, 2012a:184-185; Akyürek ve Bilgiç, 2012:250; Yayman, 2011:59; Aktay, 2011:22; Özhan ve Ete, 2008:19) olarak değerlendirilmiştir. Çünkü Kürt hareketi Kürt dilini en önemli siyasî mücadele alanlarından biri haline getirmiş, Kürtçeyi okul, mahkeme, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) gibi kamusal alanlarda kullanmayı bir hak olarak görmüştür (İnal, 2012a:185). Gök (2012:15)'e göre de Kürtçenin özgürce kullanılması Kürtlerin önde gelen kültürel hak ve kimlik taleplerden biri olmuştur. Hatta Coşkun (2013:132) aralarındaki ideolojik farklılıklara rağmen, konu dil haklarına gelince Kürt ağırlıklı bütün siyasî partilerin aynı noktada buluştuğuna ve Kürtçenin hayatın her alanında özgür bir şekilde kullanılmasını talep ettiklerine dikkat çekmektedir.

Kürtçe Türk milliyetçiliği tarafından reddedildikçe, Kürtlerde de Kürtçeyi kamusal alanda milliyetçi bir araç olarak kullanma eğilimi güçlenmiştir (İnal, 2012b:104). Böylece Kürtçenin başlıca üç alanda kamusal kazanmasına çalışılmıştır. Bu alanlardan biri “siyasal ve hukuksal alan”dır. Bu alanda Kürtçenin kamusallaşması için Kürtçenin TBMM’de, mahkemelerde, siyasal propaganda faaliyetlerinde ve belediyeçilik faaliyetlerinde kullanılması talep edilmiştir. Kürtçeye kamusal kazanırlı olmaya çalışılan bir diğer alan ise “sosyal alan”dır. Bu kapsamda Kürtçe yer (şehir ve köy) isimlerinin iadesi, kamusal hayatın her alanında q, w ve x harflerinin kullanılması, insanlara serbestçe Kürtçe isim verilebilmesi, Kürtçe dilli yayıncılık ve Kürtçe ibadet sosyal alanda Kürtçenin kamusallaşması için ifade edilen taleplerden olmuştur. Kürtçe ile ilgili taleplerin yer aldığı bir diğer alan ise “eğitim alanı” olmuştur. Eğitim alanında özel Kürtçe kurslar, anadilinde eğitim (Kürtçe eğitim-öğretim), üniversite ve enstitülerde Kürdoloji bölümlerinin kurulması yönündeki taleplerle Kürtçeye görünürlük kazandırılmaya çalışılmıştır (İnal, 2012b:83).

1990’lı yılların başlarından itibaren Kürtçenin etno-politik mücadelenin bir parçası haline gelmesi nedeniyle, özellikle 2002 yılında Ak Parti’nin iktidara gelişinden itibaren, dil konusunda reformist çabalara girişilmiştir. Kürtçenin TBMM, eğitim, medya, yerel yönetim, mahkeme, cami, sanat ortamı gibi kamusal alanlarda görünürleşmesiyle Kürtçe kamusallaşmaya başlamıştır (İnal, 2012b:79-82). Bu

süreçte Kürtçenin serbestçe kullanımına ve Kürtçenin öğrenimi için özel kurslar açılabilmesine izin verilmiş, Kürtçe basın-yayın faaliyetleri ile Kürtçe özel televizyon ve radyo yayıncılığı serbest bırakılmış, hatta devlet televizyonu olan TRT Şeş Kürtçe yayına başlamıştır. Kürtçe tiyatro, şarkı gibi kültür-sanat ürünlerinin sergilenebilmesine izin verilmesinin yanında, üniversitede Kürt dili ve edebiyatının araştırılmasına yönelik kürsü ve enstitü açılması sağlanmıştır. Bunların yanında Kürtçe eğitim veren kreşler açılmış, çeşitli Kürt dernekleri kurulmuş, Nevruz Bayramı kutlanabilmiştir. Ayrıca Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)'nin Kürt kimliği ile TBMM'de yer almasına, çocuklara Kürtçe isimler verilmesine, Kürtçe yer isimlerinin iade edilmesine, BDP'li belediyelerin iki dilli reklâm ve sokak isimleri kullanmalarına izin verilmiştir (Kurubaş, 2012: 40-41).³ Kürtçeye ilişkin tüm bu düzenlemeler 2013 yılı sonuna kadar çeşitli tarihlerde Türkiye Cumhuriyeti'nin 58., 59., 60. ve 61. hükümetleri tarafından hayata geçirilmiştir.

İnal (2012b:82) bu düzenlemelere “Kürtçenin kültürel kamusallaşması” adının verildiğini ve bunun Kürtleri memnun etmediğini belirterek, “Kürtçenin siyasal kamusallaşması”nın hedeflendiğine işaret etmiştir. Bu hedef uğrunda Kürtçenin kültürel alanı aşip siyasal ve yönetsel alanlarda insan hakları temelinde algılanarak görünürleşmesi sağlanmaya çalışılmış, Kürtçe sorununun bir anadili sorunu olduğu konusunda gayretler sarf edilmiştir (İnal, 2012b:83). Çolak (2010:198) da Türkiye'nin AB'ye adaylığının kabulüyle birlikte Kürt sorununun daha çok “âdem-î merkezîyetçilik” ve “kültürel hakların tanınması” sorunu bağlamında ele alındığını, ancak Kürtçü grupların çok yakın geçmişte anadillerini bireysel haklarının bir parçası olarak kullanma talebinde bulunmaya başladıklarını tespit etmektedir. Ancak anadilinde eğitim talebi Aktay (2011:22)'a göre Türkçenin resmî dil olarak Kürtler tarafından reddedilmesi anlamına gelmediği gibi Kürtçenin de bir resmî dil olarak teklif edilmesi anlamına gelmemektedir. Özhan ve Ete (2008:19) bu konunun tabulaştırılmasının ve taleplerin taviz olarak algılanarak reddedilmesinin, anadiline ilişkin taleplerin siyasî sembolizmine duyulan ilgi ve merakı arttırdığına ve terör örgütünün dahi meşru bir sosyal zemin bulmasına neden olduğuna dikkat çekmektedir.

³ Kürtçenin görünürlük kazanmasına ilişkin düzenlemeler hakkında ek/ayrıntılı bilgi için ayrıca bakınız: Yayman, 2011; Çolak, 2010:199; Ergin, 2010:21-22; Akyürek, 2012:208-210; Coşkun, Derince ve Uçarlar, 2010:34-35.

İnal (2012b:90-91) Kürtçe anadilinde eğitim konusunda Türkiye’de üç “taraf” oluştuğunu tespit etmektedir. Buna göre, Kürtçe anadilinde eğitimin bir insan hakkı olduğunu savunan ve bölgenin ihtiyacını gerekçe göstererek karşılanmasını isteyenler taraflardan biridir. Taraflardan bir diğeri ise, Kürtçenin okullarda seçmeli ders olmasını veya okullarda çift dilli eğitim yapılmasını uygun görenlerdir. Bu görüşe göre okullarda birinci dil olarak anadili, ikinci dil olarak ise ülkenin millî/egemen dili hâkim olmalıdır. Anadilinde eğitim konusundaki üçüncü taraf ise Türkçe eğitimi ve tek-dil politikasını savunan üniter yapı yanlılarıdır. Üniter yapı yanlıları, ülkenin ve devletin tek dilinin Türkçe olduğunu, mevcut yabancı dille eğitim düzenlemeleri dışında eğitimin Türkçe olması gerektiğini, Türkçe dışında başka bir dilde eğitim verilmesinin yanlışlığını savunmuştur (İnal, 2012b:90-91).

Anadilinde eğitim esas itibariyle azınlık kavramı ile birlikte ele alınmaktadır. Ancak, uluslararası hukukta genel kabul gören ve her devlet için geçerli olan bir azınlık tanımı bulunmadığından, her ülkede azınlıklar ülkelerin kendisi tarafından tanımlanmaktadır. İkili antlaşmalar ise azınlıkların belirlenmesinde önemli rol oynayabilmektedir. Türkiye’de azınlıklar bu şekilde belirlenmiştir ve azınlıklar için tanınacak eğitim dili konusunda Türkiye’yi yükümlülük altına sokan iki antlaşma bulunmaktadır. Lozan Barış Antlaşması ve Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Krallığı arasındaki Dostluk Antlaşması, azınlık mensuplarının anadillerinde eğitim haklarını düzenleyen iki antlaşmadır. Bu antlaşmalarda tanımlanmış olan gruplar dışındaki hiçbir dinî, kültürel, dilsel ve etnik grup azınlık olarak kabul edilmediğinden dolayı, bugün Türkiye’de yalnızca Rumlar, Ermeniler, Museviler ve Bulgar kökenli gayrimüslim Türk vatandaşları anadillerinde eğitim hakkına sahiptirler (Ercan, 2012:24; Coşkun, 2013:105). Eğitim dili konusunda Türkiye’yi Lozan Barış Antlaşması ve Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Krallığı arasındaki Dostluk Antlaşması’ndan başka yükümlülük altına sokan herhangi bir antlaşma veya sözleşme ise bulunmamaktadır.

Türkiye, anadilinde eğitim konusunda hükümler içermesine rağmen taraf olduğu bazı sözleşmeleri ve metinleri, ya eğitim dili ile ilgili maddelerine çekince koyarak imzalamış ya da bunları imzalamaktan kesin olarak imtina etmiştir (Coşkun, 2013:105-109). Dolayısıyla Türkiye’yi ülkedeki farklı grupların dilinde eğitim gerçekleştirme konusunda uluslararası alanda hukukî açıdan sıkıntıya sokabilecek bir

yükümlülük bulunmamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de anadilinde eğitim konusu millî mevzuat çerçevesinde düzenlenmiş ve 1982 Anayasası’nın 42.maddesinde hüküm altına alınmıştır. Anayasanın 42.maddesine göre, “Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır”. Anayasanın 42.maddesi, Türkçe dışındaki dillerde eğitim yapılmasını kesin olarak yasaklamaktadır.

Türkiye’de anadilinde eğitim konusundaki tartışmalarda ve çalışmalarda akla ilk gelen dil Kürtçe olmaktadır. Türkiye’de anadilinde eğitim konusunda akla ilk gelen dilin Kürtçe olmasının nedeni, dil sorunu ile eşitlenmiş bulunan Kürt sorununun Türkiye için taşıdığı önemdir. Bir başka ifadeyle, Türkiye’deki diğer dilleri konuşan grupların ulus-devlete ve tekdilli politikalara yaklaşımı Kürtçe ısrarında bulunan Kürtlerin yaklaşımı kadar eleştirel değildir. Türkiye’de anadilleri farklı olan birçok grubun ülkenin resmî dili ile herhangi bir sorunu bulunmamaktadır. Anadili Kürtçe olan gruplar ise Kürtçenin toplumsal hayatın her alanında hâkim olabilmesi için ısrarcı davranmaktadır. Bu nedenle anadilinde eğitim sorunu Türkiye’de Kürtçe sorunu ile eşitlenmiş durumdadır.

Türkiye’deki Kürt Sorunu’nun önemli bileşenlerinden biri olan Kürtçe dilinde eğitim konusunda, yasaklayıcı hükümlerin varlığına rağmen, son dönemlerde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Kubilay (2004:82)’ın da belirttiği gibi, 1990’ların başından itibaren Türkiye’de yasaklayıcı dil politikasından sınırlı da olsa düzenleyici dil politikasına doğru bir dönüşüm yaşanmıştır. Özellikle 2002 yılından itibaren demokratikleşme programları gereğince gerçekleştirilen düzenlemelerle ise Kürtçe eğitim yapılmasının önündeki engeller kaldırılmaya başlanmıştır.

Anadilinde eğitim konusundaki tartışmalar Ekim 2013 tarihinde 61.Hükümet’in Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklanan Demokratikleşme Paketi’yle yeni bir boyut kazanmıştır. Demokratikleşme Paketi’yle, özel okullarda farklı dil ve lehçelerde eğitim yapılabilmesine imkân tanındığı açıklanmıştır. Böylece 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren özel okullarda bazı derslerin Kürtçe verilebilmesinin yolu açılmıştır. Ancak Kürtçe

dilinde eğitimin yolunu açan bu düzenleme Türkiye'deki Kürt milliyetçileri ve Kürtçe dilinde eğitim yanlıları tarafından memnun edici bulunmamıştır. Düzenleme, Kürtçe dilinde eğitime ücretsiz devlet okullarında değil de, sadece ücretli özel okullarda izin verildiği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Ancak Akyürek ve Bilgiç (2012:250)'in de belirttiği üzere, Kürt sorunu konusunda 2002 yılından sonra yaşanan gelişmeler, Kürt sorununun çözümü sürecinde Kürt dilinin ve bu dilin öğrenim ve kullanım haklarının ana parametre haline geldiğini göstermektedir.

1.7. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE ULUS-İNŞA SÜRECİNDE ALEVİ KİMLİĞİNE YAKLAŞIM ve CEMEVİ SORUNU

Türk toplumunun temel bileşenlerinden biri olan Aleviler de (Copeaux, 2006:328) Türk modernleşmesi kapsamındaki ulus-inşa sürecinde etkilenmiş gruplardandır. Subaşı (2010:19-143), Alevilerin, ana teması sekülerleşme/laikleşme olan Türk modernleşmesinden fazlaca etkilenen dinî ve kültürel gruplar arasında yer aldığını tespit etmektedir. Çünkü ulus-devletin homojen nüfus talebinin bir sonucu olarak İslâm'ın Sünnî yorumu benimsenince, Alevîlik de dâhil olmak üzere İslâm'ın Şîî ve diğer tüm heterodoks yorumları millî bütünlük açısından tehlikeli olarak görülmüştür (Ateş, 2011:382). İslâm dışına çıkarıldıklarında herhangi başka bir millet olarak değerlendirilmeleri de mümkün olmadığından, ulus-devletin normları gereğince Alevilerin entegrasyonu (İrat, 2009:146) bir zorunluluk haline gelmiştir.

Osmanlı döneminde baskı politikalarına maruz kalmış olan Alevîler, Cumhuriyet döneminde Kemalist rejim tarafından milletin en otantik temsilcileri olarak görülmüşlerdir. Ancak Sünnî İslâm'ı laik hedefler doğrultusunda kontrol altına alıp resmîleştirilen devlet, inanç alanında ikinci bir varoluşa olumlu bakmamıştır. Millî bir devlet yaratmaya çalışan Cumhuriyet kadroları sadece milletin değil, milletin inancının da homojen olması gerektiğine inanmışlardır. Çoğunluk dikkate alınmış ve çoğunluğun dini, milletin geri kalmasına neden olduğu düşünülen mürteci unsurlardan temizlenerek yeniden yapılandırılmıştır. Böyle bir ortamda Alevîler dinsel inançları nedeniyle marjinal bir konumda kalmışlardır. Türklükleri takdir edilen Alevîlerin millî birliğin gereği olarak inançlarından sıyrılmaları ve asrî Türkler olarak toplum hayatındaki yerlerini almaları beklenmiştir. Seyit ocakları,

tekkeler, dede-talip ilişkisi, Alevî inançlarının görünümü Kemalist rejim tarafından onaylanmamıştır (Küçük, 2009:903-904). Politik, sosyal ve ekonomik Kemalist devrimler nedeniyle Alevîlik dönüşüm geçirmek zorunda kalmıştır (Kehl-Bodrogi, 2012:53).

1925 yılında Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, birçok ibadethane gibi, Alevî ibadethaneleri de gayrimeşru hale gelmiştir. Günümüzde ise bazı Alevîler tarafından ibadethane olarak kabul edilen cemevleri, meşru olmayan ibadet mekânları statüsü içerisinde Türkiye Cumhuriyeti'nin çözüme kavuşturmak durumunda kaldığı sorunlardan biridir.

Cemevinin Alevî kimliğinin bir simgesi olduğu fikri tüm Alevîler tarafından kabul görmemektedir. Buna rağmen Alevî kimlik hareketini temsil ettiği iddiasında olan bazı Alevî gruplar tarafından güçlü şekilde sahiplenilmektedir. Bu gruplar cemevine bir Cami gibi ibadethane statüsü verilmesini talep ederek cemevinin kendi kimlikleri için ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadırlar. Ancak Türkiye'de birbirinden farklı Alevîlikler ve Alevîler bulunması soruna çözüm üretilmesini zorlaştıran önemli etkenlerden biridir.

Ağırlıklı olarak şifahî yollarla aktarılmış olması nedeniyle farklı coğrafyalarda ve dönemlerde dünya algılarında ve inanç esaslarında farklılıklar bulunan Alevîlikler⁴ gelişmiştir. Günümüz Alevîlerindeki dinî ve kültürel değerlere bakıldığında bunu görebilmek mümkündür. Bu nedenle "Alevîlik" in sosyolojik açıdan tanımlanması zordur. Kavramın tanımlanmasındaki bu zorluğun doğal bir sonucu olarak "Alevî" nin tanımlanması da zorlaşmaktadır. Çünkü günümüzde yaşantısına bağlı olarak Alevîlik anlayışı değişen Alevîler bulunmaktadır.

Ocak (2014:246-247) Alevîliğin, teolojik tartışmaların ve fikir ayrılıklarının ürünü olan bir İslâm mezhebi değil, sosyo-ekonomik ve siyasal şartların doğal bir sonucu olarak oluşan bir Müslümanlık tarzı olduğunu belirtir. Buna göre Alevîlik, yaşantılarında Gök Tanrı kültü, tabiat kültürleri, atalar kültü gibi inançlarla, Şamanizm, Budizm, Zerdüştilik ve Maniheizm gibi dinlere ilişkin inançlar bulunan göçebe

⁴ Mélékoff (2011a:33; 2010:9) "Alevî" nin tarihsel adının "Kızılbaş", "Alevîlik" in tarihsel adının ise "Kızılbaşlık" olduğunu söyler. Yaygın kullanımı nedeniyle bu çalışmada Alevî ve Alevîlik kavramları kullanılmıştır.

Türklerin 10.yüzyılda kabul ettikleri İslamiyet’i kendi sosyo-ekonomik yapılarına uydurmalarıyla gelişmiştir (Ocak, 2014:217). Bu nedenle Alevîliği İslâm’ın içindeki bir inanç ve yaşayış biçimi olarak görenlerin yanında, tamamen özgün bir inanç ve yaşayış biçimi olarak kabul edenler de bulunmaktadır.

Mélikoff (2011b:16), Alevîliğin bir din olmadığını; atalar geleneğine bağlı bir yaşam tarzına dayanan sosyal bir olgu olduğunu söyler. Mélikoff (2011a:57) Alevîliği “Türkiye’deki Şîlik” veya “Şîî öğeler taşıyan örf-dışı bir İslâmlık” olarak tanımlar. Alevîliğin yazılı kaynaklarından olan Buyruk’ları incelemiş olan Kaplan (2012:319) ise Alevîliğin “On İki İmam’ı önceleyen, Ehl-i Beyt sevgisini bayraklaştırmış bir tarikat olarak görüldüğünü” tespit ederken, Alevîliği İslâm dini içerisinde düşünür. Çamuroğlu (2009:40) da Alevî tarihinin İslâm’ın egemen olmadığı hiçbir coğrafyada Alevîliğin bulunmadığını gösterdiğini, Alevîliğin İslâm’ın tam içinden gelişmiş bir “yol” olduğunu savunur. Dinler Tarihi bakış açısı ile konuyu inceleyen Ünal (2010:154)’a göre de Alevîlik İslâm’a ilişkin bir “tasavvufî oluşum/yaşam biçimi”dir. Yazıcıoğlu (2009:63) da İslâm temelli bir “referans kalıbı” olarak nitelediği Alevîliğin Anadolu coğrafyasındaki belli başlı inanç, kültür ve geleneklere kendini açarak zenginleşen özgün bir hayat tarzı olduğunu ifade eder. Alevîliğin aslında Şîliğin bir kolu olduğunu söyleyen Karaman (2009:96)’a göre ise Alevîlik, Bektaşîlik ve Mevlevilik gibi tarikatlardan ve İslâm öncesi kültürlerden etkilenecek bugünkü biçimlerine ulaşmıştır.

Massicard (2007:110) Türkiye’deki Ehl-i Beyt Vakfı’nın temsil ettiği Alevîler haricindeki Alevîlerin, Anadolu Alevîliği diye niteledikleri Alevîliği Şîliğin “İranî” versiyonundan ayırdıklarını ve Anadolu Alevîliği ile İran Şîliği arasında fazla bir ortaklık bulunmadığını belirtir. Alevîliğin Şîlik ile bulunan bağlantısı nedeniyle Kehl-Bodrogi (2012:106) Alevîliğe mensup kişilerin diğer bazı gruplar tarafından gulat⁵ olarak adlandırıldıklarını söyler. Alevîliği Marksist söylem içerisinde konumlandıran Yalçınkaya (2005:187-188) Alevîliği, inanç katı ile dünya katını bütünleştiren, dünyanın ve insanın bilgi ve kavrayışının dışında hükümdar ve efendi bir Tanrı anlayışını kökten reddeden bir heterodoksi ve heteropraksi olarak tanımlar. İrat (2009:171) ise aynı ideolojik bakışla, birçok bileşeni ve etkileyeni bulunmasına rağmen Alevîliğin kendisini oluşturan bileşenlerden farklı “özgün” bir

⁵ Gulat, Şia mezhebinde aşırıya kaçanları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır.

iç yapılanmaya ve sınırlara sahip olduğunu savunurken Alevîliğin ayrı bir din olduğunu iddia eder.

Alevîliği anlamlandırma çabalarında, Alevîliğin bir din, mezhep, inanç sistemi, yaşam felsefesi, ilerici ve devrimci bir eylem tarzı, gerçek İslâm, İslâm'ın Türklere has biçimi veya İslâm'la herhangi bir ilişkisi bulunmayan ateist bir felsefe olduğuna kadar geniş bir yelpazenin yer aldığı görülmektedir (Ocak, 2014:299). Nihayetinde “Alevîlik” tanımlanması zor bir olgu, “Alevî” ise Massicard (2007:17)'in ifade ettiği üzere “sınırları zor çizilen ve anlaşılması güç” bir kimlik haline gelmiştir. Bu nedenle günümüzde tekil bir Alevîlikten bahsedilememektedir (Subaşı, 2010:128; Üzüm, 2000:1). Karaman (2009:96) bu durumu Alevîliğin şifâhî geleneğe dayanarak yayılmasına ve tarihsel süreçte çeşitli sebeplerle gizlenmeye ihtiyaç duymuş olmasına bağlar.

Günümüzde Alevîlik bazı kesimlerce “teolojisi bulunan özgün bir din” olarak sunulmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşımın arkasında Alevî kimliğini korumaya ve geliştirmeye yönelik bilinçli çabalar yatmaktadır. Bu yaklaşım karşısında Çamuroğlu (2009:41) Alevîliğin bir din olarak kabul ettirilmeye çalışılmasını eleştirerek, Alevîliğin Mevlevîlik, Nakşîbendilik, Bayramîlik, Melamîlik gibi “tasavvufî bir yol” olduğunu savunur. Bu görüşünü güçlendirmek için ise bir Alevî teolojisinin, Alevî kelâmının, Alevî fikhının bulunmadığını ileri sürer (Çamuroğlu, 2009:41). Ocak (2014:247) da Alevîliğin işlenmiş, kitabî, sistematik bir teolojisinin bulunmadığını, onun teolojisinin mitolojik ve şifâhî bir teoloji olduğunu belirtir.

Alevîlik ve Alevî kimliği konusundaki farklı tanımlamalar ve yaklaşımlar Massicard (2007:18)'in ifadesiyle “kimliği belirsiz bir kimlik hareketiyle karşı karşıya olmak” durumuyla açıklanabilir. Ateş (2011:235)'e göre bu kimlik hâlâ inşa edilmektedir. Kimlik inşasında öne çıkarılan kurum ise Alevî ibadetlerinin kutsal mekânı kabul edilen cemevi⁶ olmaktadır. Günümüzde cemevi sürekli olarak yeniden inşa edilmekte olan Alevî kimliğinin varlık ve mücadele araçlarından biri haline getirilmiştir. Görünürlüğü artan Alevîliğin daha fazla kamusal kazanması için cemevine bazı Alevîler tarafından önem atfedilmiştir.

⁶ Yaklaşım tarzına ve atfedilen öneme bağlı olarak veya bilinçlice olmaksızın literatürde “Cem Evi”, “Cem evi”, “Cemevi”, “cemevi”, “cem evi” vb. gibi farklı biçimlerde yazıldığı görülen bu terim için bu çalışmada “Cemevi” ve “cemevi” şeklindeki yazımlar tercih edilmiştir.

Alevîliğin kamusal alanda daha çok görünür olmasında ve kimlik hareketine dönüşmesinde birbirini etkileyen iki gelişmenin payı büyüktür. Bunlardan biri dünya üzerinde ve Türkiye’de sosyalizmin gücünü yitirmesi, diğeri ise İslâmcı hareketlerin Alevîlerin yaşadıkları coğrafyalarda güç kazanmasıdır. Ancak sadece bu iki önemli toplumsal gelişme değil, bu toplumsal gelişmelerle aynı döneme rastlayan Alevîlerin şehirleşme süreci de günümüz Alevîliği üzerinde etkili olmuştur (Ocak, 2014; Çamuroğlu, 2010; Tuğal, 2014; Massicard, 2007; Üzüm, 2000; Yalçinkaya, 2005; İrat, 2009). Bu üç önemli toplumsal hareketin Alevîler üzerindeki etkileri nedeniyle Alevîler kendi kimliklerine sarılma ihtiyacı hissetmişlerdir.

Cumhuriyet rejiminin Alevîliği görmezlikten gelmiş olması, 1960’lı yıllardan itibaren sosyalizmin Alevîleri keşfetmesine yol açmıştı (Ocak, 2014:305-306). Ancak 1980’li yılların sonlarında Türkiye’de ve dünyada sosyalist hareketin gerilemesiyle birlikte Alevîlik için yeni bir dönem başlamıştır. Geçmişte Alevîler arasında sosyalizme umut bağlamış olanlar içine düştükleri durumda yeni yollar aramışlardır. 1970’li yıllar boyunca solcu kimlikleriyle öne çıkmış olan Alevî kişiler, yeni arayışlar kapsamında, 1980’li yılların sonlarında kendilerini yeniden “Alevî” olarak tanımlamaya yönelmişlerdir. Bu kişiler geçmişte sosyalizmi öne çıkarıp Alevîliği ihmal etmiş olmayı bir hata olarak değerlendirmişler ve Alevîliğin sosyalizmden bile daha adil, eşitlikçi ve özgürlükçü bir ideoloji olduğunu güçlü şekilde savunmuşlardır. Bu düşünce çerçevesinde Alevîliğin yeniden inşasına girişmişler, süreç içerisinde çağdaş terimleri ve söylemleri Alevîliğe yerleştirmişlerdir (Çamuroğlu, 2010:105; Tuğal, 2014:493).

Bu dönemde iyice hızlanan şehirleşme süreci ise köy ve kırsal hayatına göre şekillenmiş olan Alevî teolojisinin ve kurumlarının şehir hayatında işlevsizleşmeye başlamasına neden olmuştur. Bu durum karşısında çözüm geliştirmek için Alevî dernekleri kurulmuş ve “siyasal ağırlıklı kimlik mücadelesi” başlatılmıştır. Siyasal ve seküler bir söyleme dayanan bu mücadele Alevî hareketinin baskın karakteri haline getirilmiştir (Yıldırım, 2014:7).

1990’lı yıllarda İslâmcı hareketlerin Türkiye’de politik bakımdan ağırlığını artırması ise Alevîlerin çoğunluğunu rahatsız etmiştir (Aktay, 2006:63). Bu hareketler Alevîler tarafından inançları yüzünden baskı altında tutuldukları

Osmanlı'nın yeniden kuruluşunun başlangıcı ya da varlıklarını etkileyecek hukuksal uygulamaların hayata geçirilme çabası olarak algılanmıştır (Tuğal, 2014:493). Türkiye'deki Sünnî İslâmî yükseliş karşısındaki bu korku (Okan, 2004:113) sonucunda Alevîler teyakkuz durumuna geçmişlerdir. Alevîliğin doğası hakkında farklı anlayışları olan dernekler bile siyasal İslâm'ın yarattığı bu korku nedeniyle ortak bir siyasî tutum sergilemişlerdir (Çamuroğlu, 2010:105-106).

1980'li yılların dernekleşme dönemindeki “seküler tonlu siyasal mücadele” ve “kimlik merkezli vurgular”, siyasal İslâm'ın yarattığı bu korku karşısında, yerini “inanç merkezli talepler”e bırakmıştır. Şehirleşmenin ilk aşamasında Alevî toplumu “siyasal ağırlıklı kimlik mücadelesi” çerçevesinde örgütleyen dernekler, bu ikinci dönemde yerlerini cemevlerine terk etmeye başlamışlardır. Alevîliğin her şeyden önce bir inanç olduğuna ilişkin söylemler bu dönemde Alevîler arasında artınca, Alevî dernekleri ve vakıfları cemevi yanında ikinci plana düşmüştür (Yıldırım, 2014:8). Bu dönemde Alevîler resmî bir baskıyla karşılaşmadıkları için kimliklerini gizleme gereği de duymamışlardır (Mélíkoff, 2011b:16). Derneklerin desteğiyle cemevleri açılmaya başlanmış ve cemler kamuya açık biçimde icra edilmiştir (Bruinessen, 2005:122-123). Çamuroğlu (2010:107)'nin ifadesiyle bu dönemde “Alevîliği yeniden keşfetme hareketi” başlatılmıştır. Alevîlik bu dönemde Türkiye'de resmî ideolojinin siyasal İslâm ile mücadelesinin araçlarından biri olarak değerlendirilince de Alevîlik Türkiye'de kendisini daha etkili şekilde gösterme imkânına sahip olmuştur. Alevî örgütleri, Alevîliğin insanlığı kucaklayan ve daha yaşanılır bir dünya idealine hizmet etme potansiyeli bulunan bir inanç olduğu konusunda kitleleri ikna etmeye girişmişlerdir. Alevîlik kamusal alanda hızla görünürleşmeye başlamıştır.

Çakır (2010:86) Türkiye'de bu yıllarda yaşanan Alevî hareketinin “dinsel temelli politik bir hareketlilik” olduğunu söyler. Çakır (2010:87)'a göre Sünnî fundemantalizme karşı mücadele ederek ülkedeki laikliği koruyup geliştirmek bu hareketin ilk amaçları arasındadır. Ancak bu amaç Alevî hareketinin en önemli amaçlarına ulaşmak için kullanılan sadece stratejik bir amaç olabilir. Alevî hareketinin en önemli amacı Yıldırım (2012:143)'ın da belirttiği üzere Türkiye'de kentte ve kamusal alanda gerçekleştireceği çeşitli çalışmalarla “dinsel, sosyal, siyasî ve kültürel haklarını tam olarak kazanmış bir Alevî toplumunun varlığını garanti

altına almaktır”. “Çoğulculuşma baskısı yapan dünyanın yeni koşulları” (Aydın, 2013:vii) da bu süreçte Alevî hareketini çeşitli biçimlerde desteklemektedir. Alevî kimliğinin önemli bir bileşeni olduğu iddia edilen cemevi bu süreçte öne çıkarılmaktadır. Farklılıklarına rağmen Alevî gruplar bir Alevî ibadethanesi olduğu iddia edilen cemevine yasal statü kazandırılması çabaları etrafında kenetlenmiş durumdadır.

Cem (Ayin-i Cem) Alevîler için kutsal bir ritüeldir ve Alevî öğretisinin en önemli unsurudur (Danimarka Alevî Birlikleri Federasyonu, 2008:40). Meşrebi ne olursa olsun tüm Alevîler tarafından ibadet olarak kabul edilmektedir (Ecevitoglu ve Yalçinkaya, 2013:129-130). Mélikoff (2011a:67) cem ritüelinin ilk kez Safevî Devleti'nin hükümdarı Şah İsmail döneminde ortaya çıktığını tespit etmiştir. Usulleri bölgeden bölgeye farklılıklar gösterse de, Hz.Muhammed'in göğe çıktığı Miraç Gecesi'nde kurulduğuna inanılan Kırklar Sofrası'nın dünyadaki yinelenişidir (Mélikoff, 2010:10; Mélikoff, 2011a:46-48). Cemlerde Alevîler, geleneklerinin önemli bir bölümünü, manevî önderleri olarak gördükleri “dede”lerin refakatinde gerçekleştirmektedir (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:161).

Bu ayinlere kadınlarla erkeklerin birlikte katılması, ayinlerde müzik çalınıp dans edilmesi, bazı gruplarda ritüelde içki içilmesi Alevî olmayanlar tarafından İslâm'ın inkârı ve kurallarının çiğnenmesi olarak değerlendirilmektedir (Massicard, 2007:37). Bu yöndeki değerlendirmelerin bir sonucu olarak cem ayinleri Alevî olmayan bazı kesimler tarafından ibadet olarak kabul edilmemektedir. Ancak Günay ve Türk (2010:10) cemin ibadet olmaktan çok folklorik bir öge olarak algılanmasını, yeterince iyi bilinmemesine bağlamaktadır. Konuyu dinler tarihi açısından inceleyen Ünal (2010:161)'a göre, ise “cem ayinlerinin ibadet kategorisinde görülmemesi için hiçbir sebep bulunmamaktadır”. Ünal, bu görüşünün devamında “Bütün tasavvuf ekollerinde, şariat basamağı olarak kabul edilen temel ibadetlerden sonra, tarikat basamağında çeşitli erkân ve usullerle Allah'a ulaşma hedeflenmektedir. Bunların Kur'an ve Sünnet ile sabit temel ibadetlerin yerini alması söz konusu değildir. Farz olan ibadetleri yerine getirdikten sonra fazladan yapılan nafil ibadetler gibi görülebilir” (2010:161) diyerek Alevîliği İslâm dini içerisindeki bir tarikat, cemi ise bu tarikatın bir niyazı olarak konumlandırmaktadır.

Alevîler cemin bir ibadet olarak kabul edilmemesinden veya bir tarikat niyazı olarak değerlendirilmesinden rahatsızlık duymaktadırlar. Çünkü bu yaklaşımların Sünnîlerin Alevîlik algısını etkilediği ve cemevine yasal statü tanınmasına yönelik Alevî taleplerini çözümsüzlüğe sürüklediği düşünülmektedirler. Cemin ibadet olup olmadığına karar verme hakkının Sünnîlerde bulunmadığını savunan Alevîler bu tür değerlendirmelerin cemevine yasal statü tanınmasını istemeyen kesimlerin kasıtlı değerlendirmeleri olduğu inancını taşımaktadırlar. Cemevinin statüsü sorununu çözümsüzlüğe götüren de budur. Cemin temel bir ibadet mi, erkân mı, niyaz mı, toplantı mı, tören mi olduğu; dinî niteliği mi, kültürel niteliği mi bulunduğu vb. konularında mutabakat oluşmamış olması, cemevinin statüsü sorununun çözümünü geciktirme potansiyeline sahiptir. Çünkü ceme ilişkin Sünnî algısı, Sünnîlerin Alevîlik algısına dayanmaktadır. Cemin niteliği ve cemevinin statüsü konusundaki sorunlar Alevîliğin İslâm dini içerisindeki yerinin netleştirilmesine bağlı görünmektedir.

Alevîlikte cemevinin varlığı ve niteliği konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Cem ayinlerinin tarikatlardaki zikir toplantılarının bir benzeri olduğu ve bu tür toplantılar için cemevi şeklinde kavramsallaştırılmış sabit bir mekâna tarihte hiçbir zaman ihtiyaç duyulmadığı (Sofuoğlu ve İlhan, 2014:124; Kutlu, 2008:84-85; T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:162-163) tezine rağmen, cemevleri bazı Alevî topluluklar için bir ibadethane olarak kabul edilmektedir. Buna rağmen Alevî bir aydın olan Çamuroğlu (2009:47) Alevîlik tarihinde tekke, dergâh ve zaviyenin bulunduğunu, cemevi adında bir mekânın ise bulunmadığını; cemevinin modern bir oluşum olduğunu savunmaktadır. Alevî ve Marksist yazarlar olan Yalçinkaya (2005:191) Alevîlik için ibadete özel bir mekânın varlığına ihtiyaç duyulmaması gerektiğini, İrat (2009:127) ise Alevîliğin olmazsa olmazı olmayan cemevinin Alevîler için olmazsa olmaz haline getirilmiş olduğunu ifade etmektedir. Yıldırım (2014:7) ise cemin geleneksel Alevî hayatında başat rolü bulunduğunu, ancak cemin gerçekleştirildiği mekânın (cemevinin) ikinci planda önemli olduğunu söylemektedir.

Alevîliğin İslâm dairesi içerisindeki bir tarikat olarak görenler cemevini dergâh ve tekke sınıfında değerlendirmektedir. Sünnî kesimden Sofuoğlu ve İlhan (2014:126)'a göre cemevleri Alevîliğin Cami'de icra edilmeyen tarikat ayinlerinin yapıldığı yerlerdir. Gürsoy ve Kılıç (2009:158) cemevini tekke, dergâh ve

zaviyelerin tarihteki geleneksel fonksiyonlarının icra edildiği Alevîliğe özgü bir mekân, Karaman (2009:96) ise “tekke mahiyetinde yerler” olarak nitelemektedir. Ocak (2014:318) da bugünkü cemevlerinin “tarikat tekkesi” olduğu düşüncesini desteklemektedir. Diğerleri gibi Alevîliğin bir tarikat olduğunu savunan Ünal (2010:171)’a göre de cemevleri “Alevîliğe-Bektaşiliğe özgü özel bir ibadet mekânı”dır. Bazı Alevîler ise bu değerlendirmeleri kabul etmemektedir. Cem Vakfı Alevî İslâm Din Hizmetleri Başkanı olarak görev yapmış bulunan ve aynı zamanda bir Alevî dedesi olan Uğurlu (2009:97) cemevlerinin tekke ve zaviye değil, geçmişteki mescit görevini üstlenmiş olan Alevî ibadet mekânları olduğu inancındadır. Ancak Alevîlerin dinî ihtiyaçları gerekçesiyle oluşturulmuş olan ve kurumsallaştırılmak istenen cemevleri Üzüm (2000:191)’e göre bazı Alevî çevreler tarafından kendi fikrî ve ideolojik çalışmaları için özel bir mekân biçimine dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Kutlu (2008:85) da bu mekânların ideolojik propaganda faaliyetleri yapılan merkezler veya siyasî lokaller haline dönüştüğünü ileri sürmektedir.

Alevîler 1990’lı yıllardan beri Türkiye’de ve Batı Avrupa ülkelerinde çok sayıda cemevi açmıştır. Böylece kendi ibadet anlayışlarının mekânı olarak camiye değil, cemevini gördüklerini göstermektedirler (Ocak, 2014:330). TBMM 24.Yasama Dönemi’nin Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün’ün İçişleri Bakanlığı’ndan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında edindiği resmî verilere göre, 2013 yılının Ocak ayı itibariyle Türkiye genelinde 937 Cemevi bulunmaktadır (t24.com.tr, 2013). Günümüzde ibadethane statüsü taşımayan cemevleri Türkiye’nin dört bir yanında vakıf ve dernek statüsündeki örgütlerin çatısı altında faaliyet göstermektedir (Ecevitoglu ve Yalçinkaya, 2013:216-217). Bir kültür merkezi işlevi de gören cemevlerinde tiyatro kursları, semah, folklorik kurslar, konferanslar ve paneller düzenlenmektedir (Yalçinkaya, 2005:202). Bir Alevî dedesi olan M. Yaman (2013:10) Türkiye genelinde cemevleri yapılmaz ve cem törenleri yaygınlaştırılmazsa kısa süre içinde Alevîliğin unutulup ortadan kalkacağını düşünmektedir. Artık cemevi, kent Alevîliğinin dayandığı ana eksen haline gelmiştir. Alevîliğin kent şartlarında varlığı, bu eksene endekslenmiş; cemevi bir toplumsal varlık unsuru haline dönüşmüştür (Yıldırım, 2014:8). Cemevi Alevîler için “bir varlık beyanı” olarak dikkat çekmektedir (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:164).

Alevî bir yazar olan İrat (2009:128) cemevlerini “yok edilmeye çalışılan bir kültürün inşa ettiği kaleler” olarak görmekte ve cemevlerinin, yaşanan sıkıntıları aşmak için Alevîler tarafından bir “siper” olarak kullanıldığını savunmaktadır. Yıldırım (2012:147)’a göre de günümüz koşullarında cemevi, Alevîlerin ibadet mekânı olmaktan çok, Alevî kimliğinin bir sembolü olması açısından önemlidir. Alevî kimliği günümüz koşullarında samimi dindar olan geleneksel Alevîler tarafından değil, daha ziyade bireysel hayatında dinî inanca karşı mesafeli modern Alevîler tarafından savunulmaktadır. Seküler karakterlerine rağmen modern Alevîlerin söylemlerinde din ve inanç vurgusu göze çarpmaktadır. Alevîliğin “bir kültür değil, bir inanç” olduğu, cemevinin “ibadethane” olduğu artık bu Alevîler tarafından güçlü şekilde ifade edilmektedir. “Cemin ibadet, cemevinin ibadethane olarak kabul edilmesi yolunda mücadele etmek” seküler karakterli modern Alevîler tarafından Alevî kimliğinin en önemli gereklerinden biri haline getirilmiştir (Yıldırım, 2012:145).

Alevî kimliğinde değer atfedilmiş olan cemevi konusundaki Alevî talepleri cemevinin bir ibadethane olup olmadığının belirlenmesine değil, cemevine resmî olarak ibadethane statüsü verilmesine ilişkindir. Bir başka ifadeyle, cemevine ilişkin Alevî talepleri cemevinin niteliğine değil, statüsüne dairdir.

Bu konu bir soruna dönüşünce Türkiye Cumhuriyeti’nin 60.Hükümeti tarafından Alevî Açılımı süreci kapsamında 3-4 Haziran 2009 tarihleri ile 28-30 Ocak 2010 tarihleri arasında T.C. Devlet Bakanlığı himayesinde 7 adet Alevî çalıştay gerçekleştirilerek ilk kez kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Çalıştaylardan çıkan sonuçlar T.C. Devlet Bakanlığı tarafından “Alevî Çalıştayları Nihai Rapor” adıyla 2010 yılında yayımlanmıştır. Rapor incelendiğinde görüldüğü üzere, cemevinin ibadethane statüsü sorunu bu çalıştaylarda Alevî beklentileri çerçevesinde sonuca ulaştırılamamıştır. Bunun makul sebepleri bulunmaktadır. Buna rağmen Alevîler bu taleplerinden vazgeçmemişlerdir. Hatta bu sorun, millet üstü bir sorun haline de dönüşmüştür. Konuyla ilgili olarak Türkiye’de yaşananlar çeşitli kesimler tarafından “Türkiye’de demokrasi” sorunu çerçevesinde sürekli olarak işlenmektedir. Bazı dönemlerde ise iç politika materyali olarak kullanılmaktadır. Soruna taraflarca kabul edilebilir ve kalıcı nitelikte bir çözüm üretilebilmesi önem kazanmış

durumdadır. Cemevi sorununa ilişkin tarihsel süreci incelemek ve çözüm arayışlarını analiz etmek bu minvalde yararlı olabilecektir.

677 sayılı Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun'la cami ve mescit hariç olmak üzere tüm tekke ve zaviyeler kapatılmıştı. Kanun cemevlerinin statüsünü ise Cami'ye karşılık gelen bir ibadethane olarak değil, bir Rufaî, Nakşibendî veya Kadirî tekkesine karşılık gelen bir mekân olarak çizmişti. Buna rağmen, ülke genelinde meşruluğu hiçbir yasal dayanağa dayanmıyor olsa da, diğer tarikatlar gibi cemevleri de halen faaliyetlerini açıkça gerçekleştirebilmektedir. Hatta hiçbir yerde tarikatların tabelası bulunmadığı halde cemevlerinin tabelaları bulunabilmektedir (Aktay, 2007:73-74; T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:164).

Alevîlerin Devlet'ten cemevleri konusundaki ilk beklentileri maddî konularla sınırlıydı. Ödedikleri vergilerin karşılığı olarak bazı Alevîler Devlet'in cemevlerine maddî destek vermesini talep etmişlerdi (Gözaydın, 2009:292). Cemevleri için arazi tahsis etmek, cemevlerinin elektrik, su, yakıt gibi giderlerini karşılamak ya da başta dedeler olmak üzere cemevlerinin değişik birimlerinde hizmet verenlere maaş vermek gibi düzenlemelerle Alevîlerin cemevleri konusundaki bu ilk taleplerine yanıt verilmek istenmişti. Ancak Alevîler yakın geçmişte cemevine resmî olarak ibadethane statüsü tanınmasını talep etmişler ve taleplerini “demokratiklik” ve “millî birlik ve beraberlik” vurguları yaparak gerekçelendirmişlerdir (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:165-171). Alevîlerin bu konudaki talepleri geçerliğini korumaktadır.

Ancak cemevine ibadethane statüsü tanınması konusunda Alevîler arasında ortak bir anlayış bulunmamaktadır. Cemevine ibadethane statüsü tanınmasını destekleyen Alevîlerin yanında, bu talebin karşılanması halinde Alevîliğin ve Alevîlerin Sünnîleşerek kolayca asimile olacaklarını düşünen Alevîler de bulunmaktadır. Alevîliği İslâm dini içerisinde konumlandıran bazı Alevîler cemevinin varlığına da, cemevine ibadethane statüsü tanınmasına da karşı çıkmaktadırlar. Alevîliği İslâm dini içerisinde gören Alevîlerin önemli bölümü ise cemevine ibadethane statüsü tanınması konusunda hemfikirdir. Alevî bir yazar ve siyasetçi olan Çamuroğlu (2009:47) Cami'yi, Alevîler de dâhil olmak üzere bütün Müslümanların ibadethanesi, cemevini ise “özel bir ibadet türünün yapıldığı bir

mekân” olarak konumlandırmaktadır. Çamuroğlu’na göre kutsal olan cem ayinidir. Cemevinin mekân olarak hiçbir kutsallığı yoktur. Birçok köyde cemevi olarak kullanılan mekân, normal zamanlarda alelade işler için de kullanılmaktadır. Büyük bir evin büyük bir salonu da cem ayini sırasında bir cemevi olabilmektedir (Çamuroğlu, 2008:68-69). “Camiyi veya ezanı Alevî’ye yabancıymış gibi takdim etmek, Alevilere yapılabilecek en büyük kötülüktür” diyen Çamuroğlu (2009:47) gibi düşünen Alevîler bulunmakla birlikte, Alevîliği İslâm’dan ayırmadığı halde bu düşünceye katılmayan Alevîler de bulunmaktadır. Ecevitoğlu ve Yalçinkaya (2013:212) cemevine ibadethane statüsü tanınmasını isteyen Alevîlerin Cami ile cemevinin ibadethane statüsünde bulunmak açısından eşit olmaları gerektiğine inandıklarını, ancak cemevini Cami’ye alternatif olarak sunma niyetinde bulunmadıklarını söyler. İrat (2009:127-129)’a göre ise, cemevinin kurumsallaştırılmak istenmesi ibadetin zamana ve mekâna göre yapılmadığı Alevîliği sosyolojik bir Sünnîleşmeye götürme tehlikesini barındırmaktadır. İrat (2009:128-129) bugün “modern cemevleri” hakkında kaygı duymayan birçok Alevî’nin bulunduğunu da ifade ederek, tüm Alevîlerin cemevine ibadethane statüsü tanınması konusunda aynı beklenti içerisinde olmadığına dikkat çekmektedir.

Alevîlerin bu talebi Sünnîler tarafından eleştirilmektedir. Eleştiriler daha ziyade Alevîliğin İslâm dini içerisindeki yeri gerekçe gösterilerek yapılmaktadır. Kutlu (2008:85) İslâm tarihinin hiçbir döneminde kendisini İslâm içerisinde görüp de camiye karşı çıkan ya da camiye alternatif başka bir ibadethane kuran bir mezhep ve tarikatın görülmediğini ifade etmektedir. Sofuoğlu ve İlhan (2014:126) da benzer düşünceden hareketle, Alevîliği İslâm dininin içinde görüp Cami’ye alternatif olarak cemevine ibadethane statüsü kazandırılmak istenmesini iyi niyetli olmayan bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir. Buna göre, bu talep Müslümanların tek mabedi olan Cami’nin toplayıcı ve bütünleştirici rolünü zedeleyerek millî birliğin ve bütünlüğün en büyük unsuru olan din birliğini zayıflatmayı hedeflemektedir. Ayrıca, cemevine mabed statüsü kazandırıp mabedin kutsallığından faydalanarak siyasî taraftar toplamak ve bu mekânları çeşitli illegal örgütler için merkez haline getirmek istenmektedir (Sofuoğlu ve İlhan, 2014:125-127). Üzüm (2000:191) de cemevlerinin bazı kesimler tarafından kendi fikrî ve ideolojik çalışmaları için özel bir mekâna dönüştürülmesine uğraşıldığını kaydetmektedir. Bazı cemevlerinin ideolojik dernek,

bazılarının ise siyasî lokal haline dönüştüğü (Üzüm, 2000:38) iddia edilmektedir. Bu iddiaya kanıt olarak da İstanbul'daki Gazi Mahallesi Cemevi gösterilmektedir. Gazi Mahallesi Cemevi'nin bir tarafta, giriş kapısında "Lâ ilâhe illallah" yazan, her yemekten sonra sofraya duası okunan, özel mekânında cenaze namazı kılınan, taziyelerde Kur'an tilâvet edilen; diğer tarafta tabutları orak çekiçe sarılı militanların cenazelerinin kaldırıldığı, çevrede TDKP, MLKP, DHKP-C ve TİKKO gibi örgütlerin barındığı yer durumunda olduğu (Üzüm, 2000:40) ileri sürülerek cemevinin ibadethane statüsü edinmesine karşı çıkılmaktadır.

Cemevine ibadethane statüsü verilmesi hususu Alevî Çalıştayları'nda detaylı şekilde ele alınmıştır. Ancak çalıştaylardan Alevîlerin bu talebine olumlu yanıt verilmesine imkân sağlayabilecek bir sonuç çıkmamıştır. Yasalar cemevine ibadethane statüsü verilmesinin önündeki en önemli engel olarak sunulmuştur. Sünnî katılımcıların ve Sünnî kamuoyunun kaygıları ve varsayımları ise önemli bir başka engel olarak öne çıkmıştır. Cemevine ibadethane statüsü verilmesi hususundaki bir diğer engel de Alevîliğin İslâm dini içerisinde konumlandırılması olmuştur. Bu engeller "Türkiye'deki tarikatların ibadet yerlerine yasal statü vermek zorunda kalmamak", "İslâm dininin tek mabedi olan Cami'ye alternatif üretilmesine engel olmak" ve nihayetinde "din birliğini korumak" amaçlarına ulaştıracak bir işlev görmüştür.

Cemevine ibadethane statüsü verilmesinin yürürlükteki Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun gereğince mümkün olamayacağı Alevî Çalıştayları Nihâî Rapor'da ifade edilmiştir. Buna karşılık Alevî yazarlar Ecevitoğlu ve Yalçınkaya (2013:210) Alevî örgütlerinin, cemevlerinin yasal statüsüyle ilgili sorunun Tekke ve Zaviyeler Kanunu'yla ilişkili olmadığına inandıklarını ve sorunun ibadethanelerin sayıldığı yasalarda yapılacak bir değişiklik ile çözülebileceğini sundukları raporlarla ortaya koyduklarını belirtmişlerdir. Sorunun aşılması için Tekke ve Zaviyeler Kanunu'nun yürürlükten kaldırılması istemi ise, bu durumun diğer tarikatların da aynı taleplerde bulunmasının önünü açacağı gerekçesiyle halen reddedilmektedir. Hatta bu gerekçe cemevine ibadethane statüsü verilmesi talepleri karşısında tarafsız olduğunu (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:175) göstermek için Devlet'in kullandığı bir söylem olarak geliştirilmiştir.

Sünnî katılımcıların ve Sünnî kamuoyunun cemevine ibadethane statüsü tanınması konusundaki kaygıları ve varsayımları da çalıştaylarda dikkate alınmıştır. Bu konu Sünnî katılımcılarda ve Sünnî kamuoyunda İslâm'ın bölünme tehlikesi yaşaması olarak algılanmıştır. Bu mekânların ibadethane olarak kabul edilmesinin cami-cemevi ayrışmasına sebep olacağı, hatta dinde ayrışma ve bölünmeye yol açarak toplumsal birlik ve beraberliğe zarar vereceği ileri sürülmüştür. Alevî Çalıştayları'na katılan ve bu kaygıları taşıyan Sünnî katılımcılar cemevlerinin ibadethane statüsüne sahip olmasını desteklemenin Bahaîlik gibi yeni bir dinin doğmasına yardımcı olmak anlamına geleceğini de ifade etmişlerdir (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:172). Mabetlerin dinlere özgü olması nedeniyle, bir din içerisinde birden fazla mabet ortaya çıkarmak yeni bir dinin oluşumuna zemin hazırlamak anlamına gelebilir. Nitekim Dinler Tarihi'nde bunun örneklerini bulmak mümkündür. Bazı dinler, içinde doğduğu dinin mabedine alternatif bir mabet üreterek, yeni inanış ve ibadet modelleri geliştirerek, içinde doğduğu dinden farklılaşmıştır (Ünal, 2010:170). Bu tarihsel gerçeklik Sünnîlerin dinde bölünmeye ilişkin kaygılarına haklılık kazandırmaktadır. Çünkü Alevîlik çeşitli nitelikleriyle büyük kitleleri etkileme potansiyeline sahiptir. Nitekim Çamuroğlu (2010:110) günümüzde Alevî temsilcilerinin, Alevî olmayanlara hitap ederek Alevîliği bu insanlar için bir çekim merkezi haline getirmeyi amaçladıklarını ifade eder. Bu nedenle Sünnîlerin kaygıları haklı görülebilmştir. Çünkü Alevîlikteki “yol bir sürekin bin bir” ilkesi, Alevîliğin demokrasi ve çoğulculukla uyumlu olduğuna (Aydın, 2013:2-11) ve farklılığı olumladığına (Yalçınkaya, 2005:187) işarettir. Birbirine zıt pek çok dinî fikri bünyesinde barındırabilir (Çamuroğlu, 2010:110). Bulduğu çevreye rahatlıkla uyum sağlayabilir (Mélíhoff, 2011a:68). Dindeki aşırılıklara karşı savunmacı pozisyondadır (Mélíhoff, 2011b:11). Sûfi niteliği nedeniyle halk kitlelerinin duyarlılıklarına, beklentilerine ve hayallerine uygun bir din anlayışını rahatlıkla sunabilir (Mélíhoff, 2011b:16-17). Tanrı anlayışı birçok dindeki Tanrı anlayışından farklıdır (Yalçınkaya, 2005:190). Tanrı'yı insan ile özdeşleştirir ve dindeki şekli ibadetleri eleştirir. İnsanı merkeze koyar. Alevîliğin bu özellikleri nedeniyle geniş kitleler tarafından kolayca kabul görerek bir din olarak yaygınlaşabilme potansiyeline sahip olması Sünnîlerin bu konudaki kaygılarında haklı olduklarının kabul edilmesini sağlamış olabilir.

Çalıştaylarda Alevîliğin, cemin, cemevinin ne olduğu konusunda tartışmalar yapılmış ve Alevîliğin İslâm dini içerisinde konumlandırılmasına çalışılmıştır. Cemevine ibadethane statüsü verilebilmesi için cemin ibadet, cemevinin ise ibadethane olup olmadığının incelenmesi önemli görülmüştür. Bu yaklaşım Alevîleri rahatsız etmiştir. Alevîler cemin ibadet, cemevinin ise ibadethane olup olmadığının tartışılmasını yanlış bulduklarını, daha önemlisi bu konuda Sünnî otoritelerin görüşlerinin önemsenmesini art niyetli bir yaklaşım olarak değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu tartışmalarda Alevîlik İslâm dini içerisindeki bir tarikat olarak değerlendirilmiştir. Alevîliğe ilişkin bu değerlendirme, cemevine ibadethane statüsü verilmesine yönelik taleplerin cevaplanmasında temel hareket noktası olarak kullanılmıştır.

Sorunu çözümsüz bırakmamak adına, çalıştaylarda cem evlerine “ibadethane” demeksizin, dernek ve vakıflarına imkân tanımak ve kamu düzenini bozmadıkları sürece de bu kurumlara, ilgili yönetimlerin yardımcı olması yönündeki öneriler desteklenmiştir (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:175). Kalıcı bir düzenleme gerçekleştirilinceye kadar, sorunla doğrudan ilgili kanun ya da tüzüklerin “Birer inanç ve erkân merkezi olarak değerlendirilen cemevleri de kanunlarda ibadethanelere tanınan bütün imkânlardan yararlanır” ya da “Cemevlerine de aynı imkânlar sağlanır” maddeleri dikkate alınarak yeniden düzenlenebileceği (T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:176) ifade edilmiştir.

Alevî Çalıştayları’nda detaylı şekilde ele alınmış olmasına rağmen cemevinin statüsü sorununa Alevîlerin beklentilerini karşılayacak nitelikte bir sonuç üretilmemiştir. Cemevi Devlet’in resmî kurumları, Sünnî otoriteler ve bir kısım Alevîler tarafından İslâm’ın birlik anlayışına zarar veren ve tek mabed ilkesine aykırı olan bir mekân statüsünde değerlendirilmiştir. Ancak Alevîler bu taleplerinden vazgeçmiş değillerdir. Cemevine ibadethane statüsü verilmesi konusunun yeni platformlarda tekrar ele alınması mümkündür.

İbadethane teriminin dinî ve hukukî statüleri bulunduğunu ifade eden Kılıç (2009:12), cemevine ibadet yapılan bir mekân anlamında ibadethane denmesinin dinî açıdan bir sakıncası bulunmadığını belirtmektedir. Ancak hukuk metinlerinde ve imar kanununda ibadethane terimi mabed için kullanıldığından, cemevine ibadethane

statüsü verilmesi halinde cemevi hukuken mabed anlamını kazanacak ve dinî statü edinmiş olacaktır. Bu durumda cemevi-cami ikilemi ortaya çıkacak ve cemevi Cami'ye alternatif bir mabed olabilecektir. Böyle bir alternatiflik durumu ortaya çıkmasa da, tarikatlara özgü tekke ve dergâh gibi mekânlar olarak da algılandığından, cemevinin hukukî olarak kazanacağı ibadethane statüsü tekke ve dergâhların da fiilen yasal hale gelmesine sebep olacaktır. Dolayısıyla cemevine ibadethane statüsü verilip verilemeyeceği meselesi, birinci derecede dinî olmaktan ziyade hukukî bir meseledir (Kılıç, 2009:12). Dolayısıyla Alevîlerin talep ettikleri haklar, sadece kendilerini değil diğer bütün tarikatları da ilgilendirmektedir. Kazanacakları bu hak nedeniyle Alevîlerin Mevlevî, Kadirî ya da Nakşibendîlerin de eşitliğe uygun bir şekilde bu imkânlardan yararlanabilme hak ve taleplerinin ortaya çıkacağı ihtimaline de açık olmaları gerektiği (Aktay, 2007:74; T.C. Devlet Bakanlığı, 2010:174; Ünal, 2010:170; Gürsoy ve Kılıç, 2009:170) dile getirilmektedir.

Sünnî İslâm'ın yükselişi karşısında kimliklerini koruma düşüncesiyle harekete geçen ve ibadethane olarak kabul ettikleri cemevine statü talep eden Alevîlerin, tarikatların tekke ve dergâhlarının da aynı statüyü kazanmasıyla, kendi kimlikleri için tehdit içeren bir gelişmeye sebep olabileceklerine dikkat çekilmektedir. Bir başka ifadeyle, Alevî kimliğinin önemli bir simgesi olduğu iddia edilen cemevinin Alevî kimliği için bir tehdit unsuruna dönüşebileceği uyarıları yapılmaktadır. Bu riske rağmen cemevi bazı Alevî gruplar tarafından güçlü şekilde sahiplenilen kimliğin önemli bir unsurudur. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Ahmet Davutoğlu 64. Hükümet'in 2016 Yılı Eylem Planı Takdim Toplantısı'nda cemevlerine yasal statü tanınacağını ifade ederek bu kimlik simgesine Alevîler tarafından verilen önemin Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından kabul edildiğini onaylamıştır. Cemevine ibadethane statüsü tanınması konusunda 2016 yılında sonuca ulaşılacaktır.

1.8. TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME KRİZİ VE VATANDAŞLIK ANLAYIŞINDA DEĞİŞİM

Türkiye Cumhuriyeti'nde modernleşme sürecinin halka rağmen, baskıcı yöntemlerle, plansız şekilde gerçekleştirildiği ve başarısız olduğu konusunda yaygın bir kabul

bulunmaktadır. Gellner (2012:115) Türkiye’de modernleşme ideolojisinin ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemiş olduğunu “açık seçik telaffuz edilen bir modernite sünneti yoktur” diyerek ifade etmektedir. Bu tezi destekleyecek biçimde Akgönül (2011:126) de Türkiye Devleti’nin ulusun inşası henüz bitmeden kurulduğunu, hatta ulus-inşa sürecinin 21.yüzyılda dahi tamamlanamadığını savunmaktadır. Keyman (2013:3) ise Türkiye’nin 1923’ten bugüne bir "modernleşme tarihi" yaşamakta olduğunu, bu modernleşme tarihinde Türkiye'nin modern bir ulus-devlet ve modern bir toplum olarak sürekli halde yeniden inşa edildiğini, üstelik bu inşa sürecinin bugün de devam ettiğini tespit etmektedir. Bostancı (2008:110) da bu düşüncelere katılarak, yönetici elitin benimsediği Batılılaşma misyonunun halkta kabul görmemiş olmasının ülkede homojen bir kültür oluşturulmasına imkân vermediğini, bu nedenle halkın "bildik" hayatına devam ettiğini ifade etmektedir. Göle (2011:27)’ye göre ise Kemalist reformlar, devlet aygıtının modernleştirilmesinden ve etnik çeşitliliğe sahip Osmanlı İmparatorluğu’nun laik, cumhuriyetçi bir ulus-devlete dönüştürülmesinden çok daha ileriye götürülmüştür. Cumhuriyet seçkinleri vatandaşların sadece kamusal alanda değil, özel alanda yerine getirmeleri gereken vazifeleri de tanımlamaya girişmişlerdir. Vatandaşlık, Türkiye’de Cumhuriyet seçkinlerince yukarıdan ve özel alana müdahale edilerek tanımlanmıştır. Bu tanım, vazifelere haklardan daha fazla önem vermiş ve vatandaşın bireysel ve özel tercihlerini dikkate almamayı yeğlemiştir. Modern vatandaşlık anlayışı birey değil, toplum ve devlet temelli bir olgu olarak gelişmiştir (Kadıoğlu, 2012:181). Bu vatandaşlık anlayışında Rousseau (2012)’un “genel irade” yaklaşımının izleri açıkça görülmektedir.

İnalçık (1998:12-13) Türkiye devletinin kuruluşu sürecinde Osmanlı’dan kopuş için gerçekleştirilen tüm siyasî ve yapısal düzenlemelere rağmen, günümüzde toplumsal ve kültürel sorunların devam ettiğini ve Türkiye’de her zamankinden daha ağır bir kültür ve kimlik sorunu bulunduğunu ifade etmektedir. Özbudun (2013:59) ise Türkiye’nin çoğulcu toplumsal yapısının, çok partili siyasî hayattaki uzun süreli deneyime rağmen yeterince kabullenilmemiş ve ülkenin siyasî yapısına yansıtılamamış olduğuna dikkat çekmektedir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti’nin "kuruluş felsefesi" çoğulcu bir siyasî sistemin gelişimine uygun olmayan bazı özellikler taşıyordu. Ancak Cumhuriyet’i kuranların asimilasyona ve homojenleştirmeye yönelik sistematik politikalarına rağmen Türkiye, çoğulcu bir

toplumun birçok özelliğini hâlâ korumaktadır (Özbudun, 2013:59-69). Alevîlerin büyük kısmı Sünnîleşmemiştir. Kürtlerin büyük kısmı da Türkleşmemiştir. Türdeş kimlik oluşturma siyaseti başarısız olduğu gibi Kürtler ve Alevîler günümüzde kimlik sorunlarını en çok dillendirip siyasî platformlara taşıyan gruplardır (Aktürk, 2013:284). İslâmî kimliğe sahip olan grupların ise 2002 yılından beri Türkiye'yi yönetmekte olan Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) döneminde geçmişe oranla daha rahat bir konumda oldukları söylenebilir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde modernleşme sürecinin içerdiği olumsuzluklara ilişkin tespitlerde haklılık bulunmaktadır. Zira kendilerini dinsel, etnik ve mezhepsel kimlikleriyle tanımlayan grupların Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca resmî otorite ile ilişkileri sancılı olmuştur. Dinsel/siyasal kimlik gruplarından biri olan İslâmî kesimin, etnik kimlik gruplarından biri olan Kürtlerin ve dinsel/mezhepsel/tasavvufî kimlik gruplarından biri olan Alevîlerin, vatandaşları oldukları Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile olan ilişkilerinde sorunlu alanlar bulunmaktadır. Kendilerini dinsel/siyasal/İslâmî kimlikleriyle tanımlayanlar için başörtüsü, Kürt kimliğiyle tanımlayanlar için ise Kürtçe “önemli bir kimlik unsuru” olmasına rağmen Cumhuriyet tarihinin birçok döneminde bu kimlik unsurları “önemli bir sorun” olarak görülmüştür. Kendilerini dinsel/mezhepsel/tasavvufî kimlikleriyle tanımlayan bazı Alevîler tarafından son yıllarda özel bir önem atfedilen cemevi de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgilenmesi gereken kimlik sorunlarından biridir. Modernleşme sürecinde yok sayılan bu kimlik simgelerine, çokkültürlülük ile ilgili söylemlerin güçlü şekilde ifade edildiği günümüzde Türkiye Cumhuriyeti'nin verdiği tepkiler, devletin meşruiyetinin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır.

Türkiye'de son yıllarda devletin tekçi otoriter resmî söylemine karşı İslâmcıların, Kürtçülerin ve Alevîlerin kültürel haklar çerçevesindeki tanınma ve temsil taleplerine şahit olunmuştur (Çolak, 2011:29). Alevî bir Türk vatandaşı verdiği vergilerle kendi dinsel ihtiyaçlarına değil de başka grupların dinsel ihtiyaçlarına katkıda bulunduğunu gördüğünde Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşlık anlayışını eleştirmiştir. Kürt kökenli bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ya da İslâmî kimliğini öne çıkaran bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı da kendi kimliğini kamusal alanda ifade etme zorluğu ile karşılaştığında benzer tepkiyi göstermiştir (İçduygu ve Keyman, 1998:167). Özellikle 1980'lerin sonlarında

Türkiye’de Kürtler, İslâmcılar ve Alevîler kimliklerini kabul ettirme çabalarına girişince ve bu çabalar geniş kesimler tarafından desteklenince Türkiye’de vatandaşlık kavramı iyice sorgulanmıştır. Daha önce varlıkları tanınmayan ve özel alana itilmiş olan bu kimlikler homojen ve kapsayıcı Türk vatandaşlığı anlayışının eleştirilmesine sebep olmuştur. Nihayetinde vatandaşlık kurumunun yeniden gözden geçirilmesi gereksinimini ortaya çıkaran “anayasal vatandaşlık” kavramı tartışılmaya ve bu kavram farklı kültürel kimliklere mensup gruplar tarafından destek görmeye başlamıştır. Çokkültürlülüğe ilişkin söylemler de bu süreçte kullanılmıştır. Kürt, İslâmcı ve Alevî kimliklerinin siyasal çatışma alanları olarak ortaya çıktığı bir dönemde Türkiye’de "Türküm" yerine "Türkiyeliyim" ifadesi kullanılır hale gelmiştir (İçduygu ve Keyman, 1998:166-169; Kadıoğlu, 2012:171). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda ifade edilmekte olan vatandaşlık tanımını yeterince kapsayıcı bulmayan bu kültürel gruplar, kendilerini ulus-devlete yönelik yıpratıcı politikaların etkili bir aracı haline getirilmiş olan “öteki” kavramıyla ifade etmeyi birçok durumda tercih etmektedirler.

Aktay ve Kızılkaya (2014) tarafından yapılmış olan bir araştırma Türkiye toplumundaki İslâmî kesimin, Kürtlerin ve Alevîlerin kimlik ve öteki algılarını ortaya koymaktadır. Bu araştırmayla elde edilen bulgular incelendiğinde, Türkiye toplumundaki İslâmî kesimin, Kürtlerin ve Alevîlerin vatandaşlık, kimlik ve öteki algılarının şu çerçevede gelişmiş olduğu görülmektedir:

Kürtler ve Alevîler kimliklerinden dolayı hem toplumsal düzeyde hem de devlet düzeyinde dışlandıklarını düşünmektedirler. Türkiye toplumunun genelinde, en fazla baskıya ve ayrımcılığa uğrayan kesimin ise başörtülüler ve Kürtler olduğuna inanılmaktadır. Farklı kimliklere yönelik tahammülsüzlüğün ve bu bağlamda ortaya çıkan ötekiliğin kaynağı olarak ise devletin baskıcı politikaları görülmektedir (Aktay ve Kızılkaya, 2014:311-328).

Araştırma, başörtüsü yasağının toplumun üçte ikisi tarafından laikliğin bir gereği olarak kabul edilmediğini göstermektedir. Dinî duyguları rencide ettiğine inanılan başörtüsü yasağının her alanda kaldırılması gerektiği düşünülmektedir. Anadilde konuşma hakkı, anadil öğretimi hakkı ve TRT 6 ile başlatılan Kürtçe dilinde yayıncılık toplumun çok önemli bir bölümü tarafından önemli görülmektedir.

Cemevlerine ibadethane statüsü verilmesi ise hem Alevîler hem de Kürtler tarafından güçlü şekilde savunulmaktadır (Aktay ve Kızılkaya, 2014:311-328).

Araştırma sayesinde, kültürel çeşitliliğe sahip olan Türkiye'nin geleceğine ilişkin toplumsal öngörüler de tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre, toplumun üçte ikisi farklı kültürlerin gerek yasal gerekse toplumsal düzeyde tanınması gerektiğini düşünmekte, dörtte üçü ise farklılıklarıyla bir arada yaşaması durumunda Türkiye'nin daha güçlü olacağına inanmaktadır. Ancak toplumun yarısına yakını, mevcut politikaların sosyal birliktelik ve ortak bir üst kimlik oluşturma açısından başarılı olmadığını düşünmektedir. Her şeye rağmen Türkiye toplumunun yarısından fazlası Türkiye'de orta ve uzun vadede Alevî-Sünnî eksenli bir iç çatışma gerçekleşebileceğine ihtimal vermemektedir. Ancak toplumun yaklaşık beşte biri, orta ve uzun vadede milliyetçilik eksenli bir iç savaş ya da çatışma tehlikesinin bulunduğunu düşünmektedir. Orta ve uzun vadede laik – anti-laik eksenli bir iç savaş ya da çatışma ihtimalinin bulunduğunu düşünenler ise toplumun dörtte birini oluşturmaktadır (Aktay ve Kızılkaya, 2014:311-328).

Bu sonuçlar Türkiye'deki farklı kültürel kimliklere mensup grupların vatandaşlık algılarının nispeten olumsuzluklar taşıdığını göstermektedir. Sonuçlardan hareketle, Türkiye Cumhuriyeti'nde ulus-inşa politikalarının başarılı şekilde gerçekleştirilememiş olduğu iddia edilebilir. Ancak mevcut olumsuzlukların nedeni sadece ulus-inşa politikalarındaki yanlışlar değildir. Küresel gelişmeler, mikro milliyetçilikler ve kimileri tarafından iddia edildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti'ni parçalamak isteyen dış güçlerin oyunları da bu koşulların oluşmasında etkili olmuştur. Çolak (2011)'ın tespit ettiği üzere, diğer birçok devlet gibi, kendi sınırlarında “kültürün tek meşru kullanıcısı” konumunda olan Türkiye Cumhuriyeti devleti de, sınırları içindeki kültürel çeşitliliğin yarattığı koşullarda krizdedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK VE DEMOKRATİK POLİS EĞİTİMİ

Kültürel açıdan çeşitlilik bulunan devletlerde polisin toplumsal gruplarla uyumlu ilişkisi bir zorunluluktur. Çünkü polisin toplumsal meşruiyeti bunu gerektiriyor. Toplumsal gruplar kendileri ile olan ilişkilerinde demokratik yaklaşımlar sergileyebilen polisi meşru sayıyor ve gerektiğinde destek veriyor. Toplum destekli polislik projelerinin başarısı da bu noktada düşümleniyor. Artık demokratik polislik, demokratik değerlerin yüceltiildiği günümüz dünyasında giderek daha fazla önem kazanmış durumda. Bu koşullarda demokratik polis eğitimi de ulus-devletin bir savunma stratejisi haline geldi. Polis “toplumdaki kültürel çeşitliliğe rağmen” değil, “toplumdaki kültürel çeşitlilikle uyumlu biçimde” yetiştirildiği takdirde toplumsal meşruiyet sorunuyla baş edilebilecektir. Bu, ulus-devletin yararınadır; zira polis, devleti temsil etmektedir.

2.1. POLİS

Modern devletin zor kullanma aracı olan polis (Poggi, 2014:100) “toplumsal düzensizliğe” karşı (Neocleous, 2013:35) görev yaparken yasalar ve yetkiler çerçevesinde çeşitli uygulamalar gerçekleştirir. Kimi zaman çeşitli derecelerde zor kullanmayı kaçınılmaz kılan bu uygulamalar toplumun bazı kesimleri tarafından kültürlerini ve kimliklerini hedef alan müdahaleler olarak algılanır. Bu durumda polis “ayrımcılık içeren kasıtlı müdahaleleri gerçekleştiren görevli” sıfatıyla etiketlenir. “Toplumun” değil; “devletin”, “hâkim grupların” veya “siyasal iktidarın-hükümetin” polisi olmakla suçlanır. Meşru görülmez, bu nedenle toplumsal düzeni sağlaması için kendisine destek verilmez. Toplumun kültürüne karşı olumsuz tutumlar ve davranışlar içinde olmadığını kanıtlaması beklenir. Aksi halde devletin soğuk yüzü olarak damgalanır. Nihayetinde, “kurulu düzeni koruma aracı” olarak görev yapması gerekirken, “kurulu düzeni tehdit eden” konumuna sürüklenebilir.

Polislik, polislere gücü ve iktidarı bir şekilde kullanma imkânı verir. Polislerin kullanıcısı oldukları ama öznesi olmadıkları bu güç ve iktidar her zaman

için sorgulanır. Açık verildiğinde ya da yeterince savunulmadığında kaybedilmeye müsaittir. Döneme ve siyasal gelişmelere göre azalıp artabilir. Bu nedendir ki polis bürokrasisi ve polisler sürekli olarak güçlü olduklarını gösterme ihtiyacı içerisine girerler (Koca, 2013a:37). Bu uğurda kimi zaman zor kullanmanın sınırlarını zorlayarak şiddet uygularlar. Polisin sivil şiddet konusunda uzmanlaşmış olduğunu söyleyen Poggi (2014:100) polislerin bunu kendi menfaatleri gereğince değil, “makamlarının korumak ya da yürütmekle yükümlü kıldığı kamu menfaatleri doğrultusunda” (Poggi, 2014:102) yaptıklarını iddia eder. Bu amaçla görev yapan polisin kimi zaman zor kullanma esnasında sınırları aşmasının ve “özgürlük ihlalleri” yaratmasının altında, çözüme ulaştıramadığı bir ikilemin yattığını savunur. Bu ikilem “bir yanda kamu düzenini sağlarken ya da suçluları tutuklarken yaşanan zorluklar, diğer yanda her şeyi öncelikle ve kesinlikle kurallara göre uygulama zorunluluğu”dur (Poggi, 2014:102). Bu nedenle polislik bir nevî işi kitabına uydurma işidir (Koca 2013a:11). İçinde bulunduğu durumda kesin bir çözüm üretme konusunda hissettiği baskı polisi bu şekilde hareket etmeye sevk eder. Bu durum ise polisi toplumun çeşitli kesimleriyle karşı karşıya getirebilir.

Polisin toplumun kültürüne ilişkin tutumları ve davranışları, toplumun polise ilişkin tutumlarının ve davranışlarının temel belirleyicilerindedir. Toplum, kültürü içindeki değerlerine, inançlarına, dinsel uygulamalarına, dillerine vb. karşı olumsuz yaklaşımlar sergileyen polisi meşru kabul etmez. Çünkü polisin kültürel açıdan yok sayıcı ve/veya yıkıcı yaklaşımları ile karşılaşan toplumsal kesimler, her ne gerekçeyle olursa olsun, polisin bu tür yaklaşımlarını haklı bulmaz. Polise ilişkin toplumsal meşruiyet algısı ise nihayetinde toplumun devlete ilişkin meşruiyet algısına etki eder. Bu nedenle, polisi devletin meşruiyetine olumlu katkı getirecek kültürel yeterliklerle donatmanın ve bu doğrultuda yönetmenin önemi haizdir. Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş polis sayesinde, toplumun desteğine sahip olan meşru bir devlet için gerekli temel şartlardan biri sağlanmış olabilir. Aksi yöndeki her türlü polis davranışı ise kimlik siyasetlerinin yapıldığı ortamlarda devletin zarar görmesini sağlayabilir.

Kültürel yeterlik düzeyi yüksek demokratik polislik ulus-devlet için elzemdir. Türkiye Cumhuriyeti de bu ihtiyacı hisseden ulus-devletlerden biridir. Ancak bu hedefin öneminden ve olanaklılığından söz edebilmek için öncelikle polisin devlet

için önemi ve toplum içindeki yeri açıklanmalıdır. Bundan sonra polisin toplumdaki kültürel çeşitlilik karşısındaki konumunun anlaşılması olanaklı hale gelebilir. Nihayetinde toplumdaki kültürel çeşitlilik karşısında olumlu tutumlara ve davranışlara sahip demokratik polislik için görüş geliştirilebilir.

2.2. BÜROKRATİK DEVLETİN POLİSİ Mİ, DEMOKRATİK DEVLETİN POLİSİ Mİ?

Polis, devlet tarafından ortaya çıkarılmıştır (Neocleous, 2013:219). Etnik veya dinî çeşitli toplumsal grupların çıkarlarına hizmet etmek için değil, kamu yararına hizmet etmek için vardır (Osse, 2015:29). Devlet tarafından devlet adına toplumsal düzeni sağlamakla ve kamu yararına hizmet etmekle görevlendirilmiş ve bu uğurda yetkilerle donatılmış olması polisin devlete ile olan ilişkisini ortaya koyar. Nitekim Koca (2015:22-23) çoğu polisin kendisini daha çok devletle ilişkilendirdiğini ve devleti topluma öncelediğini tespit etmektedir. Gönen vd. (2013) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma da, her şeyden önce Türkiye Cumhuriyeti devletinin güvenliğine öncelik veren bir anlayışın, polisliğe ilişkin Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının ve diğer mevzuatın neredeyse tamamında dikkat çektiğini tespit etmektedir. Daha açık bir ifadeyle, “Devletin güvenliği”, “Devletin emniyet ve selameti”, “Anayasa ve kurumları”, “Cumhuriyetin nitelikleri”, “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü”, “Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığı”, “Devletin otoritesi” ve “Devletin nüfuzu” gibi ifadelerde öne çıkan “Devlet” vurgusu Türkiye Cumhuriyeti’nin polislik yasalarının ruhunda belirleyici bir unsurdur. Üstelik Türk polisinin mevzuatında bireysel ve toplumsal hak ve özgürlüklerin önemine yönelik düzenlemeler ile bunların korunmasına yönelik etkin yasal araçlar bulunmamaktadır (Gönen vd., 2013:69-72). Türkiye Cumhuriyeti’nin polis mevzuatındaki bu durum, polisin nazarında devletin topluma öncelikli olduğunun en somut göstergelerindendir.

Türkiye’de devletin ulus-devlet refleksleri polis mevzuatında devletin öncelikli olmasının en temel nedenlerindendir. Dolayısıyla polis yasaları yapılırken ve gerektiğinde yeniden biçimlendirilirken ülkedeki kültürel çeşitliliğin bir tehdit unsuru olabileceğinin dikkate alınmamış olması mümkün değildir. Günümüzde dahi

ulus-devletlerin toplumdaki kültürel çeşitliliğe karşı birbirinden farklı tutumlar takınmaları ve bazılarının çokkültürcü kamu politikalarından hassasiyetle uzak durmaları bunun kanıtıdır. Bu yüzdendir ki, Türkiye Cumhuriyeti polisi topluma rağmen devleti önceleyen bir kurum şeklinde teşkilatlandırılmıştır. Bu zihniyeti besleyen de yakın zamana kadar hâkim olan bürokratik yapı, yani bürokratik vesayet mekanizmasıdır.

Kırmızıdağ (2015) tarafından yapılmış olan bir araştırmada, Türkiye’de toplumun gözünde polisin meşruiyet ve etkinliği algısı, polise duyulan güven, polisle işbirliği yapma eğilimi ve polisin ihlallerine gösterilen tolerans arasındaki ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de kişilerin ideolojik, sosyo-kültürel ve siyasî kimlikleri ile duygusal bağlılıkları ve değerleri polisin temsil ettiği varsayılan ideoloji ve değerlerle örtüştüğünde polise duyulan güven artmaktadır. Türkler, Sünnîler, Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) tabanı ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) tabanı polise yüksek düzeyde güven duyduğunu ifade eden kesimlerdir. Kendilerini polisin ait olduğu sistemin parçası olarak görmeyenler ise polise daha az güven duymaktadırlar. Daha ziyade Halkın Demokrasi Partisi (HDP) çizgisindeki Kürtler ile Alevîler gibi kendisini “sistemin dışında” hissedenlerin polise güveni düşüktür (Kırmızıdağ, 2015:12). Polisin “düzenden yana tavır” alması ve “yerel düzeyde devlet ile halk arasında kaldığında tercihini tereddütsüz bir şekilde devletten yana” kullanması (Koca, 2015:30) Türkiye’deki bazı toplumsal kesimlerin polise neden fazla güvenmediğini açıklayabilir. Öteden beri bürokratik devlet alanının ve onun ideolojisinin bekçisi olarak polisin toplumla ilişkisi sorunlu ola gelmişti. Çünkü bu zihniyete göre resmî ideolojinin tanımladığı çerçeveye uymayan her unsur ve inanç bir güvenlik tehdidi olarak görülüyordu.

Polis her yerde olduğu gibi hızla demokratikleşen Türkiye’de de yürütmenin güvenliği sağlayan bir araçtır. Zira devletin polisi devletin gücünü kullanan siyasal iktidarın (yürütmenin) emrine girmek zorundadır. Farklı kültürel kimliklere bir arada yaşama imkânını sunan en iyi yönetim biçimi olarak demokrasi de güvenlik birimlerinin sivil otoritenin (siyasal iktidarın-hükümetin-yürütmenin) emrinde olmasını gerekli görmektedir. Bunun aksi bir durum ise polisin otoriter bir eğilimi ile sonuçlanabilir.

Demokrasinin bir gereği olduğu için siyasal iktidarın (hükümetin) emrine alınan polis şayet siyasal iktidarın ideolojisine hizmet ederse toplum ile olan ilişkisi sorunlu olabilir. Zira farklı kültürel kimliklere mensup gruplar siyasal iktidarın ideolojisine hizmet eden polisi toplumun değil, siyasal iktidarın polisi olmakla suçlarlar. Bu noktada polisin meşruiyeti sorunu ortaya çıkar. Ancak aslında bu bir meşruiyet sorunu değildir; öncelikle bir demokrasi sorunudur.

2.3. POLİSİN KÜLTÜREL YETERLİĞİ VE POLİS KÜLTÜRÜNÜN KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİĞE ETKİSİ

“Kültürel yeterlik” kavramının belirli bir tanımı yoktur (nccccurricula.info, 2016). Buna karşın çeşitliliğe değer verme, kültürel öz-değerlendirme yapma, kültürel farklılıkların dinamikleriyle nedenlerini anlama, kültürel bilgiyi kurumsallaştırma ve çeşitliliğe uyum sağlama kültürel yeterliğin beş temel ilkesi (ctb.ku.edu, 2016) olarak kabul görmektedir.

Kültürel yeterliğin hem bireysel hem de kurumsal boyutundan söz edilebilir. Kültürel yeterlik, hem bireysel hem de kurumsal olarak, farklı kültürlerin toplum içindeki varlığına saygı gösterebilmeyi, tüm kültürlerin değerlerine, inançlarına, dinsel uygulamalarına, dillerine vb. karşı demokratik yaklaşımlar sergileyebilmeyi ve farklı kültürlere mensup kişilerle bir arada yaşama becerilerine sahip olabilmeyi gerektirir. Kısacası kültürel yeterlik, demokratiklidir.

Kültürel yeterlik özellikle kimlik siyasetlerinin kolaylıkla taraftar bulabildiği ve ulus-devletlerin meşruiyetlerinin tartışılması için gerekli zeminlerin kolaylıkla oluşabildiği günümüz koşullarında birlik ve bütünlüğünü korumak isteyen devletler açısından önem kazanmış durumdadır. Bu nedenle çokkültürlü ulus-devletlerin kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş demokratik vatandaşlar ve memurlar inşa etmeye ihtiyaçları vardır. Çünkü ulus-devletlerin kendi toplumları nezdindeki meşruiyetleri, kişilerarası ilişkileri ve vatandaş-devlet ilişkilerini istendik şekilde düzenleyebilme yetilerine bağlıdır. Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş demokratik vatandaşların ve memurların farklı kültürlere mensup vatandaşlara yönelik olumlu tutumları ve demokratik davranışları sayesinde toplumsal sorunların ortaya çıkmasının engellenebilmesi mümkündür. Bu durum ulus-devletin meşru kabul edilebilmesi için

gereklidir. Kültürel yeterlik düzeyinin gelişmiş olması, devletin memurları arasında devlet adına güç kullanma yetkisine sahip olan polis için özellikle elzemdir. Çünkü yerleşik kültürel değerlere karşı otoriter polislik anlayışı günümüzde onay görmemektedir.

Kültürel yeterlikten yoksun ve yerel yaşamın özelliklerine yabancı polislerin polis-toplum ilişkisindeki sorunların kaynağı olduğunu söyleyen Koca (2013a:251) bu tespitini tecrübelerine dayanan şu değerlendirmeye açıklar:

“Artvinliler, burada polisten “Artvin Polisliği” beklerler. Artvin Polisliği bu yönüyle, gerekmedikçe asla herhangi bir müdahalede bulunmamayı, halka – asla ve asla- “olağan şüpheli” muamelesi yapmamayı ve “insanî bir inceliği” kaybetmemeyi içerir. Son derece hoşgörülü bir polisliktir. Polislerin genel eğilimi olan “şüphencilik” tersine döner; insanlara inanmadan ve de güvenmeden burada polislik yapmak zordur. Polislerin halka yönelik şüphesi arttıkça halk, kendisini kapatır ve olayların ardındaki gerçekleri görünmez kılarak polisleri dışarıda bırakır. Ne kadar inanıldığını ve güvenildiğini hissederse o kadar açar kendisini ve polisiye olayları kendiliğinden açık eder, olay çıkmasını kendiliğinden engeller. Geleneksel polisliğe ve insanlara güvensizlik üzerine kurulu bir çalışma anlayışı benimsemiş olan “istihbarata dayalı polisliğe” taban tabana zıt bir durumdur bu. Burada çatışan aslında polisler ve halk değil, polislik anlayışı ve halkın ideolojisidir” (Koca, 2013a:255).

Gönen vd. (2013) tarafından yapılmış olan bir çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti devletinin polis yasalarının devlet merkezli olduğu ve toplumu bir “tehdit” olarak algılayan düzenlemeler içerdiği sonucuna ulaşılmaktadır. İncelenen polis yasalarındaki “düzen” tanımı Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren “makbul ve uyumlu vatandaş” inşa etmeye çalışan, oldukça “otoriter” ve “ataerkil” bir zihniyete ilişkin izler taşımaktadır. Yasalardaki bu düzen devlette hâkim olan ideolojik, ahlâkî ve iktisadî normlar çerçevesinde şekillenen ve dolayısıyla toplumun çeşitli kesimlerini “ötekileştiren” ve sıklıkla da “suçlulaştıran” bir düzen tanımıdır. Mevcut yasalardaki bu düzen tanımının, istisnaî hal tanımları ve muğlak ifadeler kullanılmasıyla, Türkiye toplumunun farklı kesimleri arasında ayırım gözetilmesine imkân sağladığı, toplumun çeşitli kesimlerinde mağduriyet yarattığı ve kişi hak ve özgürlüklerine aykırı uygulamalara imkân sağladığı gözlemlenmektedir (Gönen vd., 2013:74).

Bu düzen tanımına uygun davranmayan vatandaşların devletin kurmak istediği düzene karşı birer “tehdit” olarak algılandığı, “makbul düzen”e ilişkin vurguların kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasından ziyade bürokratik devlet

mekanizmasının otoritesini ve güvenliğini koruma amaçlı olduğu söylenebilmektedir (Gönen vd., 2013:74). Bu durum karşısında polisin farklı kültürel kimliklere karşı tarafsız ve olumlu şekilde yaklaşması zorlaşmaktadır. Çünkü toplumda kültürel açıdan çeşitliliğin varlığı polis açısından düzensizliğe neden olabilecek bir tehdit unsuru olarak algılanır. Nitekim bu çalışmada bu durumu destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. Tutumları araştırılan polis adaylarının dinsel çeşitliliğin iyi bir gerçeklik olduğuna ilişkin tutumları “net değil-kararsızlık” derecesindedir.⁷ Polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe ve mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları ise “net değil-kararsızlık” derecesinin çok az üzerinde “olumlu” derecesinin ilk kademelerindedir.⁸ Bu bulgu polis adaylarının kültürel çeşitliliğin araştırma kapsamına alınmış olan unsurlarını çok olumlu algılamadıklarının göstergesidir. Çünkü Ergut (2001:70) tarafından da ifade edildiği üzere, kültürel çeşitliliğin belirli bir düzeyi aşması, dünyadaki tüm polis sistemleri için baş edilemez bir sorundur.

Polis bireysel olarak kültürel çeşitlilik karşısında olumlu tutumlara sahip olsa da, diğer polislerin ve yönetici/idareci polislerin aynı tutumlara sahip olmamaları da durumu kötüleştirebilir. Çünkü polislikte hiyerarşi çoğunlukla demokratikliğe izin vermez. Üstler müsaade etmediği sürece astların kültürel yeterlik düzeylerinin gelişkin olmasının bir anlamı bulunmaz. Kısacası, polis kültürü ve alt-kültürü polisin kültürel çeşitliliğe yönelik olumsuz tutumlarının ve davranışlarının temel belirleyicilerdendir.

Çeşitli kültürel kimliklere mensup grupların polise ilişkin olumsuz algıları ve davranışları da, doğal bir sonuç olarak polisin toplumdaki farklı kültürel kimliklere yaklaşımına etki eder. Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş olsa da, polisin bu gibi durumlarda sınırsız hoşgörü ve sabır içerisinde hareket etmesi mümkün olmayabilir. Bireysel olarak polisin hoşgörülü ve sabırlı yaklaşımlar sergileme isteği bulursa da, polis kültürü ve kurumsal yaklaşım bu kişisel yaklaşımların sürekliliğine engel olabilir. Kısacası, ülkenin yönetiminde benimsenmiş olan ideolojinin askerleri olarak

⁷ Bkz. Tablo 4.2.2.1 ve Tablo 4.2.2.2. Daha detaylı sonuçlar için bkz. Tablo 4.2.2.1.1’den Tablo 4.2.2.1.8’e kadar.

⁸ Bkz. etnik-dilsel çeşitlilik için Tablo 4.2.4.1 ve Tablo 4.2.4.2, mezhep çeşitliliği için Tablo 4.2.6.1 ve Tablo 4.2.6.2. Etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin daha detaylı sonuçlar için bkz. Tablo 4.2.4.1.1’den Tablo 4.2.4.1.6’ya kadar. Mezhep çeşitliliğine ilişkin daha detaylı sonuçlar için ise bkz. Tablo 4.2.6.1.1’den Tablo 4.2.6.1.8’e kadar.

görüldüğünde polisin kültürel çeşitlilik karşısında olumlu yaklaşımlar içinde bulunması mümkün olmaz.

Yasaların toplumda yerleşik hale gelmesi için polis tarafından icra edilen görevler de kimi zaman polisin kültürel çeşitlilik karşısında olumsuz yaklaşımlar geliştirmesine neden olur. Çünkü devlete hâkim olan ideolojinin yol göstericiliğinde hazırlanan bazı yasalar devleti yönetme gücünde olanların değerlerini ve tercihlerini yansıtır. Şayet bu yasalar toplumdaki “kültürel çeşitliliği yok sayan” ve hatta “tehlikeli bulan” bir anlayışı içerirlerse, yasalara aykırı davranışlar nedeniyle oluşabilecek toplumsal düzensizliğe karşı görev yapan polis ile toplum karşı karşıya gelir. Düzeni koruması için devlet tarafından görevlendirilmiş olan polis, toplumdaki kültürel gruplar tarafından “kültürel çeşitliliği yok sayan” ve hatta “tehlikeli bulan” konumuna yerleştirilir. Kendisine yönelik olumsuz algılardan etkilenen polis ise bir sonuç olarak kültürel çeşitlilik karşısında olumsuz yaklaşım sergilemeyi devletin bütünlüğü için vazgeçilemez önemde görmeye başlar. Kısacası, kültürel çeşitliliği tehlikeli bularak daha devletçi yaklaşımlar sergilemeye özverili şekilde yöneldiğinde polis kültürel çeşitlilik karşısında tahammülsüzleşir.

Yasaların işlerini yapmayı engellediğini düşündüğü durumlarda polisin işi kılıfına uydurma yoluna başvurması da polisi toplum ile karşı karşıya getiren başka bir durumdur. Böyle durumlarda çoğunlukla hukukun gözetilememesine bağlı olarak, toplumun ve polisin birbirlerine karşı olumsuz tutumları gelişir. Polis toplum tarafından çeşitli sıfatlarla etiketlendiğinde, etiketlenme durumu polisin gelecekteki davranışları üzerinde belirleyici olur. Kısacası, kültürel çeşitliliğe karşı istemeden de olsa olumsuz yaklaşımlar sergilediği için toplum tarafından etiketlenen polis, farklılıklara karşı olumsuz yaklaşımı kişiliğinin ayrılmaz bir parçası haline getirebilir.

Polisin bazı durumlarda anında çözüm üretmesini gerektiren durumlar da polis-toplum ilişkilerindeki algılara etki etmektedir. Polislik mesleğinin bazı zorlukları nedeniyle, bazı durumlarda polis tarafından verilen kararların “tarafli” olması olasılığı vardır. Polisi toplum ile bazen karşı karşıya getiren de, “tarafli olduğuna inanılan kararları”dır. Kısacası, polislik mesleğinin kendine özgü zorlukları

karşısında özgün çözümler üretmek zorunda kalan polis bir savunma mekanizması geliştirerek kültürel çeşitliliğe değer vermemeye başlar.

Muhafazakârlığın, milliyetçiliğin ve dinî değerlere bağlılığın günümüzde Türkiye Cumhuriyeti polisinin genel kimliğini yansıttığına ilişkin yargı toplumda kabul görmektedir. Nitekim çalışmamızda bu durumun gerçekliğine dair bulgulara ulaşılmıştır. Polisin başörtüsüne ilişkin tutumlarının “çok olumlu” derecesinde bulunması,⁹ polisin bu kimlik simgesine atfettiği değerle, İslâmcı/dindar gruplara kişisel olarak yakınlığıyla veya bu gruplara sempatisiyle açıklanabilmektedir. Buna karşın polisin hem Kürtçeye hem de cemevine ilişkin tutumlarının “net değil” derecesinde bulunduğu görülmüştür.¹⁰ Bu bulgular polisin Kürt ve Alevî kimlikleri ile onların ideolojilerine mesafeli olduğunun göstergesi sayılabilir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde polisin kültürel kimliğinin bu yönleri, toplumun bazı kesimleri ile karşı karşıya geldiğinde hem toplumun polise, hem de polisin topluma yaklaşımında belirleyici olabilmektedir. Tarafların birbirlerine ilişkin bu algılarının ve yaklaşımlarının etkili bir yansıması Türkiye’de 2013 yılında yaşanan Gezi Olayları’nda gözlenmiştir.¹¹

Ergut (2001:70), kültürel farklılıkların yoğun olarak yaşandığı ortamlarda polisin tahakküme dayalı yönünün uzlaşmaya dayalı yönüne baskın çıkacağını iddia eder. Bunun polis teşkilatının yeterince demokratik olmaması ile ilgili bir durum olduğu söylenebilir. Polis yöneticileri demokratikliği bir tür tehdit ve otoritenin sarsılması durumu olarak değerlendirirler ve bu tür talepleri bir biçimde cezalandırırlar. Bunu statülerini ve saygınlıklarını korumak uğruna yaparlar (Koca, 2013a:162-164). Ancak bunlara rağmen demokratik davranışlar kazandırmak suretiyle polisin uzlaşmaya dayalı yönünü güçlendirme çabasından uzak durulmamalıdır. Zira polisin toplumun geniş kesimleri tarafından meşru kabul edilmesinin yolu polisin demokratikliğinden geçmektedir. Nitekim, daha önce de

⁹ Bkz. Tablo 4.2.1.1 ve Tablo 4.2.1.2. Daha detaylı sonuçlar için bkz. Tablo 4.2.1.1.1’den Tablo 4.2.1.1.9’a kadar.

¹⁰ Bkz. Kürtçe için Tablo 4.2.3.1 ve Tablo 4.2.3.2; cemevi için ise Tablo 4.2.5.1 ve Tablo 4.2.5.2. Kürtçeye ilişkin daha detaylı sonuçlar için bkz. Tablo 4.2.3.1.1’den Tablo 4.2.3.1.10’a kadar. Cemevine ilişkin daha detaylı sonuçlar için bkz. Tablo 4.2.5.1.1’den Tablo 4.2.5.1.8’e kadar.

¹¹ Konunun ayrıntılı şekilde incelendiği bir çalışma için bkz. Koca, A. Erkan, (2015), *Düzen ve Kargaşa Arasında Toplumsal Eylem Polisliği Polis Açısından Gezi Olayları*, Ankara: Atıf Yayınları.

ifade edildiği üzere, polisin meşruiyeti sorunu aslında öncelikle bir demokrasi sorunudur.

Türkiye, polisin demokratik yaklaşımlar sergilemesi gereken çokkültürlü bir toplumsal yapıya sahiptir. Türkiye’de polislik hizmetlerinin her coğrafyada, her kültürde ve her durumda merkezî yönetim anlayışıyla gerçekleştirilmesi birtakım sakıncalar barındırmaktadır. Farklı kültürel grupların yaşadığı coğrafyalarda toplumu tanıyan ve toplumsal düzenin sürekliliğini sağlayabilmek için kimi zaman özgün çözümler bile geliştirebilmiş olan polisin profesyonelliğinin merkezî yönetim anlayışı uğruna görmezden gelinmesi polis-toplum çatışması doğurma potansiyeli taşımaktadır. Bir başka ifadeyle, polislik hizmetlerinde merkezî yönetimin ağırlığının her daim hâkim olması Türkiye’nin kültürel çeşitliliği karşısında polislik hizmetlerinin etkili şekilde sunulamamasına neden olabilir. Bu durum polisin meşruiyetinin tartışılmasına yol açar. Coğrafya, kültür ve özgün koşullar gerçeği gözetilmeksizin ne yapması gerektiği konusunda polise merkezden talimat vermek yerine, neyin nasıl yapılmasının daha uygun olacağı konusunda yerel polis yöneticilerine görüş sorarak onlara karar verme yetkisi tanımak polis-toplum ilişkilerinin meşruiyet temelinde sağlıklı şekilde gelişmesine katkıda bulunacaktır.

2.4. DEMOKRATİK POLİSLİK

Ulus-devletlerde etnik ve kültürel açıdan farklılıklar gösteren toplumsal gruplar arasında yaşanan gerilimler toplumsal yapı için bir tehdittir. Bu tehdit karşısında polisin rolü hayati niteliktedir. Polisin bu tür durumlarda tüm toplumsal gruplara karşı mutlak bir adalet duygusuyla tarafsız biçimde hareket etmesi gereklidir (AGİT, 2016:54). Başarılması ilk bakışta çok kolay görünmeyen bu yaklaşım stratejisi kültürel çeşitliliğin bulunduğu ulus-devletlerde polisin toplumsal demokratikliğini gerektirmektedir. Polisin toplumsal demokratikliği içselleştirmiş olmasıyla bu toplumsal tehdit başarılı şekilde yönetilebilir.

Polislik ile insan haklarının birbirleriyle ilişkili iki konu (Osse, 2015:36) olması gibi, polislikle kültürel çeşitlilik de birbirleriyle uyumlu olması gereken iki konudur. Her iki kavram çifti de toplumsal meşruiyet ölçeğinde bulunmaktadır. Çünkü her iki kavram çifti de uyum, saygı ve değer verme boyutlarında

demokratikliği içermektedir. Polisin demokratikliği her iki kavram çiftinde de öne çıkan bir idealdir. Bu nedenle toplumsal meşruiyet ulus-devletlerde demokratik polislikte gizlidir.

Demokratik polislik demokratik ilkeler ölçüğünde çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Ancak nasıl tanımlanırsa tanımlansın, demokratik polisliğin “toplumdaki kültürel yapı ile uyumlu polislik” olduğu çok açıktır. Toplumsal grupların hiçbirini diğerine öncelleyen, hiçbir toplumsal gruba karşı ayrımcılık göstermeyen, tüm toplumsal gruplara ve onların kültürlerine karşı saygılı yaklaşımlar sergileyen polisin demokratikliğinden rahatlıkla söz edilebilir. Çünkü demokratik polisliğin en önemli ölçütlerinden biri, polisin toplumdaki kültürel çeşitliliğe yönelik yaklaşımlarıdır.

Polisin kültürel çeşitliliğe yönelik yaklaşımlarının belirleyicilerinden biri demokrasinin toplumdaki varlığıdır. Siyasi otoritenin emrinde olan/olması gereken polis, kültürel çeşitlilik karşısında siyasi otoritenin demokratikliği oranında demokratik olabilir. Toplumdaki kültürel çeşitliliği sakıncalı bulan ve tekkültürcü politikaları önemli gören siyasi otoritenin emri altındaki polisin demokratikliği, bu açıdan tartışılabilir bir demokratikliktir. Bu nedenle polisin demokratikliği ülkedeki demokrasi anlayışıyla ilişkilidir ve kendisini en temelde siyasal yapının demokratikliğinde gösterir. Osse (2015:28) tarafından da ifade edildiği üzere, devlet sisteminin demokratik değerleri benimsemediği hallerde polisin demokratik değerleri savunması pek olanaklı değildir. Yani toplumdaki siyasî ve kültürel gerçeklikler polisliği şekillendirmektedir. Polis, polislik yaptığı toplumun içinden geldiğinden, devletin toplumsal gruplara yönelik yaklaşımını benimser. Devlet, toplumsal gruplara yönelik olumsuz tutumlar içinde olursa, polisin toplumsal gruplara yönelik tutumları da olumsuz olabilir (Osse, 2015:28). Nihayetinde bu durum polisin toplumsal meşruiyetine etki edebilir. İşte bu nedenle demokratik polislik temelde bir demokrasi sorunudur.

Demokratik polisliğin temel niteliklerinden biri, polislik hizmetlerinin toplumun rızası dâhilinde gerçekleştirilmesinin gerekliliğidir. Polis her zaman toplumun polisin işine destek olmasını sağlamaya çalışmalıdır. Bunu başarabilmek için polis, operasyonlarına şeffaflık kazandırmalı, toplum ile arasında iletişim ve

karşılıklı anlayış tohumları ekmelidir. Bunu yapmazsa, topluma duyarlı bir şekilde hizmet etmek yerine, hizmetlerini topluma dayatmış olacaktır. Suç ve polis operasyonları hakkındaki raporların kamuoyuna dağıtılması, halkın polisten hizmet talep edebilmesi için mekanizmalar oluşturulması, suç ve güvenlik sorunlarının açıkça tartışılabilmesi için ortamlar yaratılması ve toplum destekli bir politika benimsenmesi demokratik polislik kapsamında polisin izleyeceği şeffaflık ve iletişim tedbirleri arasında yer almaktadır (AGİT, 2016:45-46). Bu yönüyle demokratik polislik polisin eylemlerinden ötürü hukuka, devlete ve hizmet ettiği tüm topluma karşı hesap verebilir olmasını gerektir (AGİT, 2016:62). Ancak demokratik rejimlerdeki demokratik kontrol mekanizmalarının demokratik polisliği yerleşik hale getirmek için yeterli olmadığını söyleyen Stone ve Ward (2000:13), vatandaşlar tarafından gerçekleştirilen demokratik uygulamaları destekleyen sosyal yapılar içeren ve demokratik yönetime değer veren “sivil kültür”ün demokratik polisliğin yerleşik hale getirilmesi için önemli bir koşul olduğunu ifade eder.

Demokratik polisliğin göstergelerinden biri, halkın ihtiyaç duyduğunda polise rahatlıkla ulaşabilmesidir. Kaza, suç veya başka acil durumlar söz konusu olduğunda polis halkın ihtiyaçlarına yeterli bir şekilde yanıt verebildiğinde demokratik polisliğin varlığından söz edilebilir (AGİT, 2016:46). Polisin önüne gelen sorunlar, bu sorunların toplumun hangi kesimlerinden geldiği ve polisin bu sorunlara nasıl yanıt verdiği demokratik polislik uygulamalarının ne oranda benimsenmiş olduğuna dair net göstergelerdir (AGİT, 2016:19). Bunun gereği olarak polis, tüm vatandaşları cinsiyet, ırk, renk, dil, din, görüş, etnik köken vb. ayrımı gözetmeksizin eşit bir şekilde korumakla yükümlüdür (AGİT, 2016:27). Çünkü polis kamu güvenliğinden sorumlu devlet otoritesinin en görünür tezahürüdür (AGİT, 2016:9). Toplumun çeşitli kesimleriyle çeşitli nedenlerle iletişime girdiğinde bazı toplumsal gruplara karşı ayrımcılık içeren farklı yaklaşımlar sergilememesi ve tarafsızlığını yitirmemesi (AGİT, 2016:50-51) demokratik polisliğin önemli bir gereğidir. Bu polis gerekli hallerde devletin otoritesini halkın ihtiyaç ve beklentilerine cevap verecek şekilde kullandığında devletin meşruiyetine katkıda bulunur (Bayley, 2001:14). Bu durum demokratik polislik ile devletin meşruiyeti arasındaki güçlü ilişkiyi açıkça göstermektedir.

Demokratik polisliğin önünde baş edilmesi gereken önemli engeller de vardır. Çokkültürlü ülkelerdeki polisin militarist yapısı bu engellerin başında yer alır. Toplumsal gerilimlerin sıklıkla yaşandığı çokkültürlü ülkelerde polisin gerilimlerin kaynağı olarak gördüğü toplumsal gruplara karşı “kaçınılmaz bir son” olarak olumsuz tutumlar geliştirmesi ve onları militarizmin işaret ettiği “iç düşmanlar” olarak etiketlemesi bu hedefe ulaşılmasının önündeki en önemli engellerdendir.

Demokratik polisliğin önündeki engeller arasında demokratik olmayan polis eğitimi de önemli yer tutmaktadır. Militarist kültürün etkisinde kalarak süregiden demokratik olmayan polis eğitimleri, devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü temel hedef olarak benimseyen polisin toplumsal meşruiyet için tezat teşkil eden kültürünün hazırlayıcılarından olabilir. Polis eğitimlerinin kültürel çeşitliliğe uyumlu demokratik değerler gereğince yapılandırılması suretiyle demokratik polislik uğrunda önemli adımlar atılabileceği ise çok açıktır.

Polis adaylarının eğitimi kadar seçimi de demokratik polislik uğrunda başarılması gereken bir zorunluluktur. Avrupa Konseyi tarafından, nüfusun sahip olduğu çeşitliliğin polis teşkilatında temsil edilmesi demokratik polislik için önemli bir ilke olarak görülmektedir. Buna göre farklı kültürel kimliklere mensup kişilerin polislik hizmetlerinde görevlendirilmesi, böylece toplumun çeşitli kesimlerinin polis teşkilatında belli yüzdelerle temsili (AKPİHÇG, 2006:19) sayesinde demokratik polisliğin mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bir başka ifadeyle, “polislin kompozisyonunun nüfus yapısının çeşitliliğini yansıtması” (AGİT, 2006:5) etnik çeşitliliğin bulunduğu ülkelerde demokratik polislik için önemli görülmektedir. AGİT (2016:55)’e göre böyle bir bütünleşme sadece toplumsal güvenin oluşmasına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda polise çokkültürlü bir ortamda çalışırken gerekecek olan bilgi ve becerileri de sağlar. Nihayetinde ait olduğu toplumsal gruplar ile uyumlu ilişkiler geliştirebilme yeterliğine sahip polisler sayesinde hem polis kurumunun hem de devletin meşruiyeti sağlanır.

Yerel dilleri konuşabilen kişilerin polis olmalarının sağlanması suretiyle, farklı toplumsal gruplarla kendi dillerinde iletişim kurulmasının mümkün olması (AGİT, 2006:7) da AGİT tarafından etnik çeşitliliğin bulunduğu ülkelerde demokratik polislik için tavsiye edilmektedir. Polisin yerel sorunlara halkla işbirliği

yaparak çözüm üretmesinin¹² desteklenmesi (AKPİHÇG, 2006:35) de Avrupa Konseyi tarafından önemli görülen bir başka demokratik polislik ilkesidir. Bu sayede halkın polise desteği sağlanabilir ki, toplumsal düzenin tesisi kolaylıkla başarılabilir. Polis-toplum ilişkisindeki sorunlu alanlar bu sayede aşılabılır.

Polisin toplumsal gruplarla olumlu ilişkiler geliştirmesine katkıda bulunabilecek nitelikteki düzenlemeler demokratik polislikte önemlidir. Toplumsal grupların dillerini konuşabilen, onlarla olumlu ilişkiler geliştirmeye istekli, onların kültürlerini dışlamayan ve onları militarist mantık gereğince “iç düşmanlar” olarak görmeyen polisler devletin yaşayabileceği meşruiyet sorununu önleyebilme imkânına sahip olabilirler. Bu noktada demokratik polisliğin toplumsal bütünleşmenin istendik çerçevede sağlanmasına katkıda bulunabilecek güvenlik odaklı bir yönetim stratejisi olduğu söylenebilir.

2.5. DEMOKRATİK POLİSLİK İÇİN POLİS EĞİTİMİNDE KÜLTÜREL YETERLİK

Toplumun tüm kesimlerine adil ve demokratik iç güvenlik hizmeti sunmak devletin görevidir. Devlet bu görevini polise kültürel yeterlik kazandırmak suretiyle başarabilir. Polis toplumun kültürel çeşitliliği karşısında kültürel açıdan yeterli hale getirildiğinde toplumsal düzeni başarılı şekilde sağlayabilir. Daha açık bir ifadeyle, toplumsal düzenin istendik şekilde sağlanabilmesi için kültürel yeterliği gelişmiş polise ihtiyaç vardır. Zira bu yeterlik polisin algı ve tutumlarını etkileyerek davranışlarını yönlendirir. Böylece polisin demokratikliği sağlanabilir.

Polis ile toplum arasındaki ilişkilerin zayıf olması durumunda polis ihlalleri ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Zayıf ilişkilerden dolayı toplumun polis ihlallerine toleransı azalmaktadır. Rutin uygulamalarda bile ihlâl şüpheleri artmaktadır. Polise olan güvenin yüksek olduğu toplumsal kesimlerde ise, ciddi ihlâllere bile daha fazla tolerans gösterildiği gözlenmektedir. İhlâl şüphelerinin toplum ile polis güçleri arasındaki uçurumu gittikçe daha da derinleştirdiği göz önünde bulundurulduğunda, toplum ile polis arasındaki güven ilişkisinin güçlendirilmesi gerekliliği daha da önemli hale gelmektedir (Kırmızıdağ, 2015:17). Buna katkı sağlamak amacıyla

¹² Bu konunun önemine ilişkin olarak bkz. Koca, 2013a.

polise kültürel yeterlik kazandırılmasının gerekliliği konusunda Koca (2013b)'nın şu tespiti önemlidir: Bir polis için, sorumluluk sahasındaki toplumla bir an önce kaynaşmak ve oradaki düzenin doğal bir parçası olmak son derece önemlidir. Bu başarısızlığı takdirde, polis kendisini tedirgin hisseder ve bir türlü hâkimi olamadığı bu dünyanın “kayıtsız bir bekçisi” durumuna düşer. Koruyucusu olduğu düzen, içinde yer alamadığı ve hatta dışlandığı bir kültürel ortama dönüşür (Koca, 2013b:177-178). Bu ortam ise gelecekteki polis-toplum ilişkilerinin temel belirleyicisi olur. Polis, toplum tarafından, meşruiyet ölçeğinde sorgulanır ve polisin toplum destekli polislik çalışmalarında hedeflenen başarıyı elde etmesi de zorlaşır. Üstelik, polisin yerel yönetimlerin emrinde görev yapması gerektiğine ilişkin fırsatçı söylemlerin ve çeşitli çalışmaların olgunlaşması sonucunda ulus-devlet daha güçlü şekilde yıpratılmaya çalışılır. Kısacası, ulus-devletin polise verdiği yetki ulus-devlet için meşruiyet sorununun temel kaynağı haline gelir.

Türkiye çokkültürlü bir ülkedir. Ancak Türkiye'deki bazı kimlik grupları diğerlerine oranla sayıca baskın/hâkim konumdadır. İslâmcı/dindar, Kürt ve Alevî gruplar sayıca çoğunlukta bulunan kimlik gruplarıdır. İslâmcılar ve dindarlar kadın tesettürünün bir gereği saydıkları başörtüsünü kimliklerinin en önemli simgelerinden biri olarak görmektedirler. Türkiye'nin sayıca çoğunlukta olan ikinci etnik grubu konumunda bulunan Kürtler içerisindeki bazı alt gruplar ise anadilleri olan Kürtçeyi toplumsal yaşamın her alanında kullanabilmeyi içeren taleplerini kararlılıkla dile getirmektedirler. Üstelik bu uğurda terör de araçsallaştırılmıştır. Tamamı aynı fikirde olmasa da, Alevîler ise Türkiye'de cemevine ibadethane statüsü tanınmasını kimliklerini koruyabilmenin önemli gereklerinden biri olarak kabul etmektedirler.

İslâmcıların ve dindarların başörtüsüne, Kürtlerin Kürtçeye, bazı Alevî grupların ise cemevine yönelik tutumlarıyla ilişkili talepleri uzun yıllar boyunca hem devlet tarafından hem de çeşitli toplumsal kesimler tarafından “devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü” hedef alan talepler olarak görülmüştür. Bu nedenledir ki, bu çalışmanın birinci bölümünde incelendiği üzere, bu kimlik talepleri karşısında Cumhuriyet tarihinin çeşitli dönemlerinde bu kültürel gruplara yönelik çeşitli müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Siyasal iktidarın emrinde olan polis bu kimlik gruplarına karşı gerçekleştirilen müdahalelerde çoğunlukla aynı fikirde olmanın sağladığı duygusal heyecan veya gönül rızası olmaksızın rol oynamıştır. Ancak bu

kültürel gruplara yönelik polis müdahaleleri kimi kültürel gruplarda polisin ve devletin meşruiyetini zedelemiştir. Üstelik günümüzde bile bu kültürel grupların hâlihazırdaki olumsuz polis algısında bu müdahalelerin etkisi gözlenmektedir.

Polis Türkiye'deki bazı gruplar tarafından halkın değil, bürokratik devletin polisi olmakla ve hâkim resmî ideolojiyi ve onun dayattığı hayat tarzı ile kültürünü savunmakla suçlanmaktadır. Toplumun tüm kesimlerine aynı hizmeti sunmakla yükümlü bulunan polisin meşruiyeti, bu nedenle, toplumun bazı kesimlerinde hâlâ düşük seviyededir. Kırmızıdağ (2015) tarafından yapılmış olan çalışma bu konuda önemli bulgular içermektedir. Bu sorun, devletin meşruiyetine etki edecek kadar önem içeren bir sorundur. Polis adaylarının Türkiye'deki kültürel grupların kimliklerinin simgesi olan başörtüsüne, Kürtçeye ve cemevine yönelik hâlihazırdaki tutumlarını bilmek ise bu meşruiyet sorununun çözümüne ışık tutabilir. Bu sayede polisin meşruiyetini artırmaya yönelik demokratik kamu politikalarının üretilmesi mümkün olabilir.

Polisin toplumsal düzeni sağlama ve suç ile başarılı şekilde mücadele etme konusundaki başarısı, millet olma fikrinde birleşmeyi başarmış olan çeşitli kültürel grupların polise ilişkin meşruiyet değerlendirmesinde yeterli bir ölçüt olabilir. Ancak çokkültürlü toplumlarda polisin bu konulardaki başarısı polisin meşruiyeti için yeter şart olarak kabul görmeyebilir. Ulus-devlet çatısı altında farklı kültürel kimliklere mensup olarak yaşayan gruplar değerlerine devlet ve devlet gücünü kullanan memurlar tarafından gerekli saygının gösterilmediğini gördüklerinde bir millet fikri etrafında birleşme duyguları zedelenebilir. Bu nedenle devlet hem yasal düzenlemeler gerçekleştirmek, hem de memurlarının tutumlarını ve davranışlarını yönetmek suretiyle bu sorunla başa çıkmayı önemli görmelidir. Örneğin, kültürel yeterlik düzeyi gelişkin vatandaşlar ve memurlar yetiştirmelidir. Polis, bu memurların en önemlilerinden biridir. Çünkü polis toplumun tüm kesimlerine çeşitli hizmetler sunmaktadır. Kısacası, polisin kültürel yeterliğini geliştirerek onu demokratikleştirmek, demokratik devlet yapısını pekiştirip millî bütünlüğün korunmasına katkıda bulunacak önemli bir stratejidir.

Kültürel yeterlik düzeyi gelişmiş olan polis otoriter yaklaşımlara ihtiyaç duymadan polislik hizmetlerini gerçekleştirebilir. Polis toplum tarafından meşru

görüldüğünde polislik hizmetlerine toplumun desteği de önemli ölçüde sağlanır. Toplum ile karşı karşıya gelmediğinde ve topluma tüm farklılıkları ile uyum sağlayabildiğinde polis, görevini daha başarılı şekilde icra etme imkânına sahip olur. Bu yöndeki kazanımları hedefleyen eğitim-öğretim faaliyetleri eğitim süreçlerinde polis adayları ve hizmet-içi eğitimlerle desteklenen polisler için ilgi çekici nitelikte olur.

Ancak hem hizmet öncesinde hem de hizmet sürecinde poliste kültürel yeterlik geliştirmeye yönelik çalışmalar bazı riskler de taşımaktadır. Poliste farklı kültürlerle saygı geliştirmek için eğitim programlarında ve hizmet süreçlerinde yapılacak düzenlemeler, eğitim kurumlarında ve hizmet alanlarında polisler arasında çeşitli konularda çatışmalar yaşanmasına yol açabilir. Astarlar ile üstlerin kültürel çeşitliliğe yönelik yaklaşımları, polislerin etnik kimlikleri, polislikteki demokratiklik ve polis kültürü bu çatışmaların nedeni olabilir. Üstler açısından otorite kaybı yaşanabilir. Hatta bu çatışmalar polis adaylarının ve polislerin vatandaşlık algısını olumsuz yönde etkileyebilir. 1980 öncesindeki Pol-Der ve Pol-Bir benzeri örgütlenmeler polis teşkilatı içinde yeniden ortaya çıkabilir. Kimlik siyaseti yapan gruplar faaliyetlerini polis üzerinde odaklayarak iç güvenlik hizmetlerinin başarısızlığını sağlamaya çalışabilirler.

Yakın zamanlara kadar Türkiye’de kültürel çeşitliliğin ifade edilmesini dahi tehlikeli bulan bir anlayış devlet yönetiminde ve bazı toplumsal kesimlerde yıllarca hâkim olmuştur. Tekçi ve inşacı ulus-devlet refleksi nedeniyle kültürel çeşitlilik millî bütünlüğü tehdit eden bir unsur olarak algılanmıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yılına yaklaşıırken farklılıkları yok sayan anlayışın millî bütünlüğün tüm unsurlarla birlikte sağlanmasına katkıda bulunmadığı görülmektedir. “Devletin meşruluğunu sağlamakla görevli olan” (Koca, 2013a:44) polisin hem kendisinin hem de devletin meşruiyetinin sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunacak şekilde demokratik polislik faaliyetleri gerçekleştirmesi önem arz etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde toplum siyasetle daha fazla ilgilendikçe ve politikleştikçe kişiler ve kurumlar diğer kişileri ve kurumları ideolojik, siyasî ve kültürel kimlikleriyle değerlendirmeye başlamışlardır. “Biz” ve “onlar” söylemleri

etrafında ötekileştirmeler ve kutuplaşmalar artmıştır. Demokrasi söylemleri içerisindeki meşruiyet arayışlarında devletin ve polisin meşruiyeti özellikle dikkat çekmiş ancak bu konuda toplumun her kesimini tatmin edecek bir cevap üretilememiştir. Çünkü demokratik bir yapı içerisinde genel bir siyasal aidiyet oluşturulmasında yaşanan sorunlar nedeniyle toplumdaki ideolojik/siyasî bağlılıklar, kültürel aidiyetler vb. neyin meşru olduğunu belirsizleştirmektedir. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nde devletin ve polisin meşruiyeti sorunu güvenlik hizmetlerinde demokratik polisliğin yerleşmesine katkıda bulunacak kamu politikalarıyla aşılabilecektir.

2.6. TÜRKİYE'DE DEMOKRATİK POLİS EĞİTİMİ: FIRSATLAR VE GÜÇLÜKLER

Türkiye'de Polis Akademisi 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 18.maddesi gereğince orta ve üst kademe polis yöneticilerini yetiştirmek üzere 06 Kasım 1937 tarihinde "Polis Enstitüsü" adı altında kurulmuştur. Kurulduğu yılda bir yıl süreli olarak öngörülmuş olan Polis Enstitüsü'ndeki eğitim süresi 1940 yılında iki, 1962 yılında üç, 1980 yılında ise dört yıla çıkarılmıştır. 06 Aralık 1984 tarihinde yürürlüğe giren 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu'yla ise Polis Enstitüsü'nün adı "Polis Akademisi" olarak değiştirilmiştir. Bu Kanunla Polis Akademisi orta ve üst kademe polis yöneticilerini yetiştirmek üzere dört yıllık lisans düzeyinde eğitim-öğretim veren bir yüksek öğretim kurumu haline getirilmiştir. 1938 yılında kurulmuş olan ve lise düzeyinde yatılı eğitim veren Polis Koleji ise bu kurumun öğrenci kaynaklarından biri olarak işlev görmüştür (www.pa.edu.tr, 2016; 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu).

Polis Akademisi 09 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe girerek 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu'nu yürürlükten kaldırmış olan 4652 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu ile "Polis Üniversitesi" anlayışıyla bir kez daha yapılandırılmıştır. Bu Kanunla Polis Akademisi bünyesinde orta ve üst kademe polis yöneticilerini yetiştirmek üzere lisans düzeyinde 4 yıl süreli eğitim-öğretim ve uygulama yapan Güvenlik Bilimleri Fakültesi ile polis memuru ihtiyacını karşılamak üzere ön lisans düzeyinde iki yıl süreli eğitim-öğretim ve uygulama yapan Polis

Meslek Yüksek Okulları kurulmuştur. Mevcut polis okulları Polis Meslek Yüksek Okulları'na dönüştürülmüş, bu okulların bazılarında eğitim-öğretime Polis Meslek Yüksek Okulları'nda eğitim-öğretim başlayıncaya kadar devam edilmiştir (www.pa.edu.tr, 2016; 4652 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu).

2005 yılına gelindiğinde 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na 5336 sayılı Kanun'la eklenen Ek 24.madde gereğince Emniyet Teşkilatı'nın polis memuru ihtiyacını karşılamak üzere Polis Meslek Eğitim Merkezi (POMEM) adında yeni bir polis okulu daha kurulması kararlaştırılmıştır. Bu okullar Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı'na bağlanmıştır. Herhangi bir lisans programından mezun olan kişiler bu okullarda verilen altı aylık polislik eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra polis olarak görevlendirilmişlerdir. Böylece Emniyet Teşkilatı'nın polis memuru ihtiyacı iki farklı birimden -Polis Akademisi'ne bağlı Polis Meslek Yüksek Okulları'ndan ve Eğitim Daire Başkanlığı'na bağlı Polis Meslek Eğitim Merkezlerinden- karşılanır olmuştur.

Türkiye'deki polislik eğitiminin tarihsel süreci incelendiğinde, militarist karakter taşıdığı görülmektedir. Ortaokulu bitiren öğrencilerin küçük yaşlarda iken yatılı olarak Polis Koleji'ne alınmaları ve lise düzeyindeki bu eğitimin ardından Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nde yatılı eğitimlere devam etmeleri polislik için öngörülmüş olan militarist karakterin bir göstergesidir. Ancak Çolak (2014; 2015a; 2015b) tarafından ifade edildiği üzere, bürokratik zihniyeti daha fazla ön plana çıkaran ve daha militarist bir perspektifle polis amiri ve memuru yetiştiren bu kapalı polislik eğitimleri polis adaylarının toplum ile bağını zayıflatmakta ve demokratik bir rejimde sivil değerleri içselleştirmiş polis yöneticileri yetiştirilmesini engellemektedir.

Türkiye'de polislik eğitimlerinin militarist karakterinin güçlü izleri Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Eylül 1980'de gerçekleştirdiği askerî müdahale sonrasındaki askerî yönetim etkisinde 1984 yılında yürürlüğe giren 3087 sayılı Polis Yükseköğretim Kanunu'nda da açıkça görülmektedir. Çünkü bu dönemde de, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından çeşitli dönemlerde yapılageldiği üzere, devleti millet karşısına konumlandıran bir anlayış her alanda etkili olmuştur. Bu refleksler polislik eğitimlerine ilişkin mevzuata da etki

etmiştir. Nihayetinde polislik eğitimleri 2015 yılına gelene kadar bürokratik vesayetçi ve militarist unsurlardan arınmamıştır.

2015 yılına gelindiğinde ise Polis Akademisi Türkiye'nin hızla demokratikleşme sürecinin gereği olarak önemli bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. 27 Mart 2015 tarihinde kabul edilen 6638 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la yeniden yapılandırılmış olan Polis Akademisi şu anda Türkiye'de polisin hem hizmet-öncesi hem de hizmet-içi eğitiminde yetkili tek kurumdur. Polis Akademisi'ndeki geniş çaplı bu düzenleme ve reform, demokratik polislik hedefini önceleyen ve polislik ile ilgili çalışmaları demokratik ilkeler gereğince sürdüren bir anlayış ile yapılmaya çalışılmıştır.

Polis eğitimindeki reform çalışmalarının üç temel nedeni bulunmaktadır (Çolak, 2015a). Buna göre, reform öncesindeki polislik eğitiminin çok dağınık bir sistemde işlemesi ve o polislik eğitiminin çok pahalı olması reform çalışmalarını gerekli kılan iki önemli nedendir. Diğeri ise, polis eğitiminin Türkiye'nin demokratik gelişmişlik düzeyiyle uyumlu olmamasının sonucu olarak bürokratik devleti önceleyen, kendisini toplumdan ayrı gören ve sivil siyasî otoritenin üstünlüğüne inanmayan polisler yetiştirmesidir. İçişleri Bakanı Efkân Âlâ (www.icisleribasin.gov.tr, 2015) da, Türkiye Büyük Millet Meclisi 2015 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı Genel Kurul görüşmelerinde İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerine yaptığı konuşmada Polis Akademisi'ndeki bu reform çalışmalarına değinmiştir. Konuşmasında sivil, demokratik değerleri içselleştirmiş ve insan haklarına saygılı polis memurları ve amirleri yetiştirmek için Polis Akademisi'nde reform sürecini önemsediklerini belirtmiştir. Âlâ, bu süreçte demokrasi standartları yüksek ülkelerdeki polis eğitimlerinin dikkate alındığını ifade etmiştir.

Komiser yardımcısı yetiştirmek için dört yıl boyunca lise düzeyinde eğitim vermiş olan Polis Koleji ile dört yıl boyunca yükseköğrenim düzeyinde eğitim vermiş olan Güvenlik Bilimleri Fakültesi, 27 Mart 2015 tarihinde kabul edilen 6638 sayılı Kanun'la kapatılmıştır. Böylece komiser yardımcılığı için sekiz yıl boyunca verilen yatılı eğitimler sonlandırılmıştır. Polis teşkilatının ihtiyaç duyacağı polis amirlerinin yetiştirilmesi görevi şu anda Polis Akademisi bünyesinde kurulu bulunan

ve üniversite mezunlarına bir eğitim-öğretim yılı süresince eğitim veren Polis Amirleri Eğitimi Merkezi tarafından yerine getirilecektir. Bu Merkez, polis amiri olmak isteyen üniversite mezunlarına bir yıl süreyle polis amirliği eğitimi verecek ve onları komiser yardımcısı olarak mezun edecektir. Bu düzenlemeyle, yatılı ve pahalı komiser yardımcılığı eğitiminin ekonomik ve sosyal maliyetlerinin olabildiğince asgari düzeyde tutulması hedeflenmiştir. 2020 yılından sonra ise polis amirlerinin seçiminde değişikliğe gidilecek; polis amirleri Teşkilata önce polis memuru olarak girenler arasından seçilecektir (Bkz. 6638 sayılı Kanunun 45.maddesi; 4652 sayılı Kanunun Geçici 9.maddesi).

Yeniden yapılandırmayla, polis memuru eğitiminde de değişiklikler planlanmıştır. Önceki sistemden farklı olarak ağırlık Polis Meslek Yüksek Okulları (PMYO) yerine adayların üniversite mezunları arasından seçildiği Polis Meslek Eğitim Merkezlerine (POMEM) verilmeye başlanmıştır. 2015'te Polis Meslek Yüksek Okullarına (PMYO) 3.000 polis memuru adayı alınmışken, Polis Meslek Eğitim Merkezlerine (POMEM) 11.000 polis memuru adayı alınmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Merkez Teşkilatı içerisindeki bir birim olan Eğitim Daire Başkanlığı'nın kapatılmasıyla polislik eğitimindeki çok başlılık da ortadan kaldırılmıştır. Daire'nin kapatılmasıyla, hem bünyesindeki Polis Meslek Eğitim Merkezleri (POMEM) Polis Akademisi bünyesine alınmış, hem de hâlihazırda polis memuru olarak görev yapan kişiler için gerçekleştirilmiş olan komiser yardımcılığı kurslarına son verilmiştir. Böylece Polis Akademisi Türkiye'deki polis eğitimleri konusunda yetkili tek kurum haline getirilmiştir (Bkz. 4652 sayılı Kanunun 3/c ve 3/d maddesi; 6638 sayılı Kanunun 35.maddesi; 4652 sayılı Kanunun Geçici 8.maddesi; 6638 sayılı Kanunun 44.maddesi).

Türkiye'deki polislik eğitiminin yeni biçimi bu doğrultuda oluşturulurken demokratiklik düzeyi yüksek olan Batılı ülkeler model olarak alınmıştır. Polis yöneticilerinin yetiştirilmesi için geçmişte gerçekleştirilmiş olan uzun süreli yatılı eğitimlerden bu süreçle birlikte vazgeçilmiştir. Çünkü bu yatılı eğitimin polis adaylarının toplum ile bağını zayıflattığı ve demokratik bir rejimde sivil değerleri içselleştirmiş polis yöneticileri yetiştirilmesini engelleyici sonuçlar ürettiği görülmüştür. Böylece kapalı devre, bürokratik zihniyeti daha fazla ön plana çıkaran,

daha militarist bir perspektifle polis amiri ve memuru yetiştiren polislik eğitimlerine son verilmesi hedeflenmiştir. Yeni eğitim sisteminin motivasyon kaybı yaşamayan, topluma uyum sağlayabilen, kendisini toplumdan ayrı görmeyen ve sivil otoriteyi önceleyen polisler yetiştirilmesine önemli katkılar sağlayacağına inanılmaktadır. Bir üniversiteyi bitirdikten sonra Polis Meslek Eğitim Merkezlerinde (POMEM) eğitim alarak polislik mesleğine başlayan kişilerin özgüvenleri yüksek, sorgulayan, kanunlara aykırı emirlere itaat etmeyebilen polisler olarak polis teşkilatına dinamizm katmış olmaları ise, polislik eğitimlerinde benimsenen yeni sistemin etkililiğinin somut bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Çolak, 2014; 2015a; 2015b). Kısacası, Çolak (2014; 2015a; 2015b)'ın ifade ettiği üzere, Türkiye'deki yeni polislik eğitiminin "sivil" ve "hayatın içinden" olması, polislerin ise "kendisini devlet zannetmeyen" memurlar olarak yetişmeleri önemli görülmektedir.

Türkiye'deki polis eğitiminin bu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilebilmesi çeşitli koşulların sağlanmasını gerektirmektedir. Eğitim kadrosunun uzmanlığı, eğitim süreçlerinin demokratikliği, eğitim bilimlerinin ilkeleri, yerel polislik deneyimleri, ülkenin kültürel çeşitliliğinin unsurları vb. Türkiye'deki yeni polislik eğitimlerinde karşılanması ve yararlanılması gereken zorunluluklar arasındadır. Ancak polis eğitim birimlerinde görevli öğretmenlerin kültürel kimlikleri ve ideolojileri, hedeflenen yeni polisin yetiştirilmesinde hassasiyet gösterilmesi gereken önemli hususlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Eğitimcilerin Polis Akademisi'nin misyonuna, vizyonuna ve demokratik polis yetiştirme hedeflerine hizmet etmeye imkân verecek kişilik özelliklerine ve meslekî becerilere sahip olmaları önemlidir. Zira polisi henüz eğitim süreçlerinde iken "toplumdaki kültürel çeşitliliğe rağmen biçimlendirmek", polisin meslek hayatında bazı toplumsal gruplarla kültürel ve ideolojik çatışmalar yaşaması riskini doğurmaktadır. Eğitimin "bireyin davranışlarında istedik değişme meydana getirme süreci" (Ertürk, 1993:12) olduğu kabul edilir ve her zaman göz önünde tutulursa, topluma hizmet sunacak olan polisin toplumsal gerçekliğin dışında eğitilmesinin yanlışlığı rahatlıkla görülebilir.

Her şeye rağmen demokratik polislik için birtakım güçlükler bulunmaktadır. Polis kültürü bu güçlüklerden biridir. Bu kültürü etkileyen iki unsur 1960'lardan yakın zamana kadar etkisi olan "asayiş ordusu" şeklinde dışa vurulan militarist

“benlik tahayyülü” ve militer yöntemlerin yüceltilmesi ile toplumun bir kısmının ötekileştirilerek “iç düşman” olarak telakki edilmesidir.¹³ Bu öğelerin etkisinde kalan polisin kendisini ve dış dünyayı algılama ve yorumlama biçimi onun polislik faaliyetlerinde toplumun çeşitli kesimlerine yaklaşımını etkileyebilir. Nihayetinde polis kültürü, ifade edildiği üzere, ihtiyaç duyulan demokratik polislik için önemli bir tehdit unsuru olabilir.

Eğitimi sırasında öğrendiği bilgi ve değerleri görev başındayken ne kadar koruyabildiği, polisin eğitimin ardından görev başındayken maruz kaldığı bu kültüre (sosyalleşme sürecine) bağlıdır. Görev başındaki polisin gördüğü ve tecrübe ettiği her şey onun düşüncelerini ve davranışlarını şekillendirir. Geniş bir çerçeveye iliştilenememiş, takibinde uygulamaya geçirilememiş ve polis yönetiminden gözle görülür bir destek alamamış olan bir eğitim süreci, yerleşik polis kültürü karşısında etkisiz olmaya mahkumdur (Osse, 2015:38). Mesleğe başladığında polise, polislik eğitiminde kendisine verilmiş olan birçok şeyi unutmaması gerektiğini söyleyen bu kültür – şayet kolayca benimsenirse - demokratik polislik uğrunda baş edilmesi gereken önemli bir sorundur. Ancak, eğitimin istendik çıktılarının alınabilmesi kimi durumlarda uzun yıllar gerektirir. Bu gerçek içselleştirildiğinde ve meslek içinden gelecek olan polis yöneticileri polis teşkilatına orta ve uzun vadede dinamizm kazandırdıklarında, polis eğitim birimlerindeki polislik eğitimlerinin istendik nitelikte gerçekleştirilmesi yönünde kalıcı bir irade ve sistematik bir işleyiş de oluşacaktır.

Polis teşkilatının militarist yapısı da demokratik polislik için en önemli engellerden biridir. Bu yapı Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında oluşmaya başlamıştır. Ordu bu yıllarda yalnızca vatanın değil, “rejimin” de koruyucusu olarak özel bir konuma yükseltince ve bu konum Cumhuriyet tarihi boyunca yerine oturup kurumsallaşınca (Altınay ve Bora; 2009:140) militarist yapı devletin sürekliliğinin yegâne koşulu olarak zihinlere kodlanmıştır.

Militarizmi bir “ideoloji” ve toplumsal düzeni sağlamak için kullanılan bir “pratik” olarak adlandıran Belge (2011:150) militarizm açısından ideal durumun, “askerin elinin toplumdaki her kurum içinde bulunması ve gereğinde kendini

¹³ Bu iki unsur için bkz. Berksoy, 2009:234.

hissetirmesi” (Belge, 2011:166) olduğunu ifade eder. Modern devletin bir karakteristiği (Toker Kılınç, 2006:5) olan militarizme, dış düşmanla mücadele etmekten çok içeride itaatkâr bir nüfusu disiplin altında tutmak için ihtiyaç duyulur (Belge, 2011:151). Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarından itibaren modernleşme ve ulus-inşa süreçlerinde önemli roller üstlenmiş olan ordunun gündelik hayatın her alanına ve her kuruma kasıtlı ve sistematik bir şekilde nüfuz etmesiyle yerleşmiş olan militarist yapının polis teşkilatında yer edinmemiş olması düşünülemez. Bu durum “bürokratik” devletin bölünmez bütünlüğünü önceleyen polisin iç düşman algısının güçlülüğünü ve kültürel çeşitlilik karşısında istendik olmayan tutumlarının nedenlerini açıklar.

Türkiye’de polislik, başından itibaren askerî yapıya göre konumlanmış ve “asker gibi polis” her zaman için yüceltilmiştir (Koca, 2013a:165). Ancak toplumdaki kültürel çeşitlilikle uyumluluğu gerektiren demokratik polislik için polis eğitiminin militarist unsurlardan temizlenmesi elzemdir. Polisin eğitim süresince halkın içinde daha fazla bulunmasını sağlayacak düzenlemeler, kısa süreli yatılı polis eğitimleri veya yatisız polis eğitimleri vb. demokratik polisler yetiştirmeye katkı sunabilir. Üstelik bu yöndeki çabalar polislik hizmetlerinin yerelleştirilmesinin gerekliliğine ilişkin söylemleri de geçersiz kılar. Çünkü toplumun tüm kesimleri tarafından meşru görülen polis teşkilatı militarist olmayan kimliğiyle zaten başarılıdır.

Ancak her şeye rağmen Türk polis teşkilatı ülkenin özgün koşulları nedeniyle militarist bir karakter taşır. Hatta ülkenin özgün koşulları nedeniyle Türk polis teşkilatının militarist yapısı meşru bile kabul edilebilir. Çünkü bu bölümde daha önce de ifade edildiği üzere, tekçi bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti devletinde ülkedeki kültürel çeşitliliğin kurmaya çalıştığı tek tip toplum ve kültür anlayışına bir tehdit unsuru olabileceğinin göz ardı edilmesi mümkün değildir. Başından beri devlet ile sorunlu ilişkiler yaşamış olan çeşitli toplumsal gruplar “devletin bekası” karşısında tehdit olarak görülmüşlerdir. Bu durum bugün demokrasinin yerleşmesinde alınan mesafe nedeniyle ciddi ölçüde azalmıştır. Bununla birlikte, geçmişten alınan tekçi mirasın etkisi ile polis farklı toplumsal gruplara karşı mücadelenin militarist karakter taşıması gerektiği konusunda güçlü tutumlar geliştirebilir.

Bu yaklaşım kimi durumlarda kabul edilebilir de. Ancak Türkiye'nin özgün koşulları polisin daha fazla militerleşmesini değil, daha fazla demokratikleşmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü toplumdaki bazı grupların, militarist mantık gereğince, “hizaya getirilmesi veya yok edilmesi gereken iç düşmanlar” olarak görülmesi polisi daha fazla otoriter yaklaşımlara yöneltir. Bu nedenle polis eğitimi daha da önem kazanmaktadır. Polis eğitimlerinin polis adaylarının bazı toplumsal gruplara mensup kişileri “yok edilmesi gereken iç düşmanlar” olarak değil, “genel topluma kazandırılması gereken vatandaşlar” olarak algılamalarını sağlayacak şekilde sürdürülmesi her şeye rağmen önemlidir.

Demokratik polislik halkın güvenlik algısını yükseltir (AGİT, 2016:63). Bayley ve Shearing (1996:586) tarafından da ifade edildiği üzere, bunun kamusal yaşamın niteliği, kamu güvenliğinin sunumu ve düzeyi, bireysel hakların kullanımı ve devletin demokratikliği üzerinde çok olumlu etkileri vardır. Türkiye’de polisin kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı olumlu tutumlar ile donanmış olması ve bu tutumlarını davranışlarına yansıtması, hem kurum olarak kendisinin hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin meşruiyetine katkıda bulunur. Bu katkı nedeniyle demokratik polislik ideali önemli görülmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesi açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye’de dinsel gruplar kategorisinde İslâmcılar/dindarlar, etnik gruplar kategorisinde Kürtler, dinsel/mezhebî/tasavvufî gruplar kategorisinde ise Alevîler Türkiye Cumhuriyeti devleti ile sorunlu ilişkiler yaşamış olan gruplardır. İslâmcılar/dindarlar için “başörtüsü”, Kürtler için “Kürtçe”, Alevîler için ise “cemevi” kültürel kimliklerinin en önemli simgelerindedir. Hatta bu kimlik simgeleri bu gruplar için birer varoluş meselesidir. Farklı kültürel kimlik kategorilerinde yer alan gruplar açısından ise bu kimlik simgeleri millî kimlik ve devletin bütünlüğü için tehdit unsurlarıdır. Türkiye’de kültürel gruplar arasındaki çatışmalar ile dışlayıcı ve ötekileştirici söylemlerin nedeni bu algılar ve kabullerdir. Toplumdaki kültürel grupların bu algıları ve kabulleri nedeniyle devletin kültürel kimliklerin bu simgelerine yönelik tutumları önemlidir. Çünkü devletin kültürel kimliklerin bu simgelerine yönelik olumlu ya da olumsuz her tutumu tarafların nazarında devletin meşruiyetini zedeleyebilmektedir. Bir başka ifadeyle, devlet toplumdaki kültürel grupların hiçbirini dışlamayan ve kültürel grupların hiçbirine ayrıcalık tanımayan bir yönetim aygıtı olmak zorundadır. Aksi halde ayrımcılığa uğradığını ya da dışlandığını düşünen kültürel gruplar nazarında meşruiyetini kaybetme riski bulunmaktadır. Bu önemli sorun karşısında, toplumun tamamına hizmet sunan polise önemli sorumluluklar düşmektedir. Polis toplumdaki tüm kültürel kimliklere ve gruplara karşı tarafsız, önyargısız ve adil hizmetler sunarak devletin meşruiyetine olumlu katkılarda bulunabilir.

Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti polisinin başörtüsüne, Kürtçeye ve cemevine yönelik tutumlarının tespit edilmesi ve tutumların çeşitli değişkenler

açısından incelenmesi önemli görülmektedir. Elde edilecek sonuçlar polisin Türkiye'deki çeşitli kültürel gruplara karşı gelecekte ne tür davranışlar sergileyebileceğini kestirebilme imkânı verebilecektir. Sonuçlar aynı zamanda polisin toplumun tüm kesimlerine tarafsız, önyargısız ve adil hizmetler sunabilmesi için nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda politika yapıcılara yol gösterebilecektir. Bir başka ifadeyle, polisin kültürel yeterlik düzeyinin geliştirilmesine ışık tutacak nitelikteki bilgilerin elde edilmesiyle hem polisin hem de devletin toplumsal meşruiyetine katkı getirecek nitelikte kamu politikaları üretilebilecektir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı polis adaylarının Türkiye'nin kültürel çeşitliliğine ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından inceleyerek demokratik polislik eğitimlerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilecek sonuçlar üretmektir.

Başka bir deyişle, çalışma demokratik polislik hizmetlerinin toplumsal meşruiyet temelinde geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik veriler elde edebilmek için ise araştırmanın polis eğitim birimlerinde öğrenim görmekte olan polis adayları üzerinde yürütülmesi uygun görülmüştür. Bu tercihin nedenlerinden bazıları şunlardır:

1. Tutumlar erken yaşlarda daha kolay oluşur ve şekillenir. Polisliği henüz öğrenmekte olan polis adaylarının tutumlarına istendik yönde etki edebilmek, toplumdaki kültürel çeşitlilik karşısında olumsuz tutumlar ile donanık şekilde görev yapmakta olan polisin tutumlarına istendik yönde etki edebilmekten daha ekonomiktir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin kasıtlı ve planlı şekilde gerçekleştirildiği polis eğitim birimleri ise istendik tutumların kazandırılabilmesini sağlayacak en uygun yerlerdir.
2. Polis adaylarına istendik tutumları kazandırmak amacıyla polis eğitim birimlerinde uygulamaya geçirilecek politikalara dayanak sağlamak için, polis eğitim birimlerinde öğrenim görmekte olan polis adaylarının kültürel çeşitliliğe ilişkin hâlihazırdaki tutumlarını tespit etmek gereklidir. Bir başka ifadeyle, şayet polis eğitimini geliştirmek için birtakım düzenlemeler yapılacaksa, polis eğitim birimlerindeki mevcut durumun tespit edilmesi gerekmektedir.

3. Hizmet öncesindeki eğitim süreci polis adaylarında polis kültürünün oluşmaya başlamasına ve yerleşikleşmesine etki eden bir süreçtir. Bu süreçte kazanılan nitelikler polisin gelecekteki davranışlarını etkiler. Bu nedenle hizmet öncesindeki eğitim süreci ideal polisin yetiştirilmesi için önemli bir fırsattır. Demokratik polisliğin temelleri hizmet öncesindeki eğitim sürecinde hizmet içindeki eğitim süreçlerinden daha başarılı şekilde atılabilir.

Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kültürel kimlikleri objektif değerlendirmelerle sınıflamak, sınırlarını çizmek ve genel kabul görececek şekilde bunların sayısını tespit etmek olanaklı değildir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti polisinin ülkedeki tüm kültürel kimliklere ilişkin tutumlarını belirlemek herhangi bir çalışmanın olmadığı gibi bu çalışmanın da iddiası olamaz. Bu nedenle bu çalışma polis adaylarının Türkiye'deki kültürel çeşitliliğinin üç simgesine (başörtüsüne, Kürtçeye ve cemevine) ilişkin tutumlarını belirlemek amaçındadır. Ancak başörtüsü “dinsel çeşitlilik” kategorisinde, Kürtçe “etnik-dinsel çeşitlilik” kategorisinde, cemevi ise “dinsel/mezhebi/tasavvufi çeşitlilik” kategorisinde yer alan kültürel kimlik simgeleri olduğundan, çalışmada polis adaylarının dinsel çeşitlilik, etnik-dinsel çeşitlilik ve mezhep çeşitliliği konularındaki tutumlarını belirlemenin de yararlı olacağı düşünülmüştür. Bir başka ifadeyle, polis adaylarının sadece başörtüsüne, Kürtçeye ve cemevine değil, bu kültürel kimlik simgelerinin ait olduğu kimlik kategorilerine ilişkin tutumlarını da belirlemek gerekli görülmüştür. Çünkü polis adaylarının başörtüsüne, Kürtçeye ve cemevine ilişkin tutumları konusunda daha anlamlı sonuçlara bu yaklaşımla ulaşılabileceği ve böylece onların Türkiye'nin kültürel çeşitliliği karşısındaki tutumları hakkında daha geçerli değerlendirmeler yapılabileceği düşünülmüştür. Zira kişiler “dinsel çeşitlilik” konusunda olumsuz tutumlara sahip iken “başörtüsü” konusunda olumlu tutumlara sahip olabilir. Kişilerin sadece “başörtüsü” ile ilgili tutumlarına bakılarak “dinsel çeşitlilik” olgusu karşısında nasıl davranacağını tahmin etmek mümkün olmayabilir. Benzer değerlendirme “Kürtçe”-“etnik-dinsel çeşitlilik” ile “cemevi”-“mezhep çeşitliliği” arasında da yapılabilir.

Polis adaylarının bu altı kültürel çeşitlilik unsuruna ilişkin tutumlarını belirlemek, demokratik polislik için etkili sonuçlar üretmeye yeterli derecede imkân

vermez. Çünkü tutumlar çeşitli koşullara bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu nedenle araştırmada şu bağımsız değişkenlerin polis adaylarının tutumları arasındaki farklılıkların belirleyicisi olup olmadıklarının tespit edilmesi önemli görülmüştür: okul türü, sınıf düzeyi, askerlik durumu, yaş, medenî durum, polislik eğitiminden önce yaşanan çevre, en uzun süre yaşam sürülen şehir, nüfusa kayıtlı olunan şehir, meslekte görev yapmak istenilen ilk şehir.

Araştırma sonuçlarından yararlanılarak kültürel çeşitlilik karşısında istendik tutumlara sahip demokratik polisler yetiştirmeyi hedefleyen öğretim programları geliştirilebilecektir. Bir başka ifadeyle, Türkiye’deki farklı kültürel kimliklere mensup gruplarla ilişkilerinde istendik davranışlar sergileyerek hem polisin hem de devletin meşruiyetine katkıda bulunabilecek polislerin henüz eğitim birimlerinde öğrenim görmekte iken yetiştirilmesi için alınabilecek tedbirler belirlenebilecektir. Böylece polislik hizmetlerinin önyargısız, tarafsız, eşitlikçi ve demokratik olarak sunulması için sürdürülmekte olan çeşitli çalışmalara katkı getirebilecektir.

Nihayetinde bu çalışma, daha ileri aşamada, bir ulus-devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’nde polisin farklı kültürel kimliklere mensup gruplar nazarında meşruluğunu sağlamaya ve bu meşruiyeti artırmaya yönelik genel kamu politikalarına katkıda bulunabilecektir.

3.2. PROBLEM CÜMLESİ

Polis eğitim birimlerinde öğrenim görmekte olan polis adaylarının Türkiye’nin kültürel çeşitliliğine ilişkin tutumları nelerdir?

3.3. ALT PROBLEMLER

1. Polis adaylarının “Başörtüsü”ne ilişkin tutumları nelerdir?
2. Polis adaylarının “Dinsel Çeşitlilik”e ilişkin tutumları nelerdir?
3. Polis adaylarının “Kürtçe”ye ilişkin tutumları nelerdir?
4. Polis adaylarının “Etnik-Dinsel Çeşitlilik”e ilişkin tutumları nelerdir?
5. Polis adaylarının “Cemevi”ne ilişkin tutumları nelerdir?

6. Polis adaylarının “Mezhep Çeşitliliği”ne ilişkin tutumları nelerdir?
7. Polis adaylarının “Başörtüsü”ne ilişkin tutumları ile “Dinsel Çeşitlilik”e ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Polis adaylarının “Kürtçe”ye ilişkin tutumları ile “Etnik-Dinsel Çeşitlilik”e ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Polis adaylarının “Cemevi”ne ilişkin tutumları ile “Mezhep Çeşitliliği”ne ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. “Başörtüsü”ne ilişkin tutumları bakımından,
 - a) PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - b) PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - c) askerliğini yapmış olan polis adayları ile askerliğini yapmamış olan polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - ç) yaş gruplarına göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - d) medenî hallerine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - e) polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevrenin niteliğine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - f) en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - g) nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
 - ğ) meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. “Dinsel Çeşitlilik”e ilişkin tutumları bakımından,
 - a) PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

b) PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

c) askerliğini yapmış olan polis adayları ile askerliğini yapmamış olan polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

ç) yaş gruplarına göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

d) medenî hallerine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

e) polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevrenin niteliğine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

f) en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

g) nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

ğ) meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

12. “Kürtçe”ye ilişkin tutumları bakımından,

a) PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

b) PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

c) askerliğini yapmış olan polis adayları ile askerliğini yapmamış olan polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

ç) yaş gruplarına göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

d) medenî hallerine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

e) polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevrenin niteliğine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

f) en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

g) nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

ğ) meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

13. “Etnik Çeşitlilik”e ilişkin tutumları bakımından,

a) PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

b) PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

c) askerliğini yapmış olan polis adayları ile askerliğini yapmamış olan polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

ç) yaş gruplarına göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

d) medenî hallerine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

e) polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevrenin niteliğine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

f) en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

g) nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

ğ) meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

14. “Cemevi”ne ilişkin tutumları bakımından,

a) PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

b) PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

c) askerliğini yapmış olan polis adayları ile askerliğini yapmamış olan polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- ç) yaş gruplarına göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- d) medenî hallerine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- e) polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevrenin niteliğine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- f) en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- g) nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- ğ) meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

15. “Mezhep Çeşitliliği”ne ilişkin tutumları bakımından,

- a) PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- b) PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- c) askerliğini yapmış olan polis adayları ile askerliğini yapmamış olan polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- ç) yaş gruplarına göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- d) medenî hallerine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- e) polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevrenin niteliğine göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- f) en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- g) nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- ğ) meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre polis adayları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3.4. SAYILTILAR

1. Polis adaylarının tutum ölçeklerine verdikleri cevaplar gerçek tutumlarını yansıtmaktadır.

2. Tutum ölçeklerini yanıtlayan tüm polis adayları tüm dışsal koşullardan aynı şekilde etkilenmektedir.

3. Polis adaylarının dinsel, etnik-dilsel ve mezhebi/tasavvufi kimlikleri tutum ölçeklerinin geçerlik ve güvenilirliklerini etkilememektedir.

4. Polis adayları kendilerini Türk üst kimliğinde eşitlemektedir.

3.5. SINIRLILIKLAR

Araştırma,

1. 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı'nda polis eğitim birimlerinde öğrenim görmekte iken tutum ölçeklerini cevaplayan toplam 550 polis adayıyla,

2. Polis adaylarının Türkiye'nin kültürel çeşitliliğinin araştırma kapsamındaki unsurlarına ilişkin tutumlarının araştırmacı tarafından geliştirilen tutum ölçekleri aracılığıyla belirlenmesiyle

3. Polis adaylarının tutum ölçeklerinin cevaplandığı zamanlardaki tutumlarıyla

4. Türkiye'deki kültürel çeşitliliğin 3 simgesiyle (başörtüsü, Kürtçe, cemevi) ve 3 kimlik kategorisiyle (dinsel çeşitlilik, etnik-dilsel çeşitlilik, mezhep çeşitliliği) sınırlıdır.

3.6. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma polis adaylarının demokratik polislik için önemli görülen kültürel çeşitliliğe ilişkin bazı tutumlarının ne düzeyde ve şiddette bulunduğunu, bu tutumları arasında ilişki bulunup bulunmadığını ve bu tutumların çeşitli bağımsız değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla nicel araştırma türünde

gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, nicel araştırmalar için kullanılan tarama modellerinden biri olan genel tarama modeli tercih edilmiştir.

Genel tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanır. Araştırılan “şey”i herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, var olanı değiştirmeye çalışmadan uygun biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 1994:77-79; Gliner, Morgan ve Leech, 2015:183).

Tarama araştırmaları bireylerin geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki tutumlarını, eylemlerini, fikirlerini ve inançlarını belirlemek için kullanılacak bir araştırma modelidir. Evrenden yansız (random) şekilde seçilen örneklem üzerinde yürütülerek tutumlar, eylemler, fikirler, inançlar, davranışlar hakkında doğrudan genellemeler yapılmasına ihtiyaç duyulduğunda oldukça yararlıdır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015:371-372).

Tarama araştırmalarında örnekleme yer alan katılımcıların kendi beyanlarına dayanan veri toplama aracına anket denir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015:374). Ancak bu tanımlama katılımcıların beyanlarını gerektiren soru formları için kullanılan genel bir tanımlamadır. Bu çalışmada kullanılan veri toplama aracı bir anket değildir; tutum ölçeğidir. Zira “anketlerde toplam puan alınmaz. Toplam puan alınarak analiz yapılan ölçme aracı bir anket değildir, tutum ölçeğidir” (Gelbal, 2016).¹⁴

3.7. EVREN VE ÖRNEKLEM

Polis Akademisi Başkanlığı'na bağlı olarak 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılı'nda faaliyetlerini sürdüren (öğrencisi bulunan) 21 Polis Meslek Yüksek Okulu'ndaki

¹⁴ Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi ile Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Mezunları Derneği'nin birlikte düzenlediği “Ölçek ve Ölçek Geliştirme” konulu seminerlerde ele alınmış olan konulardan biri de bu hususa ilişkindir. “Tutum ölçeklerine anket denilemeyeceği” hususu, ölçek geliştirme konusunda uzman akademisyenlerin çalışmaları esas alınarak Azaltın tarafından “Konferans Notları” başlığı altında şu şekilde özetlenmektedir: “Bir özelliği ölçmek için geliştirilen araçlara ölçek denir. Ölçekteki maddelerin puanlarının toplanabilmesi tek boyutluluğun sağlanmasıyla olanaklıdır. Anketlerde birden fazla özellik hakkında bilgi toplandığından, ankete ölçek denilemez; maddelerin (ifadelerin) puanları toplanamaz; dolayısıyla anketin teknik anlamda iç tutarlılığından, geçerliliğinden ve güvenilirliğinden söz edilemez” (2008:104).

10.391 polis adayı ile 12 Polis Meslek Eğitim Merkezi'ndeki 6.232 polis adayı olmak üzere toplam 16.623¹⁵ polis adayı araştırmanın alt evrenlerini ve evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar bu evrenlere genellenmiştir.

Nicel araştırmalarda evrene ilişkin geçerli genellemelerde bulunabilmek için evrenin özelliklerini taşıyan bir örneklemin seçilmesi gereklidir. Örneklem seçimindeki temel amaç evreni temsil yeteneği olan (evrenin küçültülmüş hali olan) bir örnekleme ulaşmaktır. (Gliner, Morgan ve Leech, 2015:115-118). Bu nedenle örneklem seçiminde Tabakalı Tesadüfi Örneklem Yöntemi tercih edilmiş, örneklem oluşturulurken ise bu örnekleme yöntemindeki Oranlı Tabakalı Örneklem türü kullanılmıştır. Çünkü evrende yer alan eğitim birimleri olan Polis Meslek Yüksek Okulu (PMYO) ve Polis Meslek Eğitim Merkezi (POMEM) alt evrenleri oluşturmaktadır. Bu polis eğitim birimleri araştırma evrenindeki birer tabakadır (bkz. Gliner, Morgan ve Leech, 2015:115-118; Christensen, Johnson ve Turner, 2015:167-169; Balcı, 2015:100-101; Can, 2013:26-27; Karasar, 1994:113-114).

Oranlı Tabakalı Örneklem güçlü bir örnekleme türü olduğundan evrene genelleme yapılabilir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015:169). Çünkü bu örnekleme türünde alt evrenlerin örnekleme temsili garanti altına alınmış olur (Balcı, 2015:101).

Araştırmanın üzerinde yürütüleceği örneklemin büyüklüğü önemlidir. Tabakalı Tesadüfi Örneklemede örneklem büyüklüğü Cochran (1962) tarafından önerilmiş olan (akt. Balcı, 2015:109) şu formül kullanılarak tespit edilmiştir:

$$\text{Örneklem Büyüklüğü } (n) = \frac{t^2 \cdot (p \cdot q) / d^2}{1 + (1/N) \cdot t^2 \cdot (p \cdot q) / d^2}$$

n	Örneklem Büyüklüğü
N	Evren Büyüklüğü
d	Güven Aralığı (Manidarlık) Düzeyi (.05 alınmıştır)
t	Manidarlık Düzeyinin Tablo Değeri
p	İlgili Tutuma Sahip Oluş Olasılığı
q	İlgili Tutuma Sahip Olmayış Olasılığı (1-p)

¹⁵ Polis adayı sayıları Mayıs 2015 tarihine aittir. Bu sayılar Polis Akademisi Başkanlığı PMYO ve POMEM Şube Müdürlüğü'nden alınmıştır.

$$n = \frac{1,96^2 \cdot (0,50 \cdot 0,50) / 0,05^2}{1 + (1/16623) \cdot 1,96^2 \cdot (0,50 \cdot 0,50) / 0,05^2} = 375$$

Hesaplama sonucunda görüldüğü üzere, araştırma için gerekli olan örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında (%5 hata payıyla) en az 375'tir. (Örneklem büyüklükleri tabloları için bkz. Christensen, Johnson ve Turner, 2015:175; Balcı, 2015:108; Can, 2013:30). Araştırmanın alt evrenlerinden örnekleme dâhil edilecek polis adayı sayısı ise yine Cochran (1962) tarafından örneklem tabaka genişliğini belirlemek için önerilmiş olan (akt. Balcı, 2015:109) $nh=n/N$ formülü kullanılarak belirlenmiştir. Buna göre örneklem tabaka genişliği $nh=375/16623=0,02256$ 'dır.

Örneklem tabaka genişliği değeri kullanılarak her bir alt evren için ideal örneklem büyüklüğü tespit edilmiştir. Karasar (1994:114) tarafından ifade edildiği üzere, şayet evren alt evrenlere ayrılıp oranlarına göre örnekleme gidilmeseydi, her alt evrenin örnekleme giren sayılarının evrendeki oranlarını temsil etmesi tümüyle şansa bırakılmış olurdu.

Örnekleme alt evrenlerden yer alması gereken ideal polis adayı sayıları ile araştırma örnekleme alınan polis adayı sayıları Tablo 3.7.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.7.1: Örneklem Büyüklüğü

Alt Evren / Evren	Alt Evrendeki / Evrendeki Polis Adayı Sayısı (N)	Örnekleme Alınması Gereken Polis Adayı Sayısı (İdeal Örneklem Büyüklüğü)	Araştırma Örnekleme Alınan Polis Adayı Sayısı
		$N \times nh = n$	
PMYO	10.391	$10.391 \times 0,02256 = 234$	371
POMEM	6.232	$6.232 \times 0,02256 = 141$	179
Toplam	16.623	$16.623 \times 0,02256 = 375$	550

Tablo 3.7.1'de görüldüğü üzere, her bir alt evren için ideal örneklem büyüklüklerinden daha fazla sayıda polis adayı araştırma örnekleme dâhil edilmiştir. Bu durumda 16.623 polis adayının oluşturduğu evreni temsil etmek üzere

seçilmiş olan 550 polis adayıyla yapılan araştırma %95 güven aralığında %4,11 hata payıyla ölçme yapmaktadır.

3.8. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Alan yazında yapılan araştırmalarda, Türkiye'nin kültürel çeşitliliğinin araştırma kapsamındaki üç simgesine ve üç kategorisine ilişkin tutumları ölçmek amacıyla kullanılabilir tutum ölçekleri bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle, araştırmacı tarafından, araştırmanın amaçlarına ulaşmak amacıyla kullanılacak üç farklı Likert Tipi Tutum Ölçeği geliştirilmiştir.

Likert Tipi Tutum Ölçeği en yaygın olarak kullanılan tutum ölçme tekniğidir. "Dereceleme Toplamlarıyla Ölçme" modeli olarak da bilinen bu tutum ölçme tekniği Rensis Likert tarafından 1932 yılında geliştirilmiştir. Bu model, diğer ölçme modellerinden daha ekonomiktir. Tekniğin uygulanışında genel olarak izlenen yol, belirli bir durum karşısında bireyin nasıl davranacağını kendisine yazılı ya da sözlü olarak sorulmasıdır (Tezbaşaran, 1997:5-7).

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılmış olan Likert Tipi Tutum Ölçekleri 8 aşamalı şu süreç izlenerek geliştirilmiştir (Tezbaşaran, 1997; Turgut ve Baykul, 1992; Tavşancıl, 2010):

1. Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması
2. İfade Havuzunun Oluşturulması
3. Denemelik Tutum Ölçeğinin Tasarlanması
4. Uzman Görüşlerine Başvurulması
5. Denemelik Tutum Ölçeğinin Oluşturulması
6. Deneme Uygulamasının Gerçekleştirilmesi
7. Geçerlik ve Güvenirlik Analizlerinin Yapılması
8. Nihai Tutum Ölçeklerinin Oluşturulması

1. Kuramsal Çerçevenin Oluşturulması

“Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)”, “Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)” ve “Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)” isimleri verilerek geliştirilmesi planlanan nihai tutum ölçekleri için alan yazın taraması yapılmış ve çeşitli incelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu taramalarda ve incelemelerde toplumun çeşitli kesimlerinin bu konulara ilişkin hassasiyetleri, beklentileri, yargıları, tutumları, mücadeleleri, tarafların birbirlerine bakışları vb. anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu süreç çeşitli ortamlarda ve uzun süreler boyunca devam ettirilmiştir. Okumalar, gözlemler ve polislerle sözlü iletişim bu süreçte başvurulan yöntemler arasındadır.

2. İfade Havuzunun Oluşturulması

Çalışmalar sırasında ilgili konulardaki farklı görüşleri dile getirmek için kullanılabilecek nitelikte çok sayıda ifade üretilmiştir. Üretilmiş olan ifadeler Krathwohl, Bloom ve Masia (1964) tarafından oluşturulmuş olan Duyuşsal Alan Taksonomisi'nin basamakları esas tutularak yeniden oluşturulmuştur. Çünkü bu taksonomi tutumları da kapsayan duyuşsal alan öğrenmelerinin basamaklarını kabul edilir düzeyde açıklayabilmektedir. Taksonominin basamakları esas tutularak oluşturulmuş olan bu ifadelerin bilişsel (bilgiye dayalı), duyuşsal (duyguya dayalı) veya davranışsal (davranışa dayalı) yaklaşımları ortaya çıkaracak nitelikte olmasına da aynı anda özel dikkat gösterilmiştir. Bu sürecin sonunda “Başörtüsü” ve “Dinsel Çeşitlilik” konularındaki tutumları ölçmek için 10’ar ifade, “Kürtçe” ve “Etnik Çeşitlilik” konularındaki tutumları ölçmek için 10’ar ifade, “Cemevi” ve “Mezhep Çeşitliliği” konularındaki tutumları ölçmek için 10’ar ifade olmak üzere toplam 60 ifade belirlenmiştir.

3. Denemelik Tutum Ölçeğinin Tasarlanması

Tutum ifadeleri gözden geçirilmiş ve denemelik tutum ölçeği için uygun oldukları kanaatine varılmıştır. Bu aşamada olumlu ve olumsuz tutum ifadelerinin denemelik

tutum ölçeğinde eşit sayıda yer alması da sağlanmıştır. 60 tutum ifadesi rastgele yerleştirilmek suretiyle taslak Denemelik Tutum Ölçeği tasarlanmıştır.

Bu aşamadaki tutum ölçeğine “Denemelik Tutum Ölçeği” adının verilmesinin nedeni, veri toplamak amacıyla kullanılacak olan nihai tutum ölçeklerine alınabilecek tutum ifadelerinin belirlenmesi için bir deneme uygulaması gerçekleştirilmesinin gerekli olmasıdır. Başka bir deyişle, ayırıcılık gücü ve kullanışlılığı henüz bilinmeyen tutum ifadelerinin nihai ölçeklere alınıp alınmayacağına karar vermek için bir deneme uygulaması gerçekleştirmek gereklidir. Geçerli ve güvenilirliği yüksek bir tutum ölçeği bir deneme uygulamasıyla geliştirilebilir.

4. Uzman Görüşlerine Başvurulması

Araştırmada kullanılacak olan Denemelik Tutum Ölçeği'nin kapsam geçerliğine sahip olmasını sağlamak için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Çünkü Tezbaşaran (1997:49) tarafından da ifade edildiği üzere, ölçeğin, ölçülmek istenen tutumun gözlenebilir tüm işaretçilerini kapsamındaki ifadelerle temsil edip etmediğini bilmek için uzmanların görüşlerinden yararlanmak önemlidir. Bu amaçla öncelikle 60 tutum ifadesinden oluşan taslak Denemelik Tutum Ölçeği ortaöğretim düzeyinde mezuniyete sahip 2 polise, ikisi polis olmak üzere ön lisans düzeyinde mezuniyete sahip 3 kişiye ve yüksek lisans düzeyinde mezuniyete sahip 1 kişiye uygulanmıştır. Bu uygulamaların amacı, ölçekteki ifadelerin farklı kişiler tarafından kolayca anlaşılabilirliğini test etmektir. Bu uygulamalarda alınan sözlü geri-bildirimler neticesinde ölçekten herhangi bir ifadenin çıkarılmasına gerek duyulmadığı görülmüş, ancak bazı ifadelerin anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak için bazı düzeltmeler yapılmıştır. Yeniden düzenlenen taslak Denemelik Tutum Ölçeği uzman görüşüne sunulmuştur. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında akademisyen olarak görev yapan uzmanın araştırmanın yürütüleceği konu-alanında çalışmalarının bulunması, Eğitim Bilimleri alanında akademisyen olarak görev yapan uzmanın ise tutum ölçeği geliştirme konusunda çalışmalarının bulunması, görüşlerine başvurulmasına karar verilmesinde belirleyici olmuştur.

Uzmanlardan alınan geri-bildirimler neticesinde ölçeğin kapsam geçerliğine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçekten herhangi bir ifadenin çıkarılmasına veya herhangi bir ifade üzerinde düzeltme yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı da anlaşılmıştır. Ancak ölçeği cevaplayacak olan polis adaylarının kendilerinden alınacak olan demografik bilgiler konusunda bazı düzenlemeler yapılması gerekli görülmüştür. Buna göre bazı demografik bilgilerin istenmesi düşüncesinden vazgeçilmiş, istenen bazı demografik bilgilerin ilgili kısımdaki sırası değiştirilmiş, bazı demografik bilgilerin ise istenme biçimi değiştirilmiştir.

5. Denemelik Tutum Ölçeğinin Oluşturulması

60 tutum ifadesinden oluşan Denemelik Tutum Ölçeği'ne son şekli verilmiştir. Ölçek, “Kesinlikle Aynı Fikirdeyim”, “Katılıyorum”, “Düşüncem Net Değil”, “Katılmıyorum”, “Asla Kabul Etmiyorum” şeklinde cevaplanması istenen olumlu tutum ifadeleri sırasıyla 5, 4, 3, 2, 1 ağırlıklarıyla; olumsuz tutum ifadeleri ise sırasıyla 1, 2, 3, 4, 5 ağırlıklarıyla derecelendirilecek şekilde deneme uygulamasına hazır hale getirilmiştir.

Denemelik Tutum Ölçeği Ek 1’de sunulmuştur.

6. Deneme Uygulamasının Gerçekleştirilmesi

Tutum ölçeklerinin geliştirilmesi sürecinde deneme uygulamasının gerçekleştirileceği örneklem büyüklüğünün ölçekteki ifade sayısının beş-on katı olması ya da en az 500 kişilik bir gruba uygulanması gerekli görülmektedir. Elbette bu örneklemin evreni temsil edici nitelikte olması da önemlidir (Tavşancıl, 2010:147; Gelbal, 2016). Denemelik Tutum Ölçeği'nin uygulandığı örneklem her iki koşulu da sağlamaktadır. 60 ifadeden oluşan Denemelik Tutum Ölçeği iki farklı türdeki dört polis eğitim biriminde 641 polis adayına her bir eğitim biriminde tek oturumda uygulanmıştır. Uygulamalar 12-20 Mayıs 2015 tarihleri arasında araştırmacının gözetiminde kâğıt-kalem uygulaması biçiminde gerçekleştirilmiştir.

7. Geçerlik ve Güvenirlik Analizlerinin Yapılması

Deneme ölçeğinin analiz edilmesi, var olan ifadeler arasından, nihai ölçek için en iyi psikometrik özelliklere sahip olan ifadelerin seçilmesi amacını gider (Tezbaşaran, 1997:21). Bu gerekçeyle öncelikle, polis adayları tarafından cevaplanmış olan Denemelik Tutum Ölçekleri incelenmiş; tamamlanmadığı veya tutarlı şekilde yanıtlanmadığı tespit edilen 91 ölçek elenmiştir. Kalan 550 ölçeğin nihai tutum ölçeklerini oluşturmak amacıyla analiz edilmesine karar verilmiştir.

Araştırmanın alt problemlerinin testinde kullanılacak olan nihai tutum ölçeklerinin geliştirilmesi için gerçekleştirilen analizler IBM SPSS Statistics v.20 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Bu süreçte SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi (Can, 2013), Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (Tezbaşaran, 1997), Lise Öğrencilerinin Kimya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması (Kan ve Akbaş, 2005) ve Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrencilere İnsan Hakları İle İlgili Tutumların Kazandırılması (Aras, 2000)'ndan yararlanılmıştır.

Nihai tutum ölçeklerinin oluşturulması için, polis adaylarının Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki her bir tutum ifadesine verdikleri cevaplar puanlanmıştır. Buna göre, olumlu tutum ifadelerinde “Kesinlikle Aynı Fikirdeyim” cevabına 5, “Katılıyorum” cevabına 4, “Düşüncem Net Değil” cevabına 3, “Katılmıyorum” cevabına 2, “Asla Kabul Etmiyorum” cevabına 1 puan verilmiştir. Olumsuz tutum ifadelerinde ise “Kesinlikle Aynı Fikirdeyim” cevabına 1, “Katılıyorum” cevabına 2, “Düşüncem Net Değil” cevabına 3, “Katılmıyorum” cevabına 4, “Asla Kabul Etmiyorum” cevabına 5 puan verilmiştir.

Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki ifadelerin nihai tutum ölçeklerindeki (BADİÇİTÖ, KÜDİÇİTÖ, CEMEÇİTÖ) sıra numarası ve yönü Ek 2'de verilmiştir.

Ölçme araçlarının geçerliğini değerlendirmek maksadıyla Amerikan Eğitim Araştırmaları Cemiyeti (AERA), Amerikan Psikoloji Cemiyeti (APA) ve Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Amerikan Ulusal Konseyi (NCME)'nin ortak çalışmasıyla oluşturulan Ölçme Araçları 1999 Standartları'na göre geçerlik “incelenen değişkenin amaca uygun ölçebilme derecesidir. Yani ölçme aracının ölçülmek istenen olgu ya da değişkeni başka hiçbir şeyle karıştırmadan ölçebilmesidir” (akt. Gliner, Morgan ve

Leech, 2015:165-166). Nihai tutum ölçeklerinin geçerli ölçme araçları olmalarını temin edebilmek amacıyla, ölçeklerin yapı geçerliğine ve ölçeklerdeki ifade (madde) geçerliğine ilişkin kanıtlar aranmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliğine ilişkin kanıtlar sağlamak için her bir ölçekteki her bir bölüm için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi bir ölçeğin tek boyutlu olup olmadığını, birden fazla boyutlu ise kaç boyutlu olduğunu ve ifadelerin hangi boyutta yer aldığını belirlemek için (Gelbal, 2016) yapılmıştır. Faktör analizinde faktör yüklerinin 0,30-0,40 aralığında değerler vermesi beklenir (Gelbal, 2016; Büyüköztürk, 2002:127). Ölçeklerdeki ifade geçerliğine (ifade ayırıcılık gücüne) ilişkin kanıtlar sağlamak amacıyla ise her bir ifade için hem alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı ifade analizleri (t testi) gerçekleştirilmiş, hem de ifade-ölçek bölümü korelasyonları (r testi) hesaplanmıştır. Zira Tezbaşaran (1997:28-29) tarafından aktarıldığı üzere, ölçekle ölçülmek istenen tutumu ölçmede her ifadenin ölçme gücünü belirlemek için Likert tarafından hem iç tutarlık ölçütüne dayalı ifade analizi (alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı t testi), hem de korelasyonlara dayalı ifade analizi (ifade-ölçek korelasyonlarına dayalı r testi) önerilmiştir. Ölçeklerdeki her bir ifade için bu iki testi birden gerçekleştirme yoluna, ifadelerin ayırıcılık güçlerine ilişkin daha fazla kanıt sağlamak amacıyla başvurulmuştur. .01 manidarlık düzeyinde yapılan t testi (manidarlık testi) sonucunda bulunan değerlerin anlamlı olup olmadığı İstatistiklerin Manidarlığını Saptamada Kullanılan t Değerleri Tablosu (Garrett'ten akt. Akhun, 1991:71)'ndan okunarak yorumlanmıştır. Hesaplanan t değerinin .01 manidarlık düzeyinde n-1 serbestlik derecesinde tablodaki değerden büyük çıkması halinde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılır. Bulunan t değeri ne kadar büyükse anlamlılık o kadar yüksektir (Akhun, 1991; Gelbal, 2016). Ölçeklerdeki her bir ifadenin ilgili bölümle korelasyonunu belirlemek için gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (r testi) da ölçeğin geçerliğini tespit etmek için kullanılır. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı'nın hesaplanması (r testi yapılması) sonucunda bulunan değerlerin (ifade-ölçek bölümü ilişkisinin) 0,30 ve üzerinde olması tercih edilir (Gelbal, 2016). Bu katsayı 1,00'e ne kadar yaklaşırsa ifadenin ölçekle olan ilişkisi de o kadar güçlenir.

Cronbach (1990)'a göre güvenilirlik bir dizi ölçümün birbiri ile tutarlı olmasıdır (akt. Gliner, Morgan ve Leech, 2015:153). Ölçmenin tesadüfi yanılardan

arınık olmasıdır (Karasar, 1994:148). Buna göre bir ölçme aracı farklı zamanlardaki ölçmelerde de aynı sonucu veriyorsa ölçme aracının güvenilirliğinden söz edilebilir. Araştırmada kullanılan nihai tutum ölçeklerinin güvenilir ölçme araçları olup olmadıklarını tespit edebilmek amacıyla, hem tüm ölçekler için hem de ölçeklerdeki her bir bölüm için Cronbach Alpha (Cr α) güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısının pozitif yönlü ve güçlü olması (0,70'den büyük olması) beklenir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015:153). Bir başka ifadeyle, 0,70'den büyük düzeyde Cronbach Alpha (Cr α) güvenilirlik katsayısına sahip olan ölçeklerin ölçülmek istenen yapıyı istendik düzeyde ölçebildiği söylenir. Bu katsayı 1,00'e ne kadar yaklaşırsa ölçeğin güvenilirliği de o kadar artar.

7.1. Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ) İçin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki "Başörtüsü" ile ilgili 10 ifadenin (5., 13., 28., 29., 36., 41., 43., 48., 52., 60.) ve "Dinsel Çeşitlilik" ile ilgili 10 ifadenin (2., 10., 16., 18., 32., 38., 39., 40., 54., 55.) Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'ni oluşturması planlanmıştır. Bu ifadelere deneme uygulamasında alınan cevaplarla elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett's Test ile incelenmiştir. KMO Katsayısı 0,863 bulunmuştur. Bu katsayı 1'e oldukça yakın bir değer olduğundan verilerin ve örneklem büyüklüğünün analiz için uygun olduğuna karar verilmiştir. Bartlett's Test değeri ise 2328,383 bulunmuştur. $P < 0,001$ olduğundan, bulunan değer anlamlıdır. Bu bulgular neticesinde, 20 ifadeyle elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu karardan sonra, polis adaylarının başörtüsüne ve dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılacak olan ifadelerin kaç faktörde ve hangi faktörler altında toplandığını ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi uygulanmıştır.

Faktör analizinde alt kesme noktası 0,45 olarak belirlenmiştir; 0,45'in altında faktör yüküne sahip olan ifadelerin Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'ne alınmamasına karar verilmiştir. Faktör analizi sonucunda 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. "Dinsel çeşitlilik" ile ilgili 2. ifade ve "Başörtüsü"

ile ilgili 52. ifade, alt kesme noktası olarak belirlenen 0,45 değerinin altında değere sahip olduklarından 3 faktörlü bu yapının dışında kalmışlardır. Birinci faktör “Başörtüsü” ile ilgili 9 ifadeden (5., 13., 28., 29., 36., 41., 43., 48., 60. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (birinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %19,04’ünü açıklamaktadır. İkinci faktör “Dinsel çeşitlilik” ile ilgili 5 ifadeden (32., 38., 39., 40., 54. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (ikinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %12,91’ini açıklamaktadır. Üçüncü faktör ise yine “Dinsel çeşitlilik” ile ilgili 4 ifadeden (10., 16., 18., 55. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (üçüncü) faktör ise ilgili tutum değişkenine ait varyansın %10,21’ini açıklamaktadır. Bu 3 faktörün ilgili tutum değişkenine ait varyansı birlikte açıklama oranı ise %42,16’dır. Ölçeğin başörtüsü bölümündeki ifadelere ilişkin faktör yükleri 0,55 ile 0,77 arasında, dinsel çeşitlilik bölümündeki ifadelere ilişkin faktör yükleri ise 0,54 ile 0,70 arasında değişmektedir. Bu değerler tutum ifadelerinin faktörle iyi düzeydeki ilişkisini göstermektedir; ölçeğin her iki bölümü de yüksek düzeyde yapı geçerliğine sahiptir. Ancak ölçeğin geçerliğine ilişkin daha fazla kanıt bulmak için ölçekteki ifadeler üzerinde ifade (madde) analizleri de gerçekleştirilmiştir. 3 faktörde yığılmış olan 18 ifadenin alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı analizleri neticesinde, başörtüsü bölümündeki ifadelerin t değerlerinin 6,64 ile 10,22 arasında, dinsel çeşitlilik bölümündeki ifadelerin t değerlerinin ise 5,54 ile 14,02 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlerin tamamı anlamlıdır (ifadeler yoklanan tutuma sahip olanlar ile olmayanları ayırabilme gücündedir). Geçerliğe ilişkin daha fazla kanıt sağlamak amacıyla 18 ifade için ifade-ölçek korelasyonları (r istatistikleri) da hesaplanmıştır. Başörtüsüne ilişkin birinci bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) 0,42 ile 0,66 arasında, dinsel çeşitliliğe ilişkin ikinci bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) ise 0,11 ile 0,51 arasında değerler aldığı görülmüştür. r değerlerinin tamamı 0,01 güvenlik aralığında anlamlıdır. Ancak “Dinsel çeşitlilik” ile ilgili 18. ifadenin ifade-ölçek korelasyonunun düşük olması ($r=0,11$) nedeniyle, bu ifadenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

18.ifadenin çıkarılmasıyla, “Başörtüsü” ile ilgili 5., 13., 28., 29., 36., 41., 43., 48., 60. ifadeler ile “Dinsel Çeşitlilik” ile ilgili 10., 16., 32., 38., 39., 40., 54., 55. ifadeler (toplam 17 ifade) için tekrar faktör analizi yapılmıştır. Bu ifadelere alınan cevaplarla elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin

(KMO) Katsayısı ve Bartlett's Test ile incelenmiştir. Bu ikinci aşamada KMO Katsayısı 0,860 bulunmuştur. Bu katsayı 1'e oldukça yakın bir değer olduğundan verilerin ve örneklem büyüklüğünün analiz için uygun olduğuna karar verilmiştir. Bartlett's Test değeri ise 2106,876 bulunmuştur. $P < 0,001$ olduğundan, bulunan değer anlamlıdır. Bu bulgular neticesinde, 17 ifadeyle elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu karardan sonra, ölçeğin faktör yapısını ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizinde alt kesme noktası yine 0,45 olarak belirlenmiştir; 0,45'in altında faktör yüküne sahip olan ifadelerin Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'ne alınmamasına karar verilmiştir. Faktör analizi sonucunda yine 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Hiçbir ifade ortaya çıkan faktörlerin dışında kalmamıştır, ancak 2. ve 3. faktörlerde yığılan ifadelerde faktörler arası yer değiştirme gerçekleştiği gözlenmiştir. Buna göre, birinci faktör "Başörtüsü" ile ilgili 9 ifadeden (5., 13., 28., 29., 36., 41., 43., 48., 60. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (birinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %21,56'sını açıklamaktadır. İkinci faktör "Dinsel çeşitlilik" ile ilgili 4 ifadeden (10., 16., 40., 55. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (ikinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %13,24'ünü açıklamaktadır. Üçüncü faktör ise yine "Dinsel çeşitlilik" ile ilgili 4 ifadeden (32., 38., 39., 54. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (üçüncü) faktör ise ilgili tutum değişkenine ait varyansın %12,09'unu açıklamaktadır. Bu 3 faktörün ilgili tutum değişkenine ait varyansı birlikte açıklama oranı ise %46,89'dur. Ölçeğin başörtüsü bölümündeki ifadelerle ilişkin faktör yükleri 0,54 ile 0,77 arasında, dinsel çeşitlilik bölümündeki ifadelerle ilişkin faktör yükleri ise 0,50 ile 0,77 arasında değişmektedir. Bu değerler tutum ifadelerinin faktörle yüksek düzeydeki ilişkisini göstermektedir; ölçeğin her iki bölümü de yüksek düzeyde yapı geçerliğine sahiptir. Ancak bunu desteklemek için ölçekteki ifadeler üzerinde ifade (madde) analizleri de gerçekleştirilmiştir. İfadelerin alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı analizleri neticesinde, başörtüsü bölümündeki ifadelerin t değerlerinin 6,01 ile 9,97 arasında, dinsel çeşitlilik bölümündeki ifadelerin t değerlerinin ise 9,26 ile 14,88 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlerin tamamı anlamlıdır. Bir başka deyişle, bölümlerdeki ifadeler yoklanan tutuma sahip olanlar ile olmayanları ayırabilme gücündedir. Geçerliğe ilişkin daha fazla kanıt sağlamak amacıyla 17 ifade için ifade-

bölüm korelasyonları (r istatistikleri) da hesaplanmıştır. Başörtüsüne ilişkin birinci bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) 0,42 ile 0,66 arasında, dinsel çeşitliliğe ilişkin ikinci bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) ise 0,42 ile 0,52 arasında değerler aldığı görülmüştür. r değerlerinin tamamı, pozitif değerler olduğu ve makul kabul edilen 0,30 düzeyinin üzerinde bulunduğu için anlamlıdır. Bu değerler ölçeğin yeterli düzeyde geçerliğe sahip olduğunun bir başka göstergesidir. Geçerliğe ilişkin bu son analizler neticesinde hiçbir ifadenin ölçekten çıkarılmasına gerek görülmemiş ve Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'nin 17 ifadeden oluşmasına karar verilmiştir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'ni oluşturan 17 ifade “Başörtüsü” ve “Dinsel Çeşitlilik” ile ilgilidir. İfadeler faktörlerde bu konularda yığılmışlardır. Bu nedenle ölçek, alt problemlerin testinde kolaylıkla kullanılmak amacıyla iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm “Başörtüsü” ile ilgili tutumları ölçmek için kullanılan 9 ifadeden (5., 13., 28., 29., 36., 41., 43., 48., 60. ifadelerden) oluşturulmuştur. Bu ifadeler tamamı birinci faktörde yığılmış olan ifadelerdir. İkinci ve üçüncü faktörde eşit sayıda yığılmış olan “Dinsel Çeşitlilik” ile ilgili 8 ifade ise (10., 16., 32., 38., 39., 40., 54., 55. ifadeler) ikinci bölümü oluşturmak için kullanılmıştır. “Başörtüsü” ile ilgili bölümdeki olumlu ifade sayısı 4, olumsuz ifade sayısı 5'tir. “Dinsel Çeşitlilik” ile ilgili bölümdeki olumlu ifade sayısı 3, olumsuz ifade sayısı 5'tir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'nin güvenilirliğine ilişkin bilgi sağlamak amacıyla, hem tüm ölçek için hem de ölçeklerdeki her bir bölüm için $C_r \alpha$ (Cronbach alpha) güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı 0,74; “Başörtüsü” ile ilgili birinci bölümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı 0,80; “Dinsel çeşitlilik” ile ilgili ikinci bölümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı ise 0,78 bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu, ilgili tutumu ölçerken düşük hata payıyla ölçtüğünü göstermektedir.

17 ifadeden oluşan Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'nin geçerliğine ve güvenilirliğine ilişkin istatistikler Ek 6'da sunulmuştur.

7.2. Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ) İçin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki "Kürtçe" ile ilgili 10 ifadenin (4., 19., 20., 26., 27., 34., 44., 49., 50., 51.) ve "Etnik-Dil Çeşitliliği" ile ilgili 10 ifadenin (1., 8., 15., 21., 23., 30., 31., 33., 46., 58.) Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'ni oluşturması planlanmıştır. Bu ifadelere deneme uygulamasında alınan cevaplarla elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett's Test ile incelenmiştir. KMO Katsayısı 0,954 bulunmuştur. Bu katsayı 1'e oldukça yakın bir değer olduğundan verilerin ve örneklem büyüklüğünün analiz için uygun olduğuna karar verilmiştir. Bartlett's Test değeri ise 4795,802 bulunmuştur. $P < 0,001$ olduğundan, bulunan değer anlamlıdır. Bu bulgular neticesinde, 20 ifadeyle elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu karardan sonra, polis adaylarının Kürtçeye ve etnik-dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılacak olan ifadelerin kaç faktörde ve hangi faktörler altında toplandığını ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizinde alt kesme noktası 0,45 olarak belirlenmiştir; 0,45'in altında faktör yüküne sahip olan ifadelerin Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'ne alınmamasına karar verilmiştir. Faktör analizi sonucunda, "Etnik-dinsel çeşitlilik" ile ilgili 58. ifadenin, alt kesme noktası olarak belirlenen 0,45 değerinin altında değere sahip olduğundan hiçbir faktöre girmediği görülmüştür. Kürtçe ile ilgili ifadelerin yığıldığı faktöre yüklenmiş olan 30. ve 31. ifadeler ile, tek başına farklı bir faktöre yüklenmiş olan 23.ifadenin ve hiçbir faktöre girememiş olan 58.ifadenin çıkarılmasının ardından ikinci kez faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz öncesinde KMO Katsayısı 0,953, Bartlett's Test değeri ise 4275,220 bulunmuştur. $P < 0,001$ olduğundan, bulunan değer anlamlıdır. 16 ifadenin dâhil edildiği bu analizde 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Birinci faktör "Kürtçe" ile ilgili 10 ifadenin tamamından (4., 19., 20., 26., 27., 34., 44., 49., 50., 51.

ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (birinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %33,51'ini açıklamaktadır. İkinci faktör “Etnik-dilsel çeşitlilik” ile ilgili 6 ifadeden (1., 8., 15., 21., 33., 46. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (ikinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %21,92'sini açıklamaktadır. Bu 2 faktörün ilgili tutum değişkenine ait varyansı birlikte açıklama oranı ise %55,43'tür. Ölçeğin Kürtçe bölümündeki ifadelere ilişkin faktör yükleri 0,60 ile 0,78 arasında, etnik-dilsel çeşitlilik bölümündeki ifadelere ilişkin faktör yükleri ise 0,50 ile 0,69 arasında değişmektedir. Bu değerler tutum ifadelerinin faktörle iyi düzeydeki ilişkisini göstermektedir; ölçeğin her iki bölümü de yüksek düzeyde yapı geçerliğine sahiptir. Ancak bunu desteklemek için ölçekteki ifadeler üzerinde ifade analizleri de gerçekleştirilmiştir. İfadelerin alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı analizleri neticesinde, Kürtçe bölümündeki ifadelerin t değerlerinin 15,99 ile 29,22 arasında, etnik-dilsel çeşitlilik bölümündeki ifadelerin t değerlerinin ise 9,99 ile 18,29 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlerin tamamı anlamlıdır. Bir başka deyişle, bölümlerdeki ifadeler yoklanan tutuma sahip olanlar ile olmayanları ayırabilme gücündedir. Geçerliğe ilişkin daha fazla kanıt sağlamak amacıyla 16 ifade için ifade-bölüm korelasyonları (r istatistikleri) hesaplanmıştır. Kürtçeye ilişkin bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) 0,62 ile 0,77 arasında, etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) ise 0,44 ile 0,64 arasında değerler aldığı görülmüştür. r değerlerinin tamamı, pozitif değerler olduğu ve makul kabul edilen 0,30 düzeyinin üzerinde bulunduğu için anlamlıdır. Bu değerler ölçeğin yeterli düzeyde geçerliğe sahip olduğunun bir başka göstergesidir. Geçerliğe ilişkin bu analizler neticesinde hiçbir ifadenin ölçekten çıkarılmasına gerek görülmemiş ve Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin 16 ifadeden oluşmasına karar verilmiştir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'ni oluşturan 16 ifade “Kürtçe” ve “Etnik-dilsel çeşitlilik” ile ilgilidir. İfadeler faktörlerde bu konularda yığılmışlardır. Bu nedenle ölçek, alt problemlerin testinde kolaylıkla kullanılmak amacıyla iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm “Kürtçe” ile ilgili tutumları ölçmek için kullanılan 10 ifadeden (4., 19., 20., 26., 27., 34., 44., 49., 50., 51. ifadelerden) oluşturulmuştur. Bu ifadeler tamamı birinci faktörde yığılmış olan ifadelerdir. İkinci faktörde yığılmış olan “Etnik-dilsel çeşitlilik” ile ilgili 6 ifade

(1., 8., 15., 21., 33., 46. ifadeler) ise ikinci bölümü oluşturmak için kullanılmıştır. “Kürtçe” ile ilgili birinci bölümdeki olumlu ifade sayısı 5, olumsuz ifade sayısı 5’tir. “Etnik-dilsel çeşitlilik” ile ilgili ikinci bölümdeki olumlu ifade sayısı 5, olumsuz ifade sayısı 1’dir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin güvenilirliğine ilişkin bilgi sağlamak amacıyla, hem tüm ölçek için hem de ölçeklerdeki her bir bölüm için $C_r \alpha$ (Cronbach alpha) güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı 0,92; “Kürtçe” ile ilgili birinci bölümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı 0,92; “Etnik-dilsel çeşitlilik” ile ilgili ikinci bölümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı ise 0,79 bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin çok yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu, ilgili tutumu ölçerken çok düşük hata payıyla ölçtüğünü göstermektedir.

16 ifadeden oluşan Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin geçerliğine ve güvenilirliğine ilişkin istatistikler Ek 7’de sunulmuştur.

7.3. Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ) İçin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Denemelik Tutum Ölçeği’ndeki “Cemevi” ile ilgili 10 ifadenin (6., 7., 11., 12., 14., 35., 42., 45., 47., 53.) ve “Mezhep Çeşitliliği” ile ilgili 10 ifadenin (3., 9., 17., 22., 24., 25., 37., 56., 57., 59.) Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’ni oluşturması planlanmıştır. Bu ifadelere deneme uygulamasında alınan cevaplarla elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) Katsayısı ve Bartlett’s Test ile incelenmiştir. KMO Katsayısı 0,905 bulunmuştur. Bu katsayı 1’e oldukça yakın bir değer olduğundan verilerin ve örneklem büyüklüğünün analiz için uygun olduğuna karar verilmiştir. Bartlett’s Test değeri ise 3095,509 bulunmuştur. $P < 0,001$ olduğundan, bulunan değer anlamlıdır. Bu bulgular neticesinde, 20 ifadeyle elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu karardan sonra, polis adaylarının cemevine ve mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılacak olan ifadelerin

kaç faktörde ve hangi faktörler altında toplandığını ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizinde alt kesme noktası 0,45 olarak belirlenmiştir; 0,45'in altında faktör yüküne sahip olan ifadelerin Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'ne alınmamasına karar verilmiştir. Faktör analizi sonucunda, ölçekteki ifadelerin dört boyutta toplandığı görülmüştür. Cemevi ile ilgili ifadelerin yığıldığı faktöre yüklenmiş olan 9. ifadenin, tek başına farklı (dördüncü) bir faktöre yüklenmiş olan 6. ifadenin, ikinci ve üçüncü faktörlerde en düşük yük değerine sahip olan 14. ve 25. ifadelerin çıkarılmasının ardından ikinci kez faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz öncesinde KMO Katsayısı 0,901, Bartlett's Test değeri ise 2524,885 bulunmuştur. $P < 0,001$ olduğundan, bulunan değer anlamlıdır. 16 ifadenin dâhil edildiği bu analizde 3 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Birinci faktör "Cemevi" ile ilgili 8 ifadeden (7., 11., 12., 35., 42., 45., 47., 53. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (birinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %21,83'ünü açıklamaktadır. İkinci faktör "Mezhep çeşitliliği" ile ilgili 5 ifadeden (3., 22., 37., 57., 59. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (ikinci) faktör ilgili tutum değişkenine ait varyansın %14,62'sini açıklamaktadır. Üçüncü faktör ise yine "Mezhep çeşitliliği" ile ilgili 3 ifadeden (17., 24., 56. ifadelerden) oluşmaktadır. Tek başına bu (üçüncü) faktör ise ilgili tutum değişkenine ait varyansın %13,34'ünü açıklamaktadır. Bu 3 faktörün ilgili tutum değişkenine ait varyansı birlikte açıklama oranı ise %49,78'dir. Ölçeğin cemevi bölümündeki ifadelere ilişkin faktör yükleri 0,46 ile 0,74 arasında, mezhep çeşitliliği bölümündeki ifadelere ilişkin faktör yükleri ise 0,53 ile 0,76 arasında değişmektedir. Bu değerler tutum ifadelerinin faktörle iyi düzeydeki ilişkisini göstermektedir; ölçeğin her iki bölümü de tatmin edici düzeyde yapı geçerliğine sahiptir. Ancak bunu desteklemek için ölçekteki ifadeler üzerinde ifade analizleri de gerçekleştirilmiştir. İfadelerin alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı analizleri neticesinde, cemevi bölümündeki ifadelerin t değerlerinin 10,70 ile 19,10 arasında, mezhep çeşitliliği bölümündeki ifadelerin t değerlerinin ise 9,33 ile 16,02 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerlerin tamamı anlamlıdır. Bir başka deyişle, bölümlerdeki ifadeler yoklanan tutuma sahip olanlar ile olmayanları ayırabilme gücündedir. Geçerliğe ilişkin daha fazla kanıt sağlamak amacıyla 16 ifade için ifade-bölüm korelasyonları (r istatistikleri) da hesaplanmıştır. Cemevine ilişkin

bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) 0,41 ile 0,67 arasında, mezhep çeşitliliğine ilişkin bölümdeki ifade-bölüm korelasyonlarının (r istatistiklerinin) ise 0,36 ile 0,57 arasında değerler aldığı görülmüştür. Pozitif değerler alan ve makul kabul edilen 0,30 düzeyinin üzerinde bulunan r değerlerinin tamamı anlamlıdır. Bu değerler ölçeğin yeterli düzeyde geçerliğe sahip olduğunun bir başka göstergesidir. Geçerliğe ilişkin analizler neticesinde hiçbir ifadenin ölçekten çıkarılmasına gerek görülmemiş ve Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin 16 ifadeden oluşmasına karar verilmiştir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'ni oluşturan 16 ifade “Cemevi” ve “Mezhep çeşitliliği” ile ilgilidir. İfadeler faktörlerde bu konularda yığılmışlardır. Bu nedenle ölçek, alt problemlerin testinde kolaylıkla kullanılmak amacıyla, iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm “Cemevi” ile ilgili tutumları ölçmek için kullanılan 8 ifadeden (7., 11., 12., 35., 42., 45., 47., 53. ifadelerden) oluşturulmuştur. Bu ifadeler tamamı birinci faktörde yığılmış olan ifadelerdir. İkinci faktörde yığılmış olan “Mezhep çeşitliliği” ile ilgili 5 ifade (3., 22., 37., 57., 59. ifadeler) ile üçüncü faktörde yığılmış olan yine “Mezhep çeşitliliği” ile ilgili 3 ifade (17., 24., 56. ifadeler) ise ikinci bölümü oluşturmak için kullanılmıştır. “Cemevi” ile ilgili birinci bölümdeki olumlu ifade sayısı 5, olumsuz ifade sayısı 3’tür. “Mezhep çeşitliliği” ile ilgili ikinci bölümdeki olumlu ifade sayısı da olumsuz ifade sayısı da 4’tür.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin güvenilirliğine ilişkin bilgi sağlamak amacıyla, hem tüm ölçek için hem de ölçeklerdeki her bir bölüm için $C_r \alpha$ (Cronbach alpha) güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı 0,87; “Cemevi” ile ilgili birinci bölümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı 0,83; “Mezhep çeşitliliği” ile ilgili ikinci bölümüne ilişkin $C_r \alpha$ güvenilirlik katsayısı ise 0,74 bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu, ilgili tutumu ölçerken düşük hata payıyla ölçtüğünü göstermektedir.

16 ifadeden oluşan Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin geçerliğine ve güvenilirliğine ilişkin istatistikler Ek 8’de sunulmuştur.

8. Nihai Tutum Ölçeklerinin Oluşturulması

Geçerlik ve güvenilirlik analizleri neticesinde nihai ölçeklerde yer alması uygun görülen tutum ifadelerinin nihai ölçeklere sistematik şekilde yerleştirilmesiyle nihai tutum ölçekleri oluşturulmuştur.

17 ifadeden oluşan Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ) Ek 3'te sunulmuştur.

16 ifadeden oluşan Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ) Ek 4'te sunulmuştur.

16 ifadeden oluşan Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ) Ek 5'te sunulmuştur.

3.9. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Alt problemlerde ifade edilmiş olan sorulara ilişkin cevaplar üretilmesi sürecinde polis adaylarının nihai ölçeklerde yer alan tutum ifadelerine deneme uygulamasında verdikleri cevaplar esas tutulmuştur.

Araştırmanın 1., 2., 7., 10. ve 11. alt problemlerine Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ) aracılığıyla yanıt aranmıştır. Araştırmanın 3., 4., 8., 12. ve 13. alt problemlerine Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ) aracılığıyla yanıt aranmıştır. Araştırmanın 5., 6., 9., 14. ve 15. alt problemlerine ise Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ) aracılığıyla yanıt aranmıştır.

Polis adaylarının kültürel çeşitlilik simgelerine (başörtüsü, Kürtçe, cemevi) ve kültürel çeşitlilik kategorilerine (dinsel çeşitlilik, etnik-dinsel çeşitlilik, mezhep çeşitliliği) ilişkin tutumlarının yönünü ve derecesini belirlemek amacıyla tutum ölçeklerindeki her bir ifade için frekans ve yüzde ölçümleri yapılmıştır. Bu veriler araştırmanın ilk altı alt problemine (1. - 6. alt problemlerine) yanıt ararken kullanılmıştır.

Polis adaylarının başörtüsüne ilişkin tutumları ile dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları, Kürtçe'ye ilişkin tutumları ile etnik-dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları ve cemevine ilişkin tutumları ile mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumları arasında anlamlı farklar bulunup bulunmadığını tespit etmek için İlişkili (Bağımlı) Örneklem İçin t Testleri (Paired Samples t Test) yapılmıştır. Bu testlerin sonucunda elde edilen veriler araştırmanın 7., 8. ve 9. alt problemlerine yanıt ararken kullanılmıştır.

Polis adaylarının araştırma kapsamındaki her bir kültürel çeşitlilik simgesine ve her bir kültürel çeşitlilik kategorisine ilişkin tutumları çeşitli bağımsız değişkenler açısından da incelenmiş; bu amaçla İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin t Testleri (Independent Samples t Test) ile İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Yönlü Varyans Analizleri (One-way Anova) yapılmıştır. Bu aşamada polis adaylarının tutumlarına etkisi araştırılmış olan bağımsız değişkenler şunlardır: okul türü, sınıf düzeyi, askerlik durumu, yaş, medenî durum, polislik eğitiminden önce yaşanan çevre, en uzun süre yaşam sürülen şehir, nüfusa kayıtlı olunan şehir, meslekte görev yapmak istenilen ilk şehir. Bu testler ve analizlerle elde edilen veriler araştırmanın 10., 11., 12., 13., 14. ve 15. alt problemlerine yanıt ararken kullanılmıştır.

Çalışmanın bir örneklem üzerinde yürütülmüş olması nedeniyle, polis adaylarının demografik bilgilerinde yer alan şehirlere ilişkin veri çözümlerinin Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ölçeğinde yapılması uygun görülmüştür. Bu nedenle polis adaylarının bazı tutumları şehir ölçeğinde değil, coğrafi bölgeler ölçeğinde yorumlanmıştır.

Tutum puanları Ek 12'de sunulan Tutum Puanları Yorumlama Tablosu¹⁶ kullanılarak yorumlanmıştır. Tutum Puanları Yorumlama Tablosu'nda görüldüğü üzere tutum puanları “çok olumlu/çok güçlü”, “olumlu/güçlü”, “belirsiz/netleşmemiş”, “olumsuz/zayıf”, “çok olumsuz/çok zayıf” derecelerinde yorumlanmıştır. Bu derecelendirme ölçeğinde “olumlu/güçlü” derecesinde yer aldıkları tespit edilen tutumlar istendik tutumlar olarak belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle, polis adaylarının kültürel çeşitliliğin araştırma kapsamındaki her bir unsuruna ilişkin tutumlarının “olumlu/güçlü” olması istendik bir durum olarak değerlendirilmektedir. Zira polis “çok olumlu/çok güçlü” derecesindeki tutumlarının

¹⁶ Tutum Puanları Yorumlama Tablosu araştırmaya özgü olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

etkisiyle bazı toplumsal gruplara karşı pozitif ayrımcılık sergileyebilirken; “belirsiz/netleşmemiş”, “olumsuz/zayıf” ya da “çok olumsuz/çok zayıf” derecelerindeki tutumlarının etkisiyle bazı toplumsal gruplara karşı olumsuz davranışlar sergileyebilir. Her iki durum da polisin toplumsal meşruiyeti için sakıncalar içerir. Bu nedenle, çalışmada, polisin toplumdaki tüm kültürel çeşitlilik simgelerine ve tüm kültürel çeşitlilik kategorilerine karşı “olumlu/güçlü” derecesine karşılık gelen tutumlar ile donanık olması “istendik bir ölçüt” kabul edilmiştir.

Veri çözümlenmelerinde IBM SPSS Statistics v.20 paket programı kullanılmış ve tüm analizlerde hata payı .01 alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde örneklem grubuna ilişkin betimsel istatistiklere, alt problemlere ilişkin bulgulara ve bulgulara dayanılarak yapılan yorumlara yer verilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİNE İLİŞKİN BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

Bu alt bölümde, araştırma örneklemine ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

4.1.1. Polis Eğitim Birimlerine Göre Polis Adayı İstatistikleri

Araştırmanın gerçekleştirildiği polis eğitim birimleri ile bu eğitim birimlerinde öğrenimlerine devam ederken araştırmanın örneklemine dâhil olan polis adaylarına ilişkin istatistikler Tablo 4.1.1.1 ve Tablo 4.1.1.2’de verilmiştir.

Tablo 4.1.1.1: Polis Eğitim Birimlerine Göre Polis Adayı İstatistikleri

Polis Eğitim Birimi	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Aksaray Polis Meslek Yüksek Okulu	183	33,3
Kayseri Polis Meslek Yüksek Okulu	188	34,2
Kırşehir Polis Meslek Eğitim Merkezi	102	18,5
Mersin Polis Meslek Eğitim Merkezi	77	14,0
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.1.2: Polis Eğitim Birimi Türüne Göre Polis Adayı İstatistikleri

Polis Eğitim Birimi Türü	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Polis Meslek Yüksek Okulu (PMYO)	371	67,5
Polis Meslek Eğitim Merkezi (POMEM)	179	32,5
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.1.1 ve Tablo 4.1.1.2’de görüldüğü üzere, araştırmanın örneklemini oluşturan 550 polis adayı iki farklı eğitim biriminden gelmektedirler. Araştırma için her eğitim biriminden iki okul seçilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen Polis Meslek Yüksek Okulu öğrencileri örneklemin % 67,5’ini, Polis Meslek Eğitim Merkezi öğrencileri ise örneklemin % 32,5’ini oluşturmaktadır.

4.1.2. PMYO Sınıf Düzeylerine Göre Polis Adayı İstatistikleri

Polis eğitiminin süresi iki yıl olan Polis Meslek Yüksek Okulları’nın 1. ve 2. sınıflarından araştırmanın örneklemine dâhil edilen polis adaylarının dağılımı Tablo 4.1.2.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.2.1: PMYO Sınıf Düzeylerine Göre Polis Adayı İstatistikleri

Sınıf Düzeyi	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
1.Sınıf	184	49,6
2.Sınıf	187	50,4
Toplam	371	100,0

Tablo 4.1.2.1’de görüldüğü üzere, araştırma örnekleminde yer alan 371 polis adayının % 49,6’sı Polis Meslek Yüksek Okulu 1. sınıf öğrencisi, % 50,4’ü ise Polis Meslek Yüksek Okulu 2. sınıf öğrencisidir.

4.1.3. Askerlik Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri

Örneklemede yer alan polis adaylarının askerlik durumlarına göre dağılımları Tablo 4.1.3.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.3.1: Askerlik Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri

Askerlik Durumu	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Askerliğini Yapmamış	472	85,8
Askerliğini Yapmış	78	14,2
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.3.1’de görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının oranı % 85,8 iken, askerliğini yapmış olan polis adaylarının oranı % 14,2’dir.

4.1.4. Okul Türlerine ve Yaş Gruplarına Göre Polis Adayı İstatistikleri

Örneklemede yer alan polis adaylarının okul türlerine ve yaş gruplarına göre dağılımları Tablo 4.1.4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.4.1: Okul Türlerine ve Yaş Gruplarına Göre Polis Adayı İstatistikleri

Yaş Grubu	Okul Türü		Toplam	
	PMYO	POMEM	Frekans (f)	Yüzde (%)
19-20	137	0	137	24,9
21-22	169	2	171	31,1
23-24	61	38	99	18,0
25-26	3	86	89	16,2
27-28	0	46	46	8,4
29-30	1	7	8	1,5
Toplam	371	179	550	100,0

Tablo 4.1.4.1’de görüldüğü üzere, örneklemin % 31,1’i 21-22 yaş grubunda, % 24,9’u ise 19-20 yaş grubundadır. Bu iki yaş grubundaki polis adayı sayısı örneklemin % 56’sını oluşturmaktadır. Yaş grupları büyüdükçe polis adayı sayısı azalmaktadır. İleri yaş gruplarındaki polis adayları, bir yükseköğretim programını tamamladıktan sonra bu eğitim birimlerine gelen POMEM öğrencileridir.

4.1.5. Medenî Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri

Örnekleme yer alan polis adaylarının medenî durumlarına göre dağılımları Tablo 4.1.5.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.5.1: Medenî Durumlarına Göre Polis Adayı İstatistikleri

Medenî Durumu	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evli	22	4,0
Bekâr	526	95,6
Diğer	2	0,4
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.5.1’de görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan polis adaylarının % 95,6’sı bekârdır.

4.1.6. Polislik Eğitime Başlamadan Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Polis Adayı İstatistikleri

Araştırma kapsamındaki polis adaylarının polislik eğitime başlamadan önce yaşadıkları yerleşim birimlerine göre dağılımları Tablo 4.1.6.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.6.1: Polislik Eğitimine Başlamadan Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Polis Adayı İstatistikleri

Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimi	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Şehir	379	68,9
İlçe/Kasaba	106	19,3
Köy	65	11,8
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.6.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının önemli kısmı (% 68,9’u) polislik eğitime başlamadan önce şehir olarak tanımlanan yerleşim birimlerinde yaşamışlardır. Polislik eğitiminden önce polis adaylarının % 19,3’ü yaşıntılarını ilçe/kasabalarda, % 11,8’i ise köylerde sürdürmüş olan kişilerdir.

4.1.7. Polislik Eğitiminden Önce En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri

Örneklemi oluşturan polis adaylarının polislik eğitime başlamadan önce en uzun süre yaşadıkları şehirlerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre dağılımları Tablo 4.1.7.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.7.1: En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri

En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölge	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akdeniz Bölgesi	206	37,5
Doğu Anadolu Bölgesi	7	1,3
Ege Bölgesi	19	3,5
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	11	2,0
İç Anadolu Bölgesi	269	48,9
Karadeniz Bölgesi	21	3,8
Marmara Bölgesi	17	3,1
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.7.1’de görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan polis adaylarının % 48,9’u hayatlarının önemli bölümünü İç Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde, % 37,5’i ise Akdeniz Bölgesi’ndeki şehirlerde geçirmişlerdir. Hayatlarının önemli bölümünü Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde geçirmiş olan polis aday sayısı 7, Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde geçirmiş olan polis aday sayısı ise 11’dir.

4.1.8. Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri

Polis adaylarının nüfusa kayıtlı oldukları şehirlerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre dağılımları Tablo 4.1.8.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.8.1: Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri

Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölge	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akdeniz Bölgesi	175	31,8
Doğu Anadolu Bölgesi	24	4,4
Ege Bölgesi	20	3,6
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	25	4,5
İç Anadolu Bölgesi	262	47,6
Karadeniz Bölgesi	34	6,2
Marmara Bölgesi	10	1,8
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.8.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 47,6’sı İç Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde, % 31,8’i ise Akdeniz Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlıdır. Örneklem grubunda yer alan polis adaylarının nüfusa kayıtlı oldukları şehirlerin en az olduğu bölge Marmara Bölgesi’dir. Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının oranı birbirine çok yakındır.

4.1.9. Meslekte Görev Yapmak İstedikleri Birinci (İlk) Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri

Polis adaylarının polislik eğitimini tamamladıktan sonra birinci tercihleri olarak görev yapmak istedikleri şehirlerin bulunduğu coğrafi bölgelere göre dağılımları Tablo 4.1.9.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1.9.1: Meslekte Görev Yapmak İstedikleri Birinci (İlk) Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölgeye Göre Polis Adayı İstatistikleri

Meslekte Görev Yapmak İstedikleri Birinci (İlk) Şehrin Bulunduğu Coğrafi Bölge	Polis Adayı	
	Frekans (f)	Yüzde (%)
Akdeniz Bölgesi	94	17,1
Doğu Anadolu Bölgesi	30	5,5
Ege Bölgesi	69	12,5
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	33	6,0
İç Anadolu Bölgesi	193	35,1
Karadeniz Bölgesi	39	7,1
Marmara Bölgesi	92	16,7
Toplam	550	100,0

Tablo 4.1.9.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 35,1’i öğrenimlerini tamamladıktan sonra birinci tercihleri olarak İç Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde görev yapmak istemektedirler. Birinci tercihi olarak Akdeniz Bölgesi’ndeki şehirleri tercih eden polis adaylarının oranı % 17,1 iken Marmara Bölgesi’ndeki şehirleri tercih eden polis adaylarının oranı % 16,7’dir. Sırasıyla Doğu Anadolu Bölgesi, Güney Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi polis adaylarının ilk tercihlerinin yer aldığı şehirlerin bulunduğu coğrafi bölgeler arasında değildir. Doğu Anadolu Bölgesi polis adaylarının görev yapmak istedikleri şehirlerin ilk tercihleri arasında en az yer aldığı coğrafi bölgedir. Bunu Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirler takip etmektedir.

4.2. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ), Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ) ve Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ) aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “*Polis adaylarının ‘Başörtüsü’ne ilişkin tutumları nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Birinci Bölümü’ndeki başörtüsü ile ilgili 9 tutum ifadesine polis adaylarının verdiği tepkiler analiz edilmiştir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Başörtüsü Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler Tablo 4.2.1.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.1.1: BADİÇİTÖ’nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler

n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan \bar{X}	S
550	9	19	45	39,64	4,74

Tablo 4.2.1.1’de görüldüğü üzere, 9 tutum ifadesinden oluşan bu bölümden alınabilecek en düşük tutum puanı 9, en yüksek tutum puanı 45 iken; alınmış olan en düşük tutum puanı 19, en yüksek tutum puanı 45’tir. 550 polis adayının ortalama tutum puanı 39,64’tür. Bu puan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının “çok olumlu” derecesinin ilk kademelerinde bulunduğunu göstermektedir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri Tablo 4.2.1.2’de verilmiştir.

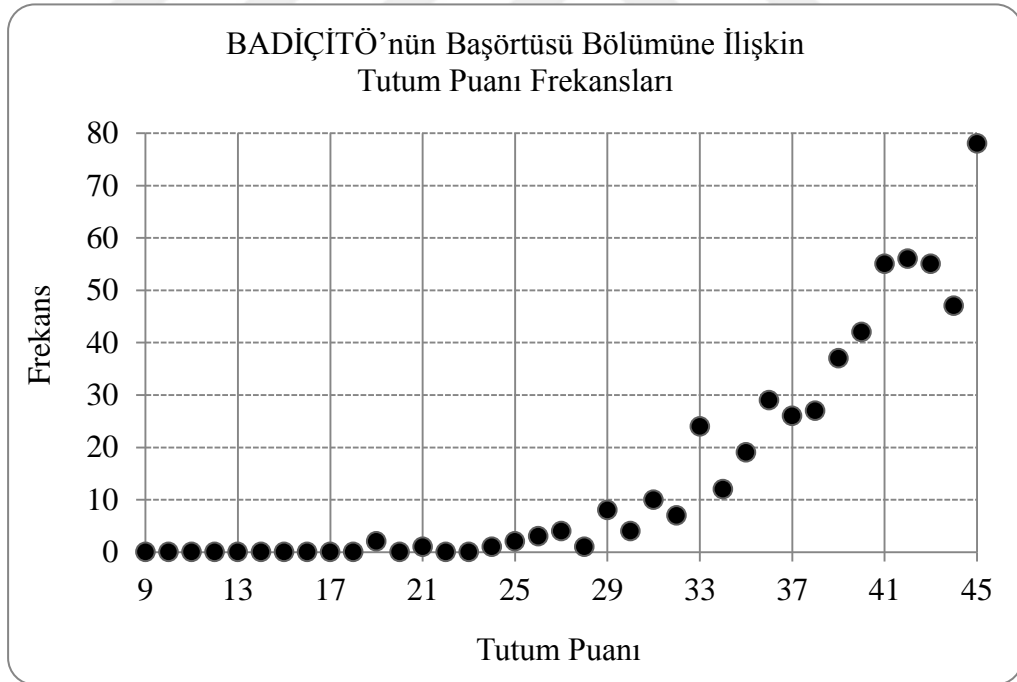
Tablo 4.2.1.2: BADIÇİTÖ'nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri

Tutum Puanı	Tutum Puanı Frekansı	Tutum Puanı Frekansları Toplamı	%	Tutum Derecesi
45	78	370	67	ÇOK OLUMLU
44	47			
43	55			
42	56			
41	55			
40	42			
39	37			
38	27	154	28	OLUMLU
37	26			
36	29			
35	19			
34	12			
33	24			
32	7			
31	10			
30	4	23	4	NET DEĞİL
29	8			
28	1			
27	4			
26	3			
25	2			
24	1			
23	0	3	1	OLUMSUZ
22	0			
21	1			
20	0			
19	2			
18	0			
17	0			
16	0			
15	0	0	0	ÇOK OLUMSUZ
14	0			
13	0			
12	0			
11	0			
10	0			
9	0			

Tablo 4.2.1.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 67’sinin başörtüsüne ilişkin tutumları “çok olumlu” derecesinde iken, % 28’inin başörtüsüne ilişkin tutumları “olumlu” derecesindedir. Bir başka ifadeyle, polis adaylarının % 95’i başörtüsüne konusunda olumlu tutumlara sahiptir. Başörtüsüne ilişkin tutumları “çok olumsuz” derecesinde bulunan polis adayı yoktur. Ancak örneklem içindeki oranı % 1’e karşılık gelen sadece 3 polis adayının başörtüsüne ilişkin tutumu “olumsuz” derecesindedir. Polis adaylarının % 4’ü ise başörtüsü konusunda net bir tutuma sahip değildir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları Şekil 4.2.1.1’de, Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri ise Şekil 4.2.1.2’de verilmiştir.

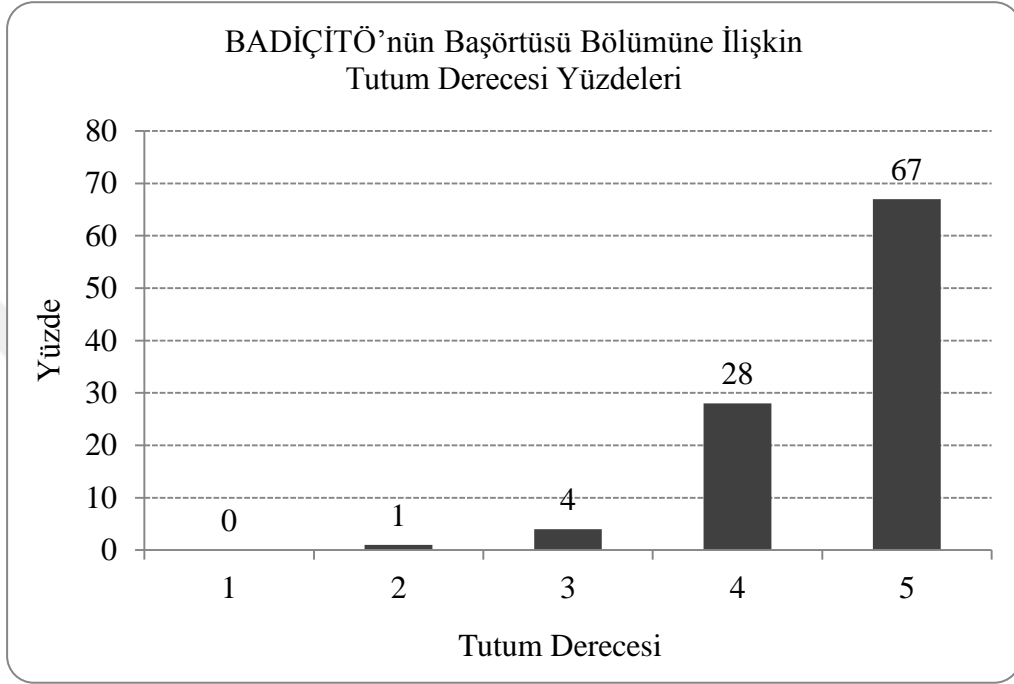
Şekil 4.2.1.1: BADİÇİTÖ’nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları

Şekil 4.2.1.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının BADİÇİTÖ’nün başörtüsü bölümüne ilişkin tutum puanları ağırlıklı olarak tutumun “çok olumlu” derecesine karşılık gelen 39-45 puan aralığında ve tutumun “olumlu” derecesine karşılık gelen

31-38 puan aralığında yığılmıştır. Tutum puanları bu aralıklarda yığılan polis adayları örneklemin % 95'ini oluşturmaktadır.

Şekil 4.2.1.2: BADIÇİTÖ'nün Başörtüsü Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri

Şekil 4.2.1.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 67'si olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini “Kesinlikle Aynı Fikirdeyim (5)” derecesine, % 28'i ise “Katılıyorum (4)” derecesine karşılık gelen tepkilerle onaylamışlardır. Tutum ifadelerine “Asla Kabul Etmeyorum (1)” derecesine karşılık gelen tepkileri veren polis adayı bulunmamaktadır. Polis adaylarının % 4'ü ise bu ifadelere “Düşüncem Net Değil (3)” derecesine karşılık gelen tepkileri vermişlerdir.

Yukarıdaki tablolarda ve şekillerde verilen bulgulardan hareketle, polis adaylarının başörtüsü konusunda “çok güçlü” tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Buna göre polis adaylarının başörtüsüne ilişkin tutumları konusunda şu yorumlar yapılabilir:

- Polis adayları başörtüsünü kendi kültürel kimliklerinin çok önemli bir simgesi olarak kabul etmektedirler.

- b. Polis adayları başörtüsü kullanımını anayasal bir özgürlük meselesi olarak değerlendirmektedirler.
- c. Polis adayları toplumun başörtüsüne verdiği değeri içselleştirmişlerdir.
- d. Başörtüsü yasakları polis adayları tarafından onaylanmamaktadır.

4.2.1.1. Başörtüsü İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'nin "Başörtüsü" bölümündeki 9 tutum ifadesinin (1. - 9. tutum ifadelerinin) her birine ilişkin bulgular Tablo 4.2.1.1.1 - Tablo 4.2.1.1.9 aralığındaki tablolarda verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, polis adaylarının 4 olumlu ifadenin 3'üne "çok olumlu" derecesinde, 1'ine "olumlu" derecesinde tepkiler verdikleri; 5 olumsuz ifadenin ise 4'üne "çok olumsuz" derecesinde, 1'ine "olumsuz" derecesinde tepkiler verdikleri görülecektir. Buna göre polis adayları olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini onaylamışlardır.

Tablo 4.2.1.1.1: Başörtüsü Baskısı Karşısında Tepkide Bulunmaya İsteklilik

BADİÇİTÖ - 1.İfade: <i>Herhangi bir kişi baskılar nedeniyle başörtüsünü çıkarmak zorunda kalsaydı, baskıyı yapanlara karşı tepki gösterirdim.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	362	65,8
Katılıyorum	157	28,5
Düşüncem Net Değil	22	4,0
Katılmıyorum	5	0,9
Asla Kabul Etmeyorum	4	0,7
Toplam	550	100,0
\bar{X}	4,58	
S	0,68	
Tutum Derecesi	Çok Olumlu	

Tablo 4.2.1.1.1'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 94,3'ü başörtüsünü çıkarma baskısına maruz kalan kişilere destek olacağını ve bu baskıyı yapanlara tepki

göstereceğini ifade etmiştir. Böyle bir tepkiyi göstermeyeceğini ifade eden polis adaylarının oranı % 1,6 iken, bu konuda net bir düşüncesi bulunmadığını belirten 22 polis adayı örneklemin % 4'ünü oluşturmaktadır.

Polis adaylarının “Başörtüsü Baskısı Karşısında Tepkide Bulunmaya İsteklilik” konusundaki tutum puanları ortalaması 4,58’dir. Bu puan polis adaylarının başörtüsü baskısı karşısında tepkide bulunmaya isteklilik konusundaki tutumlarının “çok olumlu” derecede bulunduğunu göstermektedir. Buna göre, polis adaylarının “Başörtüsü Baskısı Karşısında Tepkide Bulunmaya İsteklilik” konusundaki tutumları “çok güçlü”dür.

Tablo 4.2.1.1.2: Başörtüsü Yasakları Karşısında Rıza Göstermeye İsteklilik

BADİÇİTÖ - 2.İfade: Başörtüsünü yasaklayan uygulamalar olsaydı, başörtüsü kullanan arkadaşlarımla bu yasaklara uymasını tavsiye ederdim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	8	1,5
Katılıyorum	42	7,6
Düşüncem Net Değil	71	12,9
Katılmıyorum	128	23,3
Asla Kabul Etmeyorum	301	54,7
Toplam	550	100,0
\bar{X}	1,78	
S	1,03	
Tutum Derecesi	Çok Olumsuz	

Tablo 4.2.1.1.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 78’i başörtüsü yasakları karşısında uzlaşmacı tavır sergilemekten yana olmayacağını ve başörtüsü kullanan kişileri gerektiğinde yasaklar karşısında rıza göstermeye teşvik etmeyeceğini ifade etmiştir. Başörtüsü yasakları karşısında uzlaşmacı tavır sergilenmesi gerektiğini düşünen polis adaylarının oranı ise % 9,1’dir.

Polis adaylarının “Başörtüsü Yasakları Karşısında Rıza Göstermeye İsteklilik” konusundaki tutum puanları ortalaması 1,78’dir. Buna göre polis adayları

başörtüsü yasaklarına rıza gösterilmesi konusunda “çok olumsuz” derecesinde tutumlara sahiptir. Polis adaylarının “Başörtüsü Yasakları Karşısında Rıza Göstermeye İsteklilik” konusundaki tutumları “çok güçlü” derecede olumsuzdur. Bir başka ifadeyle, polis adayları başörtüsü yasakları karşısında uysallık göstermeyi istememektedir. Yasaklara tepki gösterme konusundaki tutumları “çok güçlü”dür.

Tablo 4.2.1.1.3: Başörtüsü Kullanma Tercihine Saygılılık

BADİÇİTÖ - 3.İfade: Başörtüsü kullanmak inanç özgürlüğünün bir gereğidir. Kimse başörtüsü kullanılmasını engelleme hakkına sahip değildir.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	412	74,9
Katılıyorum	109	19,8
Düşüncem Net Değil	20	3,6
Katılmıyorum	5	0,9
Asla Kabul Etmeyorum	4	0,7
Toplam	550	100,0
\bar{X}	4,67	
S	0,66	
Tutum Derecesi	Çok Olumlu	

Tablo 4.2.1.1.3'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 94,7'si kimsenin bir başkasının başörtüsü kullanmasını engelleme hakkına sahip olmadığını ifade etmiştir. Örneklem % 3,6'sını oluşturan 20 polis adayı bu konuda net bir düşünceye sahip olmadığını ifade etmiştir. Polis adaylarının % 1,6'sı ise bu ifadeye olumsuz tepki vermiştir.

Polis adaylarının “Başörtüsü Kullanma Tercihine Saygılılık” konusundaki tutum puanları ortalaması 4,67'dir. Polis adaylarının bu konudaki tutumları “çok olumlu” derecesindedir. Polis adayları “Başörtüsü Kullanma Tercihine Saygılılık” konusunda “çok güçlü” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.1.1.4: Başörtüsüne Saygı Oluşturmaya Yönelik Faaliyetlere Kapalılık

BADİÇİTÖ - 4.İfade: Başörtüsünü çok gerekli görmediğim için, başörtüsü kullanımına toplumda saygı oluşturmak için herhangi bir şey yapmam.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	4	0,7
Katılıyorum	21	3,8
Düşüncem Net Değil	51	9,3
Katılmıyorum	173	31,5
Asla Kabul Etmiyorum	301	54,7
Toplam	550	100,0
\bar{X}	1,64	
S	0,86	
Tutum Derecesi	Çok Olumsuz	

Tablo 4.2.1.1.4'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 86,2'si toplumun başörtüsüne saygı göstermesini sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmaya karşı tepkili değildir. Polis adaylarının % 9,3'ü bu konuda net bir tutuma sahip olmadığını beyan etmiştir. Polis adaylarının % 4,5'i ise bu konuda olumsuz tutum içindedir; başörtüsüne toplumda saygı oluşturmak için herhangi bir faaliyette bulunmayacağını belirtmiştir.

Polis adaylarının bu ifadeye ilişkin tutum puanları ortalaması 1,64'tür. Buna göre, polis adayları "Başörtüsüne Saygı Oluşturmaya Yönelik Faaliyetlere Kapalılık" konusuna karşı "çok olumsuz" yaklaşım göstermektedir. Bir başka ifadeyle polis adayları toplumun başörtüsüne saygı göstermesini sağlamak amacıyla herhangi bir faaliyette bulunmaya "çok güçlü" derecesinde açıktır. Polis adayları başörtüsüne saygı oluşturmaya yönelik faaliyetler konusunda "çok güçlü" tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.1.1.5: Başörtüsü Sorununa Karşı Kapalılık

BADİÇİTÖ - 5.İfade: Başörtüsü ile ilgili tartışmalar, konuşmalar vb. bende merak uyandırmaz.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	24	4,4
Katılıyorum	55	10,0
Düşüncem Net Değil	66	12,0
Katılmıyorum	221	40,2
Asla Kabul Etmiyorum	184	33,5
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	2,12
	S	1,11
Tutum Derecesi		Olumsuz

Tablo 4.2.1.1.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 40,2'si başörtüsü konusundaki tartışmalara, konuşmalara vb. karşı ilgili olduğunu, % 33,5'i ise bu konuya karşı üst düzeyde ilgili olduğunu ifade etmiştir. Bu konuya ilgi göstermeyen polis adaylarının oranı ise % 14,4'tür.

Polis adaylarının "Başörtüsü Sorununa Karşı Kapalılık" konusundaki tutum puanları ortalaması 2,12'dir. Buna göre polis adayları başörtüsü sorununa ilişkin tartışmalara, konuşmalara vb. kapalılık konusunda "olumsuz" tutumlara sahiptir. Bir başka ifadeyle polis adayları başörtüsü sorunuyla ilgili tartışmalara, konuşmalara vb. karşı olumlu tutumlara sahiptir. Polis adaylarının başörtüsü sorununa karşı ilgilidir; bu konudaki tutumları "güçlü"dür.

Tablo 4.2.1.1.6: Başörtüsünü Toplumsal Bir Tehdit Olarak Kabul Ediş

BADİÇİTÖ - 6.İfade: Başörtüsünü, başörtüsü kullanmayanların yaşam tarzı için bir tehdit olarak görüyorum.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	5	0,9
Katılıyorum	17	3,1
Düşüncem Net Değil	22	4,0
Katılmıyorum	119	21,6
Asla Kabul Etmiyorum	387	70,4
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	1,43
	S	0,79
Tutum Derecesi		Çok Olumsuz

Tablo 4.2.1.1.6’da görüldüğü üzere, polis adaylarının % 92’si başörtüsünün başörtüsü kullanmayanların yaşam tarzı için bir tehdit olduğu düşüncesini kabul etmemektedir. Başörtüsünü başörtüsü kullanmayanların yaşam tarzı için bir tehdit olarak gören polis adaylarının oranı ise % 4’tür.

Polis adaylarının “Başörtüsünü Toplumsal Bir Tehdit Olarak Kabul Ediş” konusundaki tutum puanları ortalaması 1,43’tür. Bu puana karşılık gelen tutum derecesi “çok olumsuz”dur. Buna göre polis adayları başörtüsünü toplumsal bir soruna yol açabilecek nitelikteki bir kimlik simgesi olarak değerlendirmemektedir. Polis adayları başörtüsünün toplumsal bir tehdit olmadığı konusunda “çok güçlü” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.1.1.7: Başörtüsü Özgürlüğü İle İlgili Etkinliklere Karşı Duyarlılık

BADİÇİTÖ - 7.İfade: Başörtüsü özgürlüğüne dikkat çekmek için gerçekleştirilen etkinliklerde neler olup bittiğini ilgiyle izleyebilirim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	189	34,4
Katılıyorum	253	46,0
Düşüncem Net Değil	77	14,0
Katılmıyorum	24	4,4
Asla Kabul Etmiyorum	7	1,3
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	4,08
	S	0,88
Tutum Derecesi		Olumlu

Tablo 4.2.1.1.7’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 80,4’ü başörtüsü özgürlüğüne ilişkin etkinliklere karşı duyarlıdır. Bu konuda gerçekleştirilen etkinliklere karşı ilgi duymadığını belirten polis adaylarının oranı ise % 5,8’dir.

Polis adaylarının “Başörtüsü Özgürlüğü İle İlgili Etkinliklere Karşı Duyarlılık” konusundaki tutum puanları ortalaması 4,08’dir. Polis adaylarının bu konudaki tutumları “olumlu” derecesindedir. Bu puan ve bu derece polis adaylarının bu konudaki tutumlarının “güçlü” olduğunun kanıtıdır.

Tablo 4.2.1.1.8: Başörtüsünün Aile Çevresinde Kullanımına Karşı Açıklık

BADİCİTÖ - 8.İfade: Ailemden birinin başörtüsü kullanmaya başlaması beni rahatsız etmez.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	458	83,3
Katılıyorum	73	13,3
Düşüncem Net Değil	10	1,8
Katılmıyorum	7	1,3
Asla Kabul Etmiyorum	2	0,4
Toplam	550	100,0
\bar{X}	4,78	
S	0,57	
Tutum Derecesi	Çok Olumlu	

Tablo 4.2.1.1.8’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 96,6’sı ailesinden birinin başörtüsü kullanmaya başlamasından rahatsızlık duymayacağını belirtmiştir. Örneklem içerisindeki oranı % 1,7’ye karşılık gelen dokuz polis adayı ise bu durumu rahatsız edici bulmaktadır.

Polis adaylarının “Başörtüsünün Aile Çevresinde Kullanımına Karşı Açıklık” konusundaki tutumları “çok olumlu” derecesindedir. Nitekim bu konudaki tutum puanları ortalaması 4,78’dir. Polis adayları aile çevrelerinden birilerinin başörtüsü kullanmaya başlamasını rahatsız edici bulmamaktadırlar. Bu konudaki tutumları “çok güçlü”dür.

Tablo 4.2.1.1.9: Kamu Kurumlarında Başörtüsü Kullanımına Karşı Tepkililik

BADİÇİTÖ - 9.İfade: Modern bir ülke olarak dünyada saygı görmek istiyorsak, kamu kurumlarında başörtüsü kullanımı engellenmelidir.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	12	2,2
Katılıyorum	19	3,5
Düşüncem Net Değil	27	4,9
Katılmıyorum	117	21,3
Asla Kabul Etmiyorum	375	68,2
Toplam	550	100,0
\bar{X}	1,50	
S	0,90	
Tutum Derecesi	Çok Olumsuz	

Tablo 4.2.1.1.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının % 68,2’si şiddetle, % 21,3’ü ise uygun bulmadığını ifade ederek, kamu kurumlarında başörtüsü kullanımının engellenmesine karşı çıkmaktadır. Başörtüsünü modernlikle ilişkilendirerek kamu kurumlarında başörtüsünün yasaklanması gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 5,7’dir.

Polis adaylarının “Kamu Kurumlarında Başörtüsü Kullanımına Karşı Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 1,50’dir. Buna göre polis adayları kamu kurumlarında başörtüsü kullanımının engellenmesi gerektiğine ilişkin fikre “çok olumsuz” derecede tepki vermektedir. Polis adayları kamu kurumlarında başörtüsü kullanımının engellenmesine destek vermemektedir. Çünkü başörtüsünün kamu kurumlarında engellenmesi konusundaki tutumları “çok zayıf”tır.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin “Başörtüsü” bölümündeki tutum ifadelerine ilişkin ifade istatistikleri Ek 9’da bir arada sunulmuştur.

4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Polis adaylarının ‘Dinsel Çeşitlilik’e ilişkin tutumları nelerdir?’*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADIÇİTÖ)’nin İkinci Bölümü’ndeki dinsel çeşitlilik ile ilgili 8 tutum ifadesine polis adaylarının verdiği tepkiler analiz edilmiştir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADIÇİTÖ)’nin Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler Tablo 4.2.2.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.2.1: BADIÇİTÖ’nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler

n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan	S
550	8	8,00	40,00	24,77	5,86

Tablo 4.2.2.1’de görüldüğü üzere, alınabilecek en düşük tutum puanının 8, en yüksek tutum puanının ise 40 olduğu bu bölümden alınmış olan en düşük tutum puanı 8, en yüksek tutum puanı 40’tır. 550 polis adayının ortalama tutum puanı 24,77’dir. Bu puan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlarının “net değil” derecesinde bulunduğunu göstermektedir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADIÇİTÖ)’nin Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri Tablo 4.2.2.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2.2.2: BADİCİTÖ'nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri

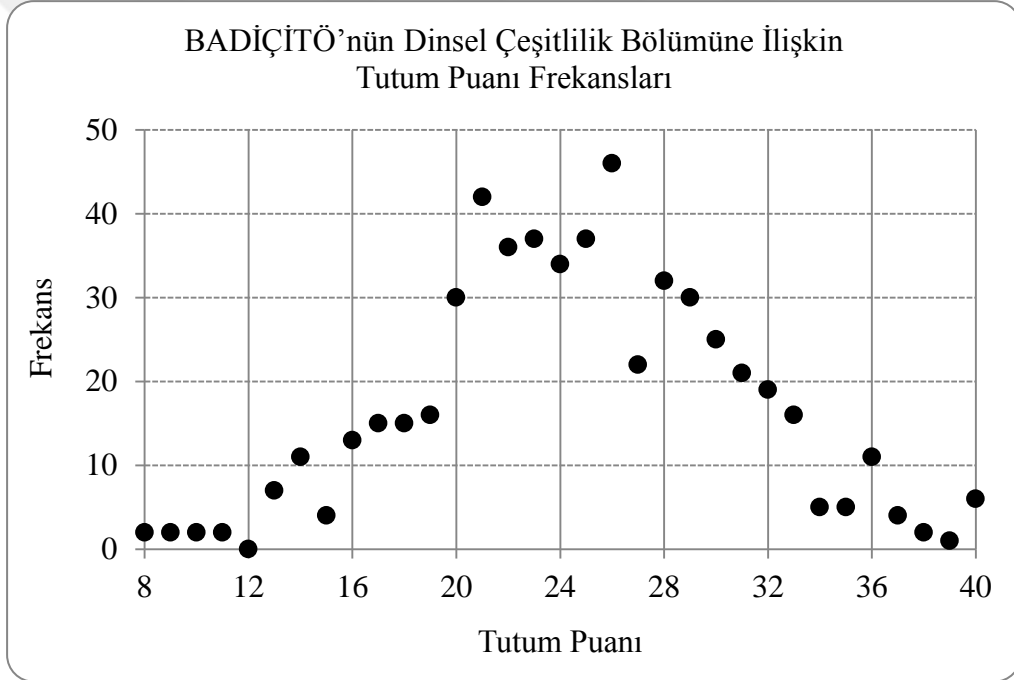
Tutum Puanı	Tutum Puanı Frekansı	Tutum Puanı Frekansları Toplamı	%	Tutum Derecesi
40	6	34	6	ÇOK OLUMLU
39	1			
38	2			
37	4			
36	11			
35	5			
34	5			
33	16	143	26	OLUMLU
32	19			
31	21			
30	25			
29	30			
28	32			
27	22	254	46	NET DEĞİL
26	46			
25	37			
24	34			
23	37			
22	36			
21	42			
20	30	93	17	OLUMSUZ
19	16			
18	15			
17	15			
16	13			
15	4			
14	11	26	5	ÇOK OLUMSUZ
13	7			
12	0			
11	2			
10	2			
9	2			
8	2			

Tablo 4.2.2.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 46'sının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları “net değil” derecesindedir. Polis adaylarının % 26'sı dinsel çeşitlilik karşısında “olumlu” derecesinde tutumlara sahip iken, % 17'si

“olumsuz” derecesinde tutumlara sahiptir. Dinsel çeşitliliğe karşı “çok olumlu” ve “çok olumsuz” derecesinde tutuma sahip olan polis adaylarının oranı sırasıyla % 6 ve % 5’tir.

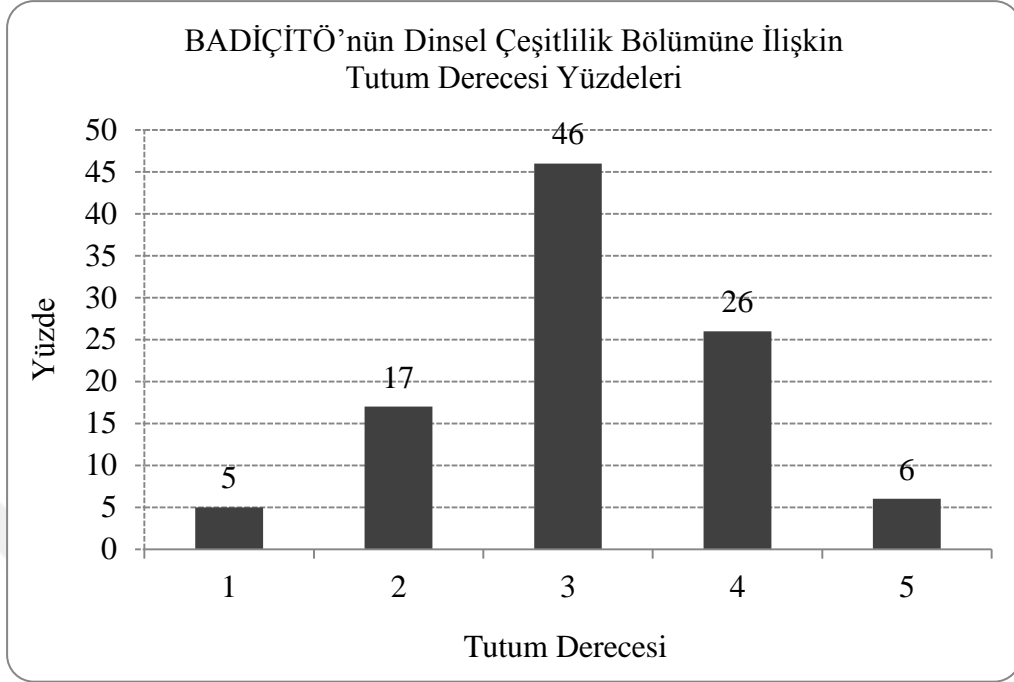
Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları Şekil 4.2.2.1’de, Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri ise Şekil 4.2.2.2’de verilmiştir.

Şekil 4.2.2.1: BADİÇİTÖ’nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları

Şekil 4.2.2.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının BADİÇİTÖ’nün dinsel çeşitlilik bölümüne ilişkin tutum puanları ağırlıklı olarak tutumun “net değil” derecesine karşılık gelen 21-27 puan aralığında yığılmıştır. Tutum puanları bu aralıkta yığılan polis adayları örneklemin % 46’sını oluşturmaktadır. Örneklemin % 26’sını oluşturan bölümünün tutum puanları ise tutumun “olumlu” derecesine karşılık gelen 28-33 puan aralığında yığılmıştır.

Şekil 4.2.2.2: BADIÇİTÖ'nün Dinsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri

Şekil 4.2.2.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 46'sı olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini “Düşüncem Net Değil (3)” derecesine karşılık gelen tepkilerle yanıtlamışlardır. Tutum ifadelerine “Katılıyorum (4)” derecesine karşılık gelen tepkileri veren polis adaylarının oranı % 26 iken; “Katılmıyorum (2)” derecesine karşılık gelen tepkileri veren polis adaylarının oranı % 17'dir.

Yukarıdaki tablolarda ve şekillerde verilen bulgulardan hareketle, polis adaylarının dinsel çeşitlilik konusunda netleşmemiş tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Buna göre polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları konusunda şu yorumlar yapılabilir:

- Polis adayları dinsel çeşitliliğin varlığına karşı olumsuz tutumlara sahip değildir, ancak dinsel çeşitliliğin fazla görünür hale gelmesini sakıncalı bulmaktadırlar.
- Polis adaylarına göre dinsel çeşitlilik kontrol altında bulundurulması gereken bir çeşitlilik unsurudur.

- c. Polis adayları ülkedeki dinsel bütünlüğü dinsel çeşitlilikten daha önemli görmektedirler.

4.2.2.1. Dinsel Çeşitlilik İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'nin "Dinsel Çeşitlilik" bölümündeki 8 tutum ifadesinin (10. - 17. tutum ifadelerinin) her birine ilişkin bulgular Tablo 4.2.2.1.1 - Tablo 4.2.2.1.8 aralığındaki tablolarda verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, polis adaylarının 3 olumlu 5 olumsuz olmak üzere toplam 8 ifadenin tamamına "net değil" derecesinde tepkiler verdikleri görülecektir. Buna göre polis adayları olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerine net/kesin olmayan tutumlara sahip olduklarını gösteren tepkiler vermişlerdir.

Tablo 4.2.2.1.1: Farklı Dinsel Unsurlara Karşı İlgililik

BADİÇİTÖ - 10.İfade: <i>Katıldığım bir etkinlikte farklı dinleri temsil eden simge, işaret ve insanlar görmekten rahatsız olmam.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	88	16,0
Katılıyorum	193	35,1
Düşüncem Net Değil	134	24,4
Katılmıyorum	104	18,9
Asla Kabul Etmeyorum	31	5,6
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,37	
S	1,13	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.2.1.1'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 51,1'i herhangi bir etkinlikte farklı dinleri temsil eden simge, işaret ve insanlar görmekten rahatsızlık duymayacağını ifade etmiştir. Bu durumdan rahatsızlık duyacağını belirten polis adaylarının oranı ise % 18,9'dur. Polis adaylarının önemli bir kısmı (% 24,4'ü) bu konuda net bir düşüncesinin bulunmadığını belirtmiştir.

Polis adaylarının “Farklı Dinsel Unsurlara Karşı İlgililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,37’dir. Bu puan, polis adaylarının bu konudaki tutumlarının “net değil” derecesinde bulunduğunu göstermektedir. Polis adayları farklı dinsel unsurlara karşı ilgillik konusunda “netleşmemiş” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.2.1.2: Farklı Dinlere İnanan Kişilerle Etkileşime Kapalılık

BADİÇİTÖ - 11.İfade: Çocuğumun farklı dinlere mensup çocuklarla yakın arkadaşlık kurmasından rahatsız olurum.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	47	8,5
Katılıyorum	102	18,5
Düşüncem Net Değil	112	20,4
Katılmıyorum	200	36,4
Asla Kabul Etmeyorum	89	16,2
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,67	
S	1,20	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.2.1.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının yarısından fazlası (% 52,6’sı) çocuğumun farklı dinlere mensup çocuklarla yakın arkadaşlık kurmasından rahatsızlık duymayacağını ifade etmiştir. Bu konuda rahatsızlık hissedeceğini ifade etmiş olan polis adaylarının oranı ise % 27’dir. Polis adaylarının % 20,4’ü bu konuda net bir düşünceye sahip olmadığını belirtmiştir.

Polis adaylarının “Farklı Dinlere İnanan Kişilerle Etkileşime Kapalılık” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,67’dir. Buna göre polis adaylarının bu konudaki tutumları “net değil” derecesinin ilk kademelerinde “zayıf”a yakın bir düzeyde yer almaktadır. Polis adaylarının bu konudaki tutumları “netleşmemiş”tir.

Tablo 4.2.2.1.3: Farklı Dinlere Saygı Geliştirme Çabalarına Açıklık

BADİCİTÖ - 12.İfade: *Farklı dinlere saygı oluşturmak amacıyla hazırlanan bir projeye katkı sunması için arkadaşlarımı teşvik ederdim.*

	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	74	13,5
Katılıyorum	192	34,9
Düşüncem Net Değil	126	22,9
Katılmıyorum	120	21,8
Asla Kabul Etmiyorum	38	6,9
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,26	
S	1,15	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.2.1.3'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 48,4'ü farklı dinlere saygı geliştirmeye yönelik çalışmaların desteklenmesi konusunda olumlu düşünmektedir. Bu konuda olumsuz düşünenlerin oranı ise % 28,7'dir.

Polis adaylarının “Farklı Dinlere Saygı Geliştirme Çabalarına Açıklık” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,26'dır. Buna göre polis adaylarının bu konudaki tutumları “net değil” derecesindedir. Bir başka ifadeyle, polis adaylarının “Farklı Dinlere Saygı Geliştirme Çabalarına Açıklık” konusundaki tutumları “netleşmemiş”tir.

Tablo 4.2.2.1.4: Farklı Dinlerin Çalışmalarına Destek Vermeye Gönüllülük

BADİÇİTÖ - 13.İfade: Ülkemizdeki farklı dinlerin kendi inançları gereğince seminerler, çalıştaylar, konferanslar vb. gerçekleştirmesi için elimden bir şey geleceksen hemen yaparım.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	26	4,7
Katılıyorum	87	15,8
Düşüncem Net Değil	205	37,3
Katılmıyorum	168	30,5
Asla Kabul Etmiyorum	64	11,6
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,71	
S	1,02	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.2.1.4'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 37,3'ü farklı dinlerin çalışmalarına kişisel destek verme konusunda kararsızdır. Bu konuda gönüllü olanlar (% 20,5), gönüllü olmayanlardan (% 42,1) yarı oranında daha azdır.

Polis adaylarının farklı dinlerin çalışmalarına kişisel destek verme konusundaki tutum puanları ortalaması 2,71'dir. Polis adaylarının bu konudaki tutumları "net değil" derecesinin ilk kademelerinde "zayıf"a yakın bir düzeydedir. Buna göre, polis adaylarının bu konudaki tutumlarının "netleşmemiş" olduğu söylenebilir.

Tablo 4.2.2.1.5: Dinsel Özgürlüklere Karşı Tepkililik

BADİÇİTÖ - 14.İfade: Ülkedeki çoğunluğun dinine zarar veriyorsa azınlıkların dinsel özgürlükleri kısıtlanmalıdır.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	68	12,4
Katılıyorum	112	20,4
Düşüncem Net Değil	121	22,0
Katılmıyorum	172	31,3
Asla Kabul Etmiyorum	77	14,0
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	2,86
	S	1,25
Tutum Derecesi		Net Değil

Tablo 4.2.2.1.5'te görüldüğü üzere, ülkedeki dinsel özgürlüklerin kısıtlanması konusunda polis adaylarının % 45,3'ü olumsuz düşünürken, % 32,8'i olumlu düşünmektedir. Bu konuda kararsız olan polis adaylarının oranı ise % 22'dir.

“Dinsel Özgürlüklere Karşı Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,86 olan polis adaylarının tutumları “net değil” derecesindedir. Polis adayları bu konuda da “netleşmemiş” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.2.1.6: Dinsel Özgürlüklerin Kısıtlanmasına İsteklilik

BADİÇİTÖ - 15.İfade: <i>Türkiye'de herkesin kendi dinî inancını topluma anlatmaya çalışmasını sakıncalı buluyorum. Ben olsaydım, bu tür çalışmalara izin vermezdim.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	43	7,8
Katılıyorum	86	15,6
Düşüncem Net Değil	116	21,1
Katılmıyorum	238	43,3
Asla Kabul Etmiyorum	67	12,2
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	2,64
	S	1,12
Tutum Derecesi		Net Değil

Tablo 4.2.2.1.6’da görüldüğü üzere, herkesin kendi dinî inancını topluma anlatma çabasını sakıncalı bulan ve bu yöndeki çalışmaların engellenmesi gerektiğini düşünen polis adaylarının oranı % 23,4’tür. Bu tür çalışmalara izin verilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 55,5’tir.

Polis adaylarının “Dinsel Özgürlüklerin Kısıtlanmasına İsteklilik” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,64’tür. Buna göre polis adaylarının bu konudaki tutumları “zayıf”a yakın bir düzeyde “net değil” derecesindedir. Polis adayları dinsel özgürlüklerin kısıtlanmasına karşı “zayıf”a meyilli “netleşmemiş” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.2.1.7: Dinsel Özgürlüklerin Kısıtlanmasına Açıklık

BADİÇİTÖ - 16.İfade: İnsanlara dini inançları konusunda gereğinden fazla özgürlük verilirse ülkede iç karışıklıklar yaşanır.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	86	15,6
Katılıyorum	143	26,0
Düşüncem Net Değil	100	18,2
Katılmıyorum	156	28,4
Asla Kabul Etmiyorum	65	11,8
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	3,05
	S	1,28
Tutum Derecesi		Net Değil

Tablo 4.2.2.1.7’de görüldüğü üzere, insanlara dinî inançları konusunda gereğinden fazla özgürlük verilmesi halinde ülkede iç karışıklıkların yaşanacağını düşünen polis adayları (% 41,6) ile böyle düşünmeyen polis adaylarının sayısı (% 40,2) birbirine çok yakındır. Bu konuda düşüncesi net olmayan polis adaylarının oranı ise % 18,2’dir.

“Dinsel Özgürlüklerin Kısıtlanmasına Açıklık” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,05 olan polis adaylarının tutumları “net değil” derecesindedir. Polis adaylarının bu ifadede belirtilen durum karşısında geliştirdiği tutumlar da “netleşmemiş”tir.

Tablo 4.2.2.1.8: Dinsel Propagandaya Karşı Tepkililik

BADİÇİTÖ - 17.İfade: Ülkedeki diğer dinlerin propagandasını yapan yayınları milli bütünlük için tehlikeli bulurum.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	108	19,6
Katılıyorum	164	29,8
Düşüncem Net Değil	131	23,8
Katılmıyorum	114	20,7
Asla Kabul Etmiyorum	33	6,0
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	3,36
	S	1,18
Tutum Derecesi		Net Değil

Tablo 4.2.2.1.8’de görüldüğü üzere, polis adaylarının yarısına yakını (% 49,4) diğer dinlerin propagandasını yapan yayınları milli bütünlük için tehlikeli bulmaktadır. Böyle düşünmeyen polis adaylarının oranı ise % 26,7’dir. Polis adaylarının % 23,8’inin ise net bir fikri bulunmamaktadır.

Ülkedeki “Dinsel Propagandaya Karşı Tepkililik” konusunda polis adaylarının tutum puanları ortalaması 3,36’dır. Bu oran polis adaylarının bu konudaki tutumlarının “net değil” derecesinin üst kademelerinde “güçlü”ye yakın düzeyde olduğunu göstermektedir. Ancak yine de bu tutum puanı polis adaylarının tutumlarının “netleşmemiş” olduğuna işaret etmektedir.

Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin “Dinsel Çeşitlilik” bölümündeki tutum ifadelerine ilişkin ifade istatistikleri Ek 9’da bir arada sunulmuştur.

4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Polis adaylarının ‘Kürtçe’ye ilişkin tutumları nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin Birinci

Bölümü'ndeki Kürtçe ile ilgili 10 tutum ifadesine polis adaylarının verdiği tepkiler analiz edilmiştir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin Kürtçe Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler Tablo 4.2.3.1'de verilmiştir.

Tablo 4.2.3.1: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler

n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan	S
550	10	10,00	50,00	26,26	9,37

Tablo 4.2.3.1'de görüldüğü üzere, 10 tutum ifadesinden oluşan bu bölümden alınabilecek en düşük tutum puanı 10, en yüksek tutum puanı 50 iken; alınmış olan en düşük tutum puanı 10, en yüksek tutum puanı 50'dir. 550 polis adayının ortalama tutum puanı 26,26'dır. Bu puan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının "net değil" derecesinin en alt kademesinde, "olumsuz" derecesine çok yakın bir kademe bulunduğunu göstermektedir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri Tablo 4.2.3.2'de verilmiştir.

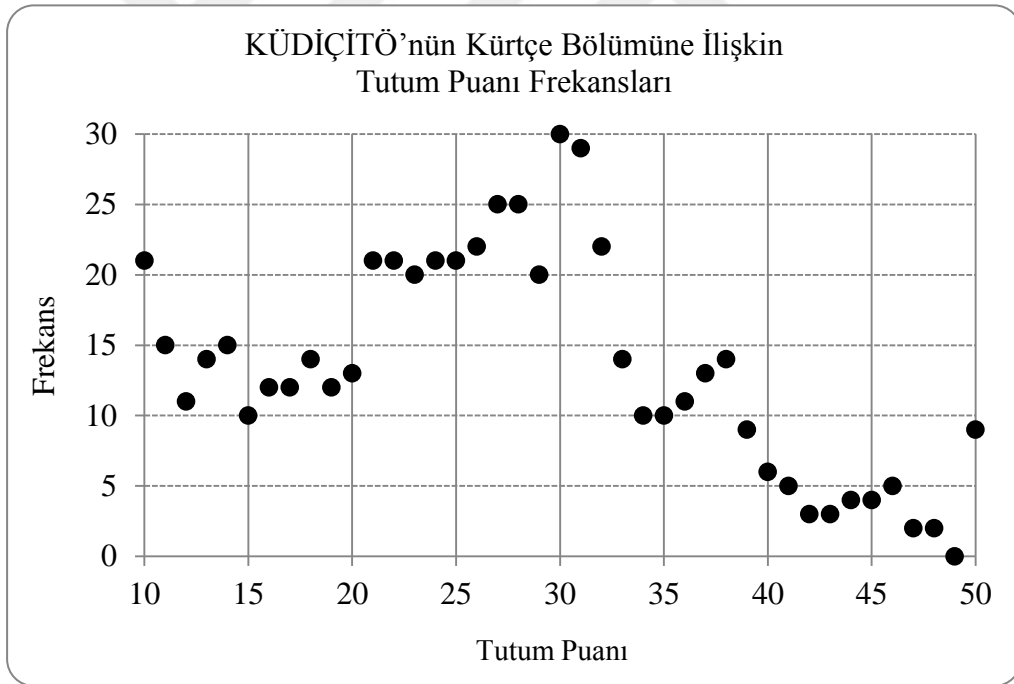
Tablo 4.2.3.2: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri

Tutum Puanı	Tutum Puanı Frekansı	Tutum Puanı Frekansları Toplamı	%	Tutum Derecesi
50	9	29	5	ÇOK OLUMLU
49	0			
48	2			
47	2			
46	5			
45	4			
44	4			
43	3			
42	3	71	13	OLUMLU
41	5			
40	6			
39	9			
38	14			
37	13			
36	11			
35	10			
34	10	197	36	NET DEĞİL
33	14			
32	22			
31	29			
30	30			
29	20			
28	25			
27	25			
26	22			
25	21			
24	21			
23	20			
22	21			
21	21			
20	13			
19	12			
18	14			
17	12	110	20	ÇOK OLUMSUZ
16	12			
15	10			
14	15			
13	14			
12	11			
11	15			
10	21			

Tablo 4.2.3.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 26’sının Kürtçeye ilişkin tutumları “olumsuz” derecesinde, % 20’sinin Kürtçeye ilişkin tutumları ise “çok olumsuz” derecesindedir. Kürtçeye ilişkin tutumları “olumlu” derecesinde olan polis adaylarının oranı % 13, Kürtçeye ilişkin tutumları “çok olumlu” derecesinde olan polis adaylarının oranı ise % 5’tir. Polis adaylarının % 36’sı ise Kürtçeye ilişkin net düşüncelere sahip değildir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları Şekil 4.2.3.1’de, Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri ise Şekil 4.2.3.2’de verilmiştir.

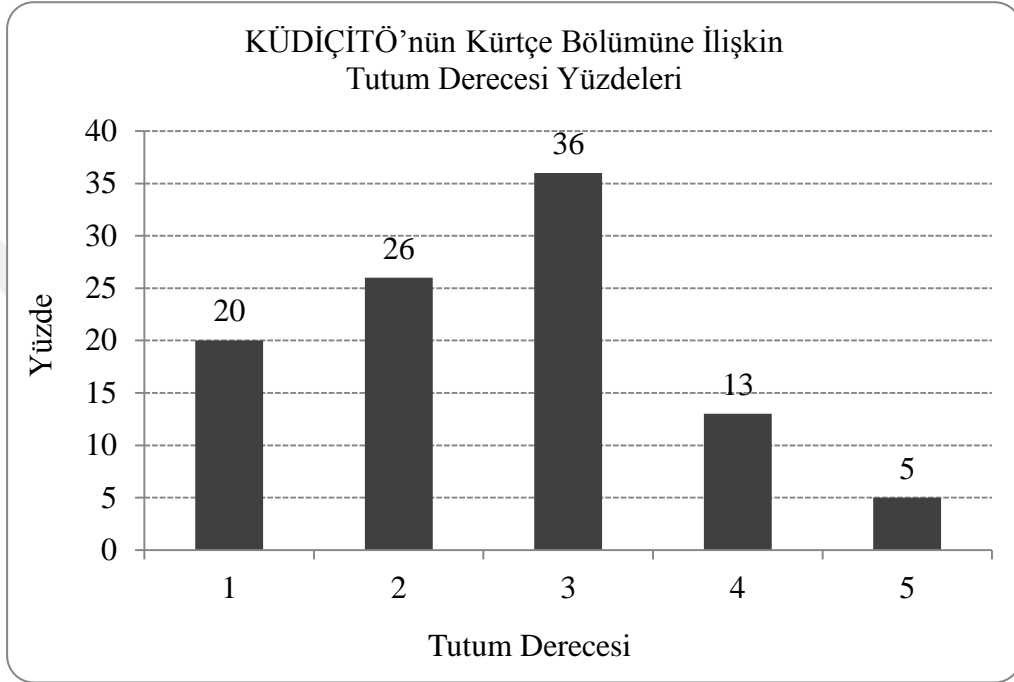
Şekil 4.2.3.1: KÜDİÇİTÖ’nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları

Şekil 4.2.3.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının KÜDİÇİTÖ’nün Kürtçe bölümüne ilişkin tutum puanları ağırlıklı olarak tutumun “net değil” derecesine karşılık gelen 26-34 puan aralığında; tutumun “olumsuz” derecesine karşılık gelen 18-25 puan aralığında ve tutumun “çok olumsuz” derecesine karşılık gelen 10-17 puan aralığında yığılmıştır. Tutum puanları bu aralıklarda yığılan polis adayları

örneklerin % 82'sini oluşturmaktadır. Polis adaylarının % 18'inin tutum puanları ise "olumlu" ve "çok olumlu" derecelerine karşılık gelen 35-50 puan aralığında yığılmıştır.

Şekil 4.2.3.2: KÜDİÇİTÖ'nün Kürtçe Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri

Şekil 4.2.3.2'de görüldüğü üzere, olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini polis adaylarının % 26'sı "Asla Kabul Etmiyorum (1)" derecesine, % 20'si ise "Katılmıyorum (2)" derecesine karşılık gelen tepkilerle yanıtlamışlardır. Tutum ifadelerine "Düşüncem Net Değil (3)" derecesine karşılık gelen tepkileri veren polis adaylarının oranı % 36'dır. Polis adaylarının % 18'i ise tutum ifadelerine "Katılıyorum (4)" ve "Kesinlikle Aynı Fikirdeyim (5)" tepkilerini vermişlerdir.

Yukarıdaki tablolarda ve şekillerde verilen bulgulardan hareketle, polis adaylarının Kürtçe konusunda zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Buna göre polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumları konusunda şu yorumlar yapılabilir:

- a. Polis adayları Kürtçeyi Türkçe ile eşit kabul etmemekte ve Kürtçenin özgürce kullanımını millî bütünlük için tehlikeli bulmaktadırlar.
- b. Polis adayları Kürtçenin yerel bir dil olarak konuşulmasını yeterli görmekte-dirler.
- c. Kürtçeye karşı tepkili davranma konusunda polis adaylarının hazır bulunuşluk düzeyleri yüksektir.

4.2.3.1. Kürtçe İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin "Kürtçe" bölümündeki 10 tutum ifadesinin (1. - 10. tutum ifadelerinin) her birine ilişkin bulgular Tablo 4.2.3.1.1 - Tablo 4.2.3.1.10 aralığındaki tablolarda verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, polis adaylarının 5 olumlu ifadenin 3'üne "olumsuz" derecesinde, 2'sine "net değil" derecesinde tepkiler verdikleri; 5 olumsuz ifadenin ise 3'üne "net değil" derecesinde, 2'sine "olumlu" derecesinde tepkiler verdikleri görülecektir. Buna göre polis adayları olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini kimi durumlarda onaylamayarak olumsuz tepki vermişler, kimi durumlarda ise tutum ifadelerine net/kesin olmayan tutumlara sahip olduklarını gösteren tepkilerde bulunmuşlardır.

Tablo 4.2.3.1.1: Kamusal Alanlarda Kürtçeye İzin Verilmesine Karşı Tepkililik

KÜDİÇİTÖ - 1.İfade: <i>Kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmemelidir.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	248	45,1
Katılıyorum	136	24,7
Düşüncem Net Değil	66	12,0
Katılmıyorum	55	10,0
Asla Kabul Etmiyorum	45	8,2
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,89	
S	1,30	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.3.1.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 69,8’i kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Polis adaylarının % 18,2’si ise bu fikri onaylamamaktadır.

“Kamusal Alanlarda Kürtçeye İzin Verilmesine Karşı Tepkililik” konusunda polis adaylarının tutum puanları ortalaması 3,89’dur. Polis adayları kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmemesi gerektiği konusunda “olumlu” tutumlara sahiptir. Bir başka ifadeyle, polis adayları kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmesi gerektiği fikrine “güçlü” şekilde karşı çıkmaktadır.

Tablo 4.2.3.1.2: Kürtçeye Değer Verme

KÜDİÇİTÖ - 2.İfade: Kürtçe bir toplum tarafından önemli görülüyorsa Devlet tarafından da önemli görülmelidir.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	44	8,0
Katılıyorum	166	30,2
Düşüncem Net Değil	128	23,3
Katılmıyorum	107	19,5
Asla Kabul Etmiyorum	105	19,1
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,89	
S	1,25	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.3.1.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 38,6’sı Kürtçenin Devlet tarafından önemli görülmesi gerektiği düşüncesini kabul etmez iken, % 38,2’si bu düşüncüyü desteklemektedir.

Polis adaylarının “Kürtçeye Değer Verme” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,89’dur. Polis adaylarının bu konudaki tutumları “net değil”dir. Bu konuda nasıl davranmaları gerektiği konusunda “netleşmemiş” fikirlere sahiplerdir.

Tablo 4.2.3.1.3: Kürtçeyi Türkçe İle Eşit Kabul Etmeme

KÜDİÇİTÖ - 3.İfade: Yerel bir dil olması nedeniyle Kürtçe, Türkçe ile eşit kabul edilemez.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	246	44,7
Katılıyorum	156	28,4
Düşüncem Net Değil	67	12,2
Katılmıyorum	46	8,4
Asla Kabul Etmeyorum	35	6,4
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	3,97
	S	1,22
Tutum Derecesi		Olumlu

Tablo 4.2.3.1.3'te görüldüğü üzere, Kürtçenin Türkçe ile eşit kabul edilemeyeceği fikrine polis adaylarının % 73,1'i katılmaktadır. Her iki dili eşit kabul eden polis adaylarının oranı ise % 14,8'dir.

Polis adaylarının “Kürtçeyi Türkçe İle Eşit Kabul Etmeme” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,97'dir. Kürtçenin Türkçe ile eşit kabul edilemeyeceği konusunda polis adayları “olumlu” derecesinde tutumlara sahiptir. Polis adaylarının “Kürtçeyi Türkçe İle Eşit Kabul Etmeme” konusundaki tutumları “güçlü”dür.

Tablo 4.2.3.1.4: Günlük Hayatta Kürtçenin Kullanımına Açıklık

KÜDİÇİTÖ - 4.İfade: <i>Günlük hayatın tüm alanlarında Türkçe ile birlikte Kürtçenin de konuşulmasından memnuniyet duyarım.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	42	7,6
Katılıyorum	86	15,6
Düşüncem Net Değil	114	20,7
Katılmıyorum	148	26,9
Asla Kabul Etmiyorum	160	29,1
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	2,46
	S	1,27
Tutum Derecesi		Olumsuz

Tablo 4.2.3.1.4'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 56'sı günlük hayatın tüm alanlarında Türkçe ile birlikte Kürtçenin de konuşulmasından memnuniyet duymayacağını ifade etmiştir. Bu konuda memnuniyet duymayacağını ifade etmiş olan polis adaylarının oranı ise % 23,2'dir.

Polis adaylarının günlük hayatın tüm alanlarında Türkçe ile birlikte Kürtçenin de konuşulmasından duyacakları memnuniyeti tespit etmeyi hedefleyen bu ifadeye ilişkin tutum puanları ortalaması 2,46'dır. Bu oran polis adaylarının bu konudaki ortalama tutumlarının “olumsuz” derecesinde olduğunu göstermektedir. Polis adayları “Günlük Hayatta Kürtçenin Kullanımına Açıklık” konusunda “zayıf” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.3.1.5: Kürtçe Diline İlişkin Etkinliklere Karşı Tepkililik

KÜDİÇİTÖ - 5.İfade: <i>Kürtçeye ilişkin taleplerin konuşulduğu ortamlarda bulunmaktan rahatsız olurum.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	98	17,8
Katılıyorum	93	16,9
Düşüncem Net Değil	132	24,0
Katılmıyorum	144	26,2
Asla Kabul Etmiyorum	83	15,1
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,96	
S	1,32	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.3.1.5'te görüldüğü üzere, Kürtçeye ilişkin taleplerin konuşulduğu ortamlarda bulunmaktan rahatsızlık hissedenden polis adaylarının oranı % 34,7'dir. Polis adaylarının % 41,3'ü ise Kürtçeye ilişkin bu tür etkinliklere karşı tepkili değildir.

Polis adaylarının bu konudaki tutum puanları ortalaması 2,96'dır. Buna göre polis adaylarının ortalama tutumları "net değil" derecesindedir. Polis adayları bu konuda "netleşmemiş" tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.3.1.6: Kürtçenin Gelişimine Yönelik Çalışmalara Gönüllülük

KÜDİÇİTÖ - 6.İfade: <i>Şayet görevli olsaydım, Kürtçe konusundaki taleplerin kabul görmesini sağlamak için yeni yolları zevkle arardım.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	34	6,2
Katılıyorum	70	12,7
Düşüncem Net Değil	150	27,3
Katılmıyorum	160	29,1
Asla Kabul Etmiyorum	136	24,7
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,47	
S	1,17	
Tutum Derecesi	Olumsuz	

Tablo 4.2.3.1.6’da görüldüğü üzere, Kürtçenin gelişimine yönelik çalışmalara destek vermek için yeni yollar aramaktan keyif duyup duymayacakları sorulan polis adaylarının yarısından fazlası (% 53,8’i) bu ifadeye olumsuz yanıt vermiştir. Polis adaylarının % 18,9’u ise bu tür çalışmalara karşı gönüllüdür.

Tutum puanları ortalaması 2,47 olan polis adayları “Kürtçenin Gelişimine Yönelik Çalışmalara Gönüllülük” konusunda “olumsuz” derecesine karşılık gelen tutumlara sahiptir. Polis adaylarının bu konudaki tutumları “zayıf”tır.

Tablo 4.2.3.1.7: Kürtçeyle İlgili Etkinliklerde Yer Almaya Tepkililik

KÜDİÇİTÖ - 7.İfade: <i>Kürtçeyi savunan bir etkinlikte yer almaya mecbur kalsaydım, bu yaptığımdan dolayı vicdan azabı duyardım.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	103	18,7
Katılıyorum	122	22,2
Düşüncem Net Değil	151	27,5
Katılmıyorum	130	23,6
Asla Kabul Etmiyorum	44	8,0
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,20	
S	1,22	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.3.1.7’de görüldüğü üzere, Kürtçeyi savunan bir etkinlikte yer almak zorunda kalması halinde polis adaylarının % 40,9’u bu yaptığından dolayı huzursuzluk hissedeceğini ifade etmiştir. Bu konuda düşüncesi net olmayan polis adaylarının oranı % 27,5 iken, huzursuzluk hissetmeyeceğini ifade etmiş olan polis adaylarının oranı % 31,6’dır.

Polis adaylarının “Kürtçeyle İlgili Etkinliklerde Yer Almaya Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,20’dir. Polis adayları bu konuda “net değil” derecesinde tutumlara sahiptir; tutumları “netleşmemiş”tir.

Tablo 4.2.3.1.8: Kürtçeyle İlgili Çalışmalara Destek Vermeye İsteklilik

KÜDİÇİTÖ - 8.İfade: <i>Kürtçe konusundaki taleplerin ifade edilmesi için benden yardım istense destek veririm.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	32	5,8
Katılıyorum	77	14,0
Düşüncem Net Değil	171	31,1
Katılmıyorum	157	28,5
Asla Kabul Etmeyorum	113	20,5
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,56	
S	1,14	
Tutum Derecesi	Olumsuz	

Tablo 4.2.3.1.8’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 49’u talep edilmesi halinde Kürtçeyle ilgili çalışmalara destek vermeyeceğini belirtmiştir. Bu konuda net bir düşüncesi bulunmayan polis adaylarının oranı (% 31,1) da oldukça yüksektir.

“Kürtçeyle İlgili Çalışmalara Destek Vermeye İsteklilik” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,56 olan polis adaylarının tutumları “zayıf”tır.

Tablo 4.2.3.1.9: Kürtçenin Gelişimine Karşı Tepkililik

KÜDİÇİTÖ - 9.İfade: <i>Kürtçe konusunda yeni talepler oluşmasını engellemek için bir şeyler yapılmalıdır.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	79	14,4
Katılıyorum	107	19,5
Düşüncem Net Değil	137	24,9
Katılmıyorum	176	32,0
Asla Kabul Etmeyorum	51	9,3
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,98	
S	1,21	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.3.1.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının % 33,9’u Kürtçeye ilişkin yeni talepler oluşmasını engellemek için birtakım tedbirler alınması gerektiğini düşünürken, % 41,3’ü buna karşı çıkmaktadır. Polis adaylarının % 24,9’unun ise bu konuda net bir düşüncesi bulunmamaktadır.

Polis adaylarının “Kürtçenin Gelişimine Karşı Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması olan 2,98, “net değil” derecesine karşılık gelmektedir. Bir başka ifadeyle, polis adaylarının bu konudaki tutumları “netleşmemiş”tir.

Tablo 4.2.3.1.10: Kürtçeye İlişkin Etkinliklere Karşı İlgililik

KÜDİÇİTÖ - 10.İfade: Kürtçe konusunda yazılan yazılara, yapılan tartışmalara vb. rastlarsam, söylenenlere ilgi gösteririm.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	39	7,1
Katılıyorum	167	30,4
Düşüncem Net Değil	123	22,4
Katılmıyorum	134	24,4
Asla Kabul Etmiyorum	87	15,8
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,89	
S	1,21	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.3.1.10’da görüldüğü üzere, Kürtçe konusunda yazılan yazılara, yapılan tartışmalara vb. rastladığında ilgi gösterdiğini belirten polis adaylarının oranı % 37,5, ilgi göstermediğini belirten polis adaylarının oranı ise % 40,2’dir. Bu konuda net bir düşüncesi bulunmayan polis adaylarının oranı ise % 22,4’tür.

Polis adaylarının “Kürtçeye İlişkin Etkinliklere Karşı İlgililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,89’dur. Buna göre, polis adayları “Kürtçeye İlişkin Etkinliklere Karşı İlgililik” konusunda “net değil” derecesinde, yani “netleşmemiş” tutumlara sahiptir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin “Kürtçe” bölümündeki tutum ifadelerine ilişkin ifade istatistikleri Ek 10'da bir arada sunulmuştur.

4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “*Polis adaylarının 'etnik-dilsel çeşitlilik'e ilişkin tutumları nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin İkinci Bölümü'ndeki etnik-dilsel çeşitlilik ile ilgili 6 tutum ifadesine polis adaylarının verdiği tepkiler analiz edilmiştir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler Tablo 4.2.4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.2.4.1: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler

n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan	S
550	6	6,00	30,00	21,41	4,65

Tablo 4.2.4.1'de görüldüğü üzere, 6 tutum ifadesinden oluşan bu bölümden alınabilecek en düşük tutum puanı 6, en yüksek tutum puanı 30 iken; alınmış olan en düşük tutum puanı 6, en yüksek tutum puanı 30'dur. 550 polis adayının ortalama tutum puanı 21,41'dir. Bu puan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumlarının “olumlu” derecesinin en alt kademesinde, “net değil” derecesine çok yakın bir kademe de bulunduğunu göstermektedir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri Tablo 4.2.4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2.4.2: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri

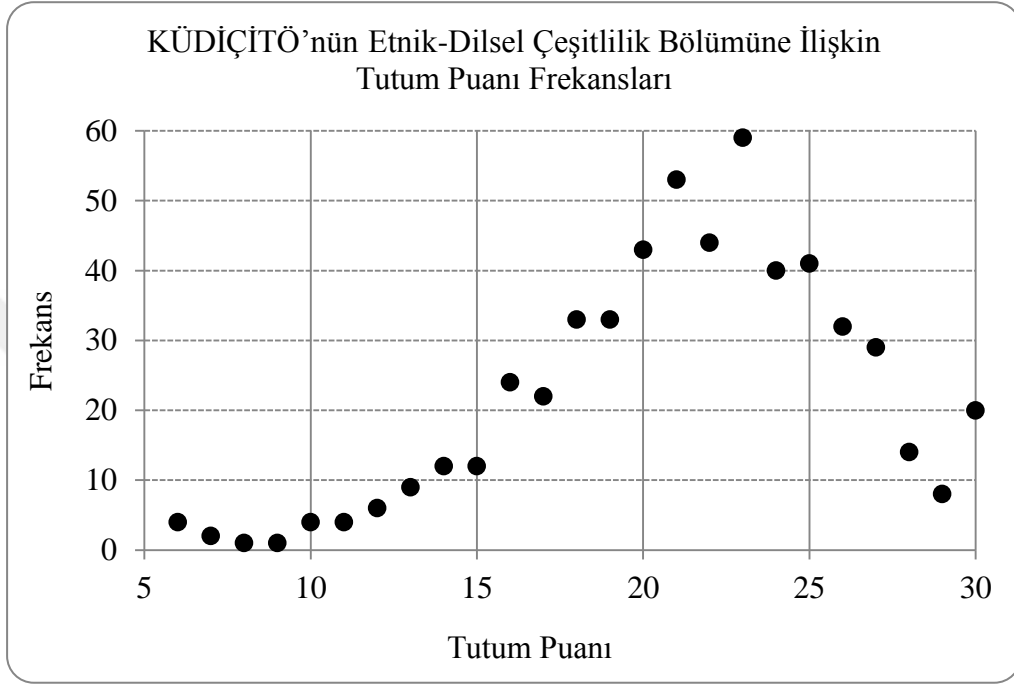
Tutum Puanı	Tutum Puanı Frekansı	Tutum Puanı Frekansları Toplamı	%	Tutum Derecesi
30	20	103	19	ÇOK OLUMLU
29	8			
28	14			
27	29			
26	32			
25	41	237	43	OLUMLU
24	40			
23	59			
22	44			
21	53			
20	43	155	28	NET DEĞİL
19	33			
18	33			
17	22			
16	24			
15	12	43	8	OLUMSUZ
14	12			
13	9			
12	6			
11	4			
10	4	12	2	ÇOK OLUMSUZ
9	1			
8	1			
7	2			
6	4			

Tablo 4.2.4.2’de görüldüğü üzere, etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin tutumları olumsuz olan polis adaylarının oranı % 10’dur. Polis adaylarının % 43’ü etnik-dilsel çeşitliliğe karşı “olumlu” derecesinde tutumlara sahip iken, % 19’u “çok olumlu” derecesinde tutumlara sahiptir. Polis adaylarının % 28’inin etnik-dilsel çeşitliliğe karşı tutumu ise “net değil” derecesindedir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları Şekil 4.2.4.1’de, Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin Etnik-

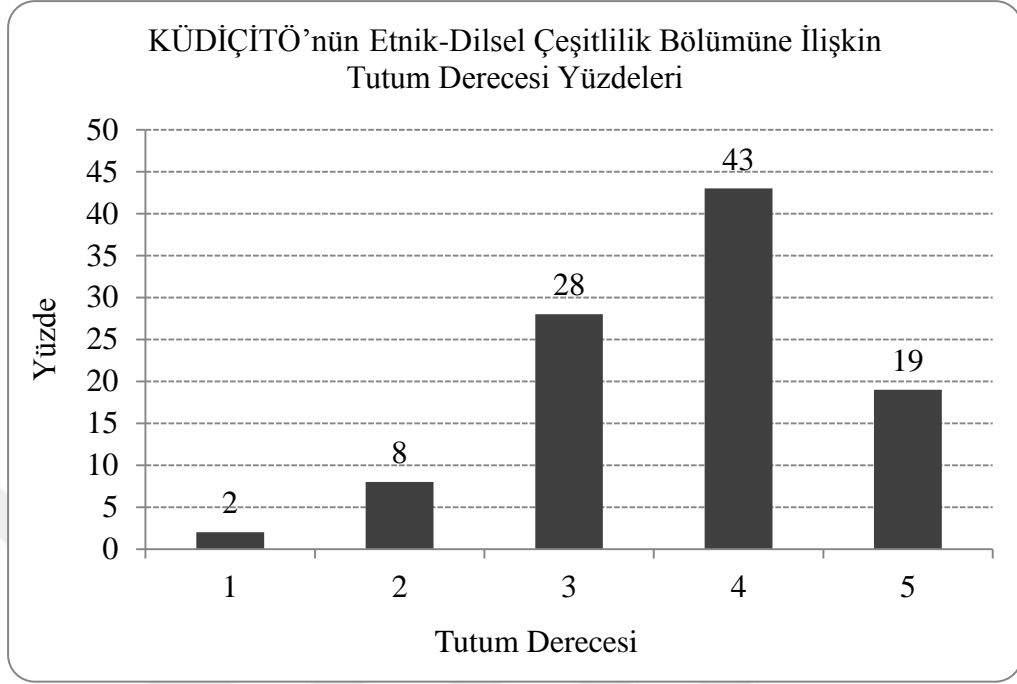
Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri ise Şekil 4.2.4.2’de verilmiştir.

Şekil 4.2.4.1: KÜDİÇİTÖ’nün Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları

Şekil 4.2.4.1’de görüldüğü üzere, polis adaylarının KÜDİÇİTÖ’nün etnik-dilsel çeşitlilik bölümüne ilişkin tutum puanları ağırlıklı olarak tutumun “olumlu” derecesine karşılık gelen 21-25 puan aralığında ve tutumun “net değil” derecesine karşılık gelen 16-20 puan aralığında yığılmıştır. Tutum puanları 26-30 puan aralığında yığılmış olan polis adaylarının tutum dereceleri ise “çok olumlu”dur. Ölçeğin bu bölümüne ilişkin tutum puanları ortalaması 21,41 olan polis adaylarının tutumları “olumlu” derecesinin en alt kademesinde “net değil” derecesine çok yakın bir kademededir.

Şekil 4.2.4.2: KÜDİÇİTÖ'nün Etnik-Dilsel Çeşitlilik Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri

Şekil 4.2.4.2’de görüldüğü üzere, olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerine polis adaylarının % 43’ü “Katılıyorum (4)” derecesine, % 28’i ise “Düşüncem Net Değil (3)” derecesine karşılık gelen tepkilerle yanıt vermişlerdir. Tutum ifadelerine “Kesinlikle Aynı Fikirdeyim (5)” derecesine karşılık gelen tepkileri veren polis adaylarının oranı % 19 iken, olumsuz tutum içeren tepkiler veren polis adaylarının oranı % 10’dur.

Yukarıdaki tablolarda ve şekillerde verilen bulgulardan hareketle, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitlilik konusunda netleşmemiş düzeyin bir miktar üzerinde güçlü sayılabilecek tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Buna göre polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin tutumları konusunda şu yorumlar yapılabilir:

- Polis adayları etnik çeşitliliğin varlığını değerli görmektedirler, ancak bu konuda tereddütleri de bulunmaktadır.
- Polis adaylarında etnik çeşitliliğin millî bütünlük için tehdit içeren bir kültürel çeşitlilik unsuru olduğu kanısı bulunmaktadır.

4.2.4.1. Etnik-Dilsel Çeşitlilik İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin “Etnik-Dilsel Çeşitlilik” bölümündeki 6 tutum ifadesinin (11. - 16. tutum ifadelerinin) her birine ilişkin bulgular Tablo 4.2.4.1.1 - Tablo 4.2.4.1.6 aralığındaki tablolarda verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, polis adaylarının 5 olumlu ifadenin 3'üne “olumlu” derecesinde, 2'sine “net değil” derecesinde tepkiler verdikleri; 1 olumsuz ifadeye ise “net değil” derecesinde tepki verdikleri görülecektir. Polis adayları olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerinin bazılarında net/kesin olmayan tutumlara sahip olduklarını gösteren tepkiler vermiş iken, bazılarını onaylamışlardır.

Tablo 4.2.4.1.1: Etnik Kültürlerin Gelişimlerine Destek Vermeye İsteklilik

KÜDİÇİTÖ - 11.İfade: <i>İmkânım olsaydı, ülkemizdeki bütün etnik grupların kendi kültürlerini geliştirmeleri için yardımcı olurum.</i>	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	167	30,4
Katılıyorum	227	41,3
Düşüncem Net Değil	85	15,5
Katılmıyorum	57	10,4
Asla Kabul Etmiyorum	14	2,5
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,87	
S	1,04	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.4.1.1'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 71,7'si ülkemizdeki etnik grupların kendi kültürlerini geliştirmeleri için destek vermeye açıktır. Bu konuda olumsuz tutumlara sahip olan polis adaylarının oranı ise % 12,9'dur.

Polis adaylarının “Etnik Kültürlerin Gelişimlerine Destek Vermeye İsteklilik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,87'dir. Polis adayları, etnik kültürlerin gelişimini destekleme konusunda “olumlu” tutumlara sahiptir. “Etnik Kültürlerin

Gelişimlerine Destek Vermeye İsteklilik” konusunda polis adaylarının tutumları “güçlü”dür.

Tablo 4.2.4.1.2: Etnik ve Dilsel Farklılıklara İlişkin Taleplere Karşı İlgililik

KÜDİÇİTÖ - 12.İfade: İnsanların kendi etnik kimlikleri ve kendi anadilleri ile ilgili talep ve görüşlerini ilgiyle dinleyebilirim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	148	26,9
Katılıyorum	255	46,4
Düşüncem Net Değil	86	15,6
Katılmıyorum	39	7,1
Asla Kabul Etmiyorum	22	4,0
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,85	
S	1,02	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.4.1.2’de görüldüğü üzere, insanların kendi etnik kimlikleri ve kendi anadilleri ile ilgili talep ve görüşlerini ilgiyle dinleyebileceğini ifade etmiş olan polis adaylarının oranı % 73,3’tür. Polis adaylarının % 11,1’i ise bu konuda olumsuz düşünce beyan etmiştir.

Polis adaylarının “Etnik ve Dilsel Farklılıklara İlişkin Taleplere Karşı İlgililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,85’tir. “Olumlu” tutum derecesine karşılık gelen bu değer, polis adaylarının bu konuda “güçlü” tutumlara sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.2.4.1.3: Etnik ve Dilsel Farklılıklara Saygılılık

KÜDİÇİTÖ - 13.İfade: Ülkemizdeki tüm etnik kimlikler ve tüm anadiller Devlet'ten eşit saygı görmeyi hak ediyor.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	199	36,2
Katılıyorum	197	35,8
Düşüncem Net Değil	62	11,3
Katılmıyorum	65	11,8
Asla Kabul Etmeyorum	27	4,9
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	3,87
	S	1,17
Tutum Derecesi		Olumlu

Tablo 4.2.4.1.3'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 72'si ülkemizdeki tüm etnik kimliklerin ve tüm anadillerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nden eşit saygı görmeyi hak ettiğine inanmaktadır. Bu fikri kesinlikle kabul etmeyen polis adaylarının oranı % 4,9 iken, bu fikre daha yumuşak şekilde karşı çıkan polis adaylarının oranı % 11,8'dir. Polis adaylarının % 11,3'ü ise bu konuda net bir fikre sahip olmadığını beyan etmiştir.

Polis adaylarının "Etnik ve Dilsel Farklılıklara Saygılılık" konusundaki tutum puanları ortalaması 3,87'dir. Buna göre, polis adayları etnik ve dilsel farklılıklara saygılılık konusunda "olumlu" derecesine karşılık gelen güçlü tutumlara sahiptir. Polis adaylarının bu konudaki tutumları "güçlü"dür.

Tablo 4.2.4.1.4: Etnik Kùltürlerin Gelişimine Tepkililik

KÜDİÇİTÖ - 14.İfade: <i>Etnik kimliklerin ve anadillerin güç kazanmasına izin verilmemelidir.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	52	9,5
Katılıyorum	92	16,7
Düşüncem Net Değil	158	28,7
Katılmıyorum	184	33,5
Asla Kabul Etmiyorum	64	11,6
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	2,79
	S	1,14
Tutum Derecesi		Net Değil

Tablo 4.2.4.1.4'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 45,1'i etnik kimliklerin ve anadillerin güç kazanmasının engellenmesini onaylamamaktadır. Bu konuda olumlu düşünen (etnik kimliklerin ve anadillerin güç kazanmasının izin verilmemesi gerektiğine inanan) polis adaylarının oranı % 26,2 iken, net bir fikre sahip olmayan polis adaylarının oranı ise % 28,7'dir.

“Etnik Kùltürlerin Gelişimine Tepkililik” konusunda polis adayları “net değil” derecesinde tutumlara sahiptir. Nitekim polis adaylarının bu konudaki tutum puanları ortalaması 2,79'dur. Polis adaylarının bu konudaki tutumlarının “netleşmemiş” olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.4.1.5: Etnik Kültürlere Değer Verme

KÜDİÇİTÖ - 15.İfade: *Büyük tepkiler göreceğimi bilsem de, farklı etnik kimliklere ve anadillere değer verdiğimi söylemekten vazgeçmem.*

	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	64	11,6
Katılıyorum	181	32,9
Düşüncem Net Değil	155	28,2
Katılmıyorum	111	20,2
Asla Kabul Etmiyorum	39	7,1
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,22	
S	1,11	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.4.1.5’te görüldüğü üzere, farklı etnik kimliklere ve anadillere verdiği değeri tepki görme olasılığına rağmen açıkça ifade etmekten çekinmeyen polis adaylarının oranı % 44,5’tir. Polis adaylarının % 55,5’i ise bu konuda tereddütlüdür.

“Etnik Kültürlere Değer Verme” konusunda polis adaylarının tutum puanları ortalaması 3,22; tutum derecesi ise “net değil”dir. Buna göre polis adayları “Etnik Kültürlere Değer Verme” konusunda “netleşmemiş” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.4.1.6: Etnik Kùltürlerin Gelişimine Destek Vermeye Açıklık

KÜDİÇİTÖ - 16.İfade: Ülkede çeşitli etnik kimliklerin bulunması ve farklı dillerin konuşulması bir zenginliktir. Elimde olsa bu zenginliği geliştirmek için çeşitli çalışmalar yapardım.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	99	18,0
Katılıyorum	190	34,5
Düşüncem Net Değil	136	24,7
Katılmıyorum	83	15,1
Asla Kabul Etmeyorum	2	7,6
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,40	
S	1,17	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.4.1.6’da görüldüğü üzere, polis adaylarının yarısından fazlası (% 52,5’i) ülkede çeşitli etnik kimliklerin bulunmasını ve farklı dillerin konuşulmasını bir zenginlik olarak görüp bu zenginliğin geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu konuda aynı fikirde olmayan polis adaylarının oranı % 22,7 iken, net bir düşüncesi bulunmayan polis adaylarının oranı % 24,7’dir.

“Etnik Kùltürlerin Gelişimine Destek Vermeye Açıklık” konusunda polis adaylarının tutumları “olumlu” derecesine çok yakın bir kademede “net değil” derecesinin en üst kademesindedir. Polis adaylarının bu konudaki tutum puanları ortalamasının 3,40 olması da “netleşmemiş” tutumlara sahip olduklarının göstergesidir.

Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)’nin “Etnik-Dilsel Çeşitlilik” bölümündeki tutum ifadelerine ilişkin ifade istatistikleri Ek 10’da bir arada sunulmuştur.

4.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi “*Polis adaylarının ‘cemevi’ne ilişkin tutumları nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’nin Birinci Bölümü’ndeki cemevi ile ilgili 8 tutum ifadesine polis adaylarının verdiği tepkiler analiz edilmiştir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’nin Cemevi Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler Tablo 4.2.5.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2.5.1: CEMEÇİTÖ’nün Cemevi Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler

n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan	S
550	8	8,00	40,00	25,41	5,85

Tablo 4.2.5.1’de görüldüğü üzere, 8 tutum ifadesinden oluşan bu bölümden alınabilecek en düşük tutum puanı 8, en yüksek tutum puanı 40 iken; alınmış olan en düşük tutum puanı 8, en yüksek tutum puanı 40’tır. 550 polis adayının ortalama tutum puanı 25,41’dir. Bu puan polis adaylarının cemevine yönelik tutumlarının “net değil” derecesinde bulunduğunu göstermektedir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’nin Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri Tablo 4.2.5.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2.5.2: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri

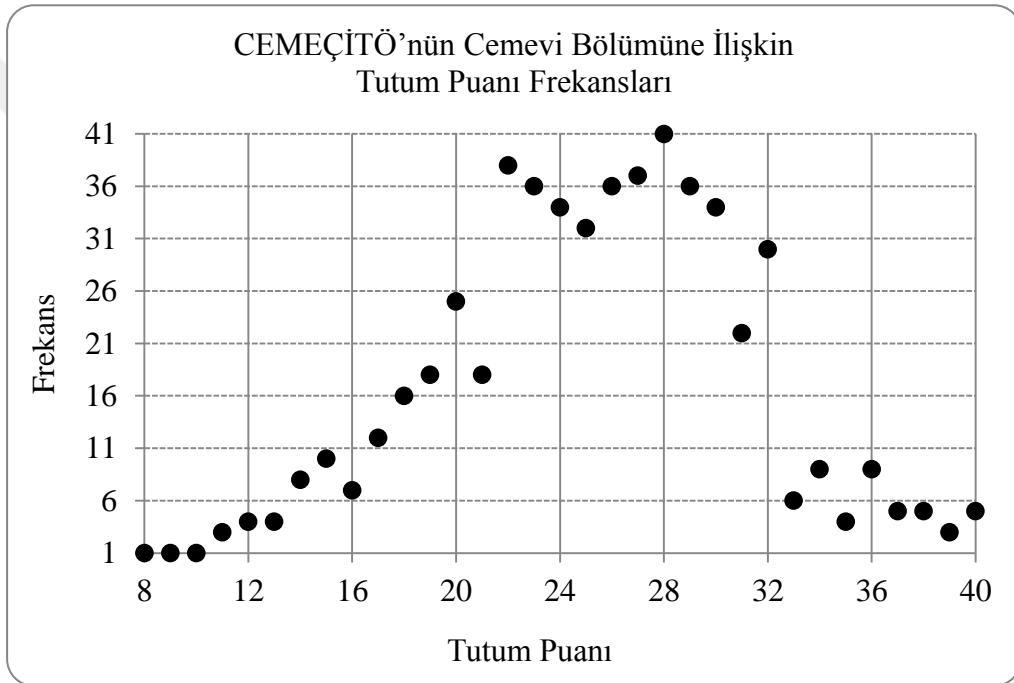
Tutum Puanı	Tutum Puanı Frekansı	Tutum Puanı Frekansları Toplamı	%	Tutum Derecesi
40	5	40	7	ÇOK OLUMLU
39	3			
38	5			
37	5			
36	9			
35	4			
34	9			
33	6	169	31	OLUMLU
32	30			
31	22			
30	34			
29	36			
28	41			
27	37	231	42	NET DEĞİL
26	36			
25	32			
24	34			
23	36			
22	38			
21	18			
20	25	88	16	OLUMSUZ
19	18			
18	16			
17	12			
16	7			
15	10			
14	8	22	4	ÇOK OLUMSUZ
13	4			
12	4			
11	3			
10	1			
9	1			
8	1			

Tablo 4.2.5.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 42'sinin cemevine ilişkin tutumları "net değil" derecesindedir. Polis adaylarının % 31'i cemevine karşı "olumlu" derecesinde tutumlara; % 7'si ise "çok olumlu" derecesinde tutumlara

sahiptir. Cemevi konusunda olumsuz tutumları bulunan polis adayları ise % 20'lik grubu oluşturmaktadır.

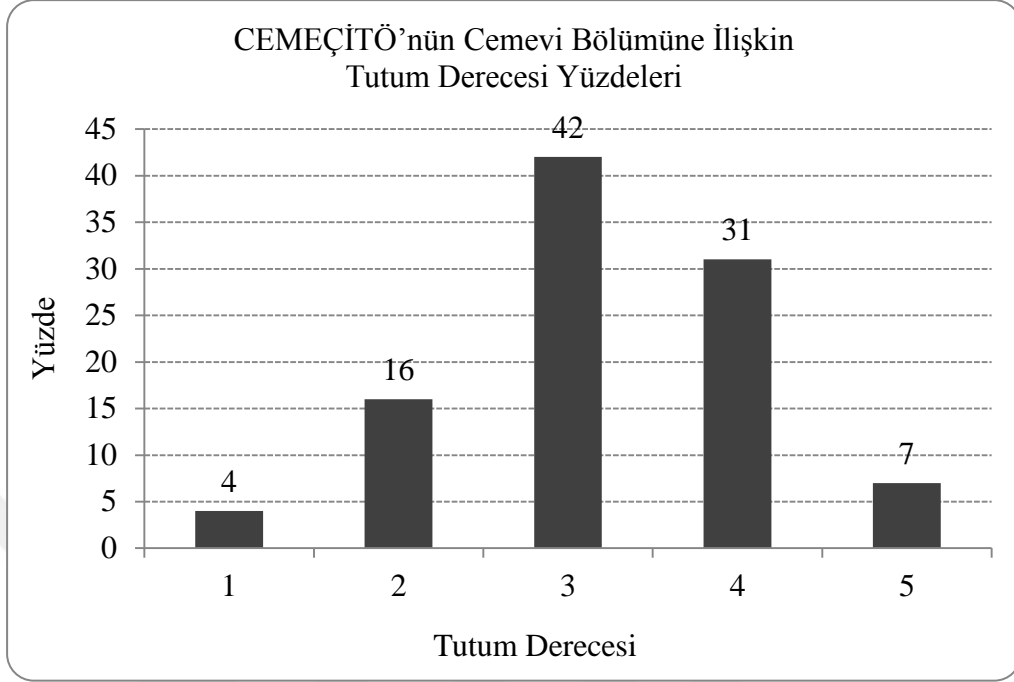
Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları Şekil 4.2.5.1'de, Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri ise Şekil 4.2.5.2'de verilmiştir.

Şekil 4.2.5.1: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları

Şekil 4.2.5.1'de görüldüğü üzere, polis adaylarının CEMEÇİTÖ'nün cemevi bölümüne ilişkin tutum puanları % 42 oranında tutumun “net değil” derecesine karşılık gelen 21-27 puan aralığında yığılmıştır. Ölçeğin cemevi bölümüne karşı “olumlu” derecede tutumları bulunduğu tespit edilen % 31'lik grup ise 28-33 puan aralığında yığılmıştır.

Şekil 4.2.5.2: CEMEÇİTÖ'nün Cemevi Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri

Şekil 4.2.5.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 42'si olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini “Düşüncem Net Değil (3)” derecesine karşılık gelen tepkilerle yanıtlamışlardır. % 31'i “Katılıyorum (4)” derecesine, % 16'sı ise “Katılmıyorum (2)” derecesine karşılık gelen tepkileri vermişlerdir.

Yukarıdaki tablolarda ve şekillerde verilen bulgulardan hareketle, polis adaylarının cemevi konusunda netleşmemiş düzeyde tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Buna göre polis adaylarının cemevine ilişkin tutumları konusunda şu yorumlar yapılabilir:

- Polis adayları “inanç”, ibadet” gibi kavramlar söz konusu olduğunda cemevine karşı olumlu yaklaşımlar sergilemektedirler.
- Cemevine kişisel olarak yakınlık gösterme konusunda polis adaylarının tereddütlü tutumları bulunmaktadır.
- Cemevini gizlenmesi gereken bir kimliğin simgesi olarak gören polis adayları bulunmaktadır.

4.2.5.1. Cemevi İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin "Cemevi" bölümündeki 8 tutum ifadesinin (1. - 8. tutum ifadelerinin) her birine ilişkin bulgular Tablo 4.2.5.1.1 - Tablo 4.2.5.1.8 aralığındaki tablolarda verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, polis adaylarının 5 olumlu ifadenin 3'üne "net değil" derecesinde, 2'sine "olumlu" derecesinde tepkiler verdikleri; 3 olumsuz ifadenin ise 3'üne de "net değil" derecesinde tepkiler verdikleri görülecektir. Buna göre polis adayları olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerine çoğunlukla net/kesin olmayan tutumlara sahip olduklarını gösteren tepkiler verirken, sadece 2 tutum ifadesine olumlu tutumlara sahip olduklarını gösteren tepkiler vermişlerdir.

Tablo 4.2.5.1.1: Cemevine Saygı Göstermeye Açıklık

CEMEÇİTÖ - 1.İfade: Cemevi bir inanç sisteminin ibadethanesi olduğu için, herkesin koşulsuz saygı göstermesi gereklidir.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	111	20,2
Katılıyorum	253	46,0
Düşüncem Net Değil	108	19,6
Katılmıyorum	56	10,2
Asla Kabul Etmiyorum	22	4,0
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,68	
S	1,03	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.5.1.1'de görüldüğü üzere, cemevine koşulsuz saygı gösterilmesi gerektiği konusunda polis adaylarının % 66,2'si hemfikirdir. Polis adaylarının % 14,2'si ise bu fikre destek vermemektedir.

"Cemevine Saygı Göstermeye Açıklık" konusunda tutum puanları ortalaması 3,68 olan polis adayları "olumlu" derecesinde "güçlü" tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.5.1.2: Cemevinin İbadethane Statüsü Sorununa Karşı İlgililik

CEMEÇİTÖ - 2.İfade: Cemevine ibadethane statüsü verilmesini savunan görüşleri dikkatle dinleyebilirim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	69	12,5
Katılıyorum	233	42,4
Düşüncem Net Değil	152	27,6
Katılmıyorum	77	14,0
Asla Kabul Etmiyorum	19	3,5
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	3,47
	S	0,99
Tutum Derecesi		Olumlu

Tablo 4.2.5.1.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 54,9’u cemevine ibadethane statüsü tanınması konusundaki görüşlere karşı ilgilidir. Polis adaylarının % 27,6’sı ise bu konuda ilgisiz olduğunu ifade etmiştir.

Polis adaylarının “Cemevinin İbadethane Statüsü Sorununa Karşı İlgililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,47’dir. Bu değer polis adaylarının bu konudaki tutumlarının “olumlu” derecesinde olduğunu gösterir. Polis adayları cemevinin ibadethane statüsü sorununa karşı “güçlü” derecede ilgilidir.

Tablo 4.2.5.1.3: Cemeviyle Özdeşleştirilmeye Karşı Tepkililik

CEMECİTÖ - 3.İfade: Cemevinin yakınında ya da içinde görünmek istemem.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	56	10,2
Katılıyorum	97	17,6
Düşüncem Net Değil	135	24,5
Katılmıyorum	188	34,2
Asla Kabul Etmeyorum	74	13,5
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,77	
S	1,19	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.5.1.3'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 47,7'si cemevinin yakınında ya da içinde görünmeyi rahatsız edici bulmazken, % 27,6'sı bu durumdan memnun olmayacağını ifade etmiştir.

Polis adaylarının “Cemeviyle Özdeşleştirilmeye Karşı Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,77'dir. Buna göre polis adayları cemeviyle özdeşleştirilmenin kendilerinde rahatsızlık yaratıp yaratmayacağı konusunda “netleşmemiş” tutumlara sahiplerdir.

Tablo 4.2.5.1.4: Cemevine Maddî ya da Manevî Destek Vermeye Açıklık

CEMECİTÖ - 4.İfade: Bir cemevinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirilen bir yardım kampanyasında gönüllü olarak yer alabilirim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	31	5,6
Katılıyorum	91	16,5
Düşüncem Net Değil	186	33,8
Katılmıyorum	186	33,8
Asla Kabul Etmiyorum	56	10,2
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,74	
S	1,03	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.5.1.4’te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 44’ü bir cemevine yardımda bulunmaya destek verme konusunda gönülsüzdür. Polis adaylarının % 33,8’inin bu konuda net bir fikre sahip olmadığı, % 22,1’inin ise cemevine yardımda bulunmayı bir sorun olarak değerlendirmedeği de Tablo 4.2.5.1.4’te görülmektedir.

Polis adaylarının “Cemevine Maddî ya da Manevî Destek Vermeye Açıklık” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,74’tür. Bu değer polis adaylarının cemevine maddî ya da manevî destek vermeye açıklık konusundaki tutumlarının “netleşmemiş” olduğunun göstergesidir.

Tablo 4.2.5.1.5: Cemevi Sorununa ve Taleplerine Karşı İlgililik

CEMEÇİTÖ - 5.İfade: <i>Alevilerin Cemevi konusunda neler söyledikleri, taleplerinin neler olduğu vb. beni ilgilendirmiyor.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	45	8,2
Katılıyorum	82	14,9
Düşüncem Net Değil	122	22,2
Katılmıyorum	241	43,8
Asla Kabul Etmiyorum	60	10,9
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,66	
S	1,11	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.5.1.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 54,7'si cemevi sorununa ve taleplerine karşı ilgisiz değildir. % 23,1'i ise bu konuda ilgisizdir.

Polis adaylarının "Cemevi Sorununa ve Taleplerine Karşı İlgililik" konusundaki tutum puanları ortalaması 2,66'dır. Polis adayları bu konuda "netleşmemiş" tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.5.1.6: Cemevine Katkı Getirecek Çalışmalar Yapmaya Açıklık

CEMEÇİTÖ - 6.İfade: <i>Cemevine değer verilmesini sağlamakla görevli olsaydım, bu konuda yeni yöntemler aramaktan keyif alırdım.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	29	5,3
Katılıyorum	111	20,2
Düşüncem Net Değil	198	36,0
Katılmıyorum	149	27,1
Asla Kabul Etmiyorum	63	11,5
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,81	
S	1,05	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.5.1.6’da görüldüğü üzere, polis adaylarının % 36’sı cemevine katkı getirecek çalışmalar yapma konusunda net bir düşünce geliştirmemiştir. Bu tür çalışmalar yapma konusunda polis adaylarının % 38,6’sı olumsuz düşünürken, % 25,5’i olumlu düşünmektedir.

Polis adaylarının “Cemevine Katkı Getirecek Çalışmalar Yapmaya Açıklık” konusundaki genel tutumları “net değil” derecesindedir. Nitekim 2,81 olan tutum puanları ortalaması bu tutumun “netleşmemiş” olduğunun kanıtıdır.

Tablo 4.2.5.1.7: Cemevine Saygı Geliştirmeye Yönelik Çalışmalara Tepkililik

CEMEÇİTÖ - 7.İfade: <i>Cemevine saygı oluşturmak için yeni arayışlara girmem gerekseydi, bu hoşuma gitmezdi.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	50	9,1
Katılıyorum	138	25,1
Düşüncem Net Değil	194	35,3
Katılmıyorum	136	24,7
Asla Kabul Etmiyorum	32	5,8
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,07	
S	1,04	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.5.1.7’de görüldüğü üzere, cemevine saygı oluşturmak amacıyla çalışmalar gerçekleştirmekten keyif alma konusunda net bir düşünce geliştirmemiş olan polis adaylarının oranı % 35,3’tür. Bu tür çalışmalar gerçekleştirmekten keyif alma konusunda polis adaylarının % 34,2’si olumsuz düşünürken, % 30,5’i olumlu düşünmektedir.

Polis adaylarının “Cemevine Saygı Geliştirmeye Yönelik Çalışmalara Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,07’dir. Polis adayları bu konuda “net değil” derecesinde tutumlara sahiptir. Polis adaylarının “netleşmemiş” tutumları bu konuda da gözlenmektedir.

Tablo 4.2.5.1.8: Cemevindeki Merasimlere Karşı İlgililik

CEMEÇİTÖ - 8.İfade: Bir cemevine giderek oradaki bir dinî merasime izleyici olarak rahatlıkla katılabilirim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	62	11,3
Katılıyorum	192	34,9
Düşüncem Net Değil	141	25,6
Katılmıyorum	111	20,2
Asla Kabul Etmeyorum	44	8,0
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	3,21
	S	1,13
Tutum Derecesi		Net Değil

Tablo 4.2.5.1.8’de görüldüğü üzere, cemevindeki dinî bir merasime izleyici olarak katılma konusunda polis adaylarının % 28,2’i olumsuz tutuma sahip iken, % 25,6’sının net bir tutumu bulunmamaktadır. Bu konuda herhangi bir rahatsızlık hissetmeyeceğini ifade etmiş olan polis adaylarının oranı ise % 46,2’dir.

Polis adaylarının “Cemevindeki Merasimlere Karşı İlgililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,21’dir. Polis adayları bu konuda da “netleşmemiş” derecesinde tutumlara sahiptir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’nin “Cemevi” bölümündeki tutum ifadelerine ilişkin ifade istatistikleri Ek 11’de bir arada sunulmuştur.

4.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi “*Polis adaylarının ‘mezhep çeşitliliği’ne ilişkin tutumları nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’nin İkinci Bölümü’ndeki mezhep çeşitliliği ile ilgili 8 tutum ifadesine polis adaylarının verdiği tepkiler analiz edilmiştir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler Tablo 4.2.6.1'de verilmiştir.

Tablo 4.2.6.1: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Betimleyici İstatistikler

n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan	S
550	8	11,00	40,00	30,09	4,73

Tablo 4.2.6.1'de görüldüğü üzere, 8 tutum ifadesinden oluşan bu bölümden alınabilecek en düşük tutum puanı 8, en yüksek tutum puanı 40 iken; alınmış olan en düşük tutum puanı 11, en yüksek tutum puanı 40'tır. 550 polis adayının ortalama tutum puanı 30,09'dur. Bu puan polis adaylarının cemevine yönelik tutumlarının "olumlu" derecesinde bulunduğunu göstermektedir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri Tablo 4.2.6.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2.6.2: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Puanı İstatistikleri

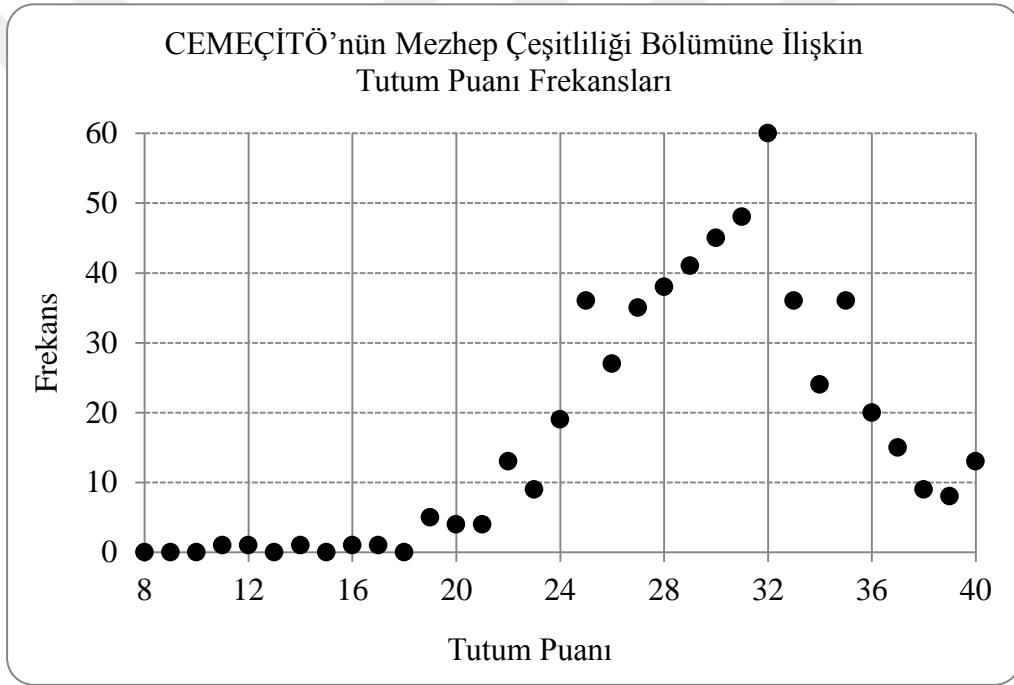
Tutum Puanı	Tutum Puanı Frekansı	Tutum Puanı Frekansları Toplamı	%	Tutum Derecesi
40	13	125	23	ÇOK OLUMLU
39	8			
38	9			
37	15			
36	20			
35	36			
34	24			
33	36	268	49	OLUMLU
32	60			
31	48			
30	45			
29	41			
28	38			
27	35	143	26	NET DEĞİL
26	27			
25	36			
24	19			
23	9			
22	13			
21	4			
20	4	11	2	OLUMSUZ
19	5			
18	0			
17	1			
16	1			
15	0			
14	1	3	1	ÇOK OLUMSUZ
13	0			
12	1			
11	1			
10	0			
9	0			
8	0			

Tablo 4.2.6.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 49'unun mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumları "olumlu", % 23'ünün ise "çok olumlu" derecesindedir. Mezhep çeşitliliğine karşı olumsuz tutumlara sahip olan polis adaylarının oranı %

3'tür. Mezhep çeşitliliği konusunda net tutumları bulunmayan polis adayları ise % 26'lık grubu oluşturmaktadır.

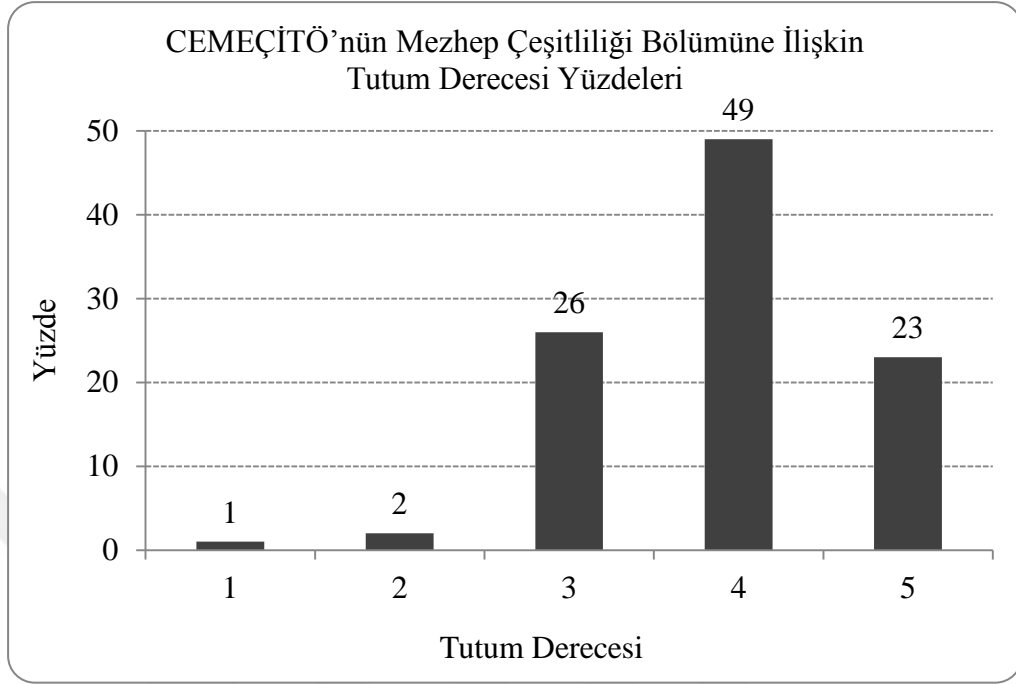
Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları Şekil 4.2.6.1'de, Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri ise Şekil 4.2.6.2'de verilmiştir.

Şekil 4.2.6.1: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Puanı Frekansları

Şekil 4.2.6.1'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 49'unun CEMEÇİTÖ'nün mezhep çeşitliliği bölümüne ilişkin tutum puanları tutumun "olumlu" derecesine karşılık gelen 28-33 puan aralığında yığılmıştır. Tutum puanları tutumun "net değil" derecesine karşılık gelen 21-27 puan aralığında yığılmış olan polis adaylarının oranı ise örneklemin % 26'sını oluşturmaktadır. 34-40 puan aralığında yığıldığı için tutumun "çok olumlu" derecesine karşılık geldiği görülen polis adaylarının oranı ise % 23'tür.

Şekil 4.2.6.2: CEMEÇİTÖ'nün Mezhep Çeşitliliği Bölümüne İlişkin Tutum Derecesi Yüzdeleri

Şekil 4.2.6.2’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 49’u olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini “Katılıyorum (4)” derecesine, % 23’ü ise “Kesinlikle Aynı Fikirdeyim (5)” derecesine karşılık gelen tepkilerle yanıtlamışlardır. Tutum ifadelerine “Düşüncem Net Değil (3)” derecesine karşılık gelen tepkileri veren polis adaylarının oranı % 26’dır. Örneklem grubundaki polis adaylarının % 3’ü ise bu bölümdeki tutum ifadelerine olumsuz yanıt vermişlerdir.

Yukarıdaki tablolarda ve şekillerde verilen bulgulardan hareketle, polis adaylarının mezhep çeşitliliği konusunda güçlü tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Buna göre polis adaylarının mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumları konusunda şu yorumlar yapılabilir:

- Polis adayları mezhepleri dinî inançların yaşanması için gerekli görmekte ve mezheplere yönelik müdahaleleri sakıncalı bulmaktadır. Çünkü polis adayları güçlü maneviyata sahiptir.
- Polis adayları mezhepleri dinsel ayrışmayı tetikleyecek bir çeşitlilik unsuru olarak görmemektedirler.

- c. Polis adayları toplumsal bütünleşme için mezheplere saygının gerekli olduğuna inanmaktadırlar.
- d. Tek tip bir dinsel yaşantının dayatılması polis adaylarında kabul görmemektedir.

4.2.6.1. Mezhep Çeşitliliği İle İlgili Tutum İfadelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin "Mezhep Çeşitliliği" bölümündeki 8 tutum ifadesinin (9. - 16. tutum ifadelerinin) her birine ilişkin bulgular Tablo 4.2.6.1.1 - Tablo 4.2.6.1.8 aralığındaki tablolarda verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, polis adaylarının 4 olumlu ifadenin 3'üne "olumlu" derecesinde, 1'ine "çok olumlu" derecesinde tepkiler verdikleri; 4 olumsuz ifadenin ise 3'üne "olumsuz" derecesinde, 1'ine "net değil" derecesinde tepkiler verdikleri görülecektir. Buna göre polis adayları olumlu tutuma sahiplik durumunu belirlemeyi amaçlayan tutum ifadelerini onaylamışlardır.

Tablo 4.2.6.1.1: Mezheplerin İbadet Anlayışlarına Karşı İlgililik

CEMEÇİTÖ - 9.İfade: <i>Mezheplerin ibadet anlayışlarındaki farklılıkları anlatan yazılar ile karşılaşırsam merakla okuyabilirim.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	119	21,6
Katılıyorum	329	59,8
Düşüncem Net Değil	65	11,8
Katılmıyorum	34	6,2
Asla Kabul Etmeyorum	3	0,5
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,96	
S	0,79	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.6.1.1'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 81,4'ü mezheplerin ibadet anlayışlarındaki farklılıklara karşı ilgilidir. Bu konuda ilgisiz olan polis

adayları % 6,7'lik grubu oluştururken, bu konuda net bir düşünceye sahip olmadığını ifade etmiş olan polis adayları % 11,8'lik grubu oluşturmaktadır.

Polis adaylarının “Mezheplerin İbadet Anlayışlarına Karşı İlgililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 3,96'dır. Polis adayları bu konuda “olumlu” derecesinde tutumlara sahiptir. Bir başka ifadeyle, polis adaylarının “Mezheplerin İbadet Anlayışlarına Karşı İlgililik” konusundaki tutumları “güçlü”dür.

Tablo 4.2.6.1.2: Mezheplerin Çalışmalarına Destek Vermeye Açıklık

CEMEÇİTÖ - 10.İfade: Toplumsal barışa katkı getireceğine inanırsam, Türkiye'deki dinsel mezhepler hakkında çalışmalar yapmış olan kişileri çeşitli etkinliklere davet ederdim.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	135	24,5
Katılıyorum	237	43,1
Düşüncem Net Değil	129	23,5
Katılmıyorum	36	6,5
Asla Kabul Etmeyorum	13	2,4
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,81	
S	0,96	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.6.1.2'de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 67,6'sı toplumsal barış için bir tehdit olarak algılamadığı sürece Türkiye'deki dinsel mezhepler hakkında çalışmalar yapmış olan kişilere ve bu tür çalışmalara karşı olumlu tutum içerisindedir. Bu konuda net bir düşüncesi bulunmayan polis adaylarının oranı % 23,5; olumsuz düşünceye sahip olan polis adaylarının oranı ise % 8,9'dur.

“Mezheplerin Çalışmalarına Destek Vermeye Açıklık” konusunda polis adayları “olumlu” derecesinde tutumlara sahiptir. Nitekim polis adaylarının bu konudaki tutum puanları ortalaması 3,81'dir. Polis adaylarının bu konudaki tutumları “güçlü”dür.

Tablo 4.2.6.1.3: Mezheplerin Etkinliklerinde Yer Almaya Kapalılık

CEMEÇİTÖ - 11.İfade: Ülkemdeki farklı mezheplerin ibadet, cenaze, düğün vb. gibi törenlerine katılarak onları izlemem için davet alsaydım katılmazdım.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	15	2,7
Katılıyorum	39	7,1
Düşüncem Net Değil	99	18,0
Katılmıyorum	257	46,7
Asla Kabul Etmiyorum	140	25,5
Toplam	550	100,0
	\bar{X}	2,15
	S	0,97
Tutum Derecesi		Olumsuz

Tablo 4.2.6.1.3'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 72,2'si mezheplerin ibadet, cenaze, düğün vb. gibi törenlerine katılma konusunda olumsuz düşünmemektedir. Bir başka ifadeyle, polis adayları gerekli hallerde mezheplerin çeşitli törenlerine katılma konusunda sakınca görmemektedir. Mezheplerin çeşitli törenlerine katılmayı uygun bulmadığını ifade eden polis adaylarının oranı ise % 9,8'dir.

Polis adaylarının “Mezheplerin Etkinliklerinde Yer Almaya Kapalılık” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,15'tir. Polis adayları mezheplerin çeşitli etkinliklerinde yer almaya tepkililik konusunda “olumsuz” derecesinde tutumlara sahiptir. Bir başka ifadeyle, polis adayları gerekli hallerde mezheplerin çeşitli etkinliklerine katılma konusunda “güçlü” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.6.1.4: Mezheplere Saygının Toplum İçin Gerekliliğine İnanma

CEMEÇİTÖ - 12.İfade: Tüm dinsel mezheplere eşit derecede saygı gösterilirse toplumsal bütünleşme kolaylıkla sağlanır.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	150	27,3
Katılıyorum	243	44,2
Düşüncem Net Değil	93	16,9
Katılmıyorum	50	9,1
Asla Kabul Etmiyorum	14	2,5
Toplam	550	100,0
\bar{X}	3,85	
S	1,00	
Tutum Derecesi	Olumlu	

Tablo 4.2.6.1.4'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 71,5'i tüm dinsel mezheplere eşit derecede saygı gösterilmesi halinde toplumsal bütünleşmenin kolaylıkla sağlanacağına inanmaktadır. Buna inanmayan polis adaylarının oranı ise % 11,6'dır.

Polis adaylarının "Mezheplere Saygının Toplum İçin Gerekliliğine İnanma" konusundaki tutum puanları ortalaması 3,85'tir. Polis adayları bu konuda "olumlu" derecesinde "güçlü" tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.6.1.5: Farklı Mezheplerden Kişilerle Sosyal Etkileşime Açıklık

CEMEÇİTÖ - 13.İfade: <i>Farklı mezhepten kişilerle aynı ortamlarda yer alarak bilgi alışverişinde bulunmak bana keyif verir.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	249	45,3
Katılıyorum	223	40,5
Düşüncem Net Değil	52	9,5
Katılmıyorum	20	3,6
Asla Kabul Etmiyorum	6	1,1
Toplam	550	100,0
\bar{X}	4,25	
S	0,85	
Tutum Derecesi	Çok Olumlu	

Tablo 4.2.6.1.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının % 85,8'i farklı mezhepten kişilerle etkileşime girmekten keyif duyacağını ifade etmektedir.

Polis adaylarının "Farklı Mezheplerden Kişilerle Sosyal Etkileşime Açıklık" konusundaki tutum puanları ortalaması 4,25'tir. Buna göre, polis adayları bu konuda "çok güçlü" tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.6.1.6: Devletin Mezheplere Karşı Tarafı Yaklaşımı

CEMEÇİTÖ - 14.İfade: <i>Devlet her mezhebe değil, çoğunluğun mezhebine daha fazla saygı göstermelidir.</i>		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	29	5,3
Katılıyorum	60	10,9
Düşüncem Net Değil	62	11,3
Katılmıyorum	239	43,5
Asla Kabul Etmiyorum	160	29,1
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,20	
S	1,13	
Tutum Derecesi	Olumsuz	

Tablo 4.2.6.1.6’da görüldüğü üzere, devletin ülkedeki çoğunluğun mezhebine diğerlerinden daha fazla saygı göstermesi gerektiği fikrine polis adaylarının % 72,6’sı destek vermemektedir. Bu fikre destek veren polis adaylarının oranı % 16,2’dir. Polis adaylarının % 11,3’ü ise bu konuda net bir tutuma sahip değildir.

“Devletin Mezheplere Karşı Tarafı Yaklaşımı” konusunda polis adaylarının tutum puanları ortalaması 2,20’dir. Bu değer, polis adaylarının bu konuda “olumsuz” derecesinde tutumlara sahip olduklarını gösterir. Bir başka ifadeyle, polis adayları devletin ülkedeki mezhepler arasında ayrımcılık yapmaması gerektiği konusunda “güçlü” tutumlara sahiptir.

Tablo 4.2.6.1.7: Devletin Mezheplere Karşı Yasakçı Yaklaşımı

CEMEÇİTÖ - 15.İfade: Mezhepler insanları ayırıştırıyor. Bu nedenle, mezheplerin çeşitli çalışmaları Devlet tarafından yasaklanmalıdır.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	35	6,4
Katılıyorum	83	15,1
Düşüncem Net Değil	131	23,8
Katılmıyorum	209	38,0
Asla Kabul Etmiyorum	92	16,7
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,56	
S	1,13	
Tutum Derecesi	Olumsuz	

Tablo 4.2.6.1.7’de görüldüğü üzere, polis adaylarının % 54,7’si mezheplerin çeşitli çalışmalarının devlet tarafından yasaklanması gerektiği fikrini kabul etmemektedir. Bunu uygun gören polis adaylarının oranı % 21,5’tir. Polis adaylarının % 23,8’i ise bu konuda net bir fikre sahip değildir.

“Devletin Mezheplere Karşı Yasakçı Yaklaşımı” konusunda polis adaylarının tutum puanları ortalaması 2,56’dır. Polis adayları bu konuda “olumsuz” derecesinde tutumlara sahiptir. Bir başka ifadeyle, mezheplere karşı devletin yasakçı yaklaşımına polis adaylarınca “güçlü” şekilde karşı çıkmaktadır.

Tablo 4.2.6.1.8: Mezheplerin Dinsel Faaliyetlerine Karşı Tepkililik

CEMEÇİTÖ - 16.İfade: Ülkemizdeki farklı mezheplerin çeşitli faaliyetleri gençlerin kafasını karıştırabilir. Bu nedenle mezheplerin bu tür faaliyetleri engellenmelidir.		
	f	%
Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	40	7,3
Katılıyorum	113	20,5
Düşüncem Net Değil	173	31,5
Katılmıyorum	181	32,9
Asla Kabul Etmiyorum	43	7,8
Toplam	550	100,0
\bar{X}	2,87	
S	1,06	
Tutum Derecesi	Net Değil	

Tablo 4.2.6.1.8’de görüldüğü üzere, mezheplerin çeşitli dinsel faaliyetlerinin engellenmesi gerektiği konusunda polis adaylarının % 27,8’i olumlu fikir beyan ederken, % 40,7’si bu fikre destek vermemiştir. Polis adaylarının önemli bir bölümü (% 31,5’i) ise bu konuda net bir fikir ortaya koymamıştır.

Polis adaylarının “Mezheplerin Dinsel Faaliyetlerine Karşı Tepkililik” konusundaki tutum puanları ortalaması 2,87’dir. Bu değer, polis adaylarının mezheplerin dinsel faaliyetlerinin engellenmesi konusunda “netleşmemiş” tutumlara sahip olduklarını göstermektedir.

Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)’nin “Mezhep Çeşitliliği” bölümündeki tutum ifadelerine ilişkin ifade istatistikleri Ek 11’de bir arada sunulmuştur

4.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu alt bölümde, Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ) aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.7.1: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları İle Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Konu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Başörtüsü	550	9	39,64	4,74	46,76	0,00
Dinsel Çeşitlilik	550	8	24,77	5,86		

sd: 549

Polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının “çok güçlü” olduğuna ilişkin kanıtlara Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum başlığı altında, dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlarının “netleşmemiş” olduğuna ilişkin kanıtlara ise İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum başlığı altında yer verilmişti. Tablo 4.2.7.1’de görüldüğü üzere, 550 polis adayının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları ile dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkili (bağımlı) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Başörtüsü}} = 39,64$) ile dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Dinsel Çeşitlilik}} = 24,77$) arasında anlamlı bir fark görülmüştür [$t_{(549)} = 46,76$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d=1,99$), bu farkın “çok büyük” düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durum, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlarından çok daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Bu bulgudan hareketle, polis adaylarının başörtüsüne dinsel çeşitlilikten çok daha fazla değer atfettikleri söylenebilir. Buna göre; polis adayları ülkedeki dinsel çeşitliliği çeşitli gerekçelerle sakıncalı görmeye ya da ona değer atfetmeye meyilli iken, İslâmcı/dindar Müslüman kimliğinin simgesi olan başörtüsünü tartışmasız

şekilde önemli görmektedirler. Bir başka ifadeyle, polis adayları için kendi dinsel kimliği, dinsel çeşitlilikten daha önemlidir.

4.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu alt bölümde, Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ) aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.8.1: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları İle Etnik-Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Konu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Kürtçe	550	10	26,26	9,37	15,906	0,000
Etnik-Dinsel Çeşitlilik	550	6	21,41	4,65		

sd: 549

Polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının “netleşmemiş” olduğuna ilişkin kanıtlara Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum başlığı altında, etnik-dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlarının “güçlü” olduğuna ilişkin kanıtlara ise Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum başlığı altında yer verilmiştir. Tablo 4.2.8.1’de görüldüğü üzere, 550 polis adayının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları ile etnik-dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkili (bağımlı) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Kürtçe}} = 26,26$) ile etnik-dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Etnik-dinsel Çeşitlilik}} = 21,41$) arasında anlamlı bir fark görülmüştür [$t_{(549)} = 15,906$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d=0,68$), bu farkın “ortanın üstünde” düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durum, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının etnik-dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlarından daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Bu bulgudan hareketle, polis adaylarının Kürtçeyi etnik-dilsel çeşitliliğe tercih ettikleri söylenebilir. Buna göre; polis adayları Kürtçeyi değil, etnik ve dilsel diğer çeşitlilik unsurlarını çeşitli gerekçelerle sakıncalı görmektedirler. Kürtçe polis adayları tarafından temkinli yaklaşılan, ancak etnik-dilsel çeşitlilik karşısında sakıncalı bulunmayan bir çeşitlilik unsuru olarak görülmektedir.

4.2.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu alt bölümde, Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ) aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.9.1: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları İle Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Konu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Cemevi	550	8	25,41	5,85		
Mezhep Çeşitliliği	550	8	30,09	4,73	-23,422	0,000

sd: 549

Polis adaylarının cemevine yönelik tutumlarının “netleşmemiş” olduğuna ilişkin kanıtlara Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum başlığı altında, mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumlarının “güçlü” olduğuna ilişkin kanıtlara ise Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum başlığı altında yer verilmişti. Tablo 4.2.9.1’de görüldüğü üzere, 550 polis adayının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları ile mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkili (bağımlı) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Cemevi}} = 25,41$) ile mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Mezhep Çeşitliliği}} = 30,09$) arasında anlamlı bir fark görülmüştür [$t_{(549)} = -23,422$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d = -1,00$), bu farkın

“büyük” düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu durum, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumlarının cemevine yönelik tutumlarından çok daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Bu bulgudan hareketle, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine atfettikleri değerlerin cemevine atfettikleri değerden çok daha büyük olduğu söylenebilir. Buna göre; polis adayları ülkedeki mezhep çeşitliliğini sakıncalı görmez ve üstelik korunması gerektiğini düşünürken, ülkedeki bir dinsel mezhebin kimlik simgesi olan cemevine karşı aynı hassasiyet gösterilmemektedir. Bir başka ifadeyle, dini yaşama biçimleri konusunda çeşitlilikler gösteren mezheplere karşı tahammülkâr ve destekleyici tavır geliştirmiş olan polis adayları cemevi konusunda aynı olumlu anlayışa sahip değildir.

4.2.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu alt bölümde, Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)’nin Birinci Bölümü aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.10.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Eğitim Birimi	n	K	\bar{X}	S	t	p
PMYO	371	9	40,16	4,51	3,78	0,000
POMEM	179	9	38,56	5,02		

sd: 548

PMYO öğrencilerinin de, POMEM öğrencilerinin de başörtüsüne yönelik tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.1’de görüldüğü üzere, PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO öğrencilerinin başörtüsüne

yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO-Başörtüsü}} = 40,16$) ile POMEM öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{POMEM-Başörtüsü}} = 38,56$) arasında anlamlı bir fark görülmüştür [$t_{(548)} = 3,78, p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d = 0,34$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre, PMYO öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutumları POMEM öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, bir yükseköğretim programını tamamlamış olmanın, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının istendik düzeyden daha fazla güçlenmesini engellemiş olduğu söylenebilir. Buna göre, bir yükseköğretim programını tamamlamış olan polis adayları, bir yükseköğretim programını tamamlamamış olan polis adaylarına oranla başörtüsüne yönelik olarak daha istendik tutumlarla donanıktır.

Tablo 4.2.10.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile PMYO 2.Sınıf Öğrencilerinin Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	K	\bar{X}	S	t	p
1.Sınıf	184	9	39,59	4,93		
2.Sınıf	187	9	40,73	3,98	-2,44	0,015

sd: 369

PMYO 1.sınıf öğrencilerinin de, PMYO 2.sınıf öğrencilerinin de başörtüsüne yönelik tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.2’de görüldüğü üzere, PMYO 1.sınıf öğrencileri ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO 1.sınıf öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 1.Sınıf-Başörtüsü}} = 39,59$) ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 2.Sınıf-Başörtüsü}} = 40,73$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(369)} = -2,44, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları PMYO sınıf düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.10.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Askerlik Durumu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Askerlik Yapmamış	472	9	39,90	4,68	3,203	0,001
Askerlik Yapmış	78	9	38,06	4,77		

sd: 548

Askerliğini yapmamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları çok güçlü iken, askerliğini yapmış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları güçlüdür. Tablo 4.2.10.3'te görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adayları ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmamış}} = 39,90$) ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmış}} = 38,06$) arasında anlamlı bir fark görülmüştür [$t_{(548)} = 3,20$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d = 0,39$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları askerliğini yapmış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, askerliğini yapmış olmanın, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının istendik düzeyden daha fazla güçlenmesini engellemiş olduğu söylenebilir. Buna göre, askerliğini yapmış olan polis adayları, askerliğini yapmamış olan polis adaylarına oranla başörtüsüne yönelik olarak daha istendik tutumlarla donanıktır.

Tablo 4.2.10.4: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Grupları	n	\bar{X}	S
A) 19-20	137	40,27	4,62
B) 21-22	171	40,06	4,49
C) 23-24	99	39,88	4,79
Ç) 25-26	89	38,78	5,00
D) 27-28	46	37,26	4,69
E) 29-30	8	40,25	4,17
Toplam	550	39,64	4,74

Tablo 4.2.10.5: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	420,718	5	84,144	3,849	0,002	
Gruplar içi	11893,720	544	21,863			A-D, B-D,
Toplam	12314,438	549				

19-20, 21-22, 23-24, 25-26 ve 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları çok güçlü iken, 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları güçlüdür. Tablo 4.2.10.4'te ve Tablo 4.2.10.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{19-20 \text{ Yaş}} = 40,27$), 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{21-22 \text{ Yaş}} = 40,06$), 23-24 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{23-24 \text{ Yaş}} = 39,88$), 25-26 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{25-26 \text{ Yaş}} = 38,78$), 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının

başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{27-28 \text{ Yaş}} = 37,26$), 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{29-30 \text{ Yaş}} = 40,25$)'nin en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(5-544)} = 3,849$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,03$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın 19-20 yaş grubu ile 27-28 yaş grubundaki ve 21-22 yaş grubu ile 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının tutum puanları arasında olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarından; 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, daha ileri yaş gruplarında olmanın, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının istendik düzeyde bulunmasını sağladığı söylenebilir. 19-20 ve 21-22 yaş grubundaki polis adayları PMYO’da polislik eğitimine devam eden polis adaylarıdır. 27-28 yaş grubundaki polis adayları ise POMEM’de polislik eğitimine devam eden polis adaylarıdır. Buna göre, 27-28 yaş grubundaki polis adayları 19-22 yaş grubundaki polis adaylarına oranla başörtüsüne yönelik olarak daha istendik tutumlarla donanıktır. Bu sonuç POMEM öğrencilerinin PMYO öğrencilerine nazaran başörtüsüne yönelik olarak daha istendik tutumlarla donanık olduğunu gösteren sonucu desteklemektedir.

Tablo 4.2.10.6: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Medenî Durum	n	\bar{X}	S
A) Evli	22	38,68	5,31
B) Bekâr	526	39,67	4,72
C) Diğer	2	43,00	1,41
Toplam	550	39,64	4,74

Tablo 4.2.10.7: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	43,224	2	21,612	0,963	0,382	
Gruplar içi	12271,214	547	22,434			-
Toplam	12314,438	549				

Evli polis adaylarının da, bekâr polis adaylarının da, medenî durumu “diğer” statüsünde yer alan polis adaylarının da başörtüsüne yönelik tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.6’da ve Tablo 4.2.10.7’de görüldüğü üzere, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında medenî durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, evli polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Evli}} = 38,68$), bekâr polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Bekâr}} = 39,67$), evli ya da bekâr olmayan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Diğer}} = 43,00$)’nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 0,963$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları medenî durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.10.8: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre	n	\bar{X}	S
A) Şehir	379	39,47	4,92
B) İlçe-Kasaba	106	39,83	4,45
C) Köy	65	40,31	4,03
Toplam	550	39,64	4,74

Tablo 4.2.10.9: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	43,137	2	21,568	0,961	0,383	
Gruplar içi	12271,301	547	22,434			-
Toplam	12314,438	549				

Polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan polis adaylarının da, ilçe/kasabada yaşamakta olan polis adaylarının da, köyde yaşamakta olan polis adaylarının da başörtüsüne yönelik tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.8’de ve Tablo 4.2.10.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Şehir}} = 39,47$), polislik eğitiminden önce ilçede veya kasabada yaşamakta olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İlçe/Kasaba}} = 39,83$), polislik eğitiminden önce köyde yaşamakta olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Köy}} = 40,31$)’nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 0,961$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.10.10: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	206	39,21	4,89
B) Doğu Anadolu	7	40,86	3,18
C) Ege	19	39,00	5,42
Ç) Güney Doğu Anadolu	11	39,82	3,19
D) İç Anadolu	269	40,00	4,58
E) Karadeniz	21	41,24	4,05
F) Marmara	17	37,35	5,82
Toplam	550	39,64	4,74

Tablo 4.2.10.11: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	234,229	6	39,038	1,755	0,106	
Gruplar içi	12080,210	543	22,247			-
Toplam	12314,438	549				

En uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları güçlü iken, diğer tüm bölgelerdeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.10'da ve Tablo 4.2.10.11'de görüldüğü üzere, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 39,21$), en uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 40,86$), en uzun süre

Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Ege} = 39,00$), en uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Güney Doğu Anadolu} = 39,82$), en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{İç Anadolu} = 40,00$), en uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Karadeniz} = 41,24$), en uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Marmara} = 37,25$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 1,755$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları en uzun süre yaşadıkları şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.10.12: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	175	39,30	4,80
B) Doğu Anadolu	24	40,71	3,41
C) Ege	20	39,30	4,93
Ç) Güney Doğu Anadolu	25	40,36	4,86
D) İç Anadolu	262	39,91	4,65
E) Karadeniz	34	38,50	5,62
F) Marmara	10	38,80	4,39
Toplam	550	39,64	4,74

Tablo 4.2.10.13: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	133,890	6	22,315	0,995	0,428	
Gruplar içi	12180,548	543	22,432			-
Toplam	12314,438	549				

Polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının derecesi nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye değişiklik göstermemektedir; tamamının tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.12’de ve Tablo 4.2.10.13’te görüldüğü üzere, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, Akdeniz Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 39,30$), Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 40,71$), Ege Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 39,30$), Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 40,36$), İç Anadolu Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 39,91$), Karadeniz Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 38,50$), Marmara Bölgesi’ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 38,80$)’nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 0,995, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları nüfusa kayıtlı oldukları şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.10.14: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	94	39,71	4,23
B) Doğu Anadolu	30	40,73	4,23
C) Ege	69	38,13	5,94
Ç) Güney Doğu Anadolu	33	40,15	5,36
D) İç Anadolu	193	39,85	4,47
E) Karadeniz	39	39,92	4,43
F) Marmara	92	39,60	4,71
Toplam	550	39,64	4,74

Tablo 4.2.10.15: Polis Adaylarının Başörtüsüne Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	214,432	6	35,739	1,604	0,144	
Gruplar içi	12100,006	543	22,284			-
Toplam	12314,438	549				

Polislik eğitiminden sonra ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının tutumları güçlü iken, ilk tercihi olarak diğer bölgelerdeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının tutumları çok güçlüdür. Tablo 4.2.10.14'te ve Tablo 4.2.10.15'te görüldüğü üzere, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları arasında meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, ilk tercihi olarak Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 39,71$), ilk tercihi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir

şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 40,73$), ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 38,13$), ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 40,15$), ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 39,85$), ilk tercihi olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 39,92$), ilk tercihi olarak Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 39,60$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 1,604, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumları polislik eğitiminden sonra ilk tercihleri olarak görev yapmak istedikleri şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

4.2.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'nin İkinci Bölümü aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.11.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Eğitim Birimi	n	K	\bar{X}	S	t	p
PMYO	371	8	24,58	5,87		
POMEM	179	8	25,15	5,82	-1,072	0,28

sd: 548

PMYO öğrencilerinin de POMEM öğrencilerinin de dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.1'de görüldüğü üzere, PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencilerinin dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO öğrencilerinin dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO-Dinsel Çeşitlilik}} = 24,58$) ile POMEM öğrencilerinin dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{POMEM- Dinsel Çeşitlilik}} = 25,15$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = -1,072, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları okul türüne göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.11.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	K	\bar{X}	S	t	p
1.Sınıf	184	8	24,72	5,89		
2.Sınıf	187	8	24,44	5,87	0,466	0,642

sd: 369

PMYO 1.sınıf öğrencilerinin de PMYO 2.sınıf öğrencilerinin de dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.2'de görüldüğü üzere, PMYO 1.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencilerinin dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO 1.sınıf öğrencilerinin dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 1.Sınıf-Dinsel Çeşitlilik}} = 24,72$) ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 2.Sınıf- Dinsel Çeşitlilik}} = 24,44$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(369)} = 0,466, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları PMYO sınıf düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.11.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Askerlik Durumu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Askerlik Yapmamış	472	8	24,66	5,80		
Askerlik Yapmış	78	8	25,38	6,19	-1,008	0,314

sd: 548

Askerliğini yapmamış olan polis adaylarının da askerliğini yapmış olan polis adaylarının da dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.3'te görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adayları ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmamış}} = 24,66$) ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmış}} = 25,38$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = -1,008$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları askerliğini yapma/yapmama durumuna göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.11.4: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Grupları	n	\bar{X}	S
A) 19-20	137	23,88	6,07
B) 21-22	171	25,32	5,87
C) 23-24	99	24,43	5,31
Ç) 25-26	89	25,21	6,07
D) 27-28	46	25,00	5,47
E) 29-30	8	26,00	7,54
Toplam	550	24,77	5,86

Tablo 4.2.11.5: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	203,639	5	40,728	1,190	0,313	
Gruplar içi	18623,105	544	34,234			-
Toplam	18826,744	549				

Her yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.4'te ve Tablo 4.2.11.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{19-20 \text{ Yaş}} = 23,88$), 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{21-22 \text{ Yaş}} = 25,32$), 23-24 yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{23-24 \text{ Yaş}} = 24,43$), 25-26 yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{25-26 \text{ Yaş}} = 25,21$), 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{27-28 \text{ Yaş}} = 25,00$), 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{29-30 \text{ Yaş}} = 26,00$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(5-544)} = 1,190$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları yaş gruplarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.11.6: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Medenî Durum	n	\bar{X}	S
A) Evli	22	22,64	5,96
B) Bekâr	526	24,86	5,85
C) Diğer	2	24,00	2,83
Toplam	550	24,77	5,86

Tablo 4.2.11.7: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	105,347	2	52,673	1,539	0,216	
Gruplar içi	18721,397	547	34,226			-
Toplam	18826,744	549				

Evli, bekâr ya da medenî durum olarak “diğer” statüsünde bulunan tüm polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.6’da ve Tablo 4.2.11.7’de görüldüğü üzere, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında medenî durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, evli polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Evli}} = 22,64$), bekâr polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Bekâr}} = 24,86$), evli ya da bekâr olmayan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Diğer}} = 24,00$)’nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,539$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları medenî durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.11.8: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre	n	\bar{X}	S
A) Şehir	379	24,67	5,90
B) İlçe-Kasaba	106	25,33	5,95
C) Köy	65	24,42	5,43
Toplam	550	24,77	5,86

Tablo 4.2.11.9: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	45,405	2	22,702	0,661	0,517	
Gruplar içi	18781,339	547	34,335			-
Toplam	18826,744	549				

Polislik eğitiminden önce şehirde, ilçede/kasabada ya da köyde yaşayan polis adaylarının tutumları birbirinden farklı değildir; hepsinin tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.8’de ve Tablo 4.2.11.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Şehir}} = 24,67$), polislik eğitiminden önce ilçede veya kasabada yaşamakta olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İlçe/Kasaba}} = 25,33$), polislik eğitiminden önce köyde yaşamakta olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Köy}} = 24,42$)’nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 0,661$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis

adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları polislik eğitiminden önce yaşadıkları yerleşim biriminin niteliğine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.11.10: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	206	25,88	5,75
B) Doğu Anadolu	7	23,86	6,20
C) Ege	19	25,26	6,52
Ç) Güney Doğu Anadolu	11	27,00	8,34
D) İç Anadolu	269	24,03	5,54
E) Karadeniz	21	22,86	6,53
F) Marmara	17	23,53	6,67
Toplam	550	24,77	5,86

Tablo 4.2.11.11: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	569,493	6	94,915	2,823	0,010	
Gruplar içi	18257,251	543	33,623			A-D
Toplam	18826,744	549				

Polislik eğitiminden önce en uzun süre yaşadıkları şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye polis adaylarının tamamının tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.10'da ve Tablo 4.2.11.11'de görüldüğü üzere, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan

polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 25,88$), en uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 23,86$), en uzun süre Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 25,26$), en uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 27,00$), en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 24,03$), en uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 22,86$), en uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 23,53$) en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(6-543)} = 2,823, p=0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,03$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adayları ile İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının tutum puanları arasında olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, polislik eğitiminden önce en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları polislik eğitiminden önce en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, polislik eğitiminden önce denize kıyısı bulunan şehirlerde yaşamış olmanın, dinsel çeşitliliğe ilişkin olumlu tutumlar geliştirmeye etki ettiği söylenebilir. Buna göre, denize kıyısı bulunan şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları iç bölgelerde yaşamış olanlara nazaran daha istendiktir.

Tablo 4.2.11.12: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	175	25,70	5,49
B) Doğu Anadolu	24	23,63	5,79
C) Ege	20	25,25	6,40
Ç) Güney Doğu Anadolu	25	27,96	7,04
D) İç Anadolu	262	24,03	5,83
E) Karadeniz	34	23,85	6,08
F) Marmara	10	24,50	3,87
Toplam	550	24,77	5,86

Tablo 4.2.11.13: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	615,340	6	102,557	3,058	0,006	
Gruplar içi	18211,404	543	33,538			Ç-D
Toplam	18826,744	549				

Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları güçlü iken, diğer bölgelerdeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.11.12'de ve Tablo 4.2.11.13'te görüldüğü üzere, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 25,70$), Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 23,63$), Ege Bölgesi'ndeki bir

şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Ege} = 25,25$), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Güney\ Doğu\ Anadolu} = 27,96$), İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{İç\ Anadolu} = 24,03$), Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Karadeniz} = 23,85$), Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{Marmara} = 24,50$)'nın ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(6-543)} = 3,058, p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,03$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutum puanları arasında olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, farklı dinlerin bulunduğu bölgelerde doğmuş ve yaşam sürmüş olmanın, dinsel çeşitliliğe ilişkin olumlu tutumlar geliştirmeye etki ettiği söylenebilir. Buna göre, farklı dinlerin bulunduğu bölgelerde doğmuş ve yaşam sürmüş olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumları iç bölgelerde doğmuş ve yaşam sürmüş olanlara nazaran daha istendiktir.

Tablo 4.2.11.14: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	94	26,02	5,59
B) Doğu Anadolu	30	24,60	6,32
C) Ege	69	25,49	6,79
Ç) Güney Doğu Anadolu	33	26,06	7,37
D) İç Anadolu	193	23,85	5,13
E) Karadeniz	39	24,64	5,78
F) Marmara	92	24,49	5,89
Toplam	550	24,77	5,86

Tablo 4.2.11.15: Polis Adaylarının Dinsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	408,560	6	68,093	2,008	0,063	
Gruplar içi	18418,184	543	33,919			-
Toplam	18826,744	549				

Polislik eğitiminden sonra ilk tercihi olarak görev yapmak istediği şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre tüm polis adaylarının tutumları “net değil” düzeyindedir. Tablo 4.2.11.14’te ve Tablo 4.2.11.15’te görüldüğü üzere, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, ilk tercihi olarak Akdeniz Bölgesi’ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 26,02$), ilk tercihi olarak Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe

yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 24,60$), ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 25,49$), ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 26,06$), ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 23,85$), ilk tercihi olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 24,64$), ilk tercihi olarak Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 24,49$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 1,604, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

4.2.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin Birinci Bölümü aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.12.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Eğitim Birimi	n	K	\bar{X}	S	t	p
PMYO	371	10	26,58	9,17	1,148	0,252
POMEM	179	10	25,60	9,77		

sd: 548

Hem PMYO öğrencilerinin, hem de POMEM öğrencilerinin Kürtçeye ilişkin tutumları olumsuz/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. Tablo 4.2.12.1’de görüldüğü üzere, PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencilerinin Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO öğrencilerinin Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO-Kürtçe}} = 26,58$) ile POMEM öğrencilerinin Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{POMEM-Kürtçe}} = 25,60$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = 1,148, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları okul türüne göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	K	\bar{X}	S	t	p
1.Sınıf	184	10	27,00	9,36	0,859	0,391
2.Sınıf	187	10	26,18	8,99		

sd: 369

PMYO 1.sınıf öğrencilerinin de, PMYO 2.sınıf öğrencilerinin de Kürtçeye ilişkin tutumları olumsuz/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. Tablo 4.2.12.2’de görüldüğü üzere, PMYO 1.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencilerinin Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO 1.sınıf öğrencilerinin Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 1.Sınıf-Kürtçe}} = 27,00$) ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 2.Sınıf-Kürtçe}} = 26,18$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(369)} = 0,859, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları PMYO sınıf düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Askerlik Durumu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Askerlik Yapmamış	472	10	26,28	9,25	0,125	0,901
Askerlik Yapmış	78	10	26,14	10,12		

sd: 548

Askerliğini yapmamış olan polis adaylarının da, askerliğini yapmış olan polis adaylarının da Kürtçeye ilişkin tutumları olumsuz/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. Tablo 4.2.12.3'te görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adayları ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmamış}} = 26,28$) ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmış}} = 26,14$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = 0,125, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları askerlik yapma/yapmama durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.4: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Grupları	n	\bar{X}	S
A) 19-20	137	26,15	9,53
B) 21-22	171	26,73	9,07
C) 23-24	99	26,65	8,88
Ç) 25-26	89	25,48	10,32
D) 27-28	46	25,74	9,32
E) 29-30	8	25,25	10,33
Toplam	550	26,26	9,37

Tablo 4.2.12.5: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	127,689	5	25,538	0,289	0,919	
Gruplar içi	48105,083	544	88,428			-
Toplam	48232,773	549				

25-26 ve 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumları olumsuz/zayıf iken, diğer yaş gruplarındaki polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumları olumsuza/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. Tablo 4.2.12.4'te ve Tablo 4.2.12.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{19-20 \text{ Yaş}} = 26,15$), 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{21-22 \text{ Yaş}} = 26,73$), 23-24 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{23-24 \text{ Yaş}} = 26,65$), 25-26 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{25-26 \text{ Yaş}} = 25,48$), 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{27-28 \text{ Yaş}} = 25,74$), 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{29-30 \text{ Yaş}} = 25,25$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(5-544)} = 0,289, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları yaş gruplarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.6: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Medenî Durum	n	\bar{X}	S
A) Evli	22	24,18	9,06
B) Bekâr	526	26,31	9,38
C) Diğ̈er	2	36,00	0,00
Toplam	550	26,26	9,37

Tablo 4.2.12.7: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	286,259	2	143,129	1,633	0,196	
Gruplar içi	47946,514	547	87,654			-
Toplam	48232,773	549				

Evli polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları zayıf/olumsuz iken, bekâr polis adaylarının tutumları olumsuz/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. 2 polis adayının Kürtçeye yönelik tutumu ise güçlüdür. Tablo 4.2.12.6’da ve Tablo 4.2.12.7’de görüldüğü üzere, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında medenî durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, evli polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Evli}} = 24,18$), bekâr polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Bekâr}} = 26,31$), evli ya da bekâr olmayan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Diğ̈er}} = 36,00$)’nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,633$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları medenî durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.8: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre	n	\bar{X}	S
A) Şehir	379	25,62	9,51
B) İlçe-Kasaba	106	27,22	9,18
C) Köy	65	28,45	8,53
Toplam	550	26,26	9,37

Tablo 4.2.12.9: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	561,657	2	280,828	3,222	0,041	
Gruplar içi	47671,116	547	87,150			-
Toplam	48232,773	549				

Yaşadıkları yerleşim biriminin niteliğine bağlı olarak polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları arasında bir fark yoktur; tamamı netleşmemiş tutumlara sahiptir. Tablo 4.2.12.8’de ve Tablo 4.2.12.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Şehir}} = 25,62$), polislik eğitiminden önce ilçede veya kasabada yaşamakta olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İlçe/Kasaba}} = 27,22$), polislik eğitiminden önce köyde yaşamakta olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Köy}} = 28,45$)’nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 3,222$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.10: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	206	27,60	9,20
B) Doğu Anadolu	7	28,14	13,18
C) Ege	19	26,00	9,32
Ç) Güney Doğu Anadolu	11	31,73	13,54
D) İç Anadolu	269	25,07	9,11
E) Karadeniz	21	24,48	9,39
F) Marmara	17	27,12	8,85
Toplam	550	26,26	9,37

Tablo 4.2.12.11: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1180,660	6	196,777	2,271	0,036	
Gruplar içi	47052,113	543	86,652			-
Toplam	48232,773	549				

En uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki ve Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları zayıf/olumsuz iken; en uzun süre Ege Bölgesi'ndeki, Marmara Bölgesi'ndeki ve Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları zayıfa/olumsuza yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. En uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları ise netleşmemiş seviyesindedir. Tablo 4.2.12.10'da ve Tablo 4.2.12.11'de görüldüğü üzere, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Bu testin sonucunda, en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 27,60$), en uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 28,14$), en uzun süre Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 26,00$), en uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 31,73$), en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 25,07$), en uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 24,48$), en uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 27,12$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 2,271$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları en uzun süre yaşamış oldukları şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.12.12: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	175	26,93	9,02
B) Doğu Anadolu	24	30,25	11,66
C) Ege	20	25,10	9,53
Ç) Güney Doğu Anadolu	25	37,28	8,61
D) İç Anadolu	262	24,68	8,79
E) Karadeniz	34	24,24	8,45
F) Marmara	10	28,30	7,96
Toplam	550	26,26	9,37

Tablo 4.2.12.13: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	4358,112	6	726,352	8,989	0,000	Ç-A, Ç-C, Ç-D, Ç-E
Gruplar içi	43874,661	543	80,800			
Toplam	48232,773	549				

Ege Bölgesi'ndeki, İç Anadolu Bölgesi'ndeki ve Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları olumsuz/zayıf iken; Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları olumsuza/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. Marmara Bölgesi'ndeki ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları netleşmemiş seviyesindedir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları ise olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.12.12'de ve Tablo 4.2.12.13'te görüldüğü üzere, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 26,93$), Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 30,25$), Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 25,10$), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 37,28$), İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 24,68$), Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 24,24$), Marmara Bölgesi'ndeki bir

şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 28,30$)'nın dördü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(6-543)} = 8,989, p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,09$), bu farkın “büyük” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile Akdeniz Bölgesi'ndeki (A) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının (Ç-A), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile Ege Bölgesi'ndeki (C) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının (Ç-C), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile İç Anadolu Bölgesi'ndeki (D) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının (Ç-D), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile Karadeniz Bölgesi'ndeki (E) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının (Ç-E) tutum puanları arasında olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları Akdeniz Bölgesi'ndeki, Ege Bölgesi'ndeki, İç Anadolu Bölgesi'ndeki ve Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları Marmara Bölgesi'ndeki ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarından ise anlamlı derecede daha güçlü değildir.

Bu bulgudan hareketle, Kürtçenin daha yoğun şekilde konuşulduğu bölgelerdeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın, Kürtçeye ilişkin tutumların güçlü olmasında belirleyici olduğu söylenebilir. Buna göre, anadili Kürtçe olan polis adayları Kürtçeyi önemsemekte ve sahip çıkmaktadırlar.

Tablo 4.2.12.14: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	94	27,34	9,20
B) Doğu Anadolu	30	26,43	10,59
C) Ege	69	25,64	9,76
Ç) Güney Doğu Anadolu	33	31,03	11,78
D) İç Anadolu	193	27,79	8,72
E) Karadeniz	39	28,38	8,57
F) Marmara	92	26,07	8,96
Toplam	550	26,26	9,37

Tablo 4.2.12.15: Polis Adaylarının Kürtçeye Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1486,258	6	247,710	2,877	0,009	
Gruplar içi	46746,514	543	86,089			Ç-D
Toplam	48232,773	549				

Meslekte ilk tercihleri olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları netleşmemiş düzeyinde iken, diğer tüm bölgelerdeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları olumsuz/zayıfa yakın bir düzeyde netleşmemiş seviyesindedir. Tablo 4.2.12.14'te ve Tablo 4.2.12.15'te görüldüğü üzere, polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalamaları arasında meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, ilk tercihi olarak Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik

tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 27,34$), ilk tercihi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 26,43$), ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 25,64$), ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 31,03$), ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 24,79$), ilk tercihi olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 28,38$), ilk tercihi olarak Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 26,07$)'nin ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(6-543)} = 2,877$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,03$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) bir şehirde görev yapmak isteyen polis adayları ile İç Anadolu Bölgesi'ndeki (D) bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının (Ç-D) tutum puanları arasında olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, polislik eğitiminden sonra ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumları, İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, polislik eğitiminden sonra ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumlarının daha olumsuz olduğu söylenebilir. Buna göre, İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adayları Kürtçeye karşı olumlu yaklaşımlar içerisinde değildir.

4.2.13. On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'nin İkinci Bölümü aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.13.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Eğitim Birimi	n	K	\bar{X}	S	t	p
PMYO	371	6	21,43	4,54	0,135	0,893
POMEM	179	6	21,37	4,88		

sd: 548

Hem PMYO öğrencilerinin, hem de POMEM öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları olumlu/güçlü, ancak netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Tablo 4.2.13.1'de görüldüğü üzere, PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO-Etnik-dilsel}} = 21,43$) ile POMEM öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{POMEM-Etnik-dilsel}} = 21,37$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = 0,135, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları okul türlerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	K	\bar{X}	S	t	p
1.Sınıf	184	6	21,61	4,50	0,769	0,442
2.Sınıf	187	6	21,25	4,59		

sd: 369

PMYO 1.sınıf öğrencilerinin de, PMYO 2.sınıf öğrencilerinin de etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları olumlu/güçlü, ancak netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Tablo 4.2.13.2’de görüldüğü üzere, PMYO 1.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO 1.sınıf öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 1.Sınıf-Etnik-dilsel}} = 21,61$) ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 2.Sınıf-Etnik-dilsel}} = 21,25$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(369)} = 0,769, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları PMYO sınıf düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Askerlik Durumu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Askerlik Yapmamış	472	6	21,47	4,55	0,688	0,491
Askerlik Yapmış	78	6	21,08	5,23		

sd: 548

Etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumlar bakımından askerliğini yapmamış olan polis adayları da, askerliğini yapmış olan polis adayları da olumlu/güçlü, ancak netleşmemiş düzeye çok yakın düzeyde tutumlara sahiptir. Tablo 4.2.13.3’te

görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adayları ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmamış}} = 21,47$) ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmış}} = 21,08$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = 0,688$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları askerlik durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.4: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Grupları	n	\bar{X}	S
A) 19-20	137	21,07	4,73
B) 21-22	171	21,61	4,38
C) 23-24	99	21,77	4,54
Ç) 25-26	89	21,34	4,73
D) 27-28	46	21,07	5,28
E) 29-30	8	21,38	6,14
Toplam	550	21,41	4,65

Tablo 4.2.13.5: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	41,291	5	8,258	0,380	0,862	
Gruplar içi	11818,020	544	21,724			-
Toplam	11859,311	549				

Tüm yaş gruplarındaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları olumlu/güçlü düzeyinin en alt sınırındadır. Bu düzey netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeye karşılık gelmektedir. Tablo 4.2.13.4'te ve Tablo 4.2.13.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{19-20 \text{ Yaş}} = 21,07$), 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{21-22 \text{ Yaş}} = 21,61$), 23-24 yaş grubundaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{23-24 \text{ Yaş}} = 21,77$), 25-26 yaş grubundaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{25-26 \text{ Yaş}} = 21,34$), 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{27-28 \text{ Yaş}} = 21,07$), 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{29-30 \text{ Yaş}} = 21,38$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(5-544)} = 0,380$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumlar polis adaylarının yaşlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.6: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Medenî Durum	n	\bar{X}	S
A) Evli	22	19,68	4,50
B) Bekâr	526	21,48	4,65
C) Diğer	2	22,00	1,41
Toplam	550	21,41	4,65

Tablo 4.2.13.7: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	69,192	2	34,596	1,605	0,202	
Gruplar içi	11790,119	547	21,554			-
Toplam	11859,311	549				

Evli polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları netleşmemiş düzeyinde iken; medenî durumu evli olmayan polis adaylarının tutumları olumlu/güçlü düzeyinin en alt sınırında, netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Tablo 4.2.13.6'da ve Tablo 4.2.13.7'de görüldüğü üzere, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında medenî durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, evli polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Evli}} = 19,68$), bekâr polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Bekâr}} = 21,48$), evli ya da bekâr olmayan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Diğer}} = 22,00$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,605$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumlar polis adaylarının medenî durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.8: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre	n	\bar{X}	S
A) Şehir	379	21,21	4,83
B) İlçe-Kasaba	106	21,70	4,28
C) Köy	65	22,15	4,06
Toplam	550	21,41	4,65

Tablo 4.2.13.9: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	60,563	2	30,281	1,404	0,247	
Gruplar içi	11798,748	547	21,570			-
Toplam	11859,311	549				

Polislik eğitiminden önce şehir ve ilçe/kasabalarda yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları olumlu/güçlü düzeyinde ancak netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Buna karşın polislik eğitiminden önce köylerde yaşamış olan polis adaylarının tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.13.8’de ve Tablo 4.2.13.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Şehir}} = 21,21$), polislik eğitiminden önce ilçede veya kasabada yaşamakta olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İlçe/Kasaba}} = 21,70$), polislik eğitiminden önce köyde yaşamakta olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Köy}} = 22,15$)’nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,404$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları polislik eğitiminden önce yaşamış oldukları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.10: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	206	22,14	4,04
B) Doğu Anadolu	7	22,71	6,55
C) Ege	19	22,53	5,22
Ç) Güney Doğu Anadolu	11	23,36	5,41
D) İç Anadolu	269	20,87	4,79
E) Karadeniz	21	20,19	5,06
F) Marmara	17	19,71	5,41
Toplam	550	21,41	4,65

Tablo 4.2.13.11: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	345,192	6	57,532	2,713	0,013	
Gruplar içi	11514,119	543	21,205			-
Toplam	11859,311	549				

En uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki ve Marmara Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. En uzun süre diğer bölgelerdeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının tutumları ise olumlu/güçlü düzeyinde ancak netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Tablo 4.2.13.10'da ve Tablo 4.2.13.11'de görüldüğü üzere, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında

en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 22,14$), en uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 22,71$), en uzun süre Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 22,53$), en uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 23,36$), en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 20,87$), en uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 20,19$), en uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 19,71$) 'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 2,713$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları en uzun süre yaşamış oldukları şehirlerin yer aldığı bölgelere göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.13.12: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	175	22,04	3,89
B) Doğu Anadolu	24	22,00	5,62
C) Ege	20	21,80	5,44
Ç) Güney Doğu Anadolu	25	24,92	4,36
D) İç Anadolu	262	20,73	4,84
E) Karadeniz	34	19,91	4,17
F) Marmara	10	22,60	4,58
Toplam	550	21,41	4,65

Tablo 4.2.13.13: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	602,202	6	100,367	4,841	0,000	
Gruplar içi	11257,109	543	20,731			Ç-D, Ç-E
Toplam	11859,311	549				

Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. İç Anadolu Bölgesi'ndeki ve Ege Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları olumlu/güçlü düzeyinde ancak netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Diğer bölgelerdeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları ise olumlu/güçlü düzeyindedir. Tablo 4.2.13.12'de ve Tablo 4.2.13.13'te görüldüğü üzere, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü

varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 22,04$), Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 22,00$), Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 21,80$), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 24,92$), İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 20,73$), Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 19,91$), Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 22,60$)'nın en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(6-543)} = 4,841, p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,05$), bu farkın “orta” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile İç Anadolu Bölgesi'ndeki (D) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutum puanları arasında (Ç-D) ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile Karadeniz Bölgesi'ndeki (E) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutum puanları arasında (Ç-E) olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları İç Anadolu Bölgesi'ndeki ve Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, Kürt etnik kimliğinin daha fazla şekilde yer aldığı bölgelerdeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın, etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin tutumların güçlü olmasında belirleyici olduğu söylenebilir. Buna göre, Kürt etnik kimliğine mensup olan polis adayları etnik-dilsel çeşitliliğe diğerlerinden daha fazla değer vermektedir.

Tablo 4.2.13.14: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	94	22,00	4,06
B) Doğu Anadolu	30	21,07	6,03
C) Ege	69	21,67	5,33
Ç) Güney Doğu Anadolu	33	21,76	6,29
D) İç Anadolu	193	21,00	4,30
E) Karadeniz	39	21,51	4,57
F) Marmara	92	21,42	4,28
Toplam	550	21,41	4,65

Tablo 4.2.13.15: Polis Adaylarının Etnik-Dilsel Çeşitliliğe Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	76,845	6	12,807	0,590	0,738	
Gruplar içi	11782,466	543	21,699			-
Toplam	11859,311	549				

Polislik eğitimini tamamladıktan sonra görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölge bakımından polis adaylarının tutumları arasında fark yoktur; tüm polis adaylarının tutumları olumlu/güçlü düzeyinin ilk basamaklarında, netleşmemiş düzeye çok yakın bir düzeydedir. Tablo 4.2.13.14'te ve Tablo 4.2.13.15'te görüldüğü üzere, bu testte grup varyanslarının eşitliğinin sağlanmadığı görülmüştür. Elde edilen $F = 0,590$ ve $p = 0,738$ değerleri ile ilgili doğru karara ulaşabilmek için Welch ve Brown-Forsythe testleri yapılmıştır. Welch testinde $p = 0,678$, Brown-Forsythe testinde ise $p = 0,815$ bulunmuştur. Grup varyanslarının eşit olmadığı bu durumda gruplar arasında anlamlı fark bulunup bulunmadığını anlamak için Dunnett's C testi yapılmıştır.

Polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalamaları arasında meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, ilk tercihi olarak Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 22,00$), ilk tercihi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 21,07$), ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 21,67$), ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 21,76$), ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 21,00$), ilk tercihi olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 21,51$), ilk tercihi olarak Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 21,42$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 0,590$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları polislik eğitimini tamamladıktan sonra görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgelere göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

4.2.14. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin Birinci Bölümü aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.14.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Eğitim Birimi	n	K	\bar{X}	S	t	p
PMYO	371	8	25,23	5,90	-1,023	0,307
POMEM	179	8	25,78	5,76		

sd: 548

PMYO öğrencilerinin de, POMEM öğrencilerinin de cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.1’de görüldüğü üzere, PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencilerinin cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO öğrencilerinin cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO-Cemevi}} = 25,23$) ile POMEM öğrencilerinin cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{POMEM-Cemevi}} = 25,78$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = -1,023, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları okul türlerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	K	\bar{X}	S	t	p
1.Sınıf	184	8	25,37	5,92	0,446	0,656
2.Sınıf	187	8	25,10	5,89		

sd: 369

Cemevine yönelik tutumlar bakımından PMYO 1. ve 2. sınıf öğrencileri arasında fark bulunmamaktadır; her iki grubun tutumları da netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.2’de görüldüğü üzere, PMYO 1.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencilerinin cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark

olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO 1.sınıf öğrencilerinin cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 1.Sınıf-Cemevi}} = 25,37$) ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 2.Sınıf-Cemevi}} = 25,10$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(369)} = 0,446, p>0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları PMYO sınıf düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Askerlik Durumu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Askerlik Yapmamış	472	8	25,24	5,83	-1,633	0,103
Askerlik Yapmış	78	8	26,41	5,95		

sd: 548

Cemevine yönelik tutumları bakımından, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının da, askerliğini yapmış olan polis adaylarının da tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.3'te görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adayları ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmamış}} = 25,24$) ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmış}} = 26,41$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = -1,633, p>0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları askerlik durumuna göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.4: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Grupları	n	\bar{X}	S
A) 19-20	137	24,93	5,97
B) 21-22	171	25,68	5,94
C) 23-24	99	25,07	5,76
Ç) 25-26	89	25,74	5,81
D) 27-28	46	25,57	5,64
E) 29-30	8	27,38	5,29
Toplam	550	25,41	5,85

Tablo 4.2.14.5: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	97,997	5	19,599	0,570	0,723	
Gruplar içi	18708,958	544	34,391			-
Toplam	18806,955	549				

Tüm yaş gruplarındaki polis adaylarının cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.4'te ve Tablo 4.2.14.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{19-20 \text{ Yaş}} = 24,93$), 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{21-22 \text{ Yaş}} = 25,68$), 23-24 yaş grubundaki polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{23-24 \text{ Yaş}} = 25,07$), 25-26 yaş grubundaki polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{25-26 \text{ Yaş}} = 25,74$), 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{27-28 \text{ Yaş}} = 25,57$), 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının cemevine

yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{29-30 \text{ Yaş}} = 27,38$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(5-544)} = 0,570$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları yaş gruplarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.6: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Medenî Durum	n	\bar{X}	S
A) Evli	22	23,41	5,46
B) Bekâr	526	25,50	5,87
C) Diğer	2	24,00	1,41
Toplam	550		

Tablo 4.2.14.7: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	96,138	2	48,069	1,405	0,246	
Gruplar içi	18710,816	547	34,206			-
Toplam	18806,995	549				

Medenî duruma ilişkin tüm kategorilerdeki polis adaylarının cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.6'da ve Tablo 4.2.14.7'de görüldüğü üzere, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında medenî durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, evli polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Evli}} = 23,41$), bekâr polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Bekâr}} = 25,50$), evli ya da bekâr olmayan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Diğer}} = 24,00$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,405, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları medenî durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.8: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre	n	\bar{X}	S
A) Şehir	379	25,25	6,06
B) İlçe-Kasaba	106	25,82	5,74
C) Köy	65	25,68	4,71
Toplam	550	25,41	5,85

Tablo 4.2.14.9: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	32,459	2	16,229	0,473	0,623	
Gruplar içi	18774,496	547	34,323			-
Toplam	18806,955	549				

Polislik eğitime başlamadan önce şehirde, ilçe/kasabada ya da köyde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.8’de ve Tablo 4.2.14.9’da görüldüğü üzere, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Şehir}} = 25,25$), polislik eğitiminden önce ilçede veya kasabada yaşamakta olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İlçe/Kasaba}} = 25,82$), polislik eğitiminden önce köyde yaşamakta

olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{K\ddot{o}y} = 25,68$)'nın hiçbirinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 0,473$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları polislik eğitiminden önce yaşadıkları yerleşim biriminin niteliğine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.10: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	206	26,28	5,65
B) Doğu Anadolu	7	26,57	8,83
C) Ege	19	26,05	6,92
Ç) Güney Doğu Anadolu	11	28,00	7,51
D) İç Anadolu	269	24,77	5,59
E) Karadeniz	21	24,24	5,75
F) Marmara	17	23,53	7,52
Toplam	550	25,41	5,85

Tablo 4.2.14.11: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	443,853	6	73,975	2,187	0,043	
Gruplar içi	18363,102	543	33,818			-
Toplam	18806,955	549				

En uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları güçlü/olumludur. Buna karşın diğer bölgelerdeki şehirlerde en uzun süre yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Ancak tutumları netleşmemiş düzeyde olanlardan

en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki ve Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları olumlu/güçlüye yakındır. Tablo 4.2.14.10'da ve Tablo 4.2.14.11'de görüldüğü üzere, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 26,28$), en uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 26,57$), en uzun süre Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 26,05$), en uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 28,00$), en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 24,77$), en uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 24,24$), en uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 23,53$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 2,187$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları en uzun süre yaşadıkları yerleşim biriminin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.14.12: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	175	26,15	5,41
B) Doğu Anadolu	24	25,25	7,18
C) Ege	20	25,75	6,90
Ç) Güney Doğu Anadolu	25	29,08	7,34
D) İç Anadolu	262	24,68	5,77
E) Karadeniz	34	24,29	5,26
F) Marmara	10	25,90	3,25
Toplam	550	25,41	5,85

Tablo 4.2.14.13: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	622,648	6	103,775	3,099	0,005	
Gruplar içi	18184,307	543	33,489			Ç-D
Toplam	18806,955	549				

Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları güçlü/olumlu iken, diğer şehirlerin bulunduğu coğrafi bölgelerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.12'de ve Tablo 4.2.14.13'te görüldüğü üzere, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 26,15$), Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı

olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 25,25$), Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 25,75$), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 29,08$), İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 24,68$), Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 24,29$), Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 25,90$)'nın ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür [$F_{(6-543)} = 3,099$, $p < 0,01$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2 = 0,03$), bu farkın “ortanın altında” düzeyde olduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, anlamlı farkın Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Ç) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adayları ile İç Anadolu Bölgesi'ndeki (D) şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının (Ç-D) tutum puanları arasında olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumları İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevine yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha güçlüdür.

Bu bulgudan hareketle, Alevî ve Kürt kimliğinin daha fazla şekilde yer aldığı bölgelerdeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın, cemevine ilişkin tutumların güçlü olmasında belirleyici olduğu söylenebilir. Buna göre, Alevî ve Kürt kimliğine mensup olan polis adayları cemevine diğerlerinden daha fazla değer atfetmektedir.

Tablo 4.2.14.14: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	94	26,53	5,47
B) Doğu Anadolu	30	24,83	6,07
C) Ege	69	26,48	6,59
Ç) Güney Doğu Anadolu	33	26,97	7,10
D) İç Anadolu	193	24,50	5,29
E) Karadeniz	39	26,21	5,94
F) Marmara	92	24,66	5,88
Toplam	550	25,41	5,85

Tablo 4.2.14.15: Polis Adaylarının Cemevine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	524,035	6	87,339	2,594	0,017	
Gruplar içi	18282,920	543	33,670			-
Toplam	18806,955	549				

Eğitimden sonra ilk tercihleri olarak Akdeniz Bölgesi'ndeki, Ege Bölgesi'ndeki, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki ve Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutumları netleşmemiş düzeyin sınırlarında ancak olumlu/güçlü derecesine çok yakın bir düzeydedir. Diğer bölgelerdeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının tutumları ise netleşmemiş düzeydedir. Tablo 4.2.14.14'te ve Tablo 4.2.14.15'te görüldüğü üzere, polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, ilk tercihi olarak

Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 26,53$), ilk tercihi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 24,83$), ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 26,48$), ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 26,97$), ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 24,50$), ilk tercihi olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 26,21$), ilk tercihi olarak Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının cemevine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 24,66$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 2,594$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının cemevine yönelik tutumları polislik eğitiminden sonra ilk tercihleri olarak görev yapmak istedikleri şehrin bulunduğu coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

4.2.15. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'nin İkinci Bölümü aracılığıyla elde edilen verilere ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.15.1: PMYO Öğrencileri ile POMEM Öğrencilerinin Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Eğitim Birimi	n	K	\bar{X}	S	t	p
PMYO	371	8	30,06	4,75	-0,174	0,862
POMEM	179	8	30,14	4,72		

sd: 548

PMYO öğrencilerinin de, POMEM öğrencilerinin de mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.15.1’de görüldüğü üzere, PMYO öğrencileri ile POMEM öğrencilerinin mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO öğrencilerinin mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO-Mezhep Çeşitliliği}} = 30,06$) ile POMEM öğrencilerinin mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{POMEM-Mezhep Çeşitliliği}} = 30,14$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = -0,174, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları okul türlerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.2: PMYO 1.Sınıf Öğrencileri ile 2.Sınıf Öğrencilerinin Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	K	\bar{X}	S	t	p
1.Sınıf	184	8	29,99	4,68	-0,304	0,762
2.Sınıf	187	8	30,14	4,82		

sd: 369

PMYO 1.sınıf öğrencilerinin de, PMYO 2.sınıf öğrencilerinin de mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.15.2’de görüldüğü üzere, PMYO 1.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencilerinin mezhep çeşitliliğine yönelik tutum

puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, PMYO 1.sınıf öğrencilerinin mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 1.Sınıf-Mezhep Çeşitliliği}} = 29,99$) ile PMYO 2.sınıf öğrencilerinin mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{PMYO 2.Sınıf-Mezhep Çeşitliliği}} = 30,14$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(369)} = -0,304, p>0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları PMYO sınıf düzeylerine göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.3: Askerliğini Yapmamış Olan Polis Adayları İle Askerliğini Yapmış Olan Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Anlamlılığına İlişkin t Testi Sonuçları

Askerlik Durumu	n	K	\bar{X}	S	t	p
Askerlik Yapmamış	472	8	30,06	4,72	-0,311	0,756
Askerlik Yapmış	78	8	30,24	4,83		

sd: 548

Askerliğini yapmamış ve askerliğini yapmış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.15.3'te görüldüğü üzere, askerliğini yapmamış olan polis adayları ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmamış}} = 30,06$) ile askerliğini yapmış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Askerliğini Yapmış}} = 30,24$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir [$t_{(548)} = -0,311, p>0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları askerlik durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.4: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş Grupları	n	\bar{X}	S
A) 19-20	137	29,66	4,91
B) 21-22	171	30,44	4,79
C) 23-24	99	30,23	4,42
Ç) 25-26	89	30,16	5,07
D) 27-28	46	29,67	3,86
E) 29-30	8	29,75	5,55
Toplam	550	30,09	4,73

Tablo 4.2.15.5: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Yaş Gruplarına Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	58,473	5	11,695	0,520	0,762	
Gruplar içi	12244,161	544	22,508			-
Toplam	12302,635	549				

Çeşitli yaş gruplarındaki polis adaylarının tamamının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.15.4'te ve Tablo 4.2.15.5'te görüldüğü üzere, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, 19-20 yaş grubundaki polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{19-20 \text{ Yaş}} = 29,66$), 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{21-22 \text{ Yaş}} = 30,44$), 23-24 yaş grubundaki polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{23-24 \text{ Yaş}} = 30,23$), 25-26 yaş grubundaki polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{25-26 \text{ Yaş}} = 30,16$), 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{27-28 \text{ Yaş}} =$

29,67), 29-30 yaş grubundaki polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{29-30 \text{ Yaş}} = 29,75$)’nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(5-544)} = 0,520, p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları yaş gruplarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.6: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Medenî Durumlarına Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Medenî Durum	n	\bar{X}	S
A) Evli	22	23,32	4,61
B) Bekâr	526	30,16	4,74
C) Diğer	2	30,00	0,00
Toplam	550	30,09	4,73

Tablo 4.2.15.7: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Medenî Durumlarına Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	71,923	2	35,961	1,608	0,201	
Gruplar içi	12230,712	547	22,360			-
Toplam	12302,635	549				

Evli polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları netleşmemiş düzeydedir. Bekâr ve medenî durumu “diğer” kategorisinde bulunan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları ise olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.15.6’da ve Tablo 4.2.15.7’de görüldüğü üzere, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında medenî durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, evli polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Evli}} = 23,82$), bekâr polis

adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Bekâr}} = 30,16$), evli ya da bekâr olmayan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Diğer}} = 30,00$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,608$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları medenî durumlarına göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.8: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre	n	\bar{X}	S
A) Şehir	379	29,82	4,80
B) İlçe-Kasaba	106	30,63	4,58
C) Köy	65	30,70	4,52
Toplam	550	30,09	4,73

Tablo 4.2.15.9: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Polislik Eğitiminden Önce Yaşadıkları Çevreye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	88,646	2	44,323	1,985	0,138	
Gruplar içi	12213,989	547	22,329			-
Toplam	12302,635	549				

Polislik eğitiminden önce hangi nitelikteki yerleşim birimlerinde yaşamış olurlarsa olsunlar, tüm polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlüdür. Tablo 4.2.15.8'de ve Tablo 4.2.15.9'da görüldüğü üzere, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, polislik eğitiminden önce şehirde yaşamakta olan

polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Şehir}} = 29,82$), polislik eğitiminden önce ilçede veya kasabada yaşamakta olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İlçe/Kasaba}} = 30,63$), polislik eğitiminden önce köyde yaşamakta olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Köy}} = 30,77$)'nin hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(2-547)} = 1,985$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları polislik eğitiminden önce yaşadıkları çevreye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.10: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	206	30,75	4,53
B) Doğu Anadolu	7	29,86	5,67
C) Ege	19	30,95	4,44
Ç) Güney Doğu Anadolu	11	31,00	6,03
D) İç Anadolu	269	29,64	4,70
E) Karadeniz	21	29,62	4,72
F) Marmara	17	28,29	6,00
Toplam	550	30,09	4,73

Tablo 4.2.15.11: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın En Uzun Süre Yaşadıkları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığın İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	225,735	6	37,622	1,692	0,121	
Gruplar içi	12076,900	543	22,241			-
Toplam	12302,635	549				

En uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlü düzeyinin en alt sınırında netleşmemiş düzeyine yakın iken, diğer bölgelerdeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlü düzeyindedir. Tablo 4.2.15.10'da ve Tablo 4.2.15.11'de görüldüğü üzere, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 30,75$), en uzun süre Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 29,86$), en uzun süre Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 30,95$), en uzun süre Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 31,00$), en uzun süre İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 29,64$), en uzun süre Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 29,62$), en uzun süre Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde yaşamış olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 28,29$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 1,692$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları en uzun süre yaşadıkları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.12: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	175	30,73	4,29
B) Doğu Anadolu	24	30,33	5,76
C) Ege	20	30,15	5,19
Ç) Güney Doğu Anadolu	25	32,32	5,34
D) İç Anadolu	262	29,50	4,76
E) Karadeniz	34	29,47	4,46
F) Marmara	10	30,10	5,38
Toplam	550	30,09	4,73

Tablo 4.2.15.13: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Nüfusa Kayıtlı Oldukları Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	299,610	6	49,935	2,259	0,037	
Gruplar içi	12003,024	543	22,105			-
Toplam	12302,635	549				

Hangi şehrin bulunduğu coğrafi bölgede nüfusa kayıtlı olursa olsun tüm polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlüdür. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları olumlu/güçlü düzeyinin üst sınırlarında yer almaktadır. Tablo 4.2.15.12'de ve Tablo 4.2.15.13'te görüldüğü üzere, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 30,73$), Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının

mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 30,33$), Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 30,15$), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 32,32$), İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 29,50$), Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 29,47$), Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 30,10$)'nın hiçbiri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 2,259$, $p > 0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları nüfusa kayıtlı oldukları şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Tablo 4.2.15.14: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutumlarının Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Dağılımına İlişkin Betimsel İstatistikler

Coğrafi Bölgeler	n	\bar{X}	S
A) Akdeniz	94	30,87	4,61
B) Doğu Anadolu	30	30,60	5,18
C) Ege	69	30,71	4,85
Ç) Güney Doğu Anadolu	33	30,45	5,97
D) İç Anadolu	193	29,21	4,45
E) Karadeniz	39	30,21	3,91
F) Marmara	92	30,32	4,89
Toplam	550	30,09	4,73

Tablo 4.2.15.15: Polis Adaylarının Mezhep Çeşitliliğine Yönelik Tutum Puanları Ortalamaları Arasındaki Farkın Meslekte Görev Yapmak İstedikleri İlk Şehrin Yer Aldığı Coğrafi Bölgeye Göre Anlamlılığına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	250,074	6	41,679	1,878	0,083	
Gruplar içi	12052,561	543	22,196			-
Toplam	12302,635	549				

Polislik eğitimini tamamladıktan sonra görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölge bakımından polis adaylarının tutumları arasında fark yoktur; tüm polis adaylarının tutumları olumlu/güçlü düzeyindedir. Tablo 4.2.15.14'te ve Tablo 4.2.15.15'te görüldüğü üzere, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalamaları arasında meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu testin sonucunda, ilk tercihi olarak Akdeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Akdeniz}} = 30,87$), ilk tercihi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Doğu Anadolu}} = 30,60$), ilk tercihi olarak Ege Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Ege}} = 30,71$), ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Güney Doğu Anadolu}} = 30,45$), ilk tercihi olarak İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{İç Anadolu}} = 29,21$), ilk tercihi olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Karadeniz}} = 30,21$), ilk tercihi olarak Marmara Bölgesi'ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutum puanları ortalaması ($\bar{X}_{\text{Marmara}} = 30,32$)'nin hiçbiri arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir [$F_{(6-543)} = 1,878, p>0,01$]. Bu bulguya göre, polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumları meslekte görev yapmak istedikleri ilk şehrin yer aldığı coğrafi bölgeye göre anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, polis adaylarının kültürel çeşitlilik sembeleri olan başörtüsüne, Kürtçeye ve cemevine ilişkin tutumları ile kültürel çeşitlilik kategorileri olan dinsel çeşitliliğe, etnik-dilsel çeşitliliğe ve mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumları incelenmiştir. Çünkü bu tutumların polisin gelecekteki davranışlarına etki ederek polis-toplum ilişkilerinde belirleyici olacağı değerlendirilmiştir. Çalışmayla, poliste Türkiye'nin kültürel çeşitliliğine yönelik olumlu tutumlar oluşturulmasının gereğine dikkat çekerek, sürdürülen demokratik polislik çalışmalarına katkıda bulunmak da hedeflenmiştir. Nihayetinde polisin kültürel çeşitlilik unsurlarına yönelik tutumlarının istendik çerçevede yönetilmesi sayesinde hem polisin hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin meşruiyetinin sürekliliğinin sağlanmış olacağı iddia edilmiştir.

Çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen üç farklı Likert Tipi Tutum Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir.

Çalışmada polis adaylarının kültürel çeşitlilik sembelerinden başörtüsüne yönelik “çok olumlu/çok güçlü”, Kürtçeye ve cemevine yönelik ise “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Hatta Kürtçeye yönelik tutumlarının “olumsuz/zayıf” derecesine güçlü şekilde meyilli olduğu gözlenmiştir. Kültürel çeşitlilik kategorilerinden dinsel çeşitliliğe karşı “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde tutumları bulunduğu görülen polis adaylarının, etnik-dilsel çeşitlilik ile mezhep çeşitliliğine karşı ise “olumlu/güçlü” derecesinde tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çalışmada polis adaylarının kültürel çeşitlilik sembeleri ile kültürel çeşitlilik kategorilerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığı da araştırılmıştır. Bu amaçla “Başörtüsü-Dinsel Çeşitlilik”, “Kürtçe-Etnik Dilsel Çeşitlilik” ve “Cemevi-Mezhep Çeşitliliği” karşılaştırmaları yapılmıştır. “Başörtüsü-Dinsel Çeşitlilik” karşılaştırmasında polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlarından “çok büyük” düzeyde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. “Kürtçe-Etnik Dilsel Çeşitlilik” karşılaştırmasında polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının etnik-dilsel

çeşitliliğe yönelik tutumlarından “ortanın üstünde” düzeyde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. “Cemevi-Mezhep Çeşitliliği” karşılaştırmasında ise polis adaylarının mezhep çeşitliliğine yönelik tutumlarının cemevine yönelik tutumlarından “büyük” düzeyde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür.

Polis adaylarının bu kültürel çeşitlilik simgeleri ile kültürel çeşitlilik kategorilerine ilişkin tespit edilen tutumlarının çeşitli bağımsız değişkenlere göre değişiklik gösterip göstermediği de çalışmada incelenmiştir. Polis adaylarının tutumları üzerinde etkisi araştırılmış olan bağımsız değişkenler şunlardır: okul türü, sınıf düzeyi, askerlik durumu, yaş, medenî durum, polislik eğitiminden önce yaşanılan çevre, en uzun süre yaşam sürülen şehir, nüfusa kayıtlı olunan şehir, meslekte görev yapmak istenilen ilk şehir.

Kültürel çeşitlilik simgelerinden başörtüsüne ilişkin tutumlar bakımından, POMEM öğrencilerinin, askerliğini yapmış olan polis adaylarının ve daha ileri yaş gruplarındaki polis adaylarının tutumlarının kendi kategorilerinde daha istendik olduğu tespit edilmiştir. Kürtçeye ilişkin tutumları güçlü olan polis adaylarının ise Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı oldukları ya da bu bölgedeki şehirlerde görev yapmak istedikleri görülmüştür. Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmak ile cemevine yönelik güçlü tutumlara sahip olmak arasında da bir ilişki gözlenmiştir. Cemevine yönelik güçlü tutumları bulunan polis adaylarının Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı oldukları tespit edilmiştir.

Kültürel çeşitlilik kategorilerinden dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlar bakımından, en uzun süre Akdeniz Bölgesi’ndeki şehirlerde yaşamış olmanın dinsel çeşitliliğe yönelik olumlu tutumlar gelişmesine etki ettiği görülmüştür. Ayrıca, Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlar üzerinde de olumlu etki yarattığı tespit edilmiştir. Etnik-dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlar bakımından ise, yine Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın olumlu etkisinin bulunduğu görülmüştür. Kültürel çeşitlilik kategorilerinden mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumlar bakımından ise, polis adayları arasında araştırma kapsamındaki hiçbir bağımsız değişkene göre anlamlı bir fark görülmemiştir.

Başörtüsüne ilişkin olarak “çok olumlu/çok güçlü” tutumlara sahip olmaları, polis adaylarının başörtüsünü milliyetçi, muhafazakâr, dindar kimliklerinin önemli bir unsuru olarak kabul ettikleri anlamına gelebilir. Çünkü polislik mesleğinin büyük oranda toplumun milliyetçi, muhafazakâr, dindar kesimleri tarafından tercih edildiği bilinmektedir. Ancak başörtüsü konusundaki tutumlarının bu kadar güçlü olmasında, polis adaylarının başörtüsü konusunda geçmişte toplumda yaşanmış olan gerginliklere, mağduriyetlere, çatışmalara vb. karşı tepki geliştirmiş olmalarının da etkisi bulunabilir. Bir başka ifadeyle, toplumun alt kültürel gruplarından gelen, “merkezin dışına itilmişlik”¹⁷ hissi yaşayan polis adaylarında, başörtüsü konusunda yaşanmış olan mağduriyeti kendisinde hissederek bu mağduriyeti yaşamış olanlara destek verme eğilimi gelişmiş olabilir.

Başörtüsü polis adayları tarafından güçlü derecede içselleştirilmiştir. Çalışma kapsamındaki diğer kültürel çeşitlilik simgelerine ve kültürel çeşitlilik kategorilerine yönelik tutumlarının bu kadar güçlü olmaması da, polis adaylarının başörtüsüne atfettikleri değerın büyüklüğünün göstergesidir. Ancak polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının bu kadar güçlü olması istendik bir durum değildir. Çünkü demokratik polislik için polis adaylarının başörtüsüne yönelik tutumlarının “olumlu/güçlü” derecesinde bulunması yeterli ve önemli görülmektedir. Zira “çok olumlu/çok güçlü” tutumlar polisi demokratik olmayan ve ayrımcılık içeren davranışlara sevk edebilir.

Başörtüsüne ilişkin tutumlar bakımından PMYO öğrencilerinin tutumlarının POMEM öğrencilerinin tutumlarından; askerliğini yapmamış olan polis adaylarının tutumlarının askerliğini yapmış olan polis adaylarının tutumlarından; 19-20 ve 21-22 yaş grubundaki polis adaylarının tutumlarının ise 27-28 yaş grubundaki polis adaylarının tutumlarından daha güçlü olduğu görülmüştür. Bu durumda PMYO öğrencilerinin, askerliğini yapmamış olan polis adaylarının ve küçük yaş gruplarındaki polis adaylarının, örneklem grubunun başörtüsüne ilişkin tutumlarının “çok olumlu/çok güçlü” olmasına sebep olduğu söylenebilir. Nitekim bu grupların başörtüsüne yönelik tutum puanları ortalamaları diğerlerinden yüksektir. Bu sonuca göre, polislik eğitiminde POMEM’leri öne çıkarmak, askerliğini yapmış ve ileri yaş gruplarında yer alan polis adaylarına polislik için öncelik tanımak başörtüsüne ilişkin

¹⁷ Bu tespit ve tanımlama için Doç.Dr.Ahmet Erkan Koca’ya teşekkür ederim.

tutumların gereğinden fazla güçlenmesini önleyebilir. İstendik olan bu hedef gereğince, yaşantısının çeşitli dönemlerinde (yükseköğrenim sürecinde, askerlikte, diğer sosyalleşme süreçlerinde vb.) farklı kültürlere mensup gruplarla herhangi bir şekilde etkileşime girmiş olan POMEM öğrencilerinin polis adayı olarak seçilmeleri demokratik polisliğe katkı getirebilecek olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Türkiye’de polis kaynağı konusunda POMEM’lerin rolünün gelecekte artırılacak olmasının isabetli bir karar olduğu görülmektedir.

Polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumlarının “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde bulunması, Kürtçeyi “millî bütünlük için tehlikeli bir çeşitlilik simgesi” olarak kabul ettikleri anlamına gelebilir. Üstelik bu tutumlar “olumsuz/zayıf” derecesine meyillidir. KÜDİÇİTÖ’nün Kürtçe bölümündeki ifadelerle polis adayları tarafından verilen cevapların analiz edildiği 4.2.3.1.1. – 4.2.3.1.10 aralığındaki tablolar incelendiğinde, polis adaylarının Kürtçeyi Türkçe karşısında farklı bir konuma yerleştirdikleri, yerel bir dil olarak kalmasından taraf oldukları ve kişisel olarak olumlu yaklaşım göstermekten kaçındıkları görülmektedir. Bir başka ifadeyle, polis adayları Kürtçenin toplumsal meşruiyetine olumlu bakmamaktadırlar. Tutum ölçeğinde Kürtçenin siyasal (resmî) meşruiyetine ilişkin tutumları belirlemeye dönük tutum ifadesine yer verilmediğinden dolayı, polis adaylarının bu konudaki tutumları konusunda yargıda bulunulamamaktadır. Ancak bu konunun incelenmesi yararlı olabilir. Buna rağmen polis adaylarının Kürtçenin toplumsal meşruiyetine olumlu bakmamalarından hareketle, Kürtçenin tüm resmî okullarda eğitim dili olarak kabul edilmesi, T.C. Devleti’nin ikinci resmî dili olması vb. gibi hususlarda olumsuz tutumlar içerisinde olacakları tahmin edilebilir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bazı şehirlerde görev yapan polislerin halk ile daha iyi iletişim kurabilmeleri için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından onaylı Kürtçe kurslarına alınmalarına ve bu kurslarda Kürtçe öğrenmeye istekli polis memurları bulunmasına rağmen (bkz. www.ensonhaber.com, 2012; www.ensonhaber.com, 2013), polislerin Kürtçenin Türkçe ile her yönden eşit olması konusundaki tutumlarının olumsuz olacağı düşünülebilir. Ancak her şeye rağmen, polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumlarının derecesinin düşüklüğü, Kürtçeye ilişkin taleplerin, mücadelelerin, müdahalelerin vb., başörtüsü konusunda olduğu gibi, toplumun dikkatini sürekli çekecek şekilde gerçekleşmemiş olmasıyla da açıklanabilir.

Polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının bu derecede yer alması istendik bir durum değildir. Çünkü demokratik polislik için polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının “olumlu/güçlü” derecesinde bulunması önemli ve gerekli görülmektedir. “Olumsuz/zayıf” ya da “belirsiz/netleşmemiş” tutumlar polisi demokratik olmayan davranışlara sevk edebilir.

Kürtçeye ilişkin tutumlar bakımından Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarının Akdeniz Bölgesi’ndeki, Ege Bölgesi’ndeki, İç Anadolu Bölgesi’ndeki ve Karadeniz Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarından daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca meslekte birinci tercihleri olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumlarının birinci tercihleri olarak İç Anadolu Bölgesi’ndeki bir şehirde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumlarından daha güçlü olduğu da görülmüştür. Kürtçe konusunda polis adayları arasında Güney Doğu Anadolu Bölgesi öne çıkmıştır. Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan ya da bu bölgedeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye ilişkin tutumları güçlüdür. Bu durum aslında oldukça makuldür. Bu sonuçlara göre, anadili Kürtçe olan, Kürtçenin konuşulduğu yerlerde doğmuş/yaşamış olan, Kürtçeyi içselleştirmiş bulunan, Kürtçenin vatandaşın günlük hayatında yer aldığı şehirlerde yaşamak ve görev yapmak isteyen vb. kişilere polis teşkilatı içerisinde bazı bölgelerde görev verilmesi demokratik polislik için olumlu bir yaklaşım olarak görülebilir. Kürtçeyi konuşabilen polislerin yerel halk ile sağlıklı ilişkiler kurabilmesinin yaratabileceği fırsatlar değerlendirilebilir.

Cemevine ilişkin tutumlarının “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde bulunması, polis adaylarının cemevine karşı tereddütlü yaklaşımlar sergiledikleri anlamına gelebilir. Ayrıca polis adaylarının cemevini “dinî bütünlük için sakıncalı olabilecek bir çeşitlilik simgesi” olarak kabul ettikleri de söylenebilir. Buna göre dinsel kavramlar söz konusu olduğunda polis adayları çeşitliliğe karşı olumlu yaklaşım göstermemektedirler. Dinsel çeşitlilik konusunda “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde tutumlara sahip olmaları da bu durumu desteklemektedir. Cemevinin caminin alternatifini olarak algılanmasının bu sonuca etki etmesi muhtemeldir. Ancak cemevi ile ilgili tartışmaların kamuoyunda fazlaca yer almamış olmasının ve cemevi

konusunun polis adayları tarafından yeterince bilinmemesinin de tutumların bu derecede gelişmesinde etkisi bulunabilir. Bir başka ifadeyle, cemevi konusunun henüz çözüme kavuşturulamamış olması ve bu konudaki belirsizliğin devam etmesi, tutumların “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde kalmasına etki etmiş olabilir.

Polis adaylarının cemevi hakkında bu derecede tutumlara sahip olmaları istendik bir durum değildir. Çünkü diğer tüm çeşitlilik unsurları için ideal olarak tanımlandığı gibi, demokratik polislik için cemevine yönelik tutumlarının da “olumlu/güçlü” derecesinde bulunması gerekli görülmektedir. Bu derecenin dışındaki tutumlar polisi demokratik olmayan davranışlara yönlendirebilir.

Cemevine ilişkin tutumlar bakımından Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarının İç Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarından daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi ile diğer bölgeler arasında böyle bir ilişki gözlenmemiştir. Kürtçeye yönelik güçlü tutumları bulunan polis adayları için olduğu gibi, cemevine yönelik güçlü tutumları bulunan polis adaylarında da Güney Doğu Anadolu Bölgesi öne çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle, Kürtçeye ve cemevine yönelik güçlü tutumları bulunan polis adaylarının Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı oldukları görülmektedir. Üstelik Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe ve etnik-dilsel çeşitliliğe yönelik tutumları da güçlüdür. Bu durumda bu bölgedeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın kültürel çeşitlilik karşısında hoşgörülü kimlik geliştirilmesine etki ettiği ifade edilebilir. Bu bölgedeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının cemevi konusunda güçlü tutumlara sahip olmaları oldukça makuldür. Çünkü bu bölgelerde çeşitli Alevîliklerin bulunduğu bilinmektedir. Bu tespitler sonucunda, cemevi konusunda “olumlu/güçlü” derecesinde tutumlara sahip olan polislere uygun bölgelerde görevler verilmesinin demokratik polisliğin yerleşikleşmesi açısından yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Dinsel çeşitlilik konusunda “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde tutumları bulunması, polis adaylarının dinsel çeşitliliği olumlu algılamadıklarının göstergesidir. Buna göre polis adaylarının dinsel bütünlüğü dinsel çeşitlilik karşısında daha önemli gördükleri ya da dinsel çeşitliliğin “millî ve dinî bütünlük

için tehlikeli bir çeşitlilik unsuru” olduğunu düşündükleri söylenebilir. Hatta dinsel çeşitliliğin kontrol altında bulundurulması gereken bir çeşitlilik unsuru olduğuna inandıkları da ifade edilebilir. Ancak bu durum demokratik polislik için istenilen değildir. Çünkü bu yönde tutumlara sahip olan polis ülkedeki farklı dinlere mensup kişilerin faaliyetleri karşısında savunmacı bir yaklaşım sergileyebilir. Farklı dinlerin temsilcilerinin, farklı dinlere ait yapıların vb. ülkedeki radikal gruplar tarafından hedef alınması gibi durumlarda, öyle olmasa bile, zamanında gerekli tedbirleri almamakla, tedbir almayı istememekle ya da gerçekleşen olayı aydınlatmaya çalışmamakla suçlanabilir.

Ancak dinsel çeşitliliğe ilişkin tutumlar bakımından Güney Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarının İç Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarından daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Farklı dinlerin bulunduğu Güney Doğu Anadolu Bölgesi yine dikkat çekmektedir. Bu bölgedeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın, Kürtçe ve cemevine yönelik tutumların yanında dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlara da güçlü şekilde etki ettiği görülmektedir. Ayrıca, en uzun süre Akdeniz Bölgesi’ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumları en uzun süre İç Anadolu Bölgesi’ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlarından anlamlı şekilde daha güçlüdür. Bu sonuca göre ise, denize kıyısı bulunan şehirlerde daha uzun süre yaşamış olmanın polis adaylarının dinsel çeşitliliğe yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine etki ettiği söylenebilir. Nihayetinde, farklı dinsel kimliklere mensup gruplarla etkileşime girme olasılığı fazla olan şehirlerde (turistik yerlerde, çokkültürlü yaşantıların görüldüğü yerlerde vb.) yaşamış bulunan/nüfusa kayıtlı bulunan kişilerin polis teşkilatında önemli görülen bazı yerlerde görevlendirilmesi demokratik polislik için olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Etnik-dinsel çeşitlilik konusunda polis adaylarının tutumlarının “olumlu/güçlü” derecesinde bulunması, etnik-dinsel çeşitliliğin varlığını değerli buldukları anlamına gelebilir. Ancak tutumları incelenen polis adaylarının önemli bir kısmının bu konudaki tutumlarının “belirsiz/netleşmemiş” derecesinde yığılmış olması, etnik-dinsel çeşitliliği “şüphayle yaklaşılması gereken bir çeşitlilik unsuru” olarak algıladıkları anlamında da yorumlanabilir. Bu durumda, Türk üst kimliğini

benimsemiş olsalar da, alt kimliklerine bağlılıkları nedeniyle etnik-dilsel çeşitliliğe değer veren bir yaklaşım içinde oldukları söylenebilir. Nihayetinde polis adaylarının bu konudaki tutumlarının istendik olduğu görülmektedir. Bu tutum derecesinin polis adaylarının toplumun çeşitli kesimlerine karşı demokratik yaklaşımlar içinde olmalarını sağlayabileceği söylenebilir.

Etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin tutumlar bakımından Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarının İç Anadolu Bölgesi'ndeki ve Karadeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarından daha güçlü olduğu tespit edilmiştir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi bir kez daha öne çıkmıştır. Bu bölgedeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olmanın Kürtçeye, cemevine ve dinsel çeşitliliğe yönelik tutumların gücüne olumlu yönde etki ettiği görülmüştü. Etnik-dilsel çeşitliliğe ilişkin tutumların da Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı bulunan polis adaylarında güçlü olduğu bu bulgularla tespit edilmiştir. Bu sonuca göre etnik-dilsel çeşitlilik açısından zengin olan Güney Doğu Anadolu Bölgesindeki şehirlerde nüfusa kayıtlı bulunan kişilerin demokratik polisliğin yerleşikleşmesine katkıda bulunması mümkündür.

Mezhep çeşitliliği konusundaki tutumlarının “olumlu/güçlü” derecesinde bulunması, polis adaylarının mezhep çeşitliliğini “millî ve dinî bütünlük için tehlike arz etmeyen bir çeşitlilik unsuru” olarak kabul ettikleri anlamına gelebilir. Üstelik bu sonuca göre polis adaylarının mezhepleri dinî inançların yaşanması için gerekli gördükleri ve mezhepleri yok sayıcı tutumları sakıncalı buldukları da söylenebilir. Polis adaylarının mezhep çeşitliliğini dinsel çeşitliliği algıladıklarından daha olumlu algılamaları, mezhepleri dinsel bütünlüğü zedeleyecek bir çeşitlilik unsuru olarak görmedikleri anlamına da gelebilir. Bu nedenle, polis adaylarının mezhep çeşitliliği konusundaki tutumlarının “olumlu/güçlü” derecesinde olması istendik bir durum olarak değerlendirilmektedir. Buna göre polis adaylarının çeşitli mezheplere mensup kişilere, gruplara, bu mezheplerin uygulamalarına vb. karşı olumsuz davranışlar sergilemeyecekleri söylenebilir.

Araştırmada mezhep çeşitliliğine ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi araştırılan bağımsız değişkenlerin hiçbiri açısından polis adaylarının tutumları arasında anlamlı

bir fark bulunmaması da istendik bir durumdur. Bu sonuçlara göre, mezhep çeşitliliğine yönelik olarak olumlu tutumlara sahip bulunan kişilerin polis teşkilatı içerisinde bulunmalarının demokratik polislik açısından yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Kültürel çeşitlilik unsurlarına ilişkin tutumları karşılaştırıldığında, polis adaylarının Türkiye’de dinsel kimliğin en önemli simgelerinden biri olan başörtüsüne dinsel çeşitlilikten daha fazla değer verdikleri görülmüştür. İki çeşitlilik unsuruna ilişkin tutumlar karşılaştırıldığında başörtüsü lehinde olmak üzere çok büyük düzeyde anlamlı bir fark tespit edilmiş olması bunun göstergesidir. Bu sonuca göre, polis adaylarının başörtüsünü içselleştirmiş oldukları kadar dinsel çeşitliliği benimsemedikleri söylenebilir. Benzer durum Kürtçe ile etnik-dinsel çeşitlilik karşılaştırmasında da gözlenmiştir. Polis adayları, temkinli yaklaşım sergiledikleri Kürtçeyi etnik-dinsel çeşitlilik karşısında daha tercih edilebilir bulmaktadırlar. Bu durum, geçen süreçte Kürtçenin kanıksandığı ve polis tarafından bile olsa kolaylıkla kabul edilebilir hale geldiği anlamında yorumlanabilir. Ancak bu sonuç diğer etnik-dinsel çeşitlilik unsurlarına karşı tepkisel yaklaşım içinde olunabileceğinin göstergesi de olabilir. Mezhep çeşitliliği-cemevi karşılaştırmasında ise polis adaylarının mezhep çeşitliliğini cemevi karşısında daha olumlu buldukları tespit edilmiştir. Bu durum hâkim dinsel ve mezhebî kimliğin polis adayları arasında genel kabul gördüğü ve polis adaylarının diğer dinsel ve mezhebî kimliklere karşı olumsuz yaklaşım göstermeye meyilli oldukları anlamına gelebilir.

Polis adaylarının kültürel çeşitlilik unsurlarına yönelik tutumları üzerinde etkisi araştırılmış olan bağımsız değişkenler açısından şu sonuçlara da ulaşılmıştır: POMEM öğrencileri ile PMYO öğrencileri arasında kültürel çeşitlilik unsurlarından sadece başörtüsüne yönelik tutumlarının gücü yönünden anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu iki polis adayı grubunun tutumları diğer çeşitlilik unsurlarına karşı değişiklik göstermemektedir. PMYO’larda 1.sınıf ve 2.sınıf öğrencilerinin de kültürel çeşitlilik unsurlarının hiçbirine yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İki yıl süreli PMYO eğitiminin bazı kültürel çeşitlilik unsurlarına (başörtüsü, Kürtçe, cemevi, dinsel çeşitlilik) karşı istendik tutumlar geliştirilmesine etki edemediği görülmüştür. Tutumlar üzerindeki etkisi araştırılmış bir başka bağımsız değişken olan “askerlik yapmış olma”nın, kültürel çeşitlilik unsurlarından

sadece başörtüsüne yönelik tutumlara istendik yönde etki ettiği tespit edilmiştir. Yaş grupları açısından ise büyük yaşta olmanın sadece başörtüsüne yönelik tutumların daha istendik düzeylerde olmasına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Polis adaylarının medenî durumlarının farklılığının ya da polislik eğitiminden önce farklı nitelikteki yerleşim birimlerinde (şehirde, ilçe/kasabada veya köyde) yaşamış olmalarının onların kültürel çeşitlilik unsurlarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir değişikliğin etkileyicisi olmadıkları da çalışmada elde edilen sonuçlardandır.

Polis adaylarının demografik bilgilerinde yer alan şehirlere ilişkin veri çözümlenmeleri Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ölçeğinde yapılmıştır. Buna göre, dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlar bakımından en uzun süre Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının tutumlarının İç Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde yaşamış olan polis adaylarının tutumlarından anlamlı şekilde farklı olduğu görülmüştür. Güney Doğu Anadolu Bölgesi ise Kürtçeye, cemevine, etnik-dinsel çeşitliliğe ve dinsel çeşitliliğe yönelik tutumlarda dikkat çekmiştir. Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının Kürtçe, cemevi, etnik-dinsel çeşitlilik ve dinsel çeşitlilik konularındaki tutumlarının diğer bazı bölgelerdeki şehirlerde nüfusa kayıtlı olan polis adaylarının tutumlarından anlamlı şekilde farklı olduğu görülmüştür. Bu dört kültürel çeşitlilik unsurunun Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki toplumsal yapının önemli unsurları olması nedeniyle, bu sonuç oldukça makul görülmektedir. Polislik eğitiminden sonra ilk tercihi olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerde görev yapmak isteyen polis adaylarının Kürtçeye yönelik tutumlarının diğer bölgelerdeki şehirlerde görev yapmak isteyenlerin tutumlarından daha güçlü olduğu, İç Anadolu Bölgesi'ni tercih edenlerden ise anlamlı şekilde farklı olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçların demokratik polislik için fayda getirebilecek fırsatlar sunduğu değerlendirilmektedir. Özellikle Kürt ve Alevî vatandaşların polis ile olan ilişkilerini toplumsal meşruiyet hedefleri gereğince geliştirebilmek için Kürtçeye, cemevine, etnik-dinsel çeşitliliğe ve dinsel çeşitliliğe karşı olumlu/güçlü tutumları bulunan polislerden yararlanılmalıdır.

Genel olarak, polis adaylarının kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı kendi kültürel kimlikleri ile devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne olan inançları temelinde tutumlar geliştirdikleri söylenebilir. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere polis kültürü, polis teşkilatının militarist yapısı ve polisin “devletin ve milletin

bölünmez bütünlüğü düşüncesine bağlılığı” bu sonucu “kaçınılmaz” kılmaktadır. Ancak bu yaklaşımın demokratik polislik ile bağdaşmadığı ve toplumsal gruplar nazarında devletin meşruiyeti için katkı getirmeyebileceği değerlendirilmektedir. Çokkültürlü bir ülke olan Türkiye Cumhuriyeti’nde demokratik polisliğin kültürel çeşitliliğin içselleştirilmesini ve tüm kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı olumlu tutumlar içinde olmayı gerektirdiği düşünülmektedir. Başarıldığı takdirde hem polis teşkilatının hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin meşruiyetinin sürekliliği için kritik bir süreç geçilmiş olur.

Kültürel çeşitlilik simgelerinden sadece başörtüsüne karşı “çok olumlu/çok güçlü” tutumlar geliştirmiş olmaları, polis adaylarının başörtüsü konusundaki toplumsal normalleşmeden olumlu yönde etkilenmiş olmalarıyla da açıklanabilir. Bu açıklama diğer kültürel çeşitlilik sembelleri olan Kürtçe ve cemevi için de geçerli olabilir. Kürtçe ve cemevi konusundaki talepler, tartışmalar, söylemler vb. son yıllarda yoğunlaştığından ve bu sembellerin toplumsal kabulü konusunda her yönüyle güçlü bir uzlaşma henüz tam anlamıyla sağlanamamış olduğundan, polis adaylarının Kürtçe ve cemevi konusundaki tutumları belirsiz/netleşmemiş derecesinde kalmış olabilir. Ancak polis adaylarının Kürtçe ve cemevi konusundaki tutumlarının istenmedik derecesini bu duruma bağlamak doğru olmayabilir. Çünkü yaygın kanıya göre polis çoğunlukla milliyetçi, muhafazakâr ve Sünnî Müslüman’dır.

Polis adaylarının tüm kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı “olumlu/güçlü” derecesinde tutumlara sahip olmaları bu çalışmada gerekli görülmüştür. Ancak çalışmada, tutumları “olumlu/güçlü” derecesinde olan polis adaylarının oranının başörtüsü için % 28, Kürtçe için % 13, cemevi için % 31, dinsel çeşitlilik için % 26, etnik-dilsel çeşitlilik için % 43, mezhep çeşitliliği için % 49 olduğu tespit edilmiştir. Demokratik polise duyulan ihtiyaç gereğince, bu oranların istendik düzeylere yükseltilmesi için çalışılmalıdır. Bu hedefe polisin hizmet öncesindeki ve hizmet içindeki planlı eğitim faaliyetleriyle ulaşılabilir. Polislik eğitimlerindeki eğitim programlarının eğitim bilimlerinin ilkeleri ışığında oluşturulması ve ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilmesi suretiyle, Türkiye’nin kültürel çeşitliliği karşısında kültürel yeterliğe sahip polisler yetiştirilmesi mümkün olabilir.

Kültürel çeşitlilik unsurlarına karşı olumlu/güçlü tutumlar geliştirilmesine katkıda bulunabilecek yeni çalışmalar yapılması da demokratik polislik çalışmalarına önemli katkı sağlayabilir. Ancak benzer konulardaki çalışmaların evreni daha güçlü şekilde temsil edebilme özelliğine sahip olan daha geniş örneklemeler üzerinde gerçekleştirilmesi daha etkili sonuçlara ulaşılmasına imkân tanıyabilir. Ayrıca, bu çalışmada soyut bir kavram olan tutum üzerinde nicel araştırma yapıldığı için çok net yorumlamalarda bulunmanın zorlukları yaşanmıştır. Bu nedenle polis adaylarının tutumlarının nedenlerine ve olası sonuçlarına ilişkin kesin yargılarda bulunulmasına imkân verebilecek nitel araştırmalar yapmak, bu amaçla diğer tutum ölçme tekniklerinden yararlanmak demokratik polislik çalışmaları için faydalı olabilir.

Tutum ölçeklerinin uygulandığı polis eğitim birimlerinin seçimi sürecinde, bu polis eğitim birimlerine Türkiye'nin her yerinden öğrenci geldiği, oluşacak örneklemin bu nedenle evreni güçlü şekilde temsil edebileceği düşünülmüştür. Ancak uygulamalar sürecinde gerçek durumun farklı olduğu görülmüştür. Polis eğitim birimlerinde polislik eğitimlerine katılan öğrencilerin, eğitim biriminin bulunduğu şehirde veya yakın çevredeki şehirlerde hâlihazırda yaşamlarını sürdüren kişiler oldukları, o polis eğitim biriminde kendi tercihleri neticesinde eğitime başladıkları öğrenilmiştir. Bu nedenle, benzer çalışmaların daha geniş örneklemeler üzerinde ve Türkiye'nin çeşitli coğrafyalarında gerçekleştirilmesi yararlı olabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti çokkültürcü politikalara ihtiyaç duymadan kültürel çeşitliliği yönetebilmelidir. Bütünlüğünün ve meşruiyetinin sürekliliğinin sağlanabilmesi, bu zor süreci başarmasını gerektirmektedir. Demokrasi konusunda son yıllarda önemli ilerlemeler kaydetmiş olması ise bunu olanaklı kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Feroz ve Landau, Jacob M., (2010), “Sonuç: Ulustan Kopuş”, Schendel, Willem Van ve Zürcher, Erik J. (Der.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik Etnisite ve Emek* (Çev.Selda Somuncuoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları, ss.279-296.
- AKDER, (2010), *Toplumsal Cinsiyet, Eşitlik ve Başörtüsü Yasakları Raporu*, İstanbul.
- Akgönül, Samim, (2011), *Azınlık: Türk Bağlamında Azınlık Kavramına Çapraz Bakışlar* (Çev.Deniz Törel Esnault, Samim Akgönül), İstanbul: bgst Yayınları.
- Akgün, Birol ve Çalış, Şaban H., (2009), “Tanrı Dağı Kadar Türk Hira Dağı Kadar Müslüman: Türk Milliyetçiliğinin Terkibinde İslâmcı Doz”, Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.584-600.
- Akhun, İlhan, (1991), *İstatistiklerin Manidarlığı ve Örneklem*, Ankara.
- Aksoy, Murat, (2005), *Başörtüsü-Türban: Batılılaşma, Modernleşme, Laiklik ve Örtünme*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Aktaş, Cihan, (2006a), *Tanzimat’tan 12 Mart’a Kılık-Kıyafet ve İktidar*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Aktaş, Cihan, (2006b), *Türbanın Yeniden İcadı*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Aktay, Yasin ve Kızılkaya, Ahmet, (2014), *Hepimiz Ötekiyiz: Türkiye’de Kimlikler ve Algılar*, İstanbul: Tezkire Yayıncılık.
- Aktay, Yasin, (2006), *Türk Dininin Sosyolojik İmkânı: İslâm Protestanlığı ve Alevilik*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aktay, Yasin, (2007), “Sosyo-Kültürel ve Politik Yönleriyle Alevilik Üzerine Notlar”, *Milel ve Nihal: İnanç Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4, Sayı:1, ss.57-76.
- Aktay, Yasin, (2011), *Kürt Sorunu: Çözüm İçin Öneriler*, Ankara: SDE Yayınları.

- Aktürk, Şener, (2013), *Türkiye'nin Kimlikleri: Din, Dil, Etnisite, Milliyet, Devlet ve Medeniyet*, İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Akyürek, Salih, (2012), "Demokratik Açılım Süreci ve Demokratik Özerklik Talepleri", Bilgiç, Mehmet Sadi ve Akyürek, Salih (Der.), *Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar*, İstanbul: Bilgesam Yayınları, ss.197-219.
- Akyürek, Salih ve Bilgiç, Mehmet Sadi, (2012), "Kürt Sorununu Etkileyen Faktörler ve Çözüm Parametreleri", Bilgiç, Mehmet Sadi ve Akyürek, Salih (Der.), *Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar*, İstanbul: Bilgesam Yayınları, ss.221-251.
- Âlâ, Efkân, (2014), *İçişleri Bakanı Efkân Ala'nın TBMM Genel Kurul Bütçe Konuşması*, <http://www.icisleribasın.gov.tr/icisleri-bakani-efkan-ala-nin-tbmm-genel-kurul-butce-konusmasi>, (E.T. 03 Şubat 2016).
- Allport, Gordon Willard, (1935), "Attitudes", Murchison, C. A. (Ed.), *A Handbook of Social Psychology*, MA: Clark University Press, pp.798-844.
- Altınay, Ayşe Gül ve Bora, Tanıl, (2009), "Ordu, Militarizm ve Milliyetçilik", Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.140-154.
- Anderson, Benedict, (2011), *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması* (Çev.İskender Savaşır), İstanbul: Metis Yayınları.
- Aras, Hüseyin, (2000), *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi'nde Öğrencilere İnsan Hakları İle İlgili Tutumların Kazandırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Armağan, Servet, (2010), *Türkiye'de Kadın-Erkek Eşitliği ve Başörtüsü (Türban) Yasağı*, İstanbul: Mavi Ufuklar Yayınları.
- Arslan, Zühtü, (2009), *Başörtüsü, AK Parti ve Laiklik: Anayasa Mahkemesi'nden İki Karar Bir Gerekçe*, Ankara: SETA Yayınları.
- Atay, Tayfun, (2012), *Din Hayattan Çıkar: Antropolojik Denemeler*, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Ateş, Kazım, (2011), *Yurttaşlığın Kıyısında Aleviler: Öz Türkler ve Heretik Ötekiler*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı - AGİT, (2006), *Çok Etnili Toplumlarda Polisliğe İlişkin Tavsiyeler*, Hollanda: AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği, <http://www.osce.org/tr/hcnm/32234?download=true>, (E.T. 24 Şubat 2016).
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı - AGİT, (2016), *Demokratik Polislik Kılavuzu* (Çev.Defne Orhun), Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Avrupa Konseyi Polis ve İnsan Hakları Çalışma Grubu – AKPIHÇG, (2006), *Demokratik Toplumda Polis: İnsan Hakları Şampiyonu mu?* (Çev.Mustafa Ulusu, Tarık Gülcü), Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü.
- Aydın, Erdoğan, (2013), *Kimlik Mücadelesinde Alevilik*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Azaltun, Murat, (2008), “Konferans Notları: Araştırma Yöntemleri Semineri Ölçek ve Ölçek Geliştirme”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt:19, Sayı:1, ss.104-111.
- Balcı, Ali, (2015), *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Akademi.
- Balçık, M. Berk, (2009), “Milliyetçilik ve Dil Politikaları”, Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.777-787.
- Balta, Didem Arvas, (2014), *Modernite İçinde Bir İnanç Deneyimi: Örtünme*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Banks, James A., (2004), “Teaching for Social Justice Diversity and Citizenship in a Global World”, *The Educational Forum*, Volume 68, Summer 2004, pp.289-298.
- Barbarosoğlu, Fatma, (2012), *Şov ve Mahrem*, İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Barry, Norman P., (2004), *Modern Siyaset Teorisi* (Çev.Mustafa Erdoğan, Yusuf Şahin), Ankara: Liberte Yayınları.

- Baumann, Gerd, (2006), *Çokkültürlülük Bilmecesi: Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek* (Çev.İşıl Demirakin), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bayley, David H. and Shearing Clifford D., (1996), "The Future of Policing", *Law and Society Review*, Volume 30, No:3, pp.585-606.
- Bayley, David H., (2001), *Democratizing the Police Abroad: What to Do and How to Do It*, Washington: United States Department of Justice Office of Justice Programs National Institute of Justice, <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/188742.pdf>, (E.T. 6 Şubat 2016).
- Bayramoğlu, Ali, (2008), *Çağdaşlık Hurafe Kaldırmaz: Demokratikleşme Sürecinde Dindar ve Laikler*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Belge, Murat, (2011), *Militarist Modernleşme: Almanya, Japonya ve Türkiye*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Benli, Fatma, (2011), *1964-2011 Türkiye'de ve Dünyada Başörtüsü Yasağı Kronolojisi*, Ankara: Mazlumder Yayınları.
- Berksoy, Biriz, (2009), "Polis Teşkilatı", Bayramoğlu, Ali ve İnel, Ahmet (Der.), *Almanak Türkiye 2006-2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.230-242.
- Borovalı, Murat ve Turan, Ömer, (2013), "Üniversitelerde Başörtüsü Tartışmalarına Kavramsal Bir Bakış", Keyman, E.Fuat (Der.), *Türkiye'nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme, Kimlik* (Çev.Utku Kavasoglu ve Sebla Küçük), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss.189-206.
- Bostancı, Naci, (2008), *Cumhuriyet'i Anlamak: Kurucu İdeoloji, Ekonomi ve Siyasete Dair*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Bozarıslan, Hamit, (2009), "Kürd Milliyetçiliği ve Kürd Hareketi (1898-2000)", Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.841-870.
- Bruinessen, Martin van, (2005), *Kürtlük, Türklük, Alevîlik: Etnik ve Dinsel Kimlik Mücadeleleri* (Çev.Hakan Yurdakul), İstanbul: İletişim Yayınları.

- Büyüköztürk, Şener, (2002), *Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Akademi.
- Calhoun, Craig, (2012), *Milliyetçilik* (Çev.Bilgen Sütçüoğlu), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Can, Abdullah, (2013), *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, Larry B.; Johnson, R. Burke ve Turner, Lisa A., (2015), *Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analizi* (Çev.Ed.Ahmet Aypay), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cindoğlu, Dilek, (2010), *Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık: İş Hayatında Meslek Sahibi Başörtülü Kadınlar*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Copeaux, Etienne, (2006), *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine* (Çev.Ali Berktaş), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Coşkun, Vahap, (2013), *Kürt Meselesinin Anayasal Boyutu*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Coşkun, Vahap; Derince, M. Şerif ve Uçarlar, Nesrin, (2010), *Dil Yarası: Türkiye’de Eğitimde Anadilinin Kullanılmaması Sorunu ve Kürt Öğrencilerin Deneyimleri*, Diyarbakır: DİSA Yayınları.
- ctb.ku.edu, (2016), *Section 7 Building Culturally Competent Organizations*, <http://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/culture/cultural-competence/culturally-competent-organizations/main>, (E.T. 03 Şubat 2016).
- Çakır, Ruşen, (2010), “Politik Alevilik ile Politik Sünnilik: Benzerlikler ve Zıtlıklar”, Olsson, Tord, Özdalga, Elisabeth ve Raudvere, Catharina (Der.), *Alevi Kimliği* (Çev.Bilge Kurt Torun ve Hayati Torun), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, ss.86-90.
- Çamuroğlu, Reha, (2008), *Değişen Koşullarda Alevilik*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Çamuroğlu, Reha, (2009), “Reha Çamuroğlu: İslam’ın Egemen Olmadığı Hiçbir Coğrafyada Alevilik Yoktur”, *Dem Dergi*, Sayı:6, ss.40-50.

- Çamuroğlu, Reha, (2010), “Türkiye’de Alevi Uyanışı”, Olsson, Tord, Özdalga, Elisabeth ve Raudvere, Catharina (Der.), *Alevi Kimliği* (Çev.Bilge Kurt Torun ve Hayati Torun), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, ss.104-112.
- Çarkoğlu, Ali ve Toprak, Binnaz, (2006), *Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Çetin, Halis, (2003), *Modernleşme ve Türkiye’de Modernleştirme Krizleri*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çolak, Yılmaz, (2008), “The Headscarf Issue Women and the Public Sphere in Turkey”, *Global South*, Vol:4, No:5, pp.10-16.
- Çolak, Yılmaz, (2010), *Türkiye’de Devletin Kimlik Krizi ve Çeşitlilik: Yeni-Osmanlıcı, İslamcı ve Kürtçü Meydan Okumalar*, Ankara: Kadim Yayınları.
- Çolak, Yılmaz, (2011), “Modern Devletin Çeşitlilikle İmtihanı”, *Muhafazakâr Düşünce*, S.28 (Nisan-Mayıs-Haziran), ss.11-31.
- Çolak, Yılmaz, (2014), “Başkan Çolak: Polis Akademisi Kapanmıyor”, *Milliyet*, 05 Aralık 2014, <http://www.milliyet.com.tr/baskan-colak-polis-akademisi-kapanmiyor-antalya-yerelhaber-508624/>, (E.T. 03 Şubat 2016).
- Çolak, Yılmaz, (2015a) - Polis Akademisi Başkanı - (28 Nisan 2015), “Polis Akademisi’nin Yeniden Yapılandırılması” konulu görüşme, Ankara.
- Çolak, Yılmaz, (2015b), “Polis Akademisi Dönüştürülecek”, *Al Jazeera Türk*, 07 Ocak 2015, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/polis-akademisi-donusturulecek>, (E.T. 03 Şubat 2016).
- Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu – DABF, (2008), *Alevi-Bektaşî İnancının Esasları*, Danimarka. (<http://tr.alevi.dk/wp-content/uploads/2014/04/Alevilik.pdf>, (E.T. 30 Nisan 2015).
- Deren Van Het Hof, Seçil, (2010), “Türk Milli Kimliğinin Kuruluşunda Osmanlının Reddi: On Beşinci Yıl Kitabı”, *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*, 7/2, ss.551-567.

- Dieckhoff, Alain, (2010), “Siyasal Milliyetçiliğe Karşı Kültürel Milliyetçilik Mi?”, Dieckhoff, Alain ve Jaffrelot, Christophe (Der.), *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek: Kuramlar ve Uygulamalar* (Çev.Devrim Çetinkasap), İstanbul: İletişim Yayınları, ss.83-102.
- Doytcheva, Milena, (2009), *Çokkültürlülük* (Çev. Tuba Akıncılar Onmuş), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dündar, Fuat, (2009), “Millî Ezber: Saf Türk – Karışık Öteki”, Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.893-900.
- Ecevitoglu, Pınar ve Yalçinkaya, Ayhan (2013), *Aleviler Artık Burada Oturmuyor*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Eiser, J. Richard, (1980), *Cognitive Social Psychology: A Guidebook to Theory and Research*, Maidenhead: McGraw-Hill Book Company (UK) Ltd.
- Emniyet Teşkilat Kanunu (3201 Sayılı Kanun), (1937).
- Ercan, Kürşat Türker, (2012), *Uluslararası Hukuk Belgeleri ve Dünya Anayasalarında Resmî Dil ve Eğitim Dili*, TASAV Siyaset Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Erdoğan, Mehmet, (2008), *Tesettür Meselesinden Türban Sorununa*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Erdoğan, Mustafa ve Coşkun, Vahap, (2008), “Türkiye'nin Kürt Meselesi”, *Liberal Düşünce*, S.50 (İlkbahar 2008), ss.5-18.
- Ergin, Ayşe Dicle, (2010), “Azınlık Dillerinin Kullanımı Konusunda Türkiye Nerede Duruyor?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:59, Sayı:1, ss.1-34.
- Ergut, Ferdan, (2001), “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, *Amme Dergisi*, Cilt:34, Sayı:1, ss.59-78.
- Erkal, Mustafa E., (2000), “Etniklik ve Terör”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı:26, ss.43-53.

- Ertürk, Selahattin, (1993), *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Meteksan Yayınları.
- Freedman, Jonathan L.; Sears, David O. ve Carlsmith, J. Merrill, (1993), *Sosyal Psikoloji* (Çev.Ali Dönmez), Ankara: İmge Kitabevi.
- Gelbal, Selahattin, (2016), *Ölçek Geliştirme Süreci Ders Notları*.
- Gellner, Ernest, (2008), *Uluslar ve Ulusçuluk* (Çev.Büşra Ersanlı, Günay Göksu Özdoğan), İstanbul: Hil Yayın.
- Gellner, Ernest, (2012), *Milliyetçiliğe Bakmak* (Çev.Simten Coşar ve Saltuk Özertürk-Nalan Soyarık), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Genç, Özge ve İlhan, Ebru, (2012), *Başörtüsü Yasağına İlişkin Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Gliner, Jeffrey A.; Morgan, George A. ve Leech, Nancy L., (2015), *Uygulamada Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analizi Bütünleştiren Yaklaşım* (Çev.Ed.Selahattin Turan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gök, Fatma, (2012), “Eğitim Hakkı Bağlamında Anadilinde Eğitim”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt:10, Sayı:37, ss.10-20.
- Göle, Nilüfer, (2003), *Nilüfer Göle ile Toplumun Merkezine Yolculuk* (Haz.Zafer Özcan), İstanbul: Ufuk Kitapları.
- Göle, Nilüfer, (2011), *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Gönen, Zeynep; Berksoy, Biriz; Başer, Zeynep ve Uçum, Mehmet, (2013), *Polis Yasalarının Ruhu: Mevzuatta Söylemler, Araçlar ve Zihniyet*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Gözaydın, İftar, (2009), *Diyanet: Türkiye Cumhuriyeti’nde Dinin Tanzimi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gülalp, Haldun, (2007a), “Giriş: Milliyete Karşı Vatandaşlık”, Haldun Gülalp (Der.), *Vatandaşlık ve Etnik Çatışma: Ulus-Devletin Sorgulanması* (Çev.Ebru Kılıç), İstanbul: Metis Yayınları, ss.11-34.

- Gülalp, Haldun, (2007b), “Sonuç: Ulus Devlet Aşılıyor mu?”, Haldun Gülalp (Der.), *Vatandaşlık ve Etnik Çatışma: Ulus-Devletin Sorgulanması* (Çev.Ebru Kılıç), İstanbul: Metis Yayınları, ss.173-181.
- Gülalp, Haldun, (2009), “Kimlikler, Toplum ve İktidar”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:40 (Mart 2009), ss.133-143.
- Günay, Bekir ve Türk, Gökhan, (2010), “Alevi Açılımı: Türkiye’de Demokrasinin Derinleşmesi”, *Bilgesam Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Rapor No:22*, İstanbul.
- Gürsoy, Şahin ve Kılıç, Recep, (2009), *Türkiye Aleviliği: Sosyo-Kültürel Dinsel Yapı Çözümlemesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Habermas, Jürgen, (2002), *Öteki Olmak Ötekiyle Yaşamak: Siyaset Kuramı Yazıları* (Çev. İlknur Aka), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hayes, Carlton J.H., (2010), *Milliyetçilik: Bir Din: Batı Siyasal Düşüncesinde Ulusalçılık Tasavvuru* (Çev. Murat Çiftkaya), İstanbul: İz Yayıncılık.
- İçduygu, Ahmet ve Keyman, E. Fuat, (1998), “Globalleşme, Anayasallık ve Türkiye’de Vatandaşlık Tartışması”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi: Kamusal Alan*, S.5 (Kasım-Aralık-Ocak), ss. 157-170.
- İnal, Kemal, (2012a), *Dil ve Politika: Dilin Kökeni, Etnik Boyutu ve Kimlikle İlişkisi*, Ankara: Ütopya Yayınları.
- İnal, Kemal, (2012b), “Kürt Sorununun Önemli Bir Boyutu Olarak Dil: AKP Döneminde Kürtçenin Kamusallaşması”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt:10, Sayı:37, ss.76-112.
- İnalçık, Halil, (1998), “Türkiye Cumhuriyeti ve Osmanlı”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi: Kamusal Alan*, S.5 (Kasım-Aralık-Ocak), ss. 11-21.
- İnsel, Ahmet, (2012), *Türkiye Toplumunun Bunalımı*, İstanbul: Birikim Yayınları.
- İrat, Ali Murat, (2009), *Modernizmin Erittikleri: Sünniler Şiiler ve Aleviler*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

- Kadıoğlu, Ayşe, (2012), “Türkiye’de Vatandaşlığın Anatomisi”, Kadıoğlu, Ayşe (Der.), *Vatandaşlığın Dönüşümü: Üyelikten Haklara*, İstanbul: Metis Yayınları, ss.167-184.
- Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik, (1982).
- Kan, Adnan ve Akbaş, Ahmet, (2005), “Lise Öğrencilerinin Kimya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, ss. 227-237.
- Kaplan, Doğan, (2012), *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevilik*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kara, İsmail, (2014), *Cumhuriyet Türkiye’sinde Bir Mesele Olarak İslâm 1*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaman, Hayrettin, (2009), “Neden Soruşturma”, *Dem Dergi*, Sayı:6, ss.94-97.
- Karasar, Niyazi, (1994), *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
- Karpat, Kemal H., (2009), *Osmanlı’dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, Kemal H., (2010), *Osmanlı’dan Günümüze Elitler ve Din* (Çev.Güneş Ayas), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kehl-Bodrogi, Krisztina, (2012), *Kızılbaşlar/Aleviler* (Çev.Oktay Değirmenci ve Bilge Ege Aybudak), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Keskin, Eren, (2005), “Türban: Devletin Yarattığı Siyasî Bir Simge”, Fadime Özkan (Der.), *Yemenimde Hare Var: Dünden Yarına Başörtüsü*, İstanbul, Elest Yayınları, ss.137-142.
- Keyman, E. Fuat, (2013), “Giriş”, Keyman, E.Fuat (Der.), *Türkiye’nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme Kimlik* (Çev.Utku Kavasoglu ve Sebla Küçük), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss.1-15.
- Kılıç, Recep, (2009), “2010’lu Yıllarda Alevilik: Sorun, Beklenti ve Gerçekler”, *Dinî Araştırmalar*, Cilt:12, Sayı:33, ss.7-16.

- Kırmızıdağ, Nur, (2015), *Polis ve Toplum: Türkiye’de Polise Güven Araştırması*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Kirişçi, Kemal ve Winrow, Gareth M., (2011), *Kürt Sorunu: Kökeni ve Gelişimi* (Çev.Ahmet Fethi), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Koca, A. Erkan, (2013a), *Polisliğin Kitabını Yazmak: Antropolojik Açıdan Polis Bürokrasisi ve Görünümleri*, Ankara: Atıf Yayınları.
- Koca, A. Erkan, (2013b), “Suçsuz Yere Polislik: Artvin’de Polis-Halk İlişkisi Üzerine Etnografik Bir İnceleme”, *Amme Dergisi*, Cilt:46, Sayı:4, ss.157-184.
- Koca, A. Erkan, (2015), *Düzen ve Kargaşa Arasında: Toplumsal Eylem Polisliği Polis Açısından Gezi Olayları*, Ankara: Atıf Yayınları.
- Koçak, Cemil, (2009), “Türk Milliyetçiliğinin İslâm’la Buluşması: Büyük Doğu”, Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.601-613.
- Koçak, Mustafa, (2013), *Çok-Kültürlülük Açısından Dil Hakları*, Ankara: Liberte Yayınları.
- Krathwohl, D. R.; Bloom, B. S. and Masia, B. B., (1964), *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook II: Affective Domain*, New York: David McKay Company, Inc.
- Kubilay, Çağla, (2004), “Türkiye’de Anadillere Yönelik Düzenlemeler ve Kamusal Alan: Anadil ve Resmi Dil Eşitlemesinin Kırılması”, *İletişim: Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, ss.55-86.
- Kubilay, Çağla, (2010), *İslâmcı Söylemde Kamusal Alan ve Türban Tartışmaları: Karşıtlıklar, Kırılmalar ve Uzlaşmalar*, İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Kurubaş, Erol, (2008), “Etnik Grup-Devlet İlişkilerinin Sorunsallaşması ve Aktör Tutumlarındaki Açmazlar: Türkiye'deki Kürt Sorunu Örneği”, *Liberal Düşünce*, S.50 (İlkbahar 2008), ss.19-53.
- Kurubaş, Erol, (2012), *Kürt Sorununun Çözüm Mantiğini Anlamak: Zorluklar, Zorunluluklar ve İdealler*, Ankara: Ankara Strateji Enstitüsü Yayınları.

- Kutlu, Sönmez, (2008), *Alevilik-Bektaşilik Yazıları: Aleviliğin Yazılı Kaynakları: Buyruk, Tezkire-i Şeyh Safi*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Küçük, Murat, (2009), “Mezhepten Millete: Alevîler ve Türk Milliyetçiliği”, Bora, Tanıl (Der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 4: Milliyetçilik*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.901-910.
- Kymlicka, Will, (2006), *Çağdaş Siyaset Felsefesine Giriş* (Çev.Ebru Kılıç), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Leca, Jean, (Der.) (1998), *Uluslar ve Milliyetçilikler* (Çev.Siren İdemen), İstanbul: Metis Yayınları.
- Mager, Robert F., (1972), *Goal Analysis*, California: Fearon Publishers / Lear Siegler, Inc.
- Mardin, Şerif, (2012), *Türk Modernleşmesi* (Derleyenler: Mümtaz’er Türköne, Tuncay Önder), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Massicard, Élise, (2007), *Türkiye’den Avrupa’ya Alevi Hareketinin Siyasallaşması* (Çev.Ali Berktaş), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mélikoff, Irène, (2010), “Bektaşilik/Kızılbaşlık: Tarihsel Bölünme ve Sonuçları”, Olsson, Tord, Özdalga, Elisabeth ve Raudvere, Catharina (Der.), *Alevi Kimliği* (Çev.Bilge Kurt Torun ve Hayati Torun), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, ss.3-12.
- Mélikoff, Irène, (2011a), *Uyur İdik Uyardılar: Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları* (Çev.Turan Alptekin), İstanbul: Demos Yayınları.
- Mélikoff, Irène, (2011b), *Kırklar’ın Cemi’nde* (Çev.Turan Alptekin), İstanbul: Demos Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı’na Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik, (2012).
- Morgan, Clifford T., (1991), *Psikolojiye Giriş* (Çev. Hüsnü Arıcı ve diğ.), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- ncccurrricula.info, (2016), *Definitions of Cultural Competence*, <http://ncccurrricula.info/culturalcompetence.html>, (E.T. 03 Şubat 2016).

- Neocleous, Mark, (2013), *Toplumsal Düzenin İnşası: Polis Erkinin Eleştirel Teorisi* (Çev. Ahmet Bekmen), İstanbul: h2o kitap.
- Ocak, Ahmet Yaşar, (2012), *Türkler, Türkiye ve İslâm: Yaklaşım, Yöntem ve Yorum Denemeleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ocak, Ahmet Yaşar, (2014), *Türk Sûfiliğine Bakışlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Okan, Murat, (2004), *Türkiye’de Alevîlik: Antropolojik Bir Yaklaşım*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Oppenheim, Abraham N., (1983), *Questionnaire Design and Attitude Measurement*, London: Biddles Ltd.
- Oran, Baskın, (2010), *Türkiye’de Azınlıklar: Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Osse, Anneke, (2015), *Polislik Faaliyetlerini Anlamak: İnsan Hakları Savunucuları İçin Bir Kaynak*, (Çev.Tuğba Andaç vd.), Hollanda: Uluslararası Af Örgütü.
- Özbudun, Ergun, (2013), “Türkiye: Çoğulcu Toplum ve Tekçi Devlet”, Kuru, Ahmet T. ve Stepan, Alfred (Der.), *Türkiye’de Demokrasi, İslâm ve Laiklik* (Çev.Hande Tatoğlu), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss.59-89.
- Özhan, Taha ve Ete, Hatem, (2008), *Kürt Meselesi: Problemler ve Çözüm Önerileri*, Ankara: SETA Yayınları.
- Özkan, Fadime, (2005), *Yemenimde Hâre Var: Dünden Yarına Başörtüsü*, İstanbul: Elest Yayınları.
- Özkırımlı, Umut, (2010), *Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar: Eleştirel Bir Müdahale* (Çev.Yetkin Başkavak), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özkırımlı, Umut, (2013), “Türk Milliyetçiliğinin Etnisiteyle İmtihanı: Bir Utangaç Aşk Hikâyesi”, Keyman, E.Fuat (Der.), *Türkiye’nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme, Kimlik* (Çev.Utku Kavasoglu ve Sebla Küçük), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss.79-95.

- Parekh, Bhikhu, (2002), *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek: Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori* (Çev.Bilge Tanrıseven), Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Poggi, Gianfranco, (2014), *Devlet: Doğası, Gelişimi ve Geleceği* (Çev.Aysun Babacan), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6638 sayılı Kanun), (2015).
- Polis Yükseköğretim Kanunu (3087 Sayılı Kanun), (1984).
- Polis Yükseköğretim Kanunu (4652 Sayılı Kanun), (2001).
- Regan, Daniel T. and Fazio, Russell H., (1982), "On the Consistency Between Attitudes and Behavior: Look to the method of Attitude Formation", Brigham, J. C. ve Wrightsman, L. S. (Der.), *Contemporary Issues in Social Psychology*, California: Brooks / Cole Publishing Company, pp. 110-129.
- Renan, Ernest, (2012), "Millet Nedir?", Türköne, Mümtaz'er. (Der.), *Milliyetçilikler*, İstanbul: Etkileşim Yayınları, ss.43-58.
- Rousseau, Jean-Jacques, (2012), *Toplum Sözleşmesi* (Çev.Vedat Günyol), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Saka, Yağmur Can ve Altınöz, Günay Betül, (2011), *Dünü Bugünü Yarınıyla Başörtüsü Meselesi*, Ankara: ARGE Enstitü.
- Schendel, Willem Van, (2010), "Kim Ulustan Yana? Bangladeş'te Milliyetçi Söylem ve Kültürel Çoğulculuk Talepleri", Schendel, Willem Van ve Zürcher, Erik J. (Der.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik, Etnisite ve Emek* (Çev.Selda Somuncuoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları, ss.141-190.
- Schendel, Willem Van ve Zürcher, Erik J., (2010), "Önsöz: Kopma, Bağlanma, Dışlama ve Asimilasyon: 20.Yüzyılda Devletler ve Uluslar", Schendel, Willem Van ve Zürcher, Erik J. (Der.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik, Etnisite ve Emek* (Çev.Selda Somuncuoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları, ss.7-21.

- Scott, Joan Wallach, (2012), *Örtünmenin Siyaseti* (Çev.Merve Tabur), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Sediyani, İbrahim, (2012), “Kürt Sorununu Doğuran Süreç ve Tarihi Sebepler”, *Mazlumder II.Kürd Forumu*, 17-18 Kasım 2012, Bursa/İzmit, Ankara:Mazlumder Yayınları, ss.38-74.
- Smith, Anthony D., (2010), *Milli Kimlik* (Çev.Bahadır Sina Şener), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sofuoğlu, Cemal ve İlhan, Avni, (2014), *Alevilik Bektaşilik Tartışmaları*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Stone, Christopher E. and Ward, Heather H., (2000) “Democratic Policing: A Framework for Action”, *Policing and Society*, 10:1, 11-45, <http://dx.doi.org/10.1080/10439463.2000.9964829>, (E.T. 18 Mart 2016).
- Subaşı, Necdet, (2010), *Alevi Modernleşmesi: Sırrı Fâş Eylemek*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Subirats, Joan, (2015), “Küreselleşme ve Kimlikler: Güncel Kültür Politikalarının Hazırlanmasında Politikanın Rolü”, Bonet, Lluís ve Négrier, Emmanuel (Der.), *Ulusal Kültürlerin Sonu mu? Çeşitlilik Sınavında Kültür Politikaları* (Çev.İşık Ergüden), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss.45-58.
- Şerif, Muzaffer ve Şerif, Carolyn W., (1996), *Sosyal Psikolojiye Giriş II* (Çev.Mustafa Atakay ve Aysun Yavuz), İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Şişman, Nazife, (2005), “Çağdaşlığın Sembolü: Açık Kadın Yahut Traktör”, Fadime Özkan (Der.), *Yemenimde Hare Var: Düünden Yarına Başörtüsü*, İstanbul: Elest Yayınları, ss.230-236.
- Şişman, Nazife, (2011), *Sınırsız Dünyanın Yeni Sınırı: Başörtüsü*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- T. C. Anayasası, (1982).
- T. C. Devlet Bakanlığı, (2010), *Alevi Çalıştayları Nihai Rapor*, Ankara.

- t24.com.tr, (2013), *Türkiye'de 82 bin 693 Camiye Karşılık 937 Cemevi Var*, <http://t24.com.tr/haber/turkiyede-82-bin-693-camiye-karsilik-937-cem-evi-var,225770>, (E.T. 29 Mart 2015).
- Tavşancıl, Ezel, (2010), *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taylor, Shelley E; Peplau, Letitia Anne ve Sears, David O., (2012), *Sosyal Psikoloji* (Çev.Ali Dönmez), Ankara: İmge Kitabevi.
- Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun (677 Sayılı Kanun), (1925).
- Tezbaşaran, A. Ata, (1997), *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Toker Kılınç, Nilgün, (2006), “Disiplin ve Güvenlik Düzeni: Militarizm ve Milliyetçilik”, *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, S.27 (Temmuz Ağustos Eylül), ss.2-6.
- Tuğal, Cihan, (2014), “İslâmcılığın Dinî Çoğulluk Alanındaki Krizi: Alevilik Açmazı Hakkında Bazı Açılımlar”, Aktay, Yasin (Der.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Cilt 6: İslâmcılık*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.493-502.
- Turgut, Mehmet Fuat ve Baykul, Yaşar, (1992), *Ölçekleme Teknikleri*, Ankara: ÖSYM Yayınları-1.
- Uğurlu, Ali Rıza, (2009), “Neden Soruşturma”, *Dem Dergi*, Sayı:6, ss.94-97.
- Ünal, Asife, (2010), “Dinler Tarihi Açısından Alevilik-Bektaşilikte İbadet ve Cemevleri Üzerine Bir Deneme”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:10, Sayı:2, ss.151-176.
- Üzüm, İlyas, (2000), *Günümüz Aleviliği*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Wallerstein, Immanuel, (2007), “Halklığın İnşası: Irkçılık, Milliyetçilik ve Etniklik”, Balibar, Etienne ve Wallerstein, Immanuel (Der.), *İrk, Ulus, Sınıf, Belirsiz Kimlikler* (Çev.Nazlı Ökten), İstanbul: Metis Yayınları, ss.89-106.
- Weber, Max, (2014), *Sosyoloji Yazıları* (Çev.Taha Parla), İstanbul: Deniz Yayınları.

- www.ensonhaber.com, (2012), “*Polis Vatandaşla Kürtçe ve Arapça Konuşacak*”,
<http://www.ensonhaber.com/polis-vatandasla-kurtce-ve-arapca-konusacak-2012-12-31.html>, (E.T. 03 Mart 2016).
- www.ensonhaber.com, (2013), “*Diyarbakır Polisi Kürtçe Öğreniyor*”,
<http://www.ensonhaber.com/diyarbakir-polisi-kurtce-ogreniyor-2013-03-08.html>, (E.T. 03 Mart 2016).
- www.pa.edu.tr, (2016), “*Tarihçe*”,
<http://www.pa.edu.tr/Default.aspx?page=GenelBilgiTarihce>, (E.T. 04 Şubat 2016).
- Yalçınkaya, Ayhan, (2005), *Pas: Foucault'dan Agamben'e Sivilleşmiş İktidar ve Gelenek*, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Yaman, Mehmet, (2013), *Alevilik: İnanç, Edep, Erkan*, İstanbul: Demos Yayınları.
- Yayman, Hüseyin, (2011), *Şark Meselesinden Demokratik Açılıma Türkiye'nin Kürt Sorunu Hafızası (Özet Rapor)*, Ankara: SETA Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Sait, (2009), “Sait Yazıcıoğlu: Alevilik Meselesi Diyalog İle Çözümenebilir”, *Dem Dergi*, Sayı:6, ss.63-65.
- Yeğen, Mesut, (2011), *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldırım, Rıza, (2012), “Geleneksel Alevilikten Modern Aleviliğe: Tarihsel Bir Dönüşümün Ana Eksenleri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı:62, ss.135-162.
- Yıldırım, Rıza, (2014), “Cemevleri”, *Liberal Düşünce Topluluğu Türkiye'nin Demokratikleşmesi ve Alevi Talepleri Tespit ve Öneri Raporu*, Ankara.
- Yıldız, Ahmet, (2010a), *Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-seküler Sınırları (1919-1938)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldız, Ahmet, (2010b), *Ulus Devletin Bunalımı: Türkiye'de Federalizm ve Kürt Meselesi*, İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Yıldız, Ahmet, (2011), “Kemalist Milliyetçilik”, İnel, Ahmet (Der.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Cilt 2: Kemalizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss.210-234.

Yılmaz, Zehra, (2015), *Dişil Dindarlık: İslâmcı Kadın Hareketinin Dönüşümü*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Yükseköğretim Kanunu (2547 Sayılı Kanun), (1981).

Zürcher, Erik J., (2010), “Fundamentalizm (İrtica): Kemalist Türk Milliyetçiliği'nin Dışlama Aracı”, Schendel, Willem Van ve Zürcher, Erik J. (Der.), *Orta Asya ve İslam Dünyasında Kimlik Politikaları: 20.Yüzyılda Milliyetçilik, Etnisite ve Emek* (Çev.Selda Somuncuoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları, ss.261-277.

EKLER

EK 1: Denemelik Tutum Ölçeği**DENEMELİK TUTUM ÖLÇEĞİ**

İFADE NU.	İFADE	KESİNLİKLE AYNI FIKIRDEYİM	KATLIYORUM	DÜŞÜNCEM NET DEĞİL	KATLMİYORUM	ASLA KABUL ETMİYORUM
1	İmkânım olsaydı, ülkemizdeki bütün etnik grupların kendi kültürlerini geliştirmeleri için yardımcı olurudum.					
2	Ülkemizdeki farklı dinlere dinsel özgürlük tanımak imrenilen bir ülke olmak için gereklidir.					
3	Farklı mezhepten kişilerle aynı ortamlarda yer alarak bilgi alışverişinde bulunmak bana keyif verir.					
4	Kürtçeye ilişkin taleplerin konuşulduğu ortamlarda bulunmaktan rahatsız olurum.					
5	Herhangi bir kişi baskılar nedeniyle başörtüsünü çıkarmak zorunda kalsaydı, baskıyı yapanlara karşı tepki gösterirdim.					
6	Cemevine sadece onu ibadethane olarak kabul edenler saygı göstermelidir.					
7	Cemevinin yakınında ya da içinde görünmek istemem.					
8	İnsanların kendi etnik kimlikleri ve kendi anadilleri ile ilgili talep ve görüşlerini ilgiyle dinleyebilirim.					
9	Talep edilse, farklı bir mezhebin dini bir merasiminde tereddüt etmeden destek verebilirim.					
10	Farklı dinlere saygı oluşturmak amacıyla hazırlanan bir projeye katkı sunması için arkadaşlarımı teşvik ederdim.					
11	Cemevine ibadethane statüsü verilmesini savunan görüşleri dikkatle dinleyebilirim.					
12	Cemevine saygı oluşturmak için yeni arayışlara girmem gerekseydi, bu hoşuma gitmezdi.					
13	Ailemden birinin başörtüsü kullanmaya başlaması beni rahatsız etmez.					
14	Cemevini camii ile eşit gören zihniyet engellenmelidir.					
15	Ülkemizdeki tüm etnik kimlikler ve tüm anadiller Devlet'ten eşit saygı görmeyi hak ediyor.					
16	Katıldığım bir etkinlikte farklı dinleri temsil eden simge, işaret ve insanlar görmekten rahatsız olmam.					
17	Devlet her mezhebe değil, çoğunluğun mezhebine daha fazla saygı göstermelidir.					
18	Farklı bir dine inanan insanları küçümseyen arkadaşlarımla ilişkilerimi yeniden gözden geçiririm.					
19	Yerel bir dil olması nedeniyle Kürtçe, Türkçe ile eşit kabul edilemez.					
20	Kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmemelidir.					
21	Ülkede çeşitli etnik kimliklerin bulunması ve farklı dillerin konuşulması bir zenginliktir. Elimde olsa bu zenginliği geliştirmek için çeşitli çalışmalar yapardım.					

EK 1: Denemelik Tutum Ölçeği (devamı)

İFADE NU.	İFADE	KESİNLİKLE AYNI FIKIRDEYİM	KATILYORUM	DÜŞÜNCEM NET DEĞİL	KATLMİYORUM	ASLA KABUL ETMİYORUM
22	Mezheplerin ibadet anlayışlarındaki farklılıkları anlatan yazılar ile karşılaşırsam merakla okuyabilirim.					
23	Etnik grupların kendi kültürlerini geliştirmek için yaptıkları çalışmaların engellenmesi için bir şeyler yapmam istenseydi kabul ederdim.					
24	Mezhepler insanları ayrıştırıyor. Bu nedenle, mezheplerin çeşitli çalışmaları Devlet tarafından yasaklanmalıdır.					
25	Farklı mezhepten kişilerle komşu olmak beni huzursuz eder/ediyor.					
26	Kürtçe konusundaki taleplerin ifade edilmesi için benden yardım istense destek veririm.					
27	Kürtçe konusunda yeni talepler oluşmasını engellemek için bir şeyler yapılmalıdır.					
28	Başörtüsünü, başörtüsü kullanmayanların yaşam tarzı için bir tehdit olarak görüyorum.					
29	Başörtüsünü yasaklayan uygulamalar olsaydı, başörtüsü kullanan arkadaşlarımla bu yasaklara uymasını tavsiye ederdim.					
30	Farklı etnik kimliklere ve anadillere gereğinden fazla değer vermek ülkeyi böler.					
31	Etnik kimliği ve anadili birbirinden farklı olan insanların bu kimliklerini öne çıkaran konuşmalar yapmalarına sinirlenirim.					
32	Türkiye'de herkesin kendi dinî inancını topluma anlatmaya çalışmasını sakıncalı buluyorum. Ben olsaydım, bu tür çalışmalara izin vermezdim.					
33	Büyük tepkiler göreceğimi bilsem de, farklı etnik kimliklere ve anadillere değer verdiğimi söylemekten vazgeçmem.					
34	Kürtçeyi savunan bir etkinlikte yer almaya mecbur kalsaydım, bu yaptığımda dolayı vicdan azabı duyardım.					
35	Cemevi bir inanç sisteminin ibadethanesi olduğu için, herkesin koşulsuz saygı göstermesi gereklidir.					
36	Başörtüsünü çok gerekli görmediğim için, başörtüsü kullanımına toplumda saygı oluşturmak için herhangi bir şey yapmam.					
37	Ülkemdeki farklı mezheplerin ibadet, cenaze, düğün vb. gibi törenlerine katılarak onları izlemem için davet alsaydım katılmazdım.					
38	İnsanlara dini inançları konusunda gereğinden fazla özgürlük verilirse ülkede iç karışıklıklar yaşanır.					
39	Ülkedeki çoğunluğun dinine zarar veriyorsa azınlıkların dinsel özgürlükleri kısıtlanmalıdır.					
40	Çocuğumun farklı dinlere mensup çocuklarla yakın arkadaşlık kurmasından rahatsız olurum.					
41	Başörtüsü özgürlüğüne dikkat çekmek için gerçekleştirilen etkinliklerde neler olup bittiğini ilgiyle izleyebilirim.					

EK 1: Denemelik Tutum Ölçeği (devamı)

İFADE NU.	İFADE	KESİNLİKLE AYNI FIKIRDEYİM	KATILYORUM	DÜŞÜNCEM NET DEĞİL	KATLMİYORUM	ASLA KABUL ETMİYORUM
42	Alevilerin Cemevi konusunda neler söyledikleri, taleplerinin neler olduğu vb. beni ilgilendirmiyor.					
43	Başörtüsü kullanmak inanç özgürlüğünün bir gereğidir. Kimse başörtüsü kullanılmasını engelleme hakkına sahip değildir.					
44	Şayet görevli olsaydım, Kürtçe konusundaki taleplerin kabul görmesini sağlamak için yeni yolları zevkle arardım.					
45	Cemevine değer verilmesini sağlamakla görevli olsaydım, bu konuda yeni yöntemler aramaktan keyif alırdım.					
46	Etnik kimliklerin ve adadillerin güç kazanmasına izin verilmemelidir.					
47	Bir cemevinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirilen bir yardım kampanyasında gönüllü olarak yer alabilirim.					
48	Modern bir ülke olarak dünyada saygı görmek istiyorsak, kamu kurumlarında başörtüsü kullanımı engellenmelidir.					
49	Günlük hayatın tüm alanlarında Türkçe ile birlikte Kürtçenin de konuşulmasından memnuniyet duyarım.					
50	Kürtçe konusunda yazılan yazılara, yapılan tartışmalara vb. rastlarsam, söylenenlere ilgi gösteririm.					
51	Kürtçe bir toplum tarafından önemli görülüyorsa Devlet tarafından da önemli görülmelidir.					
52	Başörtüsünün sorun olarak görülmesini engelleyebilecek yeni çalışmalar yapmak isterim.					
53	Bir cemevine giderek oradaki bir dini merasime izleyici olarak rahatlıkla katılabilirim.					
54	Ülkemizdeki diğer dinlerin propagandasını yapan yayınları milli bütünlük için tehlikeli bulurum.					
55	Ülkemizdeki farklı dinlerin kendi inançları gereğince seminerler, çalıştaylar, konferanslar vb. gerçekleştirmesi için elimden bir şey gelecekse hemen yaparım.					
56	Ülkemizdeki farklı mezheplerin çeşitli faaliyetleri gençlerin kafasını karıştırabilir. Bu nedenle mezheplerin bu tür faaliyetleri engellenmelidir.					
57	Tüm dinsel mezheplere eşit derecede saygı gösterilirse toplumsal bütünleşme kolaylıkla sağlanır.					
58	Etnik kimliği farklı olan biriyle evlenmem.					
59	Toplumsal barışa katkı getireceğine inanırsam, Türkiye'deki dinsel mezhepler hakkında çalışmalar yapmış olan kişileri çeşitli etkinliklere davet ederdim.					
60	Başörtüsü ile ilgili tartışmalar, konuşmalar vb. bende merak uyandırmaz.					

EK 2: Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki İfadelerin Nihai Tutum Ölçeklerindeki Sıra Numarası ve Yönü

DENEMELİK TUTUM ÖLÇEĞİ'NDEKİ İFADELERİN NİHAİ TUTUM ÖLÇEKLERİNDEKİ SIRA NUMARASI ve YÖNÜ

DTÖİSN ¹	İYNTÖ ²	İNTÖSN ³	İY ⁴	DTÖİSN ¹	İYNTÖ ²	İNTÖSN ³	İY ⁴
1.	KÜDİÇİTÖ	11	(+)	31.	<i>Seçilmedi</i>		
2.	<i>Seçilmedi</i>			32.	BADİÇİTÖ	15	(-)
3.	CEMEÇİTÖ	13	(+)	33.	KÜDİÇİTÖ	15	(+)
4.	KÜDİÇİTÖ	5	(-)	34.	KÜDİÇİTÖ	7	(-)
5.	BADİÇİTÖ	1	(+)	35.	CEMEÇİTÖ	1	(+)
6.	<i>Seçilmedi</i>			36.	BADİÇİTÖ	4	(-)
7.	CEMEÇİTÖ	3	(-)	37.	CEMEÇİTÖ	11	(-)
8.	KÜDİÇİTÖ	12	(+)	38.	BADİÇİTÖ	16	(-)
9.	<i>Seçilmedi</i>			39.	BADİÇİTÖ	14	(-)
10.	BADİÇİTÖ	12	(+)	40.	BADİÇİTÖ	11	(-)
11.	CEMEÇİTÖ	2	(+)	41.	BADİÇİTÖ	7	(+)
12.	CEMEÇİTÖ	7	(-)	42.	CEMEÇİTÖ	5	(-)
13.	BADİÇİTÖ	8	(+)	43.	BADİÇİTÖ	3	(+)
14.	<i>Seçilmedi</i>			44.	KÜDİÇİTÖ	6	(+)
15.	KÜDİÇİTÖ	13	(+)	45.	CEMEÇİTÖ	6	(+)
16.	BADİÇİTÖ	10	(+)	46.	KÜDİÇİTÖ	14	(-)
17.	CEMEÇİTÖ	14	(-)	47.	CEMEÇİTÖ	4	(+)
18.	<i>Seçilmedi</i>			48.	BADİÇİTÖ	9	(-)
19.	KÜDİÇİTÖ	3	(-)	49.	KÜDİÇİTÖ	4	(+)
20.	KÜDİÇİTÖ	1	(-)	50.	KÜDİÇİTÖ	10	(+)
21.	KÜDİÇİTÖ	16	(+)	51.	KÜDİÇİTÖ	2	(+)
22.	CEMEÇİTÖ	9	(+)	52.	<i>Seçilmedi</i>		
23.	<i>Seçilmedi</i>			53.	CEMEÇİTÖ	8	(+)
24.	CEMEÇİTÖ	15	(-)	54.	BADİÇİTÖ	17	(-)
25.	<i>Seçilmedi</i>			55.	BADİÇİTÖ	13	(+)
26.	KÜDİÇİTÖ	8	(+)	56.	CEMEÇİTÖ	16	(-)
27.	KÜDİÇİTÖ	9	(-)	57.	CEMEÇİTÖ	12	(+)
28.	BADİÇİTÖ	6	(-)	58.	<i>Seçilmedi</i>		
29.	BADİÇİTÖ	2	(-)	59.	CEMEÇİTÖ	10	(+)
30.	<i>Seçilmedi</i>			60.	BADİÇİTÖ	5	(-)

¹DTÖİSN

:Denemelik Tutum Ölçeği'ndeki İfadelerin Sıra Numarası

²İYNTÖ

:İfadelerin Yerleştirildiği Nihai Tutum Ölçeği

³İNTÖSN

:İfadelerin Nihai Tutum Ölçeği'ndeki Sıra Numarası

⁴İY

:İfadelerin Yönü (Olumlu/Olumsuz)

BADİÇİTÖ

:Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği

KÜDİÇİTÖ

:Kürtçeye ve Etnik-Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği

CEMEÇİTÖ

:Cemine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği

EK 3: Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)**BAŞÖRTÜSÜNE VE DİNSEL ÇEŞİTLİLİĞE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ
(BADİÇİTÖ)**

İFADE NU.	İFADE	KESİNLİKLE AYNI FIKIRDEYİM	KATILYORUM	DÜŞÜNCEM NET DEĞİL	KATLMİYORUM	ASLA KABUL ETMİYORUM
<i>I. Bölüm: Başörtüsü</i>						
1	Herhangi bir kişi baskılar nedeniyle başörtüsünü çıkarmak zorunda kalsaydı, baskıyı yapanlara karşı tepki gösterirdim.					
2	Başörtüsünü yasaklayan uygulamalar olsaydı, başörtüsü kullanan arkadaşlarımın bu yasaklara uymasını tavsiye ederdim.					
3	Başörtüsü kullanmak inanç özgürlüğünün bir gereğidir. Kimse başörtüsü kullanılmasını engelleme hakkına sahip değildir.					
4	Başörtüsünü çok gerekli görmediğim için, başörtüsü kullanımına toplumda saygı oluşturmak için herhangi bir şey yapmam.					
5	Başörtüsü ile ilgili tartışmalar, konuşmalar vb. bende merak uyandırmaz.					
6	Başörtüsünü, başörtüsü kullanmayanların yaşam tarzı için bir tehdit olarak görüyorum.					
7	Başörtüsü özgürlüğüne dikkat çekmek için gerçekleştirilen etkinliklerde neler olup bittiğini ilgiyle izleyebilirim.					
8	Ailemden birinin başörtüsü kullanmaya başlaması beni rahatsız etmez.					
9	Modern bir ülke olarak dünyada saygı görmek istiyorsak, kamu kurumlarında başörtüsü kullanımı engellenmelidir.					
<i>II. Bölüm: Dinsel Çeşitlilik</i>						
10	Katıldığım bir etkinlikte farklı dinleri temsil eden simge, işaret ve insanlar görmekten rahatsız olmam.					
11	Çocuğumun farklı dinlere mensup çocuklarla yakın arkadaşlık kurmasından rahatsız olurum.					
12	Farklı dinlere saygı oluşturmak amacıyla hazırlanan bir projeye katkı sunması için arkadaşlarımı teşvik ederdim.					
13	Ülkemizdeki farklı dinlerin kendi inançları gereğince seminerler, çalıştaylar, konferanslar vb. gerçekleştirmesi için elimden bir şey gelecekse hemen yaparım.					
14	Ülkedeki çoğunluğun dinine zarar veriyorsa azınlıkların dinsel özgürlükleri kısıtlanmalıdır.					
15	Türkiye'de herkesin kendi dinini inancını topluma anlatmaya çalışmasını sakıncalı buluyorum. Ben olsaydım, bu tür çalışmalara izin vermezdim.					
16	İnsanlara dini inançları konusunda gereğinden fazla özgürlük verilirse ülkede iç karışıklıklar yaşanır.					
17	Ülkemizdeki diğer dinlerin propagandasını yapan yayınları milli bütünlük için tehlikeli bulurum.					

EK 4: Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)**KÜRTÇEYE VE ETNİK-DİLSEL ÇEŞİTLİLİĞE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ
(KÜDİÇİTÖ)**

İFADE NU.	İFADE	KESİNLİKLE AYNI FIKIRDEYİM	KATILYORUM	DÜŞÜNCEM NET DEĞİL	KATLMİYORUM	ASLA KABUL ETMİYORUM
<i>I. Bölüm: Kürtçe</i>						
1	Kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmemelidir.					
2	Kürtçe bir toplum tarafından önemli görülüyorsa Devlet tarafından da önemli görülmelidir.					
3	Yerel bir dil olması nedeniyle Kürtçe, Türkçe ile eşit kabul edilemez.					
4	Günlük hayatın tüm alanlarında Türkçe ile birlikte Kürtçenin de konuşulmasından memnuniyet duyarım.					
5	Kürtçeye ilişkin taleplerin konuşulduğu ortamlarda bulunmaktan rahatsız olurum.					
6	Şayet görevli olsaydım, Kürtçe konusundaki taleplerin kabul görmesini sağlamak için yeni yolları zevkle arardım.					
7	Kürtçeyi savunan bir etkinlikte yer almaya mecbur kalsaydım, bu yaptığımda dolayı vicdan azabı duyardım.					
8	Kürtçe konusundaki taleplerin ifade edilmesi için benden yardım istense destek veririm.					
9	Kürtçe konusunda yeni talepler oluşmasını engellemek için bir şeyler yapılmalıdır.					
10	Kürtçe konusunda yazılan yazılara, yapılan tartışmalara vb. rastlarsam, söylenenlere ilgi gösteririm.					
<i>II. Bölüm: Etnik-Dilsel Çeşitlilik</i>						
11	İmkânım olsaydı, ülkemizdeki bütün etnik grupların kendi kültürlerini geliştirmeleri için yardımcı olurum.					
12	İnsanların kendi etnik kimlikleri ve kendi anadilleri ile ilgili talep ve görüşlerini ilgiyle dinleyebilirim.					
13	Ülkemizdeki tüm etnik kimlikler ve tüm anadiller Devlet'ten eşit saygı görmeyi hak ediyor.					
14	Etnik kimliklerin ve anadillerin güç kazanmasına izin verilmemelidir.					
15	Büyük tepkiler göreceğimi bilsem de, farklı etnik kimliklere ve anadillere değer verdiğimi söylemekten vazgeçmem.					
16	Ülkede çeşitli etnik kimliklerin bulunması ve farklı dillerin konuşulması bir zenginliktir. Elimde olsa bu zenginliği geliştirmek için çeşitli çalışmalar yapardım.					

EK 5: Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)**CEMEVİNE VE MEZHEP ÇEŞİTLİLİĞİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ
(CEMEÇİTÖ)**

İFADE NU.	İFADE	KESİNLİKLE AYNI FIKIRDEYİM	KATILYORUM	DÜŞÜNCEM NET DEĞİL	KATLMYORUM	ASLA KABUL ETMİYORUM
<i>I. Bölüm: Cemevi</i>						
1	Cemevi bir inanç sisteminin ibadethanesi olduğu için, herkesin koşulsuz saygı göstermesi gereklidir.					
2	Cemevine ibadethane statüsü verilmesini savunan görüşleri dikkatle dinleyebilirim.					
3	Cemevinin yakınında ya da içinde görünmek istemem.					
4	Bir cemevinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirilen bir yardım kampanyasında gönüllü olarak yer alabilirim.					
5	Alevilerin Cemevi konusunda neler söyledikleri, taleplerinin neler olduğu vb. beni ilgilendirmiyor.					
6	Cemevine değer verilmesini sağlamakla görevli olsaydım, bu konuda yeni yöntemler aramaktan keyif alırdım.					
7	Cemevine saygı oluşturmak için yeni arayışlara girmem gerekseydi, bu hoşuma gitmezdi.					
8	Bir cemevine giderek oradaki bir dini merasime izleyici olarak rahatlıkla katılabilirim.					
<i>II. Bölüm: Mezhep Çeşitliliği</i>						
9	Mezheplerin ibadet anlayışlarındaki farklılıkları anlatan yazılar ile karşılaşsam merakla okuyabilirim.					
10	Toplumsal barışa katkı getireceğine inanırsam, Türkiye'deki dinsel mezhepler hakkında çalışmalar yapmış olan kişileri çeşitli etkinliklere davet ederdim.					
11	Ülkemizdeki farklı mezheplerin ibadet, cenaze, düğün vb. gibi törenlerine katılarak onları izlemem için davet alsaydım katılmazdım.					
12	Tüm dinsel mezheplere eşit derecede saygı gösterilirse toplumsal bütünleşme kolaylıkla sağlanır.					
13	Farklı mezhepten kişilerle aynı ortamlarda yer alarak bilgi alışverişinde bulunmak bana keyif verir.					
14	Devlet her mezhebe değil, çoğunluğun mezhebine daha fazla saygı göstermelidir.					
15	Mezhepler insanları ayrıştırıyor. Bu nedenle, mezheplerin çeşitli çalışmaları Devlet tarafından yasaklanmalıdır.					
16	Ülkemizdeki farklı mezheplerin çeşitli faaliyetleri gençlerin kafasını karıştırabilir. Bu nedenle mezheplerin bu tür faaliyetleri engellenmelidir.					

EK 6: BADIÇİTÖ'nün Geçerliğine ve Güvenirliğine İlişkin İstatistikler**BADIÇİTÖ'NÜN
GEÇERLİĞİNE VE GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER**

İFADE NU.	GEÇERLİK					GÜVENİRLİK		
	Faktör Yüğü			Ayırıcılık Gücü		Cronbach Alfa (α)		
	1.	2.	3.	t	r	Bölüm	Ölçek	
<i>I. Bölüm: Başörtüsü</i>								
1.	,62			7,46	,49	,80	,74	
2.	,62			9,18	,50			
3.	,65			7,47	,52			
4.	,77			9,64	,66			
5.	,54			8,75	,42			
6.	,63			9,97	,50			
7.	,56			6,73	,43			
8.	,63			6,01	,50			
9.	,67			9,38	,54			
<i>II. Bölüm: Dinsel Çeşitlilik</i>								
10.		,74		11,96	,50	,78		
11.		,51		13,41	,52			
12.		,77		10,18	,45			
13.		,70		9,26	,49			
14.			,75	10,28	,42			
15.			,50	12,71	,51			
16.			,72	14,88	,46			
17.			,61	10,83	,51			

EK 7: KÜDİCİTÖ'nün Geçerliğine ve Güvenirliğine İlişkin İstatistikler**KÜDİCİTÖ'NÜN
GEÇERLİĞİNE VE GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER**

İFADE NU.	GEÇERLİK				GÜVENİRLİK	
	Faktör Yüğü		Ayrırcılık Gücü		Cronbach Alfa (α)	
	1.	2.	t	r	Bölüm	Ölçek
<i>I. Bölüm: Kürtçe</i>						
1.	,75		15,99	,62	,92	,92
2.	,68		29,22	,74		
3.	,75		17,52	,67		
4.	,78		23,80	,74		
5.	,69		22,58	,69		
6.	,73		23,01	,75		
7.	,66		23,64	,72		
8.	,74		23,24	,77		
9.	,64		22,27	,67		
10.	,60		16,67	,62		
<i>II. Bölüm: Etnik-Dilsel Çeşitlilik</i>						
11.		,69	9,99	,48	,79	,92
12.		,69	12,54	,55		
13.		,62	14,32	,54		
14.		,50	11,05	,44		
15.		,69	13,93	,60		
16.		,67	18,29	,64		

EK 8: CEMEÇİTÖ'nün Geçerliğine ve Güvenirliğine İlişkin İstatistikler

**CEMEÇİTÖ'NÜN
GEÇERLİĞİNE VE GÜVENİRLİĞİNE İLİŞKİN İSTATİSTİKLER**

İFADE NU.	GEÇERLİK					GÜVENİRLİK		
	Faktör Yüğü			Ayırıcılık Gücü		Cronbach Alfa (α)		
	1.	2.	3.	t	r	Bölüm	Ölçek	
<i>I. Bölüm: Cemevi</i>								
1.	,49			12,73	,49	,83	,87	
2.	,64			17,84	,61			
3.	,68			13,81	,52			
4.	,74			16,07	,61			
5.	,54			18,19	,56			
6.	,73			19,10	,67			
7.	,46			10,70	,41			
8.	,70			18,62	,65			
<i>II. Bölüm: Mezhep Çeşitliliği</i>								
9.		,76		9,89	,40	,74		,87
10.		,68		11,53	,48			
11.		,55		14,28	,47			
12.		,54		16,02	,57			
13.		,53		9,33	,36			
14.			,69	10,45	,37			
15.			,66	11,29	,42			
16.			,66	11,69	,43			

EK 9: Başörtüsüne ve Dinsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (BADİÇİTÖ)'ndeki İfade İstatistikleri

BAŞÖRTÜSÜNE VE DİNSEL ÇEŞİTLİLİĞE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ (BADİÇİTÖ)'NDEKİ İFADE İSTATİSTİKLERİ

İFADE NU.	İFADE	İfade Yönü (+/-)	Örneklemin Tutum Puanı Ortalaması (\bar{X})	İfade Standart Sapması (S)
<i>I. Bölüm: Başörtüsü</i>				
1	Herhangi bir kişi baskılar nedeniyle başörtüsünü çıkarmak zorunda kalsaydı, baskıyı yapanlara karşı tepki gösterirdim.	(+)	4,58	0,68
2	Başörtüsünü yasaklayan uygulamalar olsaydı, başörtüsü kullanan arkadaşlarımla bu yasaklara uymasını tavsiye ederdim.	(-)	1,78	1,03
3	Başörtüsü kullanmak inanç özgürlüğünün bir gereğidir. Kimse başörtüsü kullanmasını engelleme hakkına sahip değildir.	(+)	4,67	0,66
4	Başörtüsünü çok gerekli görmediğim için, başörtüsü kullanımına toplumda saygı oluşturmak için herhangi bir şey yapmam.	(-)	1,64	0,86
5	Başörtüsü ile ilgili tartışmalar, konuşmalar vb. bende merak uyandırmaz.	(-)	2,12	1,11
6	Başörtüsünü, başörtüsü kullanmayanların yaşam tarzı için bir tehdit olarak görüyorum.	(-)	1,43	0,79
7	Başörtüsü özgürlüğüne dikkat çekmek için gerçekleştirilen etkinliklerde neler olup bittiğini ilgiyle izleyebilirim.	(+)	4,08	0,88
8	Ailemden birinin başörtüsü kullanmaya başlaması beni rahatsız etmez.	(+)	4,78	0,57
9	Modern bir ülke olarak dünyada saygı görmek istiyorsak, kamu kurumlarında başörtüsü kullanımı engellenmelidir.	(-)	1,50	0,90
<i>II. Bölüm: Dinsel Çeşitlilik</i>				
10	Katıldığım bir etkinlikte farklı dinleri temsil eden simge, işaret ve insanlar görmekten rahatsız olmam.	(+)	3,37	1,13
11	Çocuğumun farklı dinlere mensup çocuklarla yakın arkadaşlık kurmasından rahatsız olurum.	(-)	2,67	1,20
12	Farklı dinlere saygı oluşturmak amacıyla hazırlanan bir projeye katkı sunması için arkadaşlarımla teşvik ederdim.	(+)	3,26	1,15
13	Ülkemizdeki farklı dinlerin kendi inançları gereğince seminerler, çalıştaylar, konferanslar vb. gerçekleştirmesi için elimden bir şey gelecekse hemen yaparım.	(+)	2,71	1,02
14	Ülkedeki çoğunluğun dinine zarar veriyorsa azınlıkların dinsel özgürlükleri kısıtlanmalıdır.	(-)	2,86	1,25
15	Türkiye'de herkesin kendi dinini topluma anlatmaya çalışmasını sakıncalı buluyorum. Ben olsaydım, bu tür çalışmalarına izin vermezdim.	(-)	2,64	1,12
16	İnsanlara dini inançları konusunda gereğinden fazla özgürlük verilirse ülkede iç karışıklıklar yaşanır.	(-)	3,05	1,28
17	Ülkemizdeki diğer dinlerin propagandasını yapan yayınları milli bütünlük için tehlikeli bulurum.	(-)	3,36	1,18

EK 10: Kürtçeye ve Etnik-Dilsel Çeşitliliğe İlişkin Tutum Ölçeği (KÜDİÇİTÖ)'ndeki İfade İstatistikleri

KÜRTÇEYE VE ETNİK-DİLSEL ÇEŞİTLİLİĞE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ (KÜDİÇİTÖ)'NDEKİ İFADE İSTATİSTİKLERİ

İFADE NU.	İFADE	İfade Yönü (+/-)	Örneklemin Tutum Puanı Ortalaması (\bar{X})	İfade Standart Sapması (S)
<i>I. Bölüm: Kürtçe</i>				
1	Kamusal alanlarda Kürtçenin konuşulmasına izin verilmemelidir.	(-)	3,89	1,30
2	Kürtçe bir toplum tarafından önemli görülüyorsa Devlet tarafından da önemli görülmelidir.	(+)	2,89	1,25
3	Yerel bir dil olması nedeniyle Kürtçe, Türkçe ile eşit kabul edilemez.	(-)	3,97	1,22
4	Günlük hayatın tüm alanlarında Türkçe ile birlikte Kürtçenin de konuşulmasından memnuniyet duyarım.	(+)	2,46	1,27
5	Kürtçeye ilişkin taleplerin konuşulduğu ortamlarda bulunmaktan rahatsız olurum.	(-)	2,96	1,32
6	Şayet görevli olsaydım, Kürtçe konusundaki taleplerin kabul görmesini sağlamak için yeni yolları zevkle arardım.	(+)	2,47	1,17
7	Kürtçeyi savunan bir etkinlikte yer almaya mecbur kalsaydım, bu yaptığımda dolayı vicdan azabı duyardım.	(-)	3,20	1,22
8	Kürtçe konusundaki taleplerin ifade edilmesi için benden yardım istense destek veririm.	(+)	2,56	1,14
9	Kürtçe konusunda yeni talepler oluşmasını engellemek için bir şeyler yapılmalıdır.	(-)	2,98	1,21
10	Kürtçe konusunda yazılan yazılara, yapılan tartışmalara vb. rastlarsam, söylenenlere ilgi gösteririm.	(+)	2,89	1,21
<i>II. Bölüm: Etnik-Dilsel Çeşitlilik</i>				
11	İmkânım olsaydı, ülkemizdeki bütün etnik grupların kendi kültürlerini geliştirmeleri için yardımcı olurum.	(+)	3,87	1,04
12	İnsanların kendi etnik kimlikleri ve kendi anadilleri ile ilgili talep ve görüşlerini ilgiyle dinleyebilirim.	(+)	3,85	1,02
13	Ülkemizdeki tüm etnik kimlikler ve tüm anadiller Devlet'ten eşit saygı görmeyi hak ediyor.	(+)	3,87	1,17
14	Etnik kimliklerin ve anadillerin güç kazanmasına izin verilmemelidir.	(-)	2,79	1,14
15	Büyük tepkiler göreceğimi bilsem de, farklı etnik kimliklere ve anadillere değer verdiğimi söylemekten vazgeçmem.	(+)	3,22	1,11
16	Ülkede çeşitli etnik kimliklerin bulunması ve farklı dillerin konuşulması bir zenginliktir. Elimde olsa bu zenginliği geliştirmek için çeşitli çalışmalar yapardım.	(+)	3,40	1,17

EK 11: Cemevine ve Mezhep Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği (CEMEÇİTÖ)'ndeki İfade İstatistikleri

CEMEVİNE VE MEZHEP ÇEŞİTLİLİĞİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ (CEMEÇİTÖ)'NDEKİ İFADE İSTATİSTİKLERİ

İFADE NU.	İFADE	İfade Yönü (+/-)	Örneklemin Tutum Puanı Ortalaması (\bar{X})	İfade Standart Sapması (S)
<i>I. Bölüm: Cemevi</i>				
1	Cemevi bir inanç sisteminin ibadethanesi olduğu için, herkesin koşulsuz saygı göstermesi gereklidir.	(+)	3,68	1,03
2	Cemevine ibadethane statüsü verilmesini savunan görüşleri dikkatle dinleyebilirim.	(+)	3,47	0,99
3	Cemevinin yakınında ya da içinde görünmek istemem.	(-)	2,77	1,19
4	Bir cemevinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerçekleştirilen bir yardım kampanyasında gönüllü olarak yer alabilirim.	(+)	2,74	1,03
5	Alevilerin Cemevi konusunda neler söyledikleri, taleplerinin neler olduğu vb. beni ilgilendirmiyor.	(-)	2,66	1,11
6	Cemevine değer verilmesini sağlamakla görevli olsaydım, bu konuda yeni yöntemler aramaktan keyif alırdım.	(+)	2,81	1,05
7	Cemevine saygı oluşturmak için yeni arayışlara girmem gerekseydi, bu hoşuma gitmezdi.	(-)	3,07	1,04
8	Bir cemevine giderek oradaki bir dini merasime izleyici olarak rahatlıkla katılabilirim.	(+)	3,21	1,13
<i>II. Bölüm: Mezhep Çeşitliliği</i>				
9	Mezheplerin ibadet anlayışlarındaki farklılıkları anlatan yazılar ile karşılaşsam merakla okuyabilirim.	(+)	3,96	0,79
10	Toplumsal barışa katkı getireceğine inanırsam, Türkiye'deki dinsel mezhepler hakkında çalışmalar yapmış olan kişileri çeşitli etkinliklere davet ederdim.	(+)	3,81	0,96
11	Ülkemizdeki farklı mezheplerin ibadet, cenaze, düğün vb. gibi törenlerine katılarak onları izlemem için davet alsaydım katılmazdım.	(-)	2,15	0,97
12	Tüm dinsel mezheplere eşit derecede saygı gösterilirse toplumsal bütünleşme kolaylıkla sağlanır.	(+)	3,85	1,00
13	Farklı mezhepten kişilerle aynı ortamlarda yer alarak bilgi alışverişinde bulunmak bana keyif verir.	(+)	4,25	0,85
14	Devlet her mezhebe değil, çoğunluğun mezhebine daha fazla saygı göstermelidir.	(-)	2,20	1,13
15	Mezhepler insanları ayrıştırıyor. Bu nedenle, mezheplerin çeşitli çalışmaları Devlet tarafından yasaklanmalıdır.	(-)	2,56	1,13
16	Ülkemizdeki farklı mezheplerin çeşitli faaliyetleri gençlerin kafasını karıştırabilir. Bu nedenle mezheplerin bu tür faaliyetleri engellenmelidir.	(-)	2,87	1,06

EK 12: Tutum Puanları Yorumlama Tablosu**TUTUM PUANLARI YORUMLAMA TABLOSU**

Birim	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Çok Zayıf		Zayıf		Netleşmemiş		Güçlü		Çok Güçlü	
			Çok Olumsuz	Olumsuz	Belirsiz	Olumlu	Çok Olumlu					
T u t u m P u a n l a r ı												
			En Düşük	En Yüksek	En Düşük	En Yüksek	En Düşük	En Yüksek	En Düşük	En Yüksek	En Düşük	En Yüksek
BADİÇİTÖ Birinci Bölüm (Başörtüsü)	9	45	9	15	16	23	24	30	31	38	39	45
BADİÇİTÖ İkinci Bölüm (Dinsel Çeşitlilik)	8	40	8	14	15	20	21	27	28	33	34	40
KÜDİÇİTÖ Birinci Bölüm (Kürtçe)	10	50	10	17	18	25	26	34	35	42	43	50
KÜDİÇİTÖ İkinci Bölüm (Etnik-Dilsel Çeşitlilik)	6	30	6	10	11	15	16	20	21	25	26	30
CEMEÇİTÖ Birinci Bölüm (Cemevi)	8	40	8	14	15	20	21	27	28	33	34	40
CEMEÇİTÖ İkinci Bölüm (Mezhep Çeşitliliği)	8	40	8	14	15	20	21	27	28	33	34	40
Tutum İfadesi	1	5	1,00	1,80	1,81	2,60	2,61	3,40	3,41	4,20	4,21	5,00
			Asla Kabul Etmeyorum		Katılmıyorum		Düşüncem Net Değil		Katılıyorum		Kesinlikle Aynı Fikirdeyim	

EK 13: Tutum Ölçeği Uygulama İzin Yazıları

T.C.
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Polis Akademisi Başkanlığı

Sayı :40843807-47481.(91244)-....
Konu :Bilimsel Arş. ve Yayın Etiği Kurulu
(2015/2)Kararı

08/05/2015

Polis Akademisi Başkanlığı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 2015/2 sayılı toplantısında alınan kararlar ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. İbrahim DURSUN
Polis Akademisi Başkanı V.

Ek :
Polis Akademisi Başkanlığı Bilimsel
Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı (...sayfa)

Dağıtım :
Hüseyin ARAS adına
)RK adına

EK 13: Tutum Ölçeği Uygulama İzin Yazıları (devamı)

**POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI**

KARAR NO : 2015 / 02
TOPLANTININ TARİHİ : 08/05/2015
TOPLANTININ SAATI : 16:00
TOPLANTININ YERİ : Anıttepe Kampüsü Öğretim Görevlileri Odası
TOPLANTININ KONUSU :

1. Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Hüseyin ARAS'ın "Türkiye'de Polis Eğitimi ve Kültürel Çeşitlilik" başlıklı doktora tez çalışmasında kullanılacak olan, "Türkiye'nin Kültürel Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği" ve "Polis Eğitiminde Kültürel Çeşitliliğe İlişkin Anket" çalışması konulu çalışma yapma talebine ilişkin alt komisyon raporunun değerlendirilmesi.

2. /
/

Polis Akademisi Başkanlığı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu toplantısı, 08/05/2015 Cuma günü saat 16:00'da Anıttepe Kampüsü Öğretim Görevlileri Odasında toplanmış ve alınan kararlar aşağıda sıralanmıştır:

KARAR 1 Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Hüseyin ARAS'ın " Türkiye'de Polis Eğitimi ve Kültürel Çeşitlilik" başlıklı doktora tez çalışmasında kullanılacak olan, "Türkiye'nin Kültürel Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği" ve "Polis Eğitiminde Kültürel Çeşitliliğe İlişkin Anket" çalışması konulu çalışma yapma talebine ilişkin alt komisyon raporu incelenmiş, söz konusu çalışmanın bilimsel araştırma ve yayın etiği kuralları açısından herhangi bir sakıncası bulunmadığına,

KARAR 2

/

Oy birliği ile karar verilmiştir. 08/05/2015

Sayfa 1 / 2

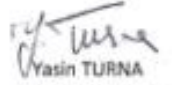
İ. A. M.

EK 13: Tutum Ölçeği Uygulama İzin Yazıları (devamı)

POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞINA
(Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kuruluna)

Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Sayın Hüseyin ARAS'ın yürütmekte olduğu " Türkiye'de Polis Eğitimi ve Kültürel Çeşitlilik" başlıklı doktora tez çalışmasında kullanılacak olan, "Türkiye'nin Kültürel Çeşitliliğine İlişkin Tutum Ölçeği" ve "Polis Eğitiminde Kültürel Çeşitliliğe İlişkin Anket" çalışmasının uygulanmasında Bilimsel Etik açısından her hangi bir sakınca bulunmadığı, böyle bir çalışmanın alanına önemli katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir. 07.05.2015

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali TEKİNER
Öğretim Üyesi

Yasin TURNA
Öğretim Görevlisi

Aslıhan KÜÇÜKER YILDIZ
Araştırma Görevlisi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Hüseyin Aras
Doğum Yeri :Ankara
Mesleği :Akademisyen (Öğretim Görevlisi)

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, 1993-1997

Yüksek Lisans Öğrenimi :Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, 1997-2000

Bildiği Yabancı Diller :İngilizce

Yabancı Dil Puan ve Türü :55,000; ÜDS; Sosyal Bilimler

Bilimsel Faaliyetler : **Bildiri:**
Aras, Hüseyin, (2005), “Özel Güvenlikte İnsan Hakları Eğitimi”, *II. Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu-Türkiye’de Özel Güvenlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını*, Kocaeli Üniversitesi Yayın No:199, Kocaeli.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar :T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Avanos Meslek Yüksek Okulu (2013-devam ediyor)

**Enerjik İnsan Kaynakları Hizmetleri Eğitim
Danışmanlık Ltd. Şti. (2011-2013)**

**VIP Güvenlik ve Koruma Hizmetleri Ltd. Şti.
(2010-2011)**

**Tepe Savunma ve Güvenlik Sistemleri San. A.Ş.
(2002-2010)**

İletişim

E-Posta **:huseyinaras06@gmail.com**

Tel. **:0505 452 69 74**

Tarih **:29.03.2016**

